Влада Републике Србије

ПОТРЕБЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА МЕЂУНАРОДНОМ ПОМОЋИ

У ПЕРИОДУ 2009-2011. ГОДИНЕ

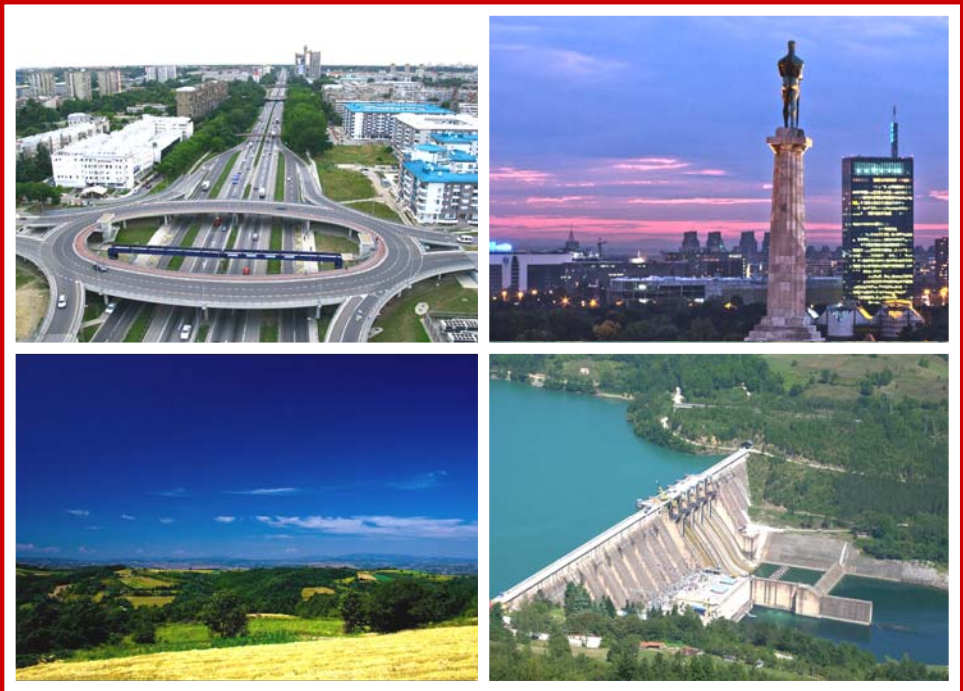

Београд, септембар 2009. године

САДРЖАЈ

УВОД 1

Контекст 1
Циљеви и сврха документа 2
Садржина документа 4

1. СТАЊЕ И ОЧЕКИВАНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2009-2011. ГОДИНЕ 5

1.1. Достигнути ниво реформи 5
1.2. Реализација међународне помоћи Републици Србији у периоду 2000- 2008. године 7
1.3. Основни развојни циљеви и приоритети 8

2. МЕЂУСЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ ЗА МЕЂУНАРОДНУ ПОМОЋ 15

Ублажавање негативних утицаја светске економске кризе на привреду Србије и животни стандард њених грађана 15
2.1. Подстицање запошљавања - привредни развој и образовање у функцији повећања запослености 16
2.2. Изградња и јачање институционалних капацитета 22
2.3. Изградња, реконструкција и модернизација инфраструктуре 27
2.4. Заштита животне средине 34
2.5 Регионални развој 41
2.6. Рурални развој 44

3. ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ, СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ И ПОТРЕБЕ У ПЕРИОДУ 2009 – 2011. ГОДИНЕ – по секторима 48

3.1. Финансије 48
3.2. Државна управа и локална самоуправа 61
3.3. Економија и регионални развој 66
3.4. Рад и социјална политика 106
3.5. Пољопривреда, шумарство и водопривреда 124
3.6. Рударство и енергетика 141
3.7. Трговина и услуге 164
3.8. Просвета 164
3.9. Култура 180
3.10. Здравље 184
3.11. Наука 184
3.12. Заштита животне средине 195
3.13. Урбанистичко и просторно планирање и становање 215
3.14. Унутрашњи послови 215
3.15. Транспорт 233
3.16. Телекомуникације и информатичко друштво 247
3.17. Правда 256
3.18. Одбрана 267
3.19. Људска и мањинска права 272
3.20. Омладина и спорт 284
3.21. Дијаспора 290
3.22. Национални инвестициони план – НИП 297

АНЕКС I - ИЗВЕШТАЈ О ПОЛАЗНИМ ВРЕДНОСТИМА ЗА ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКТИВНОСТИ МЕЂУНАРОДНЕ ПОМОЋИ РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 302

АНЕКС II – ОЦЕНА ЕФЕКАТА РАЗВОЈНЕ ПОМОЋИ У ОБЛАСТИ ЗАПОШЉАВАЊА .. 318

УВОД

Контекст

Влада се након политичких промена у октобру 2000. године и почетка економских реформи и транзиције ка тржишно оријентисаној привреди суочила са многобројним изазовима. Почевши од потребе успостављања макроекономске стабилности и фискалне дисциплине, питања регулисања спољњег и унутрашњег дуга, високе незапослености, слабе привредне активности, лошег стања инфраструктуре, социјалних проблема и кашњења у исплати социјалних и пензионих давања, до политичких питања која су уследила- редефинисање односа Србије и Црне Горе, питање Косова и Метохије, сарадња са Међународним трибуналом за ратне злочине у Хагу. Поред хитних интервенција које су биле неопходне (обезбедити санацију електроенергетског система и увоз електричне енергије, исплату заосталих пензија и социјалних давања, обезбеђивање лекова и медицинске опреме, итд), покретање реформи подразумевало је интензивни рад на системским законским и институционалним променама, као и успостављање механизама за спровођење тих закона. Тако је отпочета спољнотрговинска либерализација, либерализација цена и унутрашњег тржишта, реформа пензионог система, система социјалне заштите, реформа банкарског сектора, јавних финансија, здравственог система, реформа државне управе и децентрализација, реформе у областима пољопривреде, енергетике, просвете, развој приватног сектора и др. Истовремено, текао је процес поновног стицања чланства у међународним организацијама, отпочињање процеса интеграција у регионалне и међународне институције и иницијативе, приступање Светској трговинској организацији, а као основно опредељење Владе, процес интеграција у Европску унију.

У том контексту, Републици Србији је била неопходна финансијска помоћ међународне заједнице, која је у периоду од 2001. године одиграла значајну улогу како за решавање хитних питања, тако и у каснијим годинама за подржавање реформских процеса, реконструкцију инфраструктуре и отпочињање процеса европских интеграција. Имајући у виду значај ефикасне координације и потребу праћења укупне међународне помоћи упућене Републици Србији, у Министарству за економске односе са иностранством је формиран Сектор за донације и развојну помоћ, надлежан за координацију, праћење и хармонизацију донаторске помоћи. Од маја 2007. године, послови усклађивање активности у области планирања, обезбеђивања и коришћења донација, европских фондова и других облика развојне помоћи из иностранства, су у надлежности Министарства финансија, Сектора за програмирање и управљање фондовима Европске уније и развојном помоћи.

Значај међународне помоћи се јасно види из података да је реализовани износ међународне помоћи Републици Србији у периоду од 2000. године закључно са 2008. годином 4,725 милиона евра. Карактер иностране помоћи се током година мењао, тако да је од претежно хуманитарне и ургентне помоћи крајем 2000. године и у 2001. години, у наредним годинама повећано учешће развојне помоћи.

Како би се унапредила ефикасност и ефективност међународне помоћи у Републици Србији, иницирана је израда стратешких међусекторских докумената који су били представљени међународној заједници на донаторским конференцијама за СРЈ/ Србију и Црну Гору. У јуну 2001. године, на Донаторској конференцији за СРЈ у Бриселу, представљен је документ „Програм реформи Републике Србије - потребе за међународном финансијском подршком" који се односио на период 2001 - 2003. година, а у којем су дефинисани основни правци и циљеви реформи за тај период, као и преглед потреба за међународном подршком по секторима. У новембру 2003. године, на Донаторском састанку за Србију и Црну Гору у Бриселу, представљен је документ „Србија у покрету - три године касније", који је садржао преглед остварених активности у протеклом периоду, као и циљеве и планове за наредне три године на које се документ односи. Овим документом је дефинисано пет кључних области које су од приоритетног значаја за Републику Србију са становишта обезбеђивања даље подршке међународне заједнице. Те области су биле: грађанско друштво, медији и демократизација; реформа државне управе и локалне самоуправе; европске интеграције; владавина права и уклањање препрека развоју предузећа и предузетништва. У периоду између донаторских конференција, ови документи су служили као основа за усмеравање нових донаторских средстава и програмирање фондова. Како се документ „Србија у покрету - три године касније" односио на период 2003-2005. године, а имајући у виду значајне резултате реформи који су остварени у различитим областима, као и нове стратешке оквире који су у међувремену постављени, јавила се потреба израде новог међусекторског документа, којим би се дао преглед досадашњих резултата, и у складу са постојећим стратешким опредељењима и финансијским пројекцијама, дефинисале потребе за међународном подршком у наредном периоду. Током 2006. године припремљен је документ „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007 - 2009. године", а који се

ажурира на годишњој основи, тако да обухвати наредни трогодишњи период. Овај документ усвојила је Влада Републике Србије 11. јануара 2007. године. Након годину дана од израде првог документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007-2009. године", Министарство финансија је према плану, у сарадњи са осталим министарствима и другим релевантним институцијама ревидирало првобитни документ и као полазну основу за планирање и програмирање помоћи у наредним годинама израдило нови, међусекторски, програмски документ „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. године". Влада Републике Србије је документ усвојила у априлу 2008. године и у циљу унапређења ефективности међународне помоћи њиме дефинисала приоритетне програме и активности у оквиру сектора и међусекторске приоритете у посматраном периоду.

Имајући у виду да се помоћ Европске уније од 2007. године пружа кроз нов финансијски инструмент (уместо КАРДС програма - Програм Заједнице за реконструкцију, развој и стабилизацију уведен је нов инструмент ИПА - програм за предприступну помоћ), плански оквир за програмирање овог инструмента - Вишегодишњи индикативни плански документ се ревидира на годишњем нивоу, а односи се на наредни трогодишњи период.

Циљеви и сврха документа

Међусекторски, програмски документ „Потребе Републике Србије за међународном помоћи" дефинише приоритетне програме активности у оквиру сектора, као и међусекторске приоритете, као основа за програмирање средстава међународне помоћи, а у циљу унапређења ефективности те помоћи. Документ се заснива на постојећем стратешком оквиру и дефинисаним средњерочним циљевима, и дефинише програм приоритетних активности и пројеката за реализацију тих циљева. Сврха документа је да допринесе спровођењу реформи и стратешких циљева Владе, стварањем трогодишњег програмског оквира и обезбеђивањем потребног нивоа и структуре међународне помоћи. Документ ће бити представљен донаторској заједници са циљем усклађивања донаторских активности и подршке са националним развојним приоритетима.

Документом се дефинишу приоритетни циљеви и планови/програми за остваривање тих циљева по секторима, идентификују међусекторски приоритети за међународну подршку у наредном трогодишњем периоду и процењује потребна међународна помоћ на годишњем нивоу, на основу макроекономских пројекција за посматрани трогодишњи период.

С тим у вези, документ ће бити коришћен као инструмент хармонизације и усклађивања донаторске помоћи, у складу са Париском декларацијом, усвојеном на Форуму о ефективности помоћи, у Паризу, у марту 2005. године, од стране донатора и земаља прималаца помоћи. Програми дефинисани овим документом представљаће основу у процесу програмирања међународне помоћи у 2009. години. Министарство финансија је током 2008. године покренуло низ иницијатива са циљем побољшања ефективности екстерних средстава. У складу са Париском Декларацијом о ефективности помоћи, потписаном у марту 2005. године у Паризу од стране представника донатора и земаља партнера - прималаца помоћи, Министарство финансија је предложило, а Комисија за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи[1] усвојила у децембру 2007. године „План рада на побољшању ефективности међународне помоћи у 2008. години"[2]. Планом је предвиђено да Влада Србије кроз заједнички рад са донаторском заједницом, поштујући принципе поменуте Декларације тежи ка остварењу идентификованих специфичних циљева, који ће допринети остварењу главног циља - Повећању ефективности и ефикасности средстава међународне помоћи, као доприноса постизању реформских стратегија и развојних приоритета Србије. Без обзира на то што је Србија потписница Париске декларације о ефективности помоћи, усвојене у Паризу 2005. године, као и њени главни развојни партнери, јасно је да индикатори за праћење ефективности помоћи дефинисани у оквиру Париске декларације не могу у потпуности бити примењени на контекст Србије као земље примаоца помоћи. Специфичности Србије као земље примаоца помоћи се огледају у томе што је, као земља која је у

[1] Решењем Владе о именовању председника и чланова Комисије за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи од 20. новембра 2008.године, за председника Комисије је именован Божидар Ђелић, док су за чланове именовани Млађан Динкић, потпредседник Владе и министар економије и регионалног развоја; Јован Кркобабић, потпредседник Владе; Диана Драгутиновић, министар финансија; Милан Марковић, министар за државну управу и локалну самоуправу; Верица Калановић, министар за Национални инвестициони план; Слободан Милосављевић, министар трговине и услуга; Милутин Мркоњић, министар за инфраструктуру; Оливер Дулић, министар животне средине и просторног планирања; Сулејман Угљанин, министар без портфеља; Милица Делевић, директор Канцеларије за Европске интеграције;"

[2] „План рада на побољшању ефективности међународне помоћи у 2008. години" је дат као анекс документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. године".

процесу приступања Европској унији, међународна помоћ превасходно усмерена на подршку процесу европских интеграција, као и да је најзначајнији донатор управо Европска унија, са свим специфичностима везаним за управљање овим фондовима, у односу на традиционално посматрање које је основа Париске декларације. Имајући у виду претходно поменуте чињенице, „Планом рада на побољшању ефективности међународне помоћи у 2008. години" је идентификовано пет специфичних циљева:

1. Побољшање процеса планирања у ресорним министарствима и укупног међусекторског планирања и приоритизације у вези са иностраном помоћи
2. Побољшана усклађеност пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима
3. Унапређење међуминистарске сарадње и секторских приступа ради побољшања усклађивања донаторских активности са националним политикама
4. Иницирање процеса увођења децентрализованог система за управљање фондовима Европске уније (ДИС) како би се обезбедило постепено усмеравање помоћи Европске комисије кроз националне системе за управљање јавним финансијама и јавне набавке[3]
5. Побољшан ниво предвидивости спољњег финансирања, са циљем пружања помоћи ресорним министарствима у годишњем планирању активности и планирању буџета.

У сарадњи са осталим министарствима, релевантним институцијама и донаторском заједницом, Министарство финансија је преко свог Сектора за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи учинило знатне напоре у вези са остваривањем сваког од поменутих 5 циљева, предузимајући мноштво активности на усклађивању донаторских активности са усвојеним националним развојним стратегијама и приоритетима, унапређењу предвидивости спољних извора финансирања, усклађивању коришћења спољних и сопствених извора финансирања, усмеравању помоћи Европске уније и повећању коришћења националних система за финансијско управљање и јавне набавке.

Ради постизања ових циљева, праћења њиховог остваривања и предузимања одговарајућих корака, Министарство финансија је увело инструмент за праћење ефективности међународне помоћи, при чему је 2007. година узета као базна година за мерење индикатора. Током 2008. године Министарство финансија (Сектор за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи) је према „Плану рада на побољшању ефективности међународне помоћи у 2008. години", у сарадњи са донаторском заједницом спровело истраживање које је за циљ имало успостављање почетних вредности за праћење ефективности међународне помоћи Републици Србији. У истраживање је било укључено 28 развојних партнера и вршено је путем интервјуа, упитника, процене запослених у Сектору за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи и увидом у званичне документе и званичне податке. Извештај о резултатима истраживања је саставни део овог документа и дат је као Анекс I – „Извештај о полазним вредностима за праћење ефективности међународне помоћи Републици Србији".

Такође, Министарство финансија је иницирало израду студије о утицају међународне помоћи на област подстицања запошљавања, која ће допринети сагледавању значаја међународне помоћи, као и побољшању процеса програмирања. Студија указује како на значај и одрживост екстерне помоћи, тако и на допринос финансираних пројеката институционалном развоју, иницирању промена и побољшању коришћења националних људских и финансијских ресурса. Студија је саставни део овог документа и дата је као Анекс II – „Оцена ефеката развојне помоћи у области запошљавања".

[3] Децентрализовани систем за управљање фондовима ЕУ- Decentralised Implementation System for EU funds- DIS

Садржина документа

Документ се заснива на постојећем стратешком оквиру:

- Национални програм за интеграцију у Европску Унију (НПИ),
- Споразум о стабилизацији и придруживању,
- Стратегија за смањење сиромаштва,
- Релевантне секторске стратегије,
- Циљеви Европског партнерства,
- Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину.

Као међусекторски, програмски оквир, документ даје преглед постојеће ситуације, средњорочних циљева и приоритетних програма активности за њихову реализацију, у периоду 2009-2011. године, по секторима. Утемељивање програма активности у стратешком оквиру има за циљ дефинисање приоритета које ће обезбедити најефективнију алокацију финансијских средстава и других облика помоћи. Такође, табеле приоритетних реформских и инвестиционих пројеката по секторима, садрже све приоритете, без обзира на изворе финансирања (са назнаком да ли су за програме/ пројекте већ обезбеђена сопствена или спољна средства), и представљају јединствену програмску платформу која ће обезбедити донаторима увид у планиране активности и координацију у алокацији сопствених и екстерних извора финансирања. Приликом идентификовања приоритетних програма/ пројеката, узети су у обзир средњорочни циљеви у оквиру сектора дефинисани у горе поменутим стратешким документима. Циљ је да се на основу средњерочних приоритетних циљева, дефинисаних стратешким документима, дефинише јединствена листа приоритета у оквиру сектора, као и програми/ пројекти за њихово остваривање. Министарства су користила ГОП-е за 2009–2011. годину као основу приликом израде својих прилога за овај документ.

У другој глави документа дефинисани су међусекторски приоритети за међународну помоћ, са намером да се утврде кључне области којима је у наредном периоду значајно обезбедити међународну помоћ, а које би служиле као основа међународним партнерима приликом израде стратешких докумената којима се утврђују циљеви и приоритети помоћи Републици Србији. Документ дефинише шест приоритетних области, као и основне правце развоја и приоритетне мере/ циљеве у тим областима у периоду 2009- 2011. године.

Критеријуми за идентификовање приоритетних/ кључних области за међународну помоћ у периоду 2009-2011. године били су ниво приоритетности и значаја области према постојећим стратешким документима Владе, достигнути ниво реформи и оцена реализације стратешких, реформских циљева, значај обезбеђивања међународне техничке помоћи и експертизе за спровођење планираних активности у датој области и могућности обезбеђивања финансијских средстава из других извора (републичког буџета, буџета институција носиоца активности, задуживање на тржишту капитала, приватне инвестиције).

Имајући у виду актуелну светску економску кризу и њен очекивани утицај на Србију у периоду 2009-2011. године, значај обезбеђивања међународне подршке Владиним мерама за ублажавање негативних утицаја светске економске кризе на привреду Србије и животни стандард њених грађана и хитност обезбеђивања те подршке, поред постојећих, вишегодишњих приоритета, додат је и „ванредни“ приоритет за финансирање из средстава међународне помоћи: „Ублажавање негативних утицаја светске економске кризе на привреду Србије и животни стандард њених грађана”

У изради документа учествовала су сва ресорна министарства и друге релевантне институције. Међусекторски приоритети за међународну помоћ, који су детаљније обрађени у другој глави документа, разматрани су и одобрени од стране Комисије за програмирање и управљање фондовима Европске уније и развојном помоћи.

Предвиђено је да документ буде ревидиран на годишњем нивоу[4], тако да обухвати једну додатну годину, укључујући при томе остварени напредак у реформама, обезбеђена средства за финансирање дефинисаних приоритетних пројеката, као и нове приоритетне пројекте/ програме.

[4] У пропису ЕУ којим се успоставља финансијски инструмент Европске уније- ИПА (IPA- Instrument of Preaccession Assistance- Инструмент за предприступну помоћ) изричито је наведено да се од корисника ових средстава очекује да ће увести годишње допуне трогодишњих индикативних развојних планова (roll-on принцип).

1. СТАЊЕ И ОЧЕКИВАНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2009-2011. ГОДИНЕ

1.1. Достигнути ниво реформи

Макроекономска стабилизација, отпочињање реформи и процеса Европских интеграција у периоду 2000. до 2008. године у Србији одвијало се у условима политичке нестабилности, која се превасходно огледала у променама државног статуса - редефинисање односа Србије и Црне Горе, стварање Државне заједнице Србија и Црна Гора, усвајањем Уставне повеље у фебруару 2003. године, референдум о независности Републике Црне Горе у мају 2006. године, као и ванредна седница Скупштине Србије у јуну 2006. године на којој је констатовано да је Србија следбеник државне заједнице Србија и Црна Гора и да је наследила њен међународноправни субјективитет и међународне документе. У новембру 2006. године, Народна скупштина је прогласила Устав Републике Србије и усвојила Уставни закон за спровођење Устава Републике Србије. Током 2007. године одржани су парламентарни избори, након чега је уследио тромесечни период преговора о формирању нове Владе. Такође, током 2007. године вођени су преговори о будућем статусу јужне српске покрајине Косово и Метохија, који су завршени у децембру 2007. године, без коначног договора. Крајем године, расписани су председнички и локални избори.

Политички контекст у 2008. години донео је разрешење појединих процеса из претходног периода и нових дванаест месеци амбивалентних друштвених околности које су имале значајног уплива и на ток макроекономске стабилизације у Србији: 17. фебруара 2008. године, привремене институције власти на Косову и Метохији, акламацијом у Скупштини Косова усвојиле су Декларацију о независности. Власти у Србији саопштиле су да не признају акт о самопроглашењу независности, те да ће се дипломатским путем борити за наставак преговора о статусу покрајине Косово и Метохија; Неслагања између коалиционих партнера у тадашњој Влади Републике Србије поводом питања Косова, али и европских интеграција, кулминирала су у марту 2008. године и довела до пада Владе; Превремени парламентарни и локални избори одржани су у мају, а нова коалициона Влада преузела је дужност тек у јулу, представљањем амбициозне законодавне агенде која обухвата кључне политичке приоритете везане за европске интеграције.

У међувремену, 29. априла је потписан Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) Републике Србије Европској Унији и Прелазни трговински споразум. Међутим, достављање Споразума на ратификацију државама чланицама ЕУ, као и примена Прелазног трговинског споразума, и даље су условљени одлуком Европског Савета о томе да ли Србија у потпуности сарађује са Хашким трибуналом. Са своје стране, Народна скупштина РС је 9. септембра ратификовала ССП, док је Влада РС у октобру 2008. године донела одлуку да ће, у духу посвећености европским интеграцијама, почев од 1. јануара 2009. године почети са једностраном применом Прелазног трговинског споразума.[5]

Макроекономска кретања у периоду 2005- 2007. година[6]. Република Србија је у периоду 2005 - 2007. године остварила динамичан привредни раст, висок раст извоза, значајан прилив страних директних инвестиција, побољшање ефикасности привреде, раст финансијског сектора, као и висок раст девизних резерви. Ипак, позитивне макроекономске резултате пратили су убрзање инфлације, као и раст спољнотрговинског дефицита и дефицита текућег рачуна, пораст зарада изнад раста продуктивности, раст и велики обим јавне потрошње и висок ниво незапослености.

Најважнији развојни учинци у периоду 2005-2007. године су раст бруто домаћег производа (БДП) просечно годишње по стопи од 6,2% и смањење стопе незапослености са 21,8% у 2005. години на 18,8% у 2007. години. Осим тога, у наведеном трогодишњем периоду остварен је значајан нето прилив страних директних инвестиција од 6,3 млрд евра, пораст девизних резерви које су крајем 2007. године достигле 10,9 млрд евра и повећање девизне штедње становништва која је крајем 2007. године износила 4,9 млрд евра. Значајни резултати у области привреде у периоду 2005-2007. године праћени су повећањем унутрашњих и спољних неравнотежа. Инфлација је у 2007. години повећана на 10,1%, док је дефицит робних трансакција достигао 22,8% БДП, а дефицит текућих трансакција 14,7% БДП.

---

[5] Заправо, почетак једностране примене захтевао је извесне измене и допуне Закона о царинској тарифи, које су уследиле тек током јануара 2009. године. Закон о допунама Закона о царинској тарифи ("Службени гласник РС", БР. 5/09) ступио је на снагу 30. јануара 2009. године. Даном ступања на снагу овог закона почиње примена Прелазног споразума у правном систему РС

[6] Извор: (Ревидирани) Меморандум о буџету и фискалној и економској политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину

Република Србија је у периоду 2005-2007. године наставила и интензивирала свеобухватну реформу јавних финансија, започету 2001. године усавршавањем законодавног оквира и изградњом савремених институција јавних финансија. Фискалне реформе спроведене у овом периоду допринеле су макроекономској стабилности и стварању повољнијих услова за инвестирање и раст привреде. Пореским реформама модернизован је порески систем и у значајној мери усаглашен са пореским системима земаља ЕУ. У овом периоду постигнут је одређени напредак у управљању јавним расходима. У консолидованом билансу сектора државе, по GFS методологији, у 2005. години остварен је суфицит од 0,9% БДП, док је у 2006. и 2007. години остварен дефицит од 1,6% БДП и 2,0% БДП, респективно. Јавни дуг Србије у овом периоду је смањен у номиналном износу, тако да је и његов однос према БДП значајно смањен. Однос јавног дуга према БДП износио је у 2005. години 52,0%, у 2006. години 37,2%, а у 2007. години 30,2% БДП.

Сличне тенденције макроекономских индикатора уочљиве су и у првих девет месеци 2008. године. Међутим, практично у свега месец дана, глобалне економске прилике значајно су погоршане, са јаким последицама по економију Србије. Као и у осталим земљама у региону, цене акција на берзи су доживеле суноврат, трошкови финансирања су повећани, становништво је повукло део штедње из банака, индустријска производња и извоз су успорени, а динар је депресирао. Овако брзо измењене глобалне околности, захтевале су и усаглашавање раније усвојених економских пројекција, тако да је уследила ревизија Меморандума о буџету за 2009. годину[7], а паралелно се почело и са планирањем мера ради ублажавања последица економске кризе. У том контексту, као важан сигурносни потез оцењено је закључивање одговарајућег аранжмана са ММФ-ом, ради јачања постојећих девизних резерви и смањивања финансијског ризика[8].

Када је реч о инвестиционим активностима у првом полугодишту 2008. године, политичка нестабилност у земљи узроковала је њихово успоравање, које се огледа у смањеном интересовању иностраних инвеститора за приватизацију, као и за нова улагања и за трговање на берзи. Погоршање инвестиционе климе, као што је то уобичајено у тржишним привредама, најпре се одразило на берзанска кретања, где је регистровано смањење обима и вредности промета, као и пад берзанских индекса. Од јула 2008. године са формирањем Владе дошло је до убрзавања инвестиционе активности, али су ефекти економске кризе, евидентни у домаћој привреди од октобра месеца 2008. године, значајно релативизовали наговештене позитивне трендове. Нагло и значајно смањење прилива страног капитала је истовремено и кључни макроекономски ризик са којим се суочава привреда Србије, јер би управо овакав сценарио највише отежао покривање високог дефицита у текућем платном билансу и покренуо механизам платнобилансне кризе (смањење девизних резерви, депресијација динара, инфлација, успоравање привредног раста, неодрживост спољне ликвидности).

У регионалном контексту, посматрано према земљама у окружењу Србије, од којих су неке чланице ЕУ, а друге кандидати или потенцијални кандидати за чланство у ЕУ, евидентно је да ће раст БДП бити успорен у 2009. и 2010. години код свих посматраних држава, и да ће Србија бити на нивоу регионалног просека по планираном расту БДП. Текућа економска криза се негативно одразила на тржиште рада у ЕУ, а такође и у Републици Србији. Резултати из Анкете о радној снази из априла 2009. године, коју спроводи Републички завод за статистику, показују да је дошло до раста стопе незапослености и пада стопе запослености (стопа незапослености порасла за 1,7 процентних поена, док је стопа запослености опала за 2,5). Такође, према проценама ЕК, у периоду 2009-2010, инфлација ће бити посебно висока у Бугарској и Србији.[9]

Према пројекцијама ММФ-а, очекује се умерено успоравање привредног раста у земљама које су најзначајнији партнери Србије у робној размени. Наиме, Србија реализује 60,2% извоза у седам земаља: Италија, БиХ, ЦГ, Немачка, Руска федерација, Македонија, Словенија. С обзиром на висок ниво повезаности привреде Србије са привредама ових земаља, привредна кретања у тим земљама одразиће се и на привредна кретања у Србији. Процењени пад извоза роба у 2009. години, износи 5%.

Планирана економска политика и структурне реформе у средњорочном периоду (закључно са 2011. годином). Уз уважавање главних глобалних и интерних ризика по привреду

---

[7] Ревидирани Меморандум о буџету и фискалној и економској политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину, усвојен је децембра 2008. године.

[8] По окончању преговора који су започети средином новембра 2008. године, ММФ је 16. јануара 2009. године одобрио поменути аранжман Србији, у вредности од 350,8 милиона специјалних права вучења, односно 402,5 милиона евра, или 530,3 милиона долара). Нажалост, испоставља се да су глобалне економске прилике до те мере погоршане, да реална "сигурносна сума" за Србију у овом случају мора да буде знатно виша, тако да су у току преговори о новом аранжману, чији се износ процењује на око 3 милијарде (америчких долара?) за 2009-2010. годину.

[9] Податак преузет из Меморандума о буџету.

Србије, постављени су следећи циљеви економске политике која ће се спроводити у периоду од 2001. до 2009. године:

- одрживи привредни раст;
- раст запослености;
- повећање стандарда становништва и
- равномерни регионални развој.

Неопходни услови за реализацију наведених макроекономских циљева јесу: учвршћивање макроекономске стабилности, инвестирање у фиксни капитал, изградња модерне енергетске, саобраћајне и информационе инфраструктуре, док су основне претпоставке за реализацију наведених циљева - убрзање европских интеграција и убрзање спровођења структурних реформи.

У 2009. години и наредне две године, важно је да не изостане убрзање економских реформи које је типично за другу фазу транзиције. Ово ће бити од пресудног значаја за дугорочно одржив раст и стабилност привреде Србије. У том смислу, једнако важно као и приватизација, јесте стварање конкурентског амбијента и услова за слободну тржишну утакмицу у којој су сви учесници равноправни, трансакциони трошкови минимални и монополи адекватно регулисани.

Кључне структурне реформе које ће се спроводити у наредне три године јесу:

1) унапређење привредног законодавства и јачање институција у Србији кроз доношење и примену системских закона, усклађених са правом ЕУ, којима се ствара правни оквир и системски услови за функционисање тржишне привреде;
2) довршетак приватизације друштвених предузећа, државних банака и осигуравајућих друштава;
3) унапређење регулаторног оквира за инфраструктурне и комуналне делатности и покретање приватизације (делимичне или потпуне) предузећа из тих делатности, у складу са стратегијом развоја појединих делатности;
4) побољшање пословног и инвестиционог амбијента, укључујући и ефикасну примену стечајног законодавства;
5) реформа судства и његово институционално и функционално унапређивање, посебно у делу механизама извршења судских одлука;
6) приватизација државног пољопривредног и грађевинског земљишта, укључујући и регулисање реституције;
7) изградња и модернизација инфраструктуре као опште развојне претпоставке;
8) унапређење политике конкуренције и сузбијање корупције.

1.2. Реализација међународне помоћи Републици Србији у периоду 2000-2008. године

Укупна реализована међународна помоћ Републици Србији у периоду од 2000-2008. године износи приближно 5 млрд. евра. Међународна помоћ је, с обзиром на укупну економску и друштвену ситуацију након демократских промена 2000. године, била неопходна за решавање ургентних проблема, хуманитарних и социјалних питања, постизање макроекономске стабилизације, реконструкције и санације инфраструктурних система, као и отпочињање процеса реформи и европских интеграција земље. Због тога је ниво међународне помоћи био највиши управо у прве две године транзиторних промена, при чему су у целокупном посматраном периоду уочљиви следећи трендови- смањење учешћа хуманитарне у односу на развојну помоћ, смањење учешћа бесповратне помоћи у односу на концесионалне кредите, као и промена секторске расподеле одобрених средстава. Током 2008. године је наступила финансијска криза – криза дугова и пада вредности акција, ретроградни тренд обухватио и реални сектор, преко пада поверења потрошача, произвођача и инвеститора, као и све бржег раста незапослености. Влада улаже напоре за продубљивање регионалне сарадње у свим областима и активно се залаже за спровођење различитих регионалних иницијатива – Савет за регионалну сарадњу, развој економских односа у оквиру ЦЕФТА, као и посебних регионалних приоритета у области енергетике и саобраћаја.

Табела 1. ***Преглед реализације међународне помоћи по годинама, мил ЕУР***

Године	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Реализована међународна помоћ	868,55	726,35	686,22	450,58	713,21	551,35	372,20	370,06
Реализована међународна помоћ као % у БДП	6,6	4,3	3,8	2,3	3,4	2,2	1,2	1,2

Извор: Извештај о међ. помоћи Републици Србији у 2008. години, Министарство финансија

Реализација међународне помоћи се у протеклом периоду значајним делом одвијала кроз различите облике техничке помоћи, инфраструктурне пројекте и инвестиција међународне заједнице. У укупном обиму реализоване помоћи у периоду од 2001- 2008. године по секторима најзаступљенији сектори су: буџетска подршка - финансирање једнократних трошкова реформи у свим секторима (19,3%), енергетика (16,9%) и саобраћај (12,2%). Поред ових сектора, значајан обим помоћи је почео да се реализује и у секторима пољопривреде, водопривреде, животне средине, али и је почела и реализација у области развоја приватног сектора, развоја локалне самоуправе, здравству, док је висок обим међународне помоћи у периоду до 2003. године био усмерен социјалном сектору.

Од посебног значаја је да је започета реализација пројеката одобрених у оквиру Инструмента предприступне помоћи ЕУ (ИПА) за 2007. годину у износу од 186,7 милиона евра. Та средства су намењена за реализацију пројеката који воде јачању демократских институција и владавине права, европским интеграцијама, реформи државне управе, реформи привреде, повећању запослености, поштовању људских и мањинских права, промоцији једнакости између полова, јачању грађанског друштва, унапређењу регионалне сарадње, достизању одрживог развоја и смањењу сиромаштва.

Приватизација, реструктурирање предузећа и снижавање трошкова пословања, остају кључни фактори јачања понуде домаће економије, док дубља ЕУ и регионална интеграција, као и развој јавне инфраструктуре, треба да помогну развоју трговине и привуку прилив инвестиција. Мере штедње које Влада Србије предузима (ограничење раста плата запослених, смањивање броја запослених у државној управи, замрзавање нивоа пензија у 2009. години), усмерене су пре свега на социјално-економску стабилизацију, док развојна помоћ међународне заједнице представља важну полугу реформских потреба/настојања.

Међународна помоћ у Републици Србији превасходно је усмерена на покриће једнократних трошкова реформи, који су изузетно високи (реформа пензионог система, здравства, радног законодавства, фискалног сектора, итд) и изградњу нових институција модерне тржишне привреде. Такође, оцењује се да се даљи развој демократије, борба против корупције и организованог криминала, могу интензивније спроводити само у условима економске стабилности, те је у периоду до 2010. године неопходна снажна и константна подршка донатора без обзира на ниво раста БДП-а.

1.3. Основни развојни циљеви и приоритети

Стратешке основе за дефинисање правца развоја Републике Србије представљају документи: Национална стратегија за приступање ЕУ, Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију, Национална стратегија привредног развоја Србије, Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, Стратегија одрживог развоја Србије, Стратегија реформе државне управе, Стратегија регионалног развоја, као и низ секторских развојних стратегија (подстицање извоза, запошљавање, развој науке и технологије, развој образовања, развој пољопривреде, енергетике и других области, заштита животне средине и др.).

Влада Републике Србије је приступање Европској унији дефинисала као своје стратешко опредељење, потврдивши га усвајањем Националне стратегије за приступање Европској унији јуна 2005. године. Посебни интереси који опредељују Србију у правцу европских интеграција препознају се у бројним политичким, економским и друштвеним разлозима. Један од најзначајнијих свакако представља то што процес придруживања и приступања ЕУ омогућава превазилажење системских и развојних проблема и ствара услове за континуиран економски развој и просперитет грађана Србије.

Основни политички оквир за унапређење односа између држава западног Балкана, па тако и Србије, и Европске уније представља Процес стабилизације и придруживања. Овим политичким приступом, Европска унија настоји да допринесе бржем спровођењу свеукупних политичких, економских и институционално-правних реформи које нису само претпоставка трансформације и модернизације српског друштва и државе већ и предуслов за напредак у процесу придруживања и приступања Европској унији. Успешност овог процеса, између осталог, зависи и од рационалног и ефикасног коришћења свих расположивих ресурса и стварања услова за њихово повећање. У том смислу, финансијски и други облици помоћи које пружа Европска унија, попут Инструмента за предприступну помоћ, од изузетне су важности.

Република Србија је 29. априла 2008. године потписала Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) и Привремени споразум о трговини и трговинским питањима са Европском унијом којим се стварају претпоставке за унапређење свеукупних политичких, економских и трговинских односа, подстиче усклађивање законодавства са правом ЕУ и сарадња између уговорних партнера. ССП и његова примена ће одредити динамику и правац реформских процеса

у Републици Србији све до њеног будућег приступања Европској унији. Потписивањем ССП, Србија се обавезала на постепено усклађивање законодавства са правним тековинама ЕУ и његову доследну примену чиме се поставља оквир за предстојеће реформске активности. С тим у вези, Влада је 8. октобра 2008. године усвојила Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију (НПИ) одређујући тиме правац и динамику предстојећих реформских активности до краја 2012 године не само на пољу законодавства већ и његове ефикасне и доследне примене. Значај овог документа проистиче између осталог и из тога што се њиме: дефинишу развојни и стратешки циљеви, одговарајуће политике, реформе и мере потребне за реализацију ових циљева; утврђује детаљни план усклађивања законодавства и изградње институционалних капацитета и дефинишу људски и финансијски ресурси неопходни за њихово спровођење. На овај начин НПИ и његово ефикасно спровођење представља важан инструмент за даље усмеравање и убрзавање свеукупних реформи у друштву од чијег спровођења зависи не само динамика напредовања ка Европској унији већ и динамика реформских процеса у Србији.

Оквирни споразум између Европске уније и Републике Србије о правилима за сарадњу која се односе на финансијску помоћ Европске заједнице Републици Србији у оквиру спровођења помоћи према правилима инструмента предприступне помоћи (ИПА) ратификован је 26. децембра 2007. године, док је 04. априла 2008. године потписан Финансијски споразум између Владе Републике Србије и Комисије Европске заједнице у вези националног програма за Србију у оквиру прве ИПА компоненте - помоћ транзицији и изградњи институција, за 2008. годину. Потписивање Финансијског споразума за 2008. годину очекује се у току априла 2009. године.[10]

Стратегија за смањење сиромаштва промовише развој оријентисан ка смањењу сиромаштва кроз динамичан привредни раст, уз веће запошљавање и повећање личних прихода, спречавање стварања новог сиромаштва у процесу приватизације и реструктурирања привреде, и унапређење мреже социјалне сигурности за најугроженије социјалне групе. Стратегија за смањење сиромаштва је усмерена на поспешивање привредног раста и запослености као кључног правца у решавању основних проблема сиромаштва кроз брже запошљавање, ефикаснију социјалну заштиту, бољи приступ здравству, образовању и становању. Спровођење Стратегије допринело је смањењу броја људи који живе у апсолутном сиромаштву, тако да је овај број смањен са приближно једног милиона у 2002. години, на испод пола милиона у 2007. години. Међутим, оно што остаје као главни изазов је борба против сиромаштва и социјалног искључења, нарочито Рома и интерно расељених лица.[11]

Национална стратегија привредног развоја Србије дефинише основне циљеве и правце развоја на путу ка модерном друштву, развијеној економији и већем квалитету живота свих грађана. То је истовремено пут придруживања и прикључивања Европској унији на коме ће Република Србија активирати све своје људске, материјалне, природне и геостратешке потенцијале, убрзати реформске процесе и афирмисати нову улогу државе. Такође, Република Србија свој развој мора да гради на принципима одрживог развоја - усаглашеног и усклађеног економског развоја са политиком животне средине, социјалном и другим политикама.

Кључни развојни циљ Републике Србије је динамичан привредни раст, као основна материјална претпоставка бржег повећања стандарда грађана, смањења незапослености и сиромаштва. Ефикасна тржишна привреда усмерена на пораст благостања свих грађана могућа је само у условима пуне демократизације друштва која се заснива на снажним државним и друштвеним институцијама и владавини права.

Суштина привредног развоја Републике Србије је подизање укупне конкурентске способности српске привреде. То тражи одлучно спровођење свих транзиционих и реформских процеса који могу да активирају развојне потенцијале земље – људске, материјалне и природне – и да учине Републику Србију привлачном за бржи развој домаћег приватног сектора и већи долазак иностраног капитала. Основни задатак државе је, дакле, да успостави здрав тржишни амбијент (до краја изгради тржишни начин привређивања и системске претпоставке за његово несметано функционисање) и да - с циљем одржања унутрашње и спољне макроекономске равнотеже (стабилност цена и платног биланса) - управља основним агрегатима друштвеног производа – инвестицијама и потрошњом. (Само у таквим условима Република Србија у наредним годинама може да остварује потребне високе просечне годишње стопе раста БДП-а. Кључни фактори за остваривање тих стопа раста су значајно повећање и преструктурирање извоза и повећање директних инвестиција из иностранства.)

Повећање извозних прихода је, са своје стране, први услов сервисирања спољног дуга и обезбеђивања средстава за финансирање увоза опреме и технологије, а то значи и услов економског развоја у наредним годинама. Привлачење иностраних директних инвестиција је једна од главних полуга осавремењивања опреме и продукционих процеса. Страним директним

[10] Влада РС усвојила је одговарајућу Информацију и Закључак о Финансијском споразуму за прву ИПА компоненту за 2008. годину, на Седници одржаној 26. марта 2009. године.

[11] Према Извештају ЕК о напретку Србије у процесу европских интеграција, од новембра 2008. године.

инвестицијама се, поред капитала, у земљу уносе и савремена технологија и менаџмент, обезбеђују извозна тржишта и активирају процеси који унапређују пословање домаћих предузећа. Привлачење већег обима страних директних инвестиција захтева отворену привреду и здрав тржишни амбијент, који ће погодовати страним улагањима и покретању домаће штедње те у крајњој линији стварању критичне масе малих и средњих предузећа која ће преузимати радну снагу из нерентабилних предузећа.

Високи квалитет институционалног окружења представља један од нужних услова успостављања конкурентности и одрживог развоја привреде. Побољшање ефикасности државе произилази из начела придржавања међународних конвенција, начела отворености и транспарентности, одговорности, успешности и ефикасности, етичности и поштења. Примаран циљ је успостављање одговорности свих институција, у свим областима, квалитет регулисања, који највише зависи од правосуђа и модернизације управе као чиниоца подстицања конкурентности.

За развој тржишне привреде и демократски развој кључно је да судство, правосуђе и јавна управа ефикасно функционишу. С тим у вези од кључног значаја је спровођење Стратегије реформе државне управе у Републици Србији, коју је Влада усвојила у новембру 2004. године, а са основним циљевима изградње демократске државе засноване на владавини права, одговорности, јавности, економичности и ефикасности; и изградње државне управе усмерене ка грађанима, која је способна да грађанима и приватном сектору пружи висок квалитет услуга уз разумне трошкове. Основни принципи Стратегије су принцип децентрализације, деполитизације, професионализације, рационализације и модернизације. Такође, Влада је, на предлог Канцеларије за придруживање Европској Унији и Министарства за државну управу и локалну самоуправу, средином 2006. године усвојила Акциони план за јачање институционалне способности за преузимање обавеза у процесу европских интеграција, који је имао за циљ да пружи целокупан приказ приоритета и помогне координисано и планско јачање капацитета државне управе за преузимање обавеза које проистичу из процеса придруживања и приступања ЕУ. Усвајањем Националног програма за интеграцију Републике Србије у Европску унију (НПИ) октобра 2008. године поменути Акциони план је интегрисан у НПИ. У том смислу, треће поглавље НПИ које носи назив Способност преузимања обавеза које доноси чланство у сваком од својих 35 потпоглавља садржи, између осталог, преглед постојећег стања и правног оквира али и посебан део који се односи на постојеће институционалне и административне капацитете уз јасно дефинисане краткорочне и средњорочне приоритете. Такође, четврто поглавље НПИ-у под насловом Административни и правосудни капацитети садржи два потпоглавља у којима се пружа преглед реформе државне управе и преглед реформе правосуђа. На овај начин даје се јасан преглед постојећих капацитета, текућих и будућих активности које се предузимају на пољу реформе државне управе узимајући у обзир стандарде и. Приоритети за координисано и планско јачање капацитета државне управе за преузимање обавеза које проистичу из процеса приступања ЕУ из овог документа, ажурирани су и на интегралан начин пренети у НПИ. Један од највиших приоритета у демократизацији друштва је реформа безбедносне политике, где је дошло до јасног опредељења да се она мора извршити у складу са унутрашњим демократским политичким променама и процесима транзиције, променама у међународном окружењу и смањеним претњама националној безбедности, као и променама карактера самих претњи. Посебно значајан сегмент демократије и владавине права је свакако реформа војске. Ова реформа се мора извршити у складу са претпоставкама које подразумевају евроатлантске интеграције. У том смислу, предстоји још усвајање стратегије националне безбедности, стратегије одбране, војне доктрине, новог законодавства о приговору савести и подзаконских аката о безбедносним агенцијама.

Један од највећих проблема са којима се суочавају готово све земље, а посебно оне у процесу транзиције, је свакако корупција[12]. И поред чињенице да су у овој области учињени неки помаци, потребно је учинити још напора да би се заокружила законска покривеност овог проблема и обезбедило доследно и ефикасно спровођење донетих закона. Измене и допуне Закона о финансирању политичких странака и Закона о формирању Агенције за борбу против корупције, усвојене су у октобру 2008. године. Будући да су Агенцији приписане важне надлежности у областима сукоба интереса и финансирања политичких странака, посебан изазов за Владу Србије представља гарантовање задовољавајућег нивоа независности, капацитета и стручности новој Агенцији, како би могла ефективно да испуни своје задатке. Слично важи и за Државну ревизорску институцију и Комисију за заштиту права понуђача. Такође, нужна је и ревизија акционог плана за борбу против корупције, у правцу јаснијег дефинисања рокова, конкретних активности и неопходних ресурса за спровођење.

Сви наведени циљеви друштвеног развоја Републике Србије усмерени су ка остварењу постављених захтева у процесу придруживања ЕУ, а то је обезбеђивање стабилних институција, које гарантују демократију, владавину права, људска права и поштовање и заштиту права мањина.

[12] Влада је усвојила Стратегију и Акциони план за борбу против корупције.

Такође, главни циљеви су и убрзање реформи у области образовања, као и стварање законских претпоставки за постизање регионалног развоја.

С обзиром на промењене глобалне прилике, услед којих је током септембра и октобра 2008. године кулминирала финансијска криза у водећим светским привредама, преливајући се и на реални сектор и на земље у развоју, извесно је да привреда Србије неће остати поштеђена. У таквим околностима, одабир мера за ублажавање последица кризе такође добија карактер суштинских стратешких смерница које ће дефинисати привредну стварност Србије на средњи рок. Влада РС је у децембру 2008. године усвојила Оквирни програм мера, које су дефинисане као делимично рестриктивне, а делимично подстицајне.[13] Рестриктивност мера се изводи из захтева да се смањи потрошња на организовани начин, како то не би учинило само тржиште кроз инфлацију. У исто време, мере морају бити и подстицајне да би се избегла рецесија и остварио континуитет у расту БДП, макар и на значајно нижем нивоу него у претходних неколико година. Мере обухватају све секторе привреде и друштва и то: државу (у најширем смислу - директне буџетске кориснике и предузећа и организације у већинском власништву РС); привреду (реални и финансијски сектор - ликвидност привреде, извоз, повећање тражње кроз реализацију инфраструктурних пројеката, смањење фискалног оптерећења, повећање трговине хартијама од вредности и сл.); становништво (аспекти повећања штедње, контроле нивоа запослености и социјалних давања).

У целини *сектора државе* ће се примењивати мере штедње. Генерално правило у вези са појединачним компонентама државне потрошње, јесте да се уштеде морају остварити у текућем делу, док потрошња која има подстицајни карактер, мора бити веома пажљиво пројектована. За најугроженије слојеве становништва, као минимална мера заштите предвиђено је одржавање стандарда из претходног периода. Предвиђено је такође и да ће субвенције (државна помоћ) бити рестриктивне, а њихово коришћење под јачом контролом.

У оквиру *привреде* задржаће се подстицаји малим и средњим предузећима и предузетницима, уз појачану контролу коришћења средстава. Посебне државне гаранције предвиђене су за финансијски сектор, са циљем остваривања подстицаја у реалном сектору и у смислу штедње грађана, која би требало да постане основни домаћи ослонац инвестиционе активности. Мотивисање страних улагања планира се кроз нефинансијске мере, пре свега у домену регулативе и кроз обезбеђивање локалних погодности.

У *сектору становништва*, уз мере у претходна два сектора, тежња је очување стандарда и обезбеђивање проласка кроз кризу на начин да се она осети као благо успоравање, а не пад животног стандарда и повратак у године сиромаштва. До краја 2009. године планира се укидање пореза на камате на штедњу, а предузећа која добијају подстицајна средства обавезују се да не смањују број запослених. Измене Закона о социјалној заштити треба да обезбеде бољу идентификацију социјално угрожених категорија.

Интересантно је да је један од ретких позитивних биланса Србија остварила у трговинској размени са земљама региона - потписницама ЦЕФТА споразума. Овај сигнал није занемарљив, посебно с обзиром да учешће у овој регионалној иницијативи отвара перспективе за напредак Србије према више релевантних критеријума: напредак у преговорима за чланство у СТО; олакшавање хармонизације привредних прописа са комунитарним правом; напредак према критеријуму регионалне сарадње са осталим земљама Западног Балкана и сл.

[13] Документ Владе Републике Србије: "Економска криза и њен утицај на привреду Србије", Оквирни програм мера, децембар 2008. године. Предвиђене мере компатибилне су са пројекцијама и препорукама из ревидираног Меморандума о буџету за 2009. (2010-2011) годину.

1.4. Циљеви у области коришћења међународне помоћи Републици Србији

Општи циљ је повећавање ефективности и ефикасности средстава међународне помоћи, као доприноса постизању реформских стратегија и развојних приоритета Србије. Циљ повећања ефективности и ефикасности међународне помоћи ће бити остваривaн кроз сталне заједничке напоре Владе Србије и донаторске заједнице у реализацији принципа Париске Декларације о ефективности помоћи, потписане у марту 2005. године у Паризу, од стране представника донатора и земаља партнера- прималаца помоћи.

Током 2007. и 2008. године, дефинисан је План активности на повећању ефективности међународне помоћи, са следећим специфичним циљевима и активностима:

Специфични циљеви

1. ***Побољшање процеса планирања у ресорним министарствима и укупног међусекторског планирања и приоритизације у вези са иностраном помоћи (Индикатор 1 Париске Декларације)***

Увод и активности: Процес планирања у ресорним министарствима је унапређен током последњих неколико година, као резултат учешћа пилот министарстава у ГОП пројекту „Ка ефикаснијем спровођењу реформи[14]". Израђени Годишњи планови активности служе као основа за планирање и програмирање спољних и сопствених финансијских средстава, и коришћени су у 2006. години као инпут за израду документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007- 2009. године". Планиране активности обухватају ревизију документа, на основу процеса планирања у ресорним министарствима и постојећег стратешког оквира; идентификовање приоритетних пројеката за међународну помоћ за период 2008- 2010; подршку ресорним министарствима у идентификовању пројеката и приоритизацији; учешће у ГОП пројекту.

Индикатори:

- Сва ресорна министарства достављају у року Министарству финансија своје прилоге за документ „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2009- 2011. година";

- Прилози свих ресорних министарстава су квалитативно у складу са упутством Министарства финансија;

- 80% нацрта предлога пројеката који су унети у ИСДАКОН информациони систем током 2008. године од стране ресорних министарстава потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. година".

2. ***Побољшана усклађеност пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима (Индикатор 3 Париске Декларације)***

Увод и активности: У 2007. години, документ „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007- 2009. година" коришћен је као инструмент за усклађивање донаторских фондова и стратегија са националним приоритетима. Процес програмирања међународне помоћи током пилот 2007. године предвиђао је идентификовање приоритетних нацрта предлога пројеката, уношење података у ИСДАКОН информациони систем који је доступан донаторској заједници на интернету, организовање секторских донаторских координационих састанака ради представљања нацрта предлога пројеката и приоритета. Планиране активности за 2008. годину обухватају представљање и промовисање националних приоритета дефинисаних у документу „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008- 2010. година",

[14] ГОП пројекат „Ка ефикаснијем спровођењу реформи" (основан као Заједнички пројекат), финансиран од стране Норвешке Владе, је иницирaн од стране Министарства за економске односе са иностранством, Министарства финансија, Министарства за државну управу и локалну самоуправу и Канцеларије за придруживање Европској Унији, са циљем побољшања функција планирања, буџетирања, праћења и извештавања у ресорним министарствима. Једна од основних активности је унапређење капацитета за планирање у министарствима, израдом свеобухватних и реалних годишњих планова активности, и њиховим повезивањем са процесом припреме буџета и програмирањем и коришћењем средстава међународне помоћи.

организовање консултативних састанака са донаторском заједницом, и координацију са националним институцијама и донаторима у идентификовању и формулисању предлога пројеката.

Индикатори:

- 75% донаторских фондова су у 2008. години алоцирани на програме/ пројекте регистроване у ИСДАКОН информационом систему као нацрти предлога пројеката.

- 80% донатора (израчунато на основу броја донатора) дају позитиван одговор на питања везана за коришћење документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. година" у планирању и програмирању својих фондова.

3. Унапређење међуминистарске сарадње и секторских приступа ради побољшања усклађивања донаторских активности са националним политикама (Индикатор 4 Париске Декларације)

Увод и активности: Имајући у виду посебан значај и улогу једног донатора- Европске комисије (предприступни инструмент- ИПА), и ограничења за повећавање буџетске подршке (што је углавном циљ секторских приступа), планирано је да активности на побољшању ефективности помоћи буду усмерене на побољшање међусекторске координације и међуминистарске сарадње кроз реализацију првог специфичног циља. У вези са унапређењем секторских приступа, планирано је да Министарство финансија/ Сектор за програмирање и управљање фондовима Европске уније учествује и подржи иницијативе секторских приступа у ресорним министарствима (SWAp- Sector- Wide Approach), а у циљу унапређења координације у програмирању сопствених и спољних извора финансирања.

Индикатори:

- повећавање броја и укупне вредности пројеката који су резултат међуминистарске сарадње и координације у 2008. години, у поређењу са 2007. годином.

4. Иницирање процеса увођења децентрализованог система за управљање фондовима Европске уније (ДИС) како би се обезбедило постепено усмеравање помоћи Европске комисије кроз националне системе за управљање јавним финансијама и јавне набавке (Индикатори 5а и 5б Париске Декларације)

Увод и активности: Акциони план за увођење ДИС-а ће бити израђен и усвојен од стране Владе Републике Србије у 2008. години, док ће припреме за увођење ДИС-а отпочети у складу са роковима утврђеним Акционим планом.

Индикатори:

- Акциони план за увођење ДИС-а ће бити завршен и усвојен од стране Владе Србије до краја првог квартала 2008. године;

- Активности на увођењу ДИС-а које су планиране за 2008. годину се спроводе у складу за Акционим планом.

5. Побољшан ниво предвидивости спољњег финансирања, са циљем пружања помоћи ресорним министарствима у годишњем планирању активности и планирању буџета (Индикатор 7 Париске Декларације)

Увод и активности: Упутство за програмирање и извештавање о међународној помоћи у 2007. години, које је израђено и представљено ресорним министарствима током првог квартала 2007. године, садржи Анекс о очекиваној донаторској подршци у периоду 2007- 2009. година, са подацима о обиму планиране помоћи по донатору и областима којима је помоћ намењена. Подаци су прикупљени од представника донаторске заједнице, са циљем повећања нивоа предвидивости фондова и самим тим побољшањем планирања и програмирања екстерних извора финансирања. Иста активност ће бити спроведена у 2008. години, подаци о очекиваној донаторској помоћи у наредном трогодишњем периоду ће бити прикупљени од донатора и припремљена Информација за ресорна министарства.

Индикатори:

- Сви донатори су поднели у року потпуне информације о очекиваним новим средствима за период 2008- 2010. година;

- 80% од предвиђених нових средстава за 2008. годину су одобрени до краја те године.

Како би се пратило остваривање наведених циљева, Министарство финансија је отпочело са мерењем наведених индикатора, а извештај о основним вредностима за базну годину посматрања дат је као анекс уз овај документ.

У наредном трогодишњем периоду, координација и програмирање међународне помоћи биће у функцији остваривања наведених циљева, и у складу са основним принципима Париске декларације:

- Власништво земље примаоца помоћи у области коришћења међународне помоћи
- Усклађивање донаторских активности са националним приоритетима и системима
- Хармонизација донаторских активности
- Управљање према резултатима
- Заједничка одговорност донатора и земаља примаоца помоћи.

С тим у вези, посебан акценат се ставља на интегрисање система за планирање, имплементацију, праћење и извештавање о међународној помоћи са одговарајућим националним системима. Имајући у виду да је у протеклом периоду значајан напредак остварен у домену унапређења система планирања и програмирања средстава међународне помоћи, изазов за наредни период је изградња система за праћење реализације пројеката финансираних из међународне помоћи и увођење система управљања према резултатима. Полазећи од потребе за обезбеђивањем ефикасности у раду државне управе, као и ефективности и ефикасности у трошењу сопствених и спољних извора финансирања и заједничке одговорности за остварене резултате, увођење система за праћење засновано на принципу управљања према резултатима треба да буде у највећој мери конзистентно и кохерентно са одговарајућим националним системом, а посебни захтеви и процедуре донатора усаглашене како би се обезбедило ефикасно коришћење јединствених система и процедура.

Имајући у виду потребу за јачањем капацитета органа државне управе у области координације, програмирања и коришћења међународне помоћи, а посебно у вези са коришћењем фондова ЕУ, значајно је у наредном периоду обезбедити координацију у активностима обучавања државне управе. С тим у вези, наглашавамо значај улоге Службе за управљање кадровима (СУК), која сачињава, реализује и прати реализацију годишњих планова обука органа државне управе. Пожељно је обезбедити да се активности на унапређењу државне управе, у мери у којој је то могуће, обављају у координацији са СУК-ом, као и да се појединачни планови ових активности усагласе и интегришу у годишње планове које за државну управу сачињава СУК.

Како ће се у наредним годинама, а посебно у вези са коришћењем ЕУ фондова, повећати значај ефикасног планирања средстава за кофинансирање програма/ пројеката финансираних из донација, потребно је извршити неопходна прилагођавања у систему припреме и извршења буџета која би омогућила ефикасност у реализацији и адекватно праћење средстава кофинансирања.

2. МЕЂУСЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ ЗА МЕЂУНАРОДНУ ПОМОЋ

Ублажавање негативних утицаја светске економске кризе на привреду Србије и животни стандард њених грађана

Имајући у виду актуелну економску кризу и њене последице, једна од кључних области и међусекторских приоритета за финансирање путем међународне помоћи у периоду 2009 - 2011. године биће „**Ублажавање негативних утицаја светске економске кризе на привреду Србије и животни стандард њених грађана“,** тј. међународна подршка у реализацији мера које је Влада усвојила у децембру 2008. године, а које су дефинисане документом „Оквирни програм мера за ублажавање утицаја светске економске кризе на Србију”. Без обзира на то што је већина мера у оквиру овог приоритета обухваћена осталим међусекторским приоритетима, имајући у виду то да ће у периоду који се разматра овим документом развој Србије и животни стандард њених грађана умногоме зависити од успешног спровођења и ефективности поменутих мера и схватајући значај обезбеђивања међународне подршке Владиним мерама, као и хитност обезбеђивања те подршке - овај сет мера издвојен је у засебан приоритет. У табели 2 је представљен оквирни списак наведених мера, које су детаљније дефинисане преко активности у осталим међусекторским приоритетима у овом поглављу, до нивоа пројеката у трећем поглављу овог документа – „Преглед ситуације, секторски приоритети и потребе у периоду 2009 – 2011. године – по секторима“.

Табела 2. ***Приоритетне мере/активности у циљу ублажавања негативних утицаја светске економске кризе на привреду Србије и животни стандард њених грађана***

Област	Програми (мере/активности)
Подршка одрживости и развоју привреде Србије у условима светске економске кризе	• повећање ликвидности привреде кроз кредитирање привреде (нарочито малих и средњих предузећа) под повољним условима и кредитирање развоја инфраструктуре; • подршка извозно орјентисаној привреди - повећање извоза обезбеђењем обртних средстава под повољним условима за реализацију извозних послова, подршком сертификацији производа и освајању нових тржишта која су у мањој мери погођена финансијском кризом; • реализација приоритетних инфраструктурних пројеката у секторима: грађевинарства, производње грађевинског материјала, метала и металних производа; Коридор 10, Коридор 7, реконструкција и модернизација инфраструктуре у јавним предузећима, изградња социјалних станова, развој руралне инфраструктуре; • стварање повољнијег пословног амбијента у циљу повећања инвестиција унапређењем регулативе, комуналне инфраструктуре, увођењем пореских олакшица и бенефиција за инвеститоре и отварањем енергетског тржишта за изградњу нових производних капацитета; • давање приоритета развоју и ликвидности привреде у најнеразвијенијим општинама Републике Србије.
Подршка становништву за превазилажење последица економске кризе	• подршка програмима и пројектима преквалификације и изналажења нових радних места; • изградња капацитета Националне службе за запошљавање за спровођење програма преквалификације и изналажења нових радних места; • побољшање идентификације и социјално угрожених категорија и повећање помоћи најугроженијима; ▪ пружање посебне помоћи и давање приоритета социјално угроженим категоријама становништва у најнеразвијенијим општинама Републике Србије.

2.1. Подстицање запошљавања - привредни развој и образовање у функцији повећања запослености

Република Србија је током 90-тих година доживела прави економски и социјални крах и потпуни застој у привредном развоју. Дошло је до драматичног пада БДП-а за око 50%, огромног пада плата, пензија и других примања као последица политике ауторитарног режима, међународне изолације земље и оштрих санкција, распада тржишта бивше СФРЈ, ратова у окружењу и бомбардовања Републике Србије 1999.године. Привреда је била у јако лошем стању, предузећа нису имала довољно средстава ни за одржавање капацитета, а нових инвестиција уопште није било. Због међународне изолације српска предузећа су изгубила своја извозна тржишта, која нису могла да поврате ни после укидања санкција због тога што су била неконкурентна у односу на предузећа из других транзиционих земаља. Директан резултат оваквог стања је било велико повећање броја незапослених у укупном становништву. Ситуацију је додатно погоршао долазак близу 700.000 избеглица и интерно расељених лица из БиХ, Хрватске и са Аутономне Покрајине Косово и Метохија, што представља близу 10% становништва Републике Србије.

После демократских промена у Републици Србији у октобру 2000. године, грађани су се суочили са дуго прикриваном истином о тежини економске и социјалне кризе у новијој историји. У тако крајње неповољним околностима, демократска влада је морала да започне интензиван процес правних, економских, финансијских и социјалних реформи са јасним намерама да се надокнади дугогодишње кашњење у транзицији и успостављању тржишно оријентисане привреде и демократског политичког система. Многи од тих процеса, а пре свега преструктурирање привреде, затварање предузећа са великим и ненадокнадивим губицима, као и прилагођавање оштрим условима међународне конкуренције, су врло комплексни и отварају нове социјалне проблеме и потенцирају нове облике и подручја сиромаштва, јер неминовно воде повећању незапослености.

Остварена макроекономска стабилност и повољнија микроекономска ситуација последњих година позитивно су утицале на кретања на тржишту рада, међутим и упркос томе, општа ситуација у области запошљавања и даље је неповољна. Незапосленост је и даље један од највећих економских и социјалних проблема у Републици Србији. Укупан број незапослених у априлу 2009. године износио је 486.858, док је стопа незапослености, према Анкети о радној снази[15], износила 15,6% (15+), односно 16,4% (лица радног узраста 15-64)[16].

Проблем незапослености додатно је увећан током периода транзиције, као што показује Табела бр 2. Посебно неповољан показатељ је то што је стопа незапослености у Републици Србији непрекидно расла од 2001. до 2006. године (од 2006 је уочљив пад стопе незапослености, али се он пре свега објашњава тиме што је остваривање права на здравствено осигурање измештено из НСЗ у Фонд за здравствено осигурање и промењена је методологија). Стопа незапослености је висока када се пореди са ЕУ (просечна стопа незапослености у ЕУ 27 је износила 9,0% у јулу 2009. године), као и са појединачним земљама у окружењу, попут Хрватске и Бугарске (просечна стопа незапослености 9,4% у првом кварталу 2009. године за Хрватску, односно 7,0% у јулу 2009. године за Бугарску). У ЕУ, у јулу 2009. године, најнижа стопа незапослености забележена је у Холандији (3,4%), а највиша у Шпанији (18,5%) и Летонији (17,4%). Поред тога, током процеса реструктурирања привреде у значајној мери излази на видело „прикривена“ незапосленост, а процес власничке трансформације води до бржег отпуштања радника. Република Србија није у целини завршила приватизацију нити реструктурирање одређеног броја изабраних предузећа. Према подацима Агенције за приватизацију, у периоду од 2005-2007. године приватизована су 953 друштвена предузећа. У 2007. години је донет је Закон о изменама и допунама Закона о приватизацији којим је утврђено да се до краја 2008. године објави јавни позив за учешће на јавном тендеру, односно јавној аукцији за преосталих 200 друштвених предузећа што ће имати за последицу престанак радног односа запослених у субјектима приватизације, над којима ће, бити покренут поступак принудне ликвидације. У ширем смислу, процес принудне ликвидације субјеката приватизације, утицаће на пораст незапослености.

Упркос забележеним високим стопама привредног раста последњих година у Републици Србији успешно и брже решавање проблема незапослености и даље није омогућено. Из тог разлога, у ситуацији економске кризе и у наредном периоду се очекује даљи раст незапослености и задржавање високе стопе сиромаштва, уз његову натпросечну концентрацију у појединим регионима. У 2007. години проценат становништва испод линије апсолутног сиромаштва на националном нивоу је по Анкети о животном стандарду износио 6,6%, а по Анкети о потрошњи

[15] Постоје две стопе незапослености засноване на различитим изворима – међународно упоредивој Анкети о радној снази (АРС) Републичког завода за статистику и према евиденцији Националне службе за запошљавање (НСЗ). Имајући у виду да су подаци из Анкете о радној снази међународно упоредиви, у целом тексту коришћени су подаци из овог извора.

[16] Категорија лица узраста 15-64 је међународно упоредива.

домаћинстава 7,9%[17]. По дефиницији, сиромашна су сва лица која живе испод апсолутне линије сиромаштва која је, на бази основне потрошачке корпе за 2008. годину износила 7,937 динара по појединцу, односно 18,652 динара за трочлано домаћинство. У 2008. години се у Србији по први пут зауставља вишегодишњи тренд смањења сиромаштва, те проценат сиромашних остаје готово на истом нивоу као у 2007. години (око 7,9% укупног становништва)[18].

Једна од одлика запослености у Републици Србији је мало учешће приватног сектора у запошљавању. У периоду од 2005-2007. године, приватни сектор је ојачан и то захваљујући реализованој приватизацији друштвених предузећа као и оснивању 33.965 нових приватних предузећа. Међутим, већина новооснованих предузећа је у сегменту тзв. микро предузећа која запошљавају до пет запослених.

Табела 3. ***Стопа незапослености у периоду 2002-2008. године***

	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
Стопа незапослености НЗС, 15-64 (%)	**27,09**	**27,83**	**26,22**	**26,8**	**27, 9**	**26,83**	**23,99**	**26,85**[19]
Стопа незапослености АРС, 15-64 (%)	**14,47**	**16,0**	**19,53**	**21,83**	**21,56**	**18,8**	**14,7**	**16,4**

Стопа незапослености обрачуната на основу података Националне службе за запошљавање (26,85% у јулу 2009. године) је знатно већа од података добијених путем Анкете о радној снази (16,4% у априлу 2009. године). Разлог томе су различите дефиниције запослености и незапослености, као и чињеница да евиденција НЗС обухвата и лица која активно не траже посао, већ се евидентирају само да би остварила друга права. Са друге стране, подацима АРС[20] као запослени, обухваћена су и лица која раде у неформалном сектору[21].

Анализа тржишта рада Републике Србије спроведена 2008. године показује да и поред чињенице да висока стопа незапослености почиње да опада, тржиште рада и даље задржава карактеристике које је имало у претходном периоду и такав тренд се наставља и у 2009. години:

- неусаглашеност понуде и тражње на тржишту рада која се огледа у чињеници да одређени број слободних радних места остане непопуњен због недостатка лица са квалификацијама које послодавци траже, а са друге стране постоји велики број лица са занимањима за која не постоји потреба на тржишту рада;
- високо учешће дугорочне незапослености (преко годину дана) од 61,72% у укупној незапослености (јул 2009.). Посебан проблем представља опасност да ова лица постану неактивна у тражењу посла и додатни терет за социјалне фондове. Такође, дугорочна незапосленост доводи до застаревања знања и вештина;.
- велики прилив вишка запослених из предузећа која се реструктурирају и приватизују;
- неповољна старосна структура незапослених;
- према Анкети о радној снази у априлу 2009. године, учешће младих људи у категорији незапослених (15-24 године) је високо 20,1%, односно висока је стопа незапослености младих и износила је 40,7% што је далеко више од просечне незапослености ове

[17] Анкета о животном стандарду (АЖС) којом је започето статистичко праћење сиромаштва у Србији по међународно упоредивој методологији, уз техничку и стручну подршку Светске банке - АЖС је први пут спроведена 2002. и 2003. године, а потом и 2007. године. АЖС се након 2007. године неће више спроводити у Србији. Анкета о потрошњи домаћинстава (АПД) је од 2004. године званична анкета Републичког завода за статистику за праћење сиромаштва. Анкета о потрошњи домаћинстава и Анкета о животном стандарду нису међусобно упоредиве анкете, зато што се методолошки значајно разликују.

[18] Извор: „Квартални монитор економских трендова“ бр.17, Фонд за развој економске науке, Влада Републике Србије, Стратегија за смањење сиромаштва.

[19] Стопа званично регистроване незапослености у јулу 2009. године.

[20] Сматра се да подаци НСЗ преувеличавају стварну незапосленост, пошто постоје снажни подстицаји појединцима који раде у неформалном сектору, значи који нису незапослени, да се пријаве на евиденцију НСЗ: право на разне социјалне бенефиције итд. Са друге стране, може се узети да подаци из анкете о радној снази потцењују незапосленост, пошто се запосленима сматрају и они који раде само један сат недељно. Вероватно би најтачније било сматрати ове две мере незапослености доњом и горњом границом стварне незапослености у Републици Србији.

[21] Подела на формални/ неформални сектор користи се у овом документу у складу са Националном стратегијом запошљавања.

старосне групе у ЕУ (19,8% у јулу 2009. године), уз могућност потенцијалног одласка у иностранство, посебно младих високо образованих људи;

- неповољна квалификациона структура незапослених: према АРС, у укупној незапослености стручна незапослена лица учествују са 80,19%, а лица без школе и нижег образовног нивоа са 19,81%**22**. Међу незапосленим лицима најбројнија су лица са средњом стручном спремом који у укупној незапослености учествују са 68,52%;
- незапосленост жена (15-64) према АРС: учешће жена у укупној незапослености је 49,05%, односно стопа незапослености жена је 18,9 %, у односу на стопу запослености мушкараца која износи 15,0%. Такође, жене се карактеристично запошљавају у секторима са мањим примањима;
- велике разлике између регионалних тржишта рада;
- велики број ангажованих лица у сивој економији;
- ниска покретљивост радне снаге;
- велики број незапослених лица која припадају категорији теже запошљивих (особе са инвалидитетом, Роми, избегла и расељена лица и др.)

Према Стратегији за смањење сиромаштва најугроженије категорије становништва су избеглице и интерно расељена лица (око 500 000 људи), Роми (процена око 108 000) и особе са инвалидитетом (процена око 350 000 људи). Ове три угрожене категорије представљају близу милион становника и њихова заједничка карактеристика је широко распрострањена незапосленост и недовољан ниво образовања. У периоду до октобра 2000. године овим угроженим категоријама је поклањана недовољна пажња, делом због материјалних проблема, али често и као последица немарног односа и занемаривања људских права ове категорије становништва, тако да су се проблеми временом мултипликовали. Стога, трећи стратешки правац деловања Стратегије за смањење сиромаштва подразумева ефикасну примену постојећих и дефинисање нових програма, мера и активности које ће омогућити равноправан приступ запошљавању, образовању, здравству и комуналним услугама за ове категорије становништва.

Један од узрока проблема на тржишту рада су и миграције великог броја лица високе квалификационе структуре у иностранство током 90-тих година, али и након 2000-те године..У периоду од 1990-1994. године је, поред већег броја високо-образованог кадра у иностранство отишло и 918 истраживача из универзитетских, истраживачких и развојних институција, а процењује се да је у том периоду отишло око 150.000 стручних и високо-образованих људи.

Учешће самозапослених у укупном броју запослених износи 21,8%, међутим у овај проценат су укључени и земљорадници и лица ангажована у сивој економији, а то значи да немају плаћене доприносе за социјално осигурање.Узрок ове неповољне ситуације је релативно низак ниво развоја малих и средњих предузећа и висок ниво „сиве" запослености у њима. Поред тога, у Републици Србији је веома ниско учешће флексибилних форми запошљавања са мање од 1% у укупној запослености, а флексибилне форме могле би бити важан канал запошљавања жена и младих, који су посебно угрожени на тржишту рада. Недостатак могућности запошљавања у формалном сектору привукао је велики број појединаца у неформални сектор, како би обезбедили себи егзистенцију. На основу процене Савета Европе У Републици Србији се око 38% прихода остварује од рада на црно. Појединци запослени у неформалном сектору су суочени са неизвесношћу, одсуством пензионе и здравствене заштите, а држава остаје без значајног дела пореских прихода.

Велики проблем тржишта рада, као што је већ поменуто, је и структурна неусклађеност на тржишту рада и неусклађеност образовног система са потребама привреде. У оквиру завршеног формалног образовања не стичу се потребна знања, како би се новозапослени одмах укључили у процес рада. То значи да се са једне стране троше огромна средства буџета, а са друге стране фирме издвајају и средства и време за тренинг програме, додатно образовање и укључивање новозапослених у процес рада, што радну снагу чини или мање конкурентном или скупљом због потребних доквалификација. Оваква ситуација доводи и до несклада у структури између понуде и тражње на тржишту рада. Разлоге за ово треба пре свега тражити у недовољној усклађености система образовања са потребама тржишта рада, посебно на нивоу средњег стручног образовања и застаревању знања услед дугорочне незапослености. Нужно је дефинисање и иновирање образовних профила како би били у складу са измењеним потребама привреде, односно како би се стекла практична знања. У противном, лица која завршавају формалан процес образовања[23], потенцијално се могу наћи у ситуацији да буду без шанси за запошљавање, због одсуства потребних знања и вештина. У процесу реформе образовања потребна је одговорност и заједнички рад социјалних партнера, а пре свега образовних институција, државе, послодаваца, удружења послодаваца, невладиног сектора и осталих заинтересованих. Ефикасан систем

22 Извор: НАПЗ 2009.

23 Неформално образовање (државно и приватно) обухвата обуке, тренинге, семинаре и курсеве.

образовања и доживотног учења може дати највећи допринос. У најширем смислу, образовање треба окарактерисати премошћавањем и нестајањем традиционалних граница између академског и стручно-техничког знања, формалног и неформалног образовања, стручног образовања, обуке и др. Такође, низак и неадекватан ниво образовања је идентификован као један од главних узрока сиромаштва у Републици Србији. Два основна правца деловања морају бити повећање шанси за запошљавање преко повећања образованости популације и повећање ефикасности образовног система, односно његово прилагођавање потребама тржишта рада.

Поменуто, последично доводи до подизања конкурентности привреде, као основе новог запошљавања и већег стандарда становништва. Главни фактори конкурентности у глобалном привредном развоју су знање и на основу његове примене, иновативност производа, процеса и услуга. Поред реформе образовања и политике запошљавања, не сме се губити из вида потреба за континуираном подршком пројектима, којима се утиче на повезаност привреде са сектором за развој и истраживање и с тим у вези, јачање инфраструктуре која треба да омогући то повезивање (пословни инкубатори[24], технолошки паркови, технички релеј центри), али и подстицајне мере за јачање иновативне базе у самом корпоративном сектору. По недавно спроведеном истраживању, издвајање за истраживање и развој у предузећима износи 0,13% од промета и односи се највећим делом на куповину нове опреме и обуку за њено коришћење. Развој нових производа, процеса и услуга је занемарив. Потребно је подржати пројекте који ће обезбедити подршку предузећима у трансферу технологија, активностима на развоју нових производа, процеса, услуга, организационих метода и структури, као и развој инструмената за хоризонтало и вертикално повезивање предузећа у циљу јачања способности за повећање иновативности и продуктивности (кластери).

Сагласно циљевима дефинисаним у оквиру Националне стратегије запошљавања за период 2005-2010., Националним акционим планом запошљавања за период 2006.-2008. и Меморандумом о буџету и економској и фискалној политици за 2008. годину са пројекцијама за 2009. и 2010. годину неопходно је повећати обим средстава и тиме постићи повећање обухвата незапослених лица мерама активне политике запошљавања. Међутим, услед новонастале ситуације изазване глобалном економском кризом, средства опредељена из буџета за активне мере за 2009. годину износе 3 милијарде динара што је износ који је за 14 милиона динара мањи у односу на претходну годину те се и у случају максималне искоришћености и ефеката ових средстава, суштинске промене на тржишту рада не могу очекивати. С обзиром на то, као први приоритет у Националном акционом плану запошљавања за 2009. годину, наводи се задржавање нивоа запослености из 2008. године и решавање радно-правног статуса вишка запослених. Национални акциони план запошљавања за 2009. годину предвиђа да се активним мерама запошљавања обухвати 120.260 корисника и то:

- планира се да мером активно тражење посла која укључује клубове и обуке за активно тражење посла, као и сајмове запошљавања буде обухваћено 86.840 лица у 2009. години;
- програмима додатног образовања и обуком планира се да буде обухваћено 17.513 лица у 2009. години;
- мером развој предузетништва и програми запошљавања планира се 10.907 лица у 2009. години;
- јавни радови са циљем да се побољша и одржи запошљивост дугорочно незапослених и осталих који су ускраћени на тржишту рада кроз ангажовање на посебним пројектима, који ће обухватити циљну групу од 5.000 лица у 2009. години. При томе, пројекти ће се реализовати на локалном нивоу, чиме ће се допринети добробити заједнице у смислу очувања и унапређивања животне околине и побољшања социјалне и економске структуре;

Издвајања за активне мере запошљавања у Републици Србији чине 0,1% БДП-а (2007.), што је десетоструко ниже у односу на развијене земље, те је у наредним годинама неопходно повећати учешће међународне помоћи, у циљу ефикасног спровођења активних мера запошљавања. Директне мере које ће бити у функцији раста запослености, односиће се на пореске олакшице послодавцима, повољније кредитирање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва, смањење пореског оптерећења по основу социјалних давања на терет послодаваца. Народна скупштина донела је 2005. године нови Закон о раду.

Решавање проблема незапослености може се постићи само креирањем нових радних места, прилагођавањем понуде рада новим, савременим захтевима производње и побољшаним квалитетом рада. Посебно значајан утицај на раст запослености, имаће повећање страних директних инвестиција. У периоду од октобра 2000. године, укупна вредност страних директних

[24] Облик подршке малим и средњим предузећима који подразумева стручну и финансијску подршку у оснивању и развоју све до тренутка када су предузећа спремна да самостално учествују на тржишту

инвестиција, премашила је 7,6 милијарди долара, а највећи прилив је остварен у 2006. години (око 50% од укупног прилива). У наредним годинама се, због унапређења инвестиционе климе, очекује већи прилив гринфилд инвестиција, које у највећој мери генеришу ново запошљавање. У циљу већег привлачења инвестиција дијаспоре, основано је Министарство за дијаспору, између осталог, и са задатком мотивисања наших људи који живе и раде у иностранству да улажу новац у пројекте у Републици Србији. Очекивано стварање регионалне зоне слободне трговине Југоисточне Европе, може такође утицати на раст запослености, јер ће подстаћи трговину и инвестиције. Биће потребно оспособити велики број људи за рад у новој приватизованој привреди и на новим производним и услужним радним местима.

„Анализа утицаја политике запошљавања и активних мера запошљавања у Републици Србији за период 2003-2007. године“ показала је да мере додатног образовања и обуке, првенствено обуке за послове радног места, у наредном периоду треба усмерити на обуку и едукацију ниско квалификоване радне снаге као и дугорочно незапослених..

Важно је истаћи и да је за решење проблема незапослености потребна координација, пре свега образовне, али и социјалне, пореске, корпоративне, регионалне и других релевантних политика.

Приоритетни циљеви у овој области у наредном средњерочном периоду су следећи:

- Јачање активних мера запошљавања;
- Јачање институција тржишта рада – у координацији свих релевантних актера, односно јачањем социјалног дијалога, потребно је наставити реформу службе за запошљавање како би се обезбедио бољи квалитет услуга незапосленим лицима и послодавцима;
- Смањење и превенција дугорочне незапослености;
- Смањење учешћа младих у укупној незапослености;
- Повећање запослености угрожених категорија становништва(инвалиди, Роми и избегла и расељена лица, повратници) путем реализације посебних програма намењених овим групама;
- Померање запослености из неформалне у формалну економију као и повећање формалне запослености у приватном сектору;
- Веће учешће различитих облика рада (рад са скраћеним радним временом, рад на одређено време, привремени послови, рад за више послодаваца, и сл.) у укупном запошљавању;
- Превазилажење проблема неусклађености образовања и потреба тржишта рада;
- Унапређење квалитета образовања;
- Развијање спремности младих за стручно усавршавање, оспособљавање и дошколовавање (додатно образовање и обуку) и усаглашавање степена диплома и квалификација са светским стандардима, као и диверсификација институционалних облика и модела, програма и метода рада;
- Реформа наставних планова и програма у обезбеђивању функционалне, писмености у области информационих технологија
- Укључивање угрожених категорија становништва и особа са посебним потребама у систем образовања;
- Развој образовног система базираног на филозофији доживотног образовања.

У реализацији наведених циљева, неопходна је снажна међународна подршка. У складу са тим, идентификоване су приоритетне мере/активности које би требало да у наредном средњорочном периоду дају допринос реализацији поменутих циљева.

Табела 4. ***Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области подстицања запошљавања и смањења стопе незапослености***

Циљеви	Мере/активности
Спровођење активних мера запошљавања и подстицање развоја приватног сектора	• решавање радно-правног статуса вишка запослених, уз давање отпремнина, обуку и подстицање самозапошљавања; • јачање локалних/регионалних структура за развој малих и средњих предузећа и предузетништва; • развој индустријских паркова; • оснивање и подршка раду пословних инкубатора; • спровођење Националне стратегије привредног развоја; • обезбеђивање кредита за развој привреде (микрокредити, кредити усмерени преко Фонда за развој), а посебно оснивање фонда за *start-up* кредите;

Циљеви	Мере/активности
	• привлачење страних улагања (оснивање Фонда за подстицање страних улагања, отклањање препрека страним улагањима); • подстицајне мере за повећање конкурентности, продуктивности и извозних перформанси предузећа; • запошљавање на јавним радовима; • трансформација пасивних мера у активне.
Јачање институција тржишта рада	• јачање социјалног дијалога; • изградња информационог система у области запошљавања; • развијање центара за каријерно вођење и саветовање незапослених лица; • оснивање и јачање локалних савета за запошљавање; • успостављање усклађеног система евиденција у области рада и запошљавања • развијање система за праћење и оцењивање ефеката активних мера тржишта рада.
Смањење и превенција дугорочне незапослености	• субвенције за запошљавање одређених категорија незапослених у висини пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање које плаћа послодавац; • јачање сарадње између НСЗ и послодаваца како би се утврдили број и структура слободних радних места и укључивање дугорочно незапослених у програме за активно тражење посла.
Повећање учешћа младих у укупној запослености	• усвајање и спровођење Акционог плана за запошљавање младих за период 2009-2011. године.
Повећање запослености угрожених категорија становништва	• имплементација Националног акционог плана запошљавања за 2009. годину, у ком се као један од приоритета наводи запошљавање теже запошљивих незапослених лица (жене, особе са инвалидитетом, Роми, избегла и расељена лица и повратници по Споразуму од реадмисији); • подстицање запошљавања особа са инвалидитетом кроз укључивање ових лица у мере активне политике запошљавања и јачање капацитета субјеката који пружају подршку запошљавању ових лица
Наставак реформе средњег и вишег стручног образовања у циљу превазилажења проблема неусклађености образовања и потреба тржишта рада	• рационализација и регионализација мреже средњих стручних школа; • дефинисање система увођења нових профила; • дефинисање система реализације праксе у средњим стручним школама. • Акредитација и сертификација
Реформа високог образовања и спровођење Болоњске декларације	• оснивање Националне агенције за европске програме у области образовања; • спровођење конкретних програма Агенције • развој и унапређивање сарадње са међународним просветним институцијама.
Унапређење квалитета образовања	• реформа и рационализација наставних планова и програма; • успостављање стандарда квалитета у научно – наставним подручјима; • успостављање службе за вредновање система на свим нивоима од основног до високог образовања; • техничка модернизација инфраструктуре у образовању
Развој образовног система заснован на концепту доживотног образовања и унапређење система образовања одраслих	• стимулисати послодавце да улажу средства у обогаћивање знања већ запослених радника; • развој програма преквалификација, реедукација и обука, посебно вишкова запослених у поступку реструктурирања предузећа. • формирање међуресорног тела са улогом да предлаже мере и активности за унапређење делатности образовања одраслих, изради нацрт предлога закона о образовању одраслих, усаглашава и умрежава стратешка документа у области образовања одраслих са осталим секторима и промовише договорене и уговорене програме и пројекте у области образовања одраслих; • доношење закона о образовању одраслих; • формирање Савета за стручно образовање и образовање одраслих; оснивање Агенције за Стручно образовање и образовање одраслих.
Укључивање угрожених категорија становништва, односно етничких мањина и	• реализација пројеката и програма за подршку процесу интеграције Рома у локалну заједницу; • реализација специфичних семинара и тренинга за обуку наставника за

Циљеви	Мере/активности
особа са посебним потребама у систем образовања	рад са децом са посебним потребама; • израда потребних стратешких докумената и законских и подзаконских аката у складу са међународним стандардима.
Стабилно функционисање система образовања	• успостављање и спровођење новог модела финансирања образовних установа; • развој аутономног приватног сектора у школству.

За реализацију наведених мера/активности, неопходна је сарадња и координирани рад Министарства економије и регионалног развоја, Министарства рада и социјалне политике, Министарства финансија, Министарства просвете, Националне службе запошљавања и других релевантних институција на државном и локалном нивоу. У овом тренутку, буџет Републике Србије располаже ограниченим средствима за реализацију наведених активности, те ће међународна финансијска подршка бити кључна за остваривање овог приоритета.

2.2. Изградња и јачање институционалних капацитета

Изградњи и јачању институционалних капацитета у претходном периоду била је посвећена значајна пажња. Разлог томе је условљеност која постоји између овог питања и остварења великог броја стратешких циљева Републике Србије представљених у националним стратешким документатима, а који се односе на области привредног развоја, успостављање владавине права, пораст друштвеног благостања и успешно спровођење процеса европских интеграција. Међутим, и поред значајног ангажовања у овој области остало је још пуно тога да се уради.

Институционални капацитети државне управе су регулаторни оквир, људски и материјални ресурси. Значај изградње и јачања институционалних капацитета за развој друштва уопште препознат је у већој или мањој мери у готово свим националним стратешким документима, међутим, процес даље изградње и јачања институционалних капацитета је најобухватније дефинисан са Националним програмом за интеграцију Србије у Европску унију и Стратегијом реформе државне управе.

Национални програм за интеграцију у Европску унију (НПИ), који је усвојен у другој половини 2008. године, један је од кључних националних стратешких докумената и служи за припрему администрације за нове изазове и обавезе у процесу приступања Србије Европској унији, а који проистичу из Споразума о стабилизацији и придруживању. НПИ је конципиран тако да омогући планирање, праћење и координацију свих активности Владе у процесу приступања ЕУ.

НПИ дефинише развојне и стратешке циљеве и, са друге стране, политике, реформе и мере потребне за реализацију тих циљева. Он, такође, утврђује детаљан план, временски оквир и приоритете усвајања законодавства и одређује органе одговорне за његову припрему. Комплетна реализација циљева из НПИ предвиђено је да се оконча 2012, када би Србија требало да буде технички спремна да преузме све обавезе које проистичу из чланства у ЕУ.

Међу шест основних поглавља НПИ налази се и једно посвећено искључиво административним и правосудним капацитетима. У делу документа који се односи на административне капацитете представљен је преглед нових правних аката, политика и стратегија за унапређење административних капацитета, као и планова у вези са областима обуке и унапређења знања државних службеника и оснивања нових институција.[25]

Идентификовани кључни краткорочни приоритети се односе на даље улагање напора у спровођењу реформе државне управе (где се посебно помињу питања уређена области матичних књига грађана и регулисање правног статуса НВО и подстицање развоја организација цивилног

[25] Усвајањем Националног програма за интеграцију Републике Србије у Европску унију (НПИ) октобра 2008. године Акциони план за јачање институционалне способности за преузимање обавеза у процесу европских интеграција који је Влада усвојила 2006. године је интегрисан у НПИ. У том смислу, треће поглавље НПИ које носи назив Способност преузимања обавеза које доноси чланство у сваком од својих 35 подпоглавља садржи, између осталог, преглед постојећег стања и правног оквира али и посебан део који се односи на постојеће институционалне и административне капацитете уз јасно дефинисане краткорочне и средњорочне приоритете. Такође, четврто поглавље НПИ-у под насловом Административни и правосудни капацитети садржи два подпоглавља у којима се пружа преглед реформе државне управе и преглед реформе правосуђа. На овај начин даје се јасан преглед постојећих капацитета, текућих и будућих активности које се предузимају на пољу реформе државне управе узимајући у обзир стандарде и најбољу праксу држава чланица.

друштва), као и на потребу обезбеђивања транспарентног система запошљавања и напредовања запослених у државној управи (у циљу постизања професионалности и одговорности у раду). Идентификовани средњерочни приоритети су: наставак пуне примене закона о државним службеницима и државној управи; јачање капацитета за обликовање политике и координацију рада управа на локалном нивоу, наставак спровођења процеса децентрализације и обезбеђивање ресурса за органе локалне самоуправе.

Први и најважнији циљ у процесу реформе државне управе је свакако изградња демократске државе засноване на владавини права. У том смислу, **Стратегија реформе државне управе у Републици Србији**, коју је Влада усвојила у новембру 2004, има за крајњи циљ обезбеђење високог квалитета услуга грађанима и стварање управе која ће значајно олакшати остваривање права грађана и извршавање њихових законских обавеза, а истовремено допринети развоју привредних и економских потенцијала у Републици Србији.

Према Стратегији реформе државне управе, централно стратешко тело Владе за реформу државне управе, које даје смернице реформи и периодично оцењује напредак у реформи, јесте Савет за реформу државне управе, којим председава председник Владе, а чији су чланови потпредседници Владе, ресорни министри, Директор Републичког секретаријата за законодавство и директор Службе за управљање кадровима. На оперативном нивоу, за спровођење и координацију процеса реформе државне управе задужено је Министарство за државну управу и локалну самоуправу (МДУЛС). У новембру 2008. године одлуком Владе формирана је међуминистарска пројектна група за планирање и спровођење реформе државне управе.

Стратегија се темељи на пет основних принципа реформе: **децентрализација**, **деполитизација**, **професионализација**, **рационализација** и **модернизација** државне управе. Ови принципи се могу окарактерисати као главни правци деловања у реформском процесу тако да се њихово пуно поштовање може сматрати коначним циљем реформе државне управе, што суштински значи стварања „европске" државне управе у Србији.

Конкретизација даљих активности на спровођењу реформе државне управе у наредне четири године представља нови **Акциони план за спровођење реформе државне управе у Републици Србији за период од 2009. до 2012. године,** који је усвојила Влада почетком јула 2009. године. Акциони план којим су утврђени правци даље реформе, резултат је интензивног учешћа министарстава, посебних организација, служби Владе као и независних државних органа. Структура новог Акционог плана унапређена је у складу са примерима добре праксе развијених земаља и, поред почетног стања, очекиваних ефеката, резултата и активности, садржи и индикаторе који ће омогућити једноставније праћење остваривања очекиваних резултата.

Акциони план је систематизован према основним принципима и кључним областима реформе, и то: децентрализација, професионализација и деполитизација; рационализација; координација јавних политика; контролни механизми и е-управа; и модернизација државне управе.

Посебни део Акционог плана пружа увид у планиране активности праћења спровођења и промоције реформе државне управе. За потребе праћења процеса спровођења реформе државне управе, МДУЛС ће кроз међуресорну сарадњу припремати периодичне извештаје о напретку у спровођењу реформе, као и предлоге мера и активности за унапређење спровођења Стратегије реформе државне управе и Акционог плана. Акциони план ће се ревидирати на двогодишњој основи, чиме ће бити омогућено континуирано прилагођавање процеса реформе државне управе актуелним потребама и реалном стању у Републици Србији.

Служба за управљање кадровима је надлежна за стручне послове у области управљања кадровима у државној управи.На предлог Службе, Влада сваке године усвоја Кадровски план за министарства, посебне организације, службе Владе и стручне службе управних округа, који је у функцији планирања потреба за кадровима у једној календарској години са аспекта обезбеђених средстава за плате у буџету Републике. У складу са донесеним Кадровским планом одвија се и спровођење конкурса за попуњавање радних места, при чему је сваки конкурс могућ само ако се попуњавање уклапа у постојећи кадровски план. Служба за управљање кадровима сваке године предлаже програм општег стручног усавршавања државних службеника који усваја Влада.

У складу са ранијим плановима у области изградње и јачања институционалних капацитета који су се односили на претходни период остварени су бројни резултати.

У вези са законодавним оквиром у претходном периоду усвојени су готово сви прописи који су били предвиђени Акционим планом за спровођење Стратегије реформе државне управе за период 2004-2008: Закон о Влади, Закон о државној управи, Закон о јавним агенцијама, Закон о државним службеницима, Закон о платама државних службеника и намештеника, Закон о електронском потпису, Закон о заштитнику грађана, Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, Закон о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, итд.

Влада је крајем 2008. године усвојила Закон о изменама и допунама Закона о државним службеницима којим су створене законске претпоставке за разрешење државног службеника с положаја ако надлежни орган прихвати јавну препоруку Заштитника грађана за његово разрешење, продужен је рок за спровођење јавних конкурса ради постављења на положаје и за престанак дужности постављеним

лицима чија радна места постају положаји. Такође, крајем 2008. године, Влада је усвојила Уредбу о допунама Уредбе о разврставању радних места и мерилима за опис радних места државних службеника у складу са Законом о државним службеницима, а у циљу адекватног вођења кадровске политике у органима и службама на које се Уредба примењује.

Закон о државним службеницима налаже и обавезу вођења Централне кадровске евиденције (ЦКЕ) као базе података која треба да олакша управљање кадровима у државној управи. Информациони систем који је био предмет донације 2004. године унапређен је и сада је омогућено свим органима државне управе и службама Владе да приступе систему, доставе и ажурирају податке о државним службеницима и намештеницима.

Влада је у марту 2009. године усвојила Закон о матичним књигама, што ће се позитивно одразити на трансформисање државне управе и општинских и градских управа у Србији у добре пружаоце услуга грађанима, што управо и јесте циљ реформе. Овим законом предвиђено је формирање јединствене и свеобухватне евиденције у електронском облику о повереним пословима матичних књига, која ће обухватити податке о органима јединица локалне самоуправе који обезбеђују вођење матичних књига, матичним подручјима за које се воде матичне књиге, овлашћеним лицима за вођење матичних књига, положеном посебном стручном испиту за матичара и друге неопходне податке за праћење стања у области и вршење инспекцијског надзора. С тим у вези, из средстава Националног инвестиционог плана одобрена су одређена средства за спровођење кључних активности које су у вези са спровођењем Закона.

Влада је у јуну 2009. године усвојила Закон о удружењима који у складу са највишим европским стандардима уређује област слободе удруживања. Овај закон на целовит начин уређује оснивање, положај и деловање удружења у Србији, а по први пут уређује се и статус и деловање страних удружења. Доношењем овог закона уредиће се начин остваривања слободе удруживања у складу са принципима и стандардима садржаним у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода, што представља једну од обавеза коју је Република Србија преузела приступањем у чланство Савета Европе и важан корак у процесу европских интеграција.

Као допринос јачању капацитета државне управе, Влада је почетком 2009. године донела нову Уредбу о програму и начину полагања државног стручног испита. Овом уредбом утврђују се услови за полагање државног стручног испита, испитни предмети, начин и рокови полагања државног стручног испита запослених у државним и правосудним органима, као и запослених у органима, предузећима, установама и организацијама којима су поверени послови државне управе. Овом уредбом је уведен нови предмет који ће кандидати убудуће бити у обавези да полажу а то је предмет Основе система Европске уније, у оквиру кога ће се захтевати основно познавање појмова о систему Европске уније, почевши од карактеристика и специфичности Европске уније, њеног развоја и начина функционисања институција Европске уније, па до структуре и карактеристика права Европске уније.

У претходном периоду реализован је велики број иницијатива које су се директно или индиректно бавиле питањем обуке државних службеника. Велики допринос овој области остварили су заједничке иницијативе различитих донатора и органа државне управе, што се пре свега односи на иницијативе Службе за управљање кадровима (припрема и спровођење Програма општег стручног усавршавања државних службеника), Канцеларије за европске интеграције (обука у вези са процесом европских интеграција) и Министарства за државну управу и локалну самоуправу (јачање капацитета у државној управи за управљање променама, јачање капацитета руководилаца у државној управи итд.).

С обзиром на комплексност питања изградње и јачања институционалних капацитета области и правци за будуће деловање су бројни.

У законодавној димензији реформе државне управе поред кључних закона и подзаконских аката у области система државне управе донетих до краја 2005. године, у предстојећем периоду планира се и усвајање Закона о општем управном поступку и Закона о управним споровима.

У складу са принципом деполитизације, у наредном периоду наставиће се са адекватном применом Закона о државним службеницима. Применом Кодекса понашања државних службеника такође ће се допринети деполитизацији државне службе, будући да овај Кодекс прописује обавезу политичке неутралности у раду државних службеника. Оцењивање државних службеника, као један од темеља политички неутралне и професионалне државне службе, по посебној Уредби спроводи се од 01. јануара 2007. године. У циљу подизања капацитета оцењивача за непристрасно и независно оцењивање, Служба за управљање кадровима је на бази „Приручника о оцењивању државних службеника“ спровела обуку свих јединица за кадрове које су носиоци поступка оцењивања на нивоу органа државне управе и служби Владе.

Принцип модернизације према Стратегији реформе државне управе се односи на техничко-технолошко осавремењивање рада органа државне управе, уз примену савремених информационих и комуникационих технологија. У том циљу обезбедиће се израда и коришћење јединствених база података и успостављање јединственог система комуникације између органа државне управе на читавој територији, уз увођење електронског пословања и електронског потписа у рад органа државне управе.

Улагање у модернизацију захтева не мала финансијска средства али као резултат у великој мери доприноси смањењу трошкова рада органа државне управе.

У вези са принципом рационализације у предстојећем периоду МДУЛС ће се ангажовати на даљем развоју и примени методологије за спровођење анализе функционисања органа државне управе, како би се развио одговарајући механизам за унапређење ефикасности рада органа државне управе.

Једна од обавеза Србије у процесу европских интеграција је успостављање модерног и професионалног система државне управе. Овај захтев произилази из чињенице да би државна управа требало да понесе велики део терета у спровођењу реформи неопходних за чланство у ЕУ. Све земље које су биле или се налазе у процесу европске интеграције спроводиле су свеобухватну и дугорочну обуку државних службеника која се одвијала упоредо са другим активностима у оквиру процеса реформе државне управе, а подразумевала је континуирано усавршавање као право и обавезу запослених у државној управи. У наредном периоду обука о ЕУ ће се односити на приоритетне области које налаже примена Споразума о стабилизацији и придруживању, пре свега у области хармонизације и примене нових прописа и спровођења Националног програма за интеграцију Републике Србије у Европску унију, као главног стратешког документа који дефинише садржај и динамику ЕУ интеграција.[26]

Стручно усавршавање државних службеника је кључни инструмент развоја модерне државне управе. Принцип професионализације као један од водећих принципа реформе државне управе, подразумева стварање добро обучене, одговорне и ефикасне управе. Од оснивања Службе за управљање кадровима усвојена су три годишња „Програма општег стручног усавршавања државних службеника“ у складу са којим су организовани различити програми обука. Годишње се реализује преко две стотине обука у којима учествује око три хиљаде државних службеника из органа државе управе, служби Владе и стручних служби управних округа. Одређен број обука реализује је буџетским средствима Службе док је значајан број обука финансијски подржан од стране разних пројеката.

Ефикасност промена у државној управи зависи од тога колико су носиоци реформе, државни службеници, стручни, мотивисани и спремни на промене. Међутим, и поред великог досадашњег ангажовања у овој области изостало је функционално системско решење питања стручног усавршавања државних службеника које би објединило све досадашње резултате и указало на даљи правац процеса развоја система обуке државних службеника (и тако осигурало координацију планирања будућих иницијатива). Важан корак у овом процесу треба да представља припрема Стратегије стручног усавршавања државних службеника.

У области локалне самоуправе, наставиће се са спровођењем Закона о локалној самоуправи, Закона о територијалној организацији, Закона о главном граду и Закона о комуналној полицији. У наредном периоду наставиће се и активности у домену доношења закона којим ће бити регулисано питање статуса запослених у јединицама локалне самоуправе. Такође, неопходно је наставити са спровођењем свих врста мера и активности које се односе на јачање капацитета јединица локалне самоуправе.

Важна област деловања у будућем периоду биће и јачање „контролних механизама“ што се пре свега односи на пружање подршке институцијама које се баве заштитом права грађана и законитошћу рада органа државне управе (Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, Републички одбор за решавање о спречавању сукоба интереса и сл.) као и на оснивање институција које треба да се баве питањем спречавања корупције.

Важан инструмент за спровођење планираних мера и активности на изградњи и јачању институционалних капацитета јесу квалитетно припремљени и реализовани пројекти.

У претходном периоду, МДУЛС и остали државни органи су реализовали више реформских пројеката, најчешће уз подршку донатора. У току је реализација и припрема неколико пројеката који се односе на област реформе државне управе. Основне области деловања ових пројеката јесу међуресорна координација у процесу спровођења реформе државне управе, унапређење функционисања органа државне управе, приближавање процеса реформе државне управе професионалној и широј јавности, развој специфичних механизама и инструмената за прегледније праћење стања и даље спровођење реформских активности, припрема одговарајућих стратешких докумената у области обуке и јачања капацитета државних службеника и запослених у јединицама локалне самоуправе, као и спровођење одговарајућих програма обуке. Посебно, уз помоћ пројеката који су подржали рад Службе за управљање кадровима у претходном периоду радило се на

[26] НПИ је вишегодишњи документ којим се између осталог дефинишу развојни и стратешки циљеви, политике и мере потребне за реализацију тих циљева. Такође, НПИ утврђује детаљан план, временски оквир, законске приоритете и органе одговорне за њихову припрему и примену. Треба нагласити да се процес усклађивања не завршава усвајањем домаћих прописа, чија су решења у формалном смислу или нормативном значењу у довољној мери усаглашена са прописима ЕУ, већ је потребно обезбедити услове и институционалне капацитете за њихово спровођење, или принудно извршење пред судским или административним органима. Да би се убрзао процес хармонизације, потребно је наставити започети системски рад на превођењу правних тековина ЕУ, унапредити механизме за хармонизацију и обезбедити континуирану подршку имплементацији закона (јачање појединих институција, обука запослених и сл.).

овладавању новим, савременим методама и техникама селекције кандидата, а као резултат тога израђен је „Приручник за одређивање компетенција за делотворан рад на радном месту“ и одржане су обуке будућих чланова конкурсних комисија, што све заједно доприноси већој објективности и поузданости одабира квалитетних кадрова за потребе органа државне управе.

Сумирањем претходно описаних досадашњих искустава и планираних праваца деловања, циљеви у области изградње и јачања институционалних капацитета би били:

- Наставак процеса законодавне реформе кроз даљу хармонизацију законодавства са правом ЕУ у складу са Националним планом за интеграцију Србије у ЕУ;
- Наставак процеса реформе државне управе уз поштовање принципа дефинисаних Стратегијом реформе државне управе у Републици Србији и институционално јачање органа ДУ, што подразумева реализацију усвојеног Акционог плана за спровођење реформе државне управе 2009-2012. са унапређеним механизмима за координацију, праћење и евалуацију спровођења Стратегије реформе државне управе, усвојених закона и осталих стратешких докумената;
- Јачање институционалних капацитета у свим министарствима, управама и посебним организацијама, који чине систем државне управе, као и органима локалних самоуправа и институцијама правосуђа.

У реализацији приоритета изградње и јачања институционалних капацитета, од посебне важности је међународна подршка. Међународна подршка се очекује у виду бесповратне помоћи, док модалитети пружања помоћи могу бити у виду техничке помоћи, „твининг“ пројеката, студијских путовања, радионица, семинара, итд. У складу са претходно поменутим циљевима, идентификоване су одговарајуће мере и активности, које су представљене у наредној табели[27].

Табела 5. ***Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области изградње и јачања институционалних капацитета***

Циљеви	Програми (мере/активности)
Законодавна реформа	• Припрема и доношење нових реформских закона и усклађивање постојећих закона са прописима ЕУ; • Јачање капацитета за вршење анализе утицаја прописа (RIA- regulator impact assessment).
Реформа државне управе и институционално јачање органа ДУ	• Подршка развоју и успостављању механизама за координацију, праћење и евалуацију спровођење Стратегије реформе државне управе; • Подршка будућој реализацији Акционог плана и Стратегије РДУ према актуелним потребама и приоритетима; • Развијање механизама за међуресорну координацију у процесу планирања и обезбеђење подршке за његово увођење; • Подршка унапређењу ефикасности и ефективности рада органа државне управе кроз анализу њиховог функционисања; • Унапређење организационе ефикасности рада ДУ даљом применом информационих технологија (у том смислу и подршка спровођењу Стратегије развоја информационог друштва); • Постизање потпуне функционалности и искоришћености Централне кадровске евиденције, као информатичке базе о државним службеницима; • Подршка увођењу нових функција и радних процеса у органима ДУ (европске интеграције, планирање, управљање пројектима, итд.); • Информисање јавности о релевантним активностима у оквиру процеса реформе државне управе; • Подршка унапређењу процеса обуке запослених у органима ДУ у складу са релеватним стратешким документима (Стратегија обуке државних службеника и други), укључујући унапређење методологије процене потреба за стручним усавршавањем, начина евалуације програма стручног усавршавања и ангажовања предавача; • Подршка унапређењу процеса запошљавања у државној управи и система за развој каријере државних службеника, укључујући развој нових метода и техника у поступку одабира кадрова и унапређење поступка одабира; • Подршка развоју и даљем унапређењу „контролних“ механизама.
Институционално јачање локалних самоуправа	• Јачање капацитета запослених у јединицама локалне самоуправе кроз спровођење одговарајућих обука дефинисаних релеватним стартешким документима (Стратегија обуке запослених у јединицама локалне самоуправе и

[27] Приоритети у области институционалног јачања у оквиру појединачних сектора дати су у трећем делу документа, у оквиру прегледа приоритетних програма активности по секторима, док су на овом месту обухваћени општи (хоризонтални) циљеви/ мере, они чија реализација се односи на више ресора/ институција, као и изградња и јачање независних владиних институција.

Циљеви	Програми (мере/активности)
	остали) и прописима; • Подршка унапређењу функционисања администрације у јединицама локалне самоуправе (унапређење организационе структуре, процеса планирања рада, послова који су у вези са пружањем услуга грађанима, итд.) • Унапређење управљања људским ресурсима у јединицама локалне самоуправе; • Модернизација рада општинских управа кроз шире увођење информационо-комуникационих технологија; • Стварања услова за интензивнију међуопштинску сарадњу; • Пружање подршке општинама у процесу припреме и спровођења развојних пројеката за финансирање из различитих извора финансирања (НИП, ИПА, кредити итд.); • Унапређење институционалног и регулаторног оквира за пружање услуга из области општинске инфраструктуре;
Институционално јачање у области правосуђа	• подршка спровођењу Стратегије реформе правосуђа; • подршка независном судству (подршка раду Високог савета судства); • подршка јачању транспарентности правосудног система (веће учешће јавности); • повећање ефикасности управљања судским предметима (увођење нових система организације, аутоматизација појединих система и подсистема, подршка раду Центра за медијацију); • стандардизација система обуке и стручног усавршавања (оснивање Националног института за обуку у правосуђу, јачање веза са Правним факултетом); • модернизација опреме правосудног и казненог система;

2.3. Изградња, реконструкција и модернизација инфраструктуре

У смислу идентификованог међусекторског приоритета за међународну помоћ (укључујући и зајмове под условима повољнијим од тржишних)- изградња, реконструкција и модернизација инфраструктуре обухвата развој локалне инфраструктуре, као и транспортну и енергетску инфраструктуру од значаја за регионално и међународно повезивање. Развој инфраструктуре представља важан фактор и импулс општем привредном развоју. Пружање квалитетних и ценовно конкурентних услуга може представљати генератор значајног раста БДП-а по овим секторима, уз додатне ефекте на општи привредни раст и друштвени развој. Ово поглавље је превасходно усмерено на разматрање ситуације и приоритета у области физичке инфраструктуре, док су институционална и законодавна реформа и приоритети анализирани у оквиру треће главе-секторске анализе и поглавља 2.2. Изградња и јачање институционалних капацитета, а приоритетни пројекти у области заштите животне средине, у сектору транспорта и енергетике, разматрани су у поглављима 3.6, 3.11. и 3.13.

Транспорт. Реструктурирање целокупне транспортне делатности у модеран, безбедан и функционалан систем представља један од најзначајнијих предуслова за покретање регионалног развоја и искоришћења компаративних предности локалних средина кроз повезивање туристичких и пољопривредних области са великим привредним центрима. Адекватна транспортна инфраструктура значајан је фактор ефикасности целокупног транспортног система, али и кључни предуслов за остваривање одрживог привредног и друштвеног развоја Републике Србије.

Република Србија са својим природно-географским положајем, на раскршћу транспортних коридора VII и X, пружа најкраће и најрационалније транзитне везе земаља средње и западне Европе са земљама јужне Европе и Блиског и Далеког Истока. У усвојеном завршном извештају Групе на високом нивоу[28], оформљене под окриљем Европске комисије, идентификовано је пет главних мултимодалних оса као продужетка транс-Европске транспортне мреже (ТЕН-Т) према суседним земљама и регионима. У оквиру Југоисточне мултимодалне осе инкорпорирани су пројектни предлози на Коридору X (пут и железница), Коридору VII и мултимодална платформа метрополитена Београда. Такође, на основама РЕБИС студије (Regional Balkans Infrastructure Study – 2003. год.), земље Западног Балкана су 11. јуна 2004. године у Луксембургу потписале Меморандум о разумевању о развоју Основне регионалне транспортне мреже Југоисточне Европе, који има за циљ развој инфраструктуре и унапређење политике у области транспорта и предвиђа блиску сарадњу учесника у процесу хармонизације процедура и техничких стандарда, регулаторних и административних одредби које се тичу саобраћаја, у складу са стандардима и смерницама Европске уније. У циљу имплементације Меморандума о разумевању, оформљена је

[28] Report from the High Level Group chaired by Loyola de Palacio, *Networks for peace and development – Extension of the major trans-European transport axes to the neighboring countries and regions*, Новембар 2005

Транспортна опсерваторија за Југоисточну Европу (СЕЕТО), са сталним Секретаријатом у Београду. У априлу 2006. године усвојен је први вишегодишњи План развоја Основне регионалне транспортне мреже југоисточне Европе који предвиђа дугорочне инвестиционе потребе за земље Западног Балкана за период 2006-2010. године.

Транспортна инфраструктура у Републици Србији је генерално на незадовољавајућем нивоу, на што је одраз превасходно недовољног улагања у основно одржавање и набавку нових средстава током 90-тих година, лоше организације, недостатка средстава, социјалне и кадровске политике. У посебно лошем стању налази се железничка инфраструктура, која заостаје за стандардима европских земаља у погледу електрифицираности мреже, дужине двоколосечних пруга и у погледу максимално дозвољених брзина и осовинског оптерећења, због чега јој је потребна модернизација[29]. Поред тога, возна средства карактерише велика технолошка застарелост (просечна старост железничких возних средстава прелази 30 година), незадовољавајуће стање, недовољан број и висок степен имобилизације. У домену речног транспорта, на потешкоће у одвијању пресудно је утицало неадекватно одржавање унутрашњих пловних путева током 90-тих година, као и НАТО бомбардовање. У области друмског транспорта, највећи проблеми односе се на лоше одржавање и потребу реконструкције постојеће и изградњу нове друмске инфраструктуре и низак ниво безбедности саобраћаја на путној мрежи. Развој мултимодалног транспорта у Републици Србији налази се на самом почетку, с обзиром да не постоји ниједан потпуно развијен терминал интермодалног транспорта, а манипулација контејнерима се одвија само у терминалу ЖИТ Београд («ћерка фирма» ЈП „Железнице Србије") и у Луци Београд".

Полазећи од Европске транспортне политике до 2010. године[30], као и Стратегије развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008-2015. године (усвојена 27. децембра 2007. године), Влада планира да, уз финансијску подршку ЕУ, настави изградњу путне и железничке инфраструктуре кроз Републику Србију, као и да успостави неопходне услове за неометану пловидбу на унутрашњим пловним путевима а посебно на Дунаву и Сави. У вези са тим, израдиће се студијска, пројектна и тендерска документација за више пројеката на модернизацији транспортне мреже у Републици Србији, као што су чишћење и отклањање уских грла на паневропском Коридору VII, као најважнијем пловном путу, реконструкција и повећање капацитета железничког Коридора X и повећање капацитета друмског Коридора X.

Мрежа унутрашњих пловних путева у Републици Србији представља један од наших највећих социо-економских потенцијала, који до сада нису били адекватно искоришћени. Оживљавање речног транспорта подстиче продубљивање сарадње у осталим привредним гранама (област трговине, туризма, заштите животне средине итд.) и представља кључни елемент социо-економског развоја не само Републике Србије већ и свих земаља у Југоисточној Европи. Повезивањем реке Саве са магистралним пловним путем Дунава, и преко њега са мрежом европских пловних путева и успостављање несметане и безбедне пловидбе на овим рекама у нашој земљи, створили би се бољи услови за будућу регионалну сарадњу и већи привредни развој. Формирањем савременог речног информационог сервиса интензивираће се размена географских података и успоставиће се ближа сарадња међу државама у управљању пловним путем Дунава.

Увиђајући значај железничког Коридора X, Република Србија је, у сарадњи са међународним финансијским институцијама, у последњих неколико година инвестирала преко 200 милиона евра у рехабилитацију железничке инфраструктуре на Коридору X, што је резултирало повећањем обима превоза робе од преко 60% у односу на период од пре реализованих инвестиција. Реализоване инвестиције представљају само мали део стварних потреба, за рехабилитацију и одржавање железничке мреже у наредних десет година према проценама биће потребно око 3,9 милијарди евра. Садашње стање железничке инфраструктуре карактерише потреба да се у пројектовано стање врати и модернизује још око 1.000 км магистралних пруга, за шта је нашој земљи потребна подршка ЕК и међународних финансијских институција.

Изградња ауто пута Београд - јужни Јадран и реконструкција пруге Београд-Бар су пројекти од изузетног регионалног значаја. Реорганизацијом железничког саобраћаја, на основу новог Закона о железници, инфраструктура остаје у државном власништву, док ће организација и управљање саобраћајем бити оспособљени за дочек конкуренције. Такође, у плану је израда студије оправданости изградње аутопута од Панчева до Темишвара.

Стратегија развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године (Усвојена 27. децембра 2008. године) заснива се на концепту одрживог развоја (у погледу екологије, технологије, финансирања и оперативности) и

[29] Електрифицирано је свега 32,7% мреже, а као последица лошег техничког стања пруга уведена је брзина вожње од 20-40 км/ч на дужини од 162 км пруга, што је преко 4% укупне дужине пруга.

[30] White Paper - "European transport policy for 2010 : **time to decide**" (COM 370/2001)

мултимодалног приступа, што подразумева интегрисано планирање развоја транспортног система и ефикасније коришћење предности сваког вида саобраћаја. Влада планира да у наредном периоду интензивира процес реструктурирања јавних предузећа – JAT Airways, Аеродром Београд, ПТТ Србија, Железнице Србије у којима је завршена предприватизациона фаза. Имајући у виду високе социјалне и друге трошкове реструктурирања, међународна помоћ ће имати значајан ефекат и у овом сегменту.

Поред великих инвестиција у изградњу транспортне инфраструктуре, неопходно је значајно побољшати управљање саобраћајем на постојећој мрежи увођењем и развијањем Интелигентних Транспортних Система (ИТС). Увођење и примена информационо-комуникационе технологије у транспорту у великој мери би допринела већој ефикасности, смањењу загађења животне средине и повећању нивоа безбедности саобраћаја.

Енергетика. Народна скупштина је донела Закон о енергетици 2004. године, а 2005. године је донела и Стратегију развоја енергетике Србије до 2015. године, док је Влада Републике Србије у јануару 2007. године усвојила Уредбу о утврђивању Програма остваривања стратегија развоја енергетике Србије до 2015. године за период од 2007-2012. Стратегијом развоја енергетике су глобално дефинисани циљеви и приоритети развоја енергетског сектора Србије у складу са енергетском политиком док су Програмом остваривања стратегије утврђени услови, начин и динамика остваривања Стратегије развоја енергетике за све секторе у енергетици.

Сагласно Програму остваривања Стратегије развоја енергетике неопходно је институционално јачање у спровођењу енергетске политике као и активније учешће локалне самоуправе

Законом о енергетици креиран је и институционални оквир за област енергетике и основано је независно тело у области енергетике: Агенција за енергетику (регулаторно тело надлежно за унапређење и усмеравање развоја тржишта енергије, праћење примене прописа и правила за рад енергетских система, итд) Агенција за енергетику креира регулаторни оквир за функционисање енергетских система, донела је тарифне системе којим се за регулисани део тржишта у цену производа и услуга уграђују оправдани трошкови енергетских субјеката, обезбеђује надзор над транспарентном и недискриминаторном приступу треће стране систему, итд.

Што се тиче реструктурирања јавних предузећа, најзначајнија активност у реструктурирању јавног предузећа Електропривреда Србије (ЈП ЕПС) је доношење одлука Владе о оснивању два правно независна енергетска субјекта, која су од 1. јула 2005. године отпочела са радом: јавно предузеће Електромрежа Србије (ЈП ЕМС), у чијој су надлежности енергетске делатности пренос електричне енергије и управљање преносним системом (Оператор преносног система и тржишта Републике Србије) и јавно предузеће Електропривреда Србије (ЈП ЕПС), у чијој су надлежности производња и дистрибуција електричне енергије, управљање дистрибутивним системом и трговина електричном енергијом. У оквиру активности рационализације и реструктурирања Електропривреде Србије, у 2003. години је издвојена подземна експлоатација угља, а до краја 2005. године издвојене су све неелкетропривредне, споредне делатности и ЈП ЕПС данас послује само у домену електропривредних делатности.

Такође, У августу 2005. године донет је Закон о престанку важења Закона о оснивању јавног предузећа за истраживање, производњу, прераду и промет нафте и природног гаса чиме су ступиле на снагу следеће одлуке Владе: Одлука о оснивању Јавног предузећа за транспорт нафте нафтоводима и транспорт деривата нафте продуктоводима, Одлука о оснивању Јавног предузећа за транспорт, складиштење, дистрибуцију и трговину природног гаса и Одлука о оснивању Акционарског друштва за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање природног гаса.

Као Владино тело, постоји и Агенција за енергетску ефикасност (обавља стручне послове на унапређењу услова и мера за рационалну употребу и штедњу енергије и енергената, као и повећање ефикасности коришћења енергије у свим секторима потрошње).

У процесу стабилизације и придруживања ЕУ, Влада врши интензивне регулативне, организационе и техничке припреме за укључивање у регионалне и европске енергетске мреже. Република Србија је потписница Уговора о оснивању Енергетске заједнице, који има за циљ стварање регионалног тржишта електричне енергије и гаса, при чему имплементација овог Уговора захтева уску сарадњу великог броја институција, посебно у области енергетике, енергетске ефикасности, обновљивих извора енергије, заштите животне средине, конкуренције и развоја тржишта, као и значајне активности и финансијска средства како би се испуниле преузете обавезе. То је први формални Уговор који је Република Србија на мултилатералној међународно–правно обавезујућој основи потписала са Европском заједницом. Потписници су и све земље Југоисточне Европе и Привремена мисија Уједињених нација на Косову и Метохији сагласно Резолуцији Савета безбедности УН 1244. Народна скупштина донела 14. јула Закон о ратификацији Уговора о оснивању Енергетске заједнице, чиме је тај правни акт постао наша међународна обавеза.

Стварање интегрисаног регионалног тржишта електричне енергије и гаса, предвиђено овим уговором, заснива се, између осталог, на следећим циљевима: стварање стабилног регулаторног и тржишног оквира способног да привуче инвестиције у гасоводе, капацитете за производњу електричне енергије, системе за пренос и дистрибуцију електричне енергије, тако да све земље потписнице имају приступ стабилном и непрекидном снабдевању енергијом, које је од суштинске важности за економски развој и друштвену стабилност; унапређење еколошке ситуације у погледу електричне енергије и гаса, енергетске ефикасности и подстицање коришћења обновљивих извора енергије. Уговор предвиђа имплементацију *acquis communautaire* у областима енергетике, заштите животне средине, енергетске ефикасности, обновљивих извора енергије и конкуренције, са дефинисаним роковима за њихову имплементацију. С тим у вези, потребно је обезбедити значајна финансијска средства за неопходна инвестициона улагања, како у унапређење постојећих капацитета и прилагођавање прописима у области животне средине, тако и у побољшање и изградњу нових интерконективних капацитета, који су најзначајнији технички предуслов за успостављање интегрисаног енергетског тржишта.

Енергетска заједница, поред електричне енергије, гаса и обновљивих извора, обухватиће Уговором и нафтни сектор, као што је одлучено у децембру 2008. године. Имплементација и рок за уградњу релевантног европског законодавства, чији је циљ да пружи оквир за развој регионалне нафтне инфраструктуре, формирање обавезних резерви нафте и сл, биће познат 2010. године.

Активности на унапређењу регулаторног и тржишног оквира за привлачење инвестиција у енергетском сектору, са посебним циљем стимулисања коришћења обновљивих извора енергије и поштовањем европских еколошких норми, као и активности на повећању енергетске ефикасности, обрађене су у оквиру треће главе - сектор рударства и енергетике. Овде посебно указујемо на приоритетне инфраструктурне пројекте у наредном периоду, који имају регионални/ међународни значај:

- Изградња пан-европског нафтовода и система цевоводног транспорта деривата нафте
- Изградња гасовода високог притиска на различитим правцима
- Унапређење система за пренос електричне енергије - изградња, проширење или реконструкција трафостаница, као и изградња нових далековода укључујући и нове интерконекције

Донет је Национални акциони план за гасификацију Републике Србије којим су дати основни технички и економски подаци о планираном развоју гасне мреже у Републици Србији, као и план активности на доношењу прописа у области гаса. Овим документом дају се процене инвестиционих потреба за транспортну и дистрибутивну гасну мрежу по општинама.

Поред ревитализације и модернизације постојећих преносних капацитета, развој електропреносне мреже мора да прати растуће потребе за електричном енергијом у Републици Србији. У периоду до 2012. године очекује се просечна годишња стопа раста потрошње укупне електричне енергије од око 1,8%, а вршне снаге од 1%, иако најновији подаци о потрошњи премашују ове прогнозе. Ова прогноза је веома условљена привредним растом у Републици Србији и формирана је на основу очекиваног релативно стабилног раста у индустрији и у услужном сектору од oko 7 %, док се, услед корекције цена у области енергетике, као и рационализације услед примене мера енергетске ефикасности очекује мањи пораст потрошње у домаћинствима, али који не може битније да утиче на смањење раста конзума.

Анализе указују на евидентну недовољност расположивих производних капацитета да покрију потрошњу електричне енергије у Републици Србији, тако да одсуство изградње нових производних капацитета условљава увоз електричне енергије, а тиме и развој електропреносне мреже у смеру што бољег повезивања са земљама региона. Синхрони рад са UCTE (*Union for the Coordination of Transmission of Electricity*) даје несумњиве погодности везане за повећане могућности размене електричне енергије и умањење ризика у погледу набавке дела недостајућих количина електричне енергије у региону и Европи. Побољшање интерконекција са суседним операторима система представља предуслов ка оснивању, развоју и учешћу на Регионалном тржишту електричне енергије југоисточне Европе које се оснива Уговором о оснивању Енергетске Заједнице, као и будућем Паневропском тржишту електричне енергије. Електроенергетски систем Републике Србије заузима централно место у региону и постоји интерес да неке регионалне функције буду лоциране у Београду (функција координатора за сигурност интерконективног електроенергетског система, као и одређене функције обрачуна и регулације на регионалном тржишту). Учешће у регионалном тржишту условљава да се оператор преносне мреже организује као предузеће у складу са европским директивама, смерницама и нормама, што је и учињено у 2005. години, у складу са Законом о енергетици. То такође подразумева и увођење и оспособљавање свих функција техничког система управљања електроенергетским системом и објектима. У домену диспечерског[31] управљања потребно пре свега унапредити коришћење свих

[31] Оперативно управљање електроенергетским системом

функција управљања у реалном времену које су реализоване пројектом SCADA/EMS система (SCADA, AGC, проценитељ стања, мрежне анализе), односно користити управљачки систем са комплетном функционалношћу.

Телекомуникације представљају област која се брзо развија. Изградња савременог телекомуникационог система омогућава не само задовољавање техничких потреба, него и пружање услуга другим корисницима, а тиме и остваривање додатног прихода. У домену телекомуникација основни правци развоја су формирање телекомуникационе преносне мреже, телефонске мреже и мреже мобилних радио веза, при чему је основа телекомуникационог система телекомуникациона преносна мрежа реализована оптичким системом преноса и делом усмереним радио-релејним везама.

Анализе изграђености електропреносне мреже урађене су у складу са датим захтевима који се односе на повећање конзума у електроенергетском систему Републике Србије, као и услове повезивања и обезбеђивања очекиваних транзита на регионалном тржишту енергије. Такође је узето у обзир да ће регион у целини у наредним годинама вероватно смањивати производне могућности (затварање старијих блокова у НЕ Козлодуј у Бугарској и неекономичних електрана у Румунији, уз неизвесну изградњу нових капацитета). У Републици Србији се очекују се инвестиције у производне капацитете на домаћи лигнит, уважавајући еколошке захтеве и захтеве у погледу ефикасности, као и на друге изворе енергије Нови капацитети се могу очекивати у Аутономној Покрајини Косово и Метохија, али њихова експлоатација је и даље везана за веома високи ризик политичког карактера (анализе указују да електропреносни систем Републике Србије нема довољну изграђеност капацитета за евакуацију очекиваних 2100 MW из нових електрана на подручју Аутономне Покрајине Косово и Метохија и неопходна проширења преносних капацитета могу бити одређена само детаљном студијом уклапања ових електрана). Сходно томе, претпостављено је да се дефицит електричне енергије у региону највећим делом покрива производњом у централној Европи и Украјини.

Према Програму остваривање Стратегије развоја енергетике Републике Србије, за електропренос, највећи део инвестиција биће посвећен реконструкцији постојећих објеката, подизању напонских нивоа постојећих објеката и изградњи нових капацитета укључујући и нове интерконекције, али су значајне инвестиције предвиђене и у области информационих технологија и осталим областима:

Табела 6. ***Инвестициони и развојни план по областима и приоритетима (2009 – 2012)***[32]

Сумарна табела: Инвестициони и развојни план електропреносног система (у милионима €)					
Области капиталних инвестиција:	**Приор. 0**	**Приор. I**	**Приор. I/II**	**Приор. II**	**Укупно**
I. Преносна мрежа	**129,00**	**88,23**	**153,77**	**68,82**	**440,12**
II. ИТ и Телекомуникација	**0,00**	**14,52**	**4,19**	**0,00**	**18,71**
III. Остало	**2,90**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**2,90**
Укупно	**132,20**	**102,75**	**157,96**	**68,82**	**461,73**

У току 2008. године Влада Републике Србије је усвојила Стратегију одрживог развоја, у оквиру које значајно место заузимају сектори рударства и енергетике. У циљу остваривања циљева Стратегије израђен је Акциони план за спровођење Стратегије одрживог развоја, у оквиру којег су детаљно дефинисани приоритетни програми са изворима финансирања, за период од 2009 – 2011. године. У табелама 7. и 8. дат је кратак приказ потребних инвестиционих улагања у области заштите животне средине у сектору енергетике, предвиђених Акционим планом за спровођење Стратегије одрживог развоја:

Табела 7. ***Пројекти у области заштите животне средине – ЈП ЕПС***

ЈП ЕПС	ПОЧЕТАК/КРАЈ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ПРОЦЕЊЕНА СРЕДСТВА (€)
Реконструкција или замена постојећих електрофилтера на ТЕ ЕПС са уградњом континуалних мерача протока и квалитета димних гасова (ГВЕ 50 mg/m^3)	2009/2012	49.000.000
Примена примарних мера за смањење NOx (ГВЕ 200 mg/m^3)	2010/2015	60.000.000
Изградња постројења за одсумпорававање (ГВЕ 200/400 mg/m^3)	2009/2015	525.000.000

[32] 0-II представљају ознаке нивоа приоритетности инвестиционих улагања

ЈП ЕПС	ПОЧЕТАК/КРАЈ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ПРОЦЕЊЕНА СРЕДСТВА (€)
Увођење нове технологије транспорта и одлагања пепела и шљаке на депонију	2008/2015	117.000.000
Заштита вода	2007/2012	6.543.050
Отпад*	2008/2012	8.000.000
	УКУПНО ЈП ЕПС	**765.543.050**

**инвестиције у области отпада су сагледане без решавања проблема депонија пепела и шљаке као и депонија гипса.*

Табела 8. ***Пројекти у оквиру приоритетних програма – животна средина и природни ресурси - НИС а.д.***

НИС А.Д.	УКУПНО 2009-2010 (€)	ПЛАН УЛАГАЊА У 2009 (€)	ПЛАН УЛАГАЊА У 2010. (€)
Заштита ваздуха	51.319.670	41.932.583	9.387.088
Заштита воде	14.243.887	10.567.592	3.676.295
Заштита земљишта	7.539.491	4.209.804	3.329.688
Збрињавање отпада	6.209.375	4.124.688	2.084.688
УКУПНО НИС а.д.	**79.312.000**	**60.834.000**	**18.478.000**

Комунална и локална инфраструктура. Неповољни социолошки, друштвени и економски услови који су преовладавали током деведесетих година прошлог века, одразили су се и на стање у сектору комуналне енергетике и инфраструктуре локалних система енергетике. Недовољна улагања у изградњу нових, и у одржавање постојећих објеката и система учинила су да су бројни објекти изгубили пројектоване перформансе, тако да је квалитет услуга који се њима обезбеђује умањен. Неадекватност рада система даљинског грејања и квалитета пружене услуге значајно утиче на стабилност електроенергетског система земље, нарочито у зимским месецима, па посебну пажњу треба обратити на модернизацију и рехабилитацију постојеће инфраструктуре, и изградњу нових капацитет у циљу повећања броја корисника услуге грејања. Економско-финансијска анализа овог сектора посебно акцентира следећа три проблема:

- проблем у вези са тарифним системом. Диспаритет цена услуга грејања и енергената коришћених за производњу топлотне енергије и даље је значајан. У појединим градовима/ општинама цена услуге грејања је и даље субвенционирана; Неопходна је промена тарифног система у смислу наплате услуге грејања по утрошеној енергији
- власничка структура, а посебно организација комуналних система је изузетно економски нерационална – постоји велики број малих комуналних предузећа који не могу ефикасно пословати, што узрокује веома слаб квалитет услуга;
- финансијска ситуација комуналних система је јако неповољна – велики број послује са губитком, а инвестициони капацитет је минималан.

За унапређење комуналне и локалне инфраструктуре, као и квалитета пружања услуга, од кључног значаја је обезбедити да јавна комунална предузећа буду тржишно оријентисана, самостална и ефикасна.

У наредном периоду, неопходно је спровести активности на стварању законодавног и институционалног оквира потребног за спровођење реформи у сектору вода и почетак инвестиционог циклуса. Доношење Закона о водама и одговарајућих подзаконских аката којима се обезбеђује његова имплементација је приоритетни задатак за Владу . Овим законом се обезбеђује усклађеност са европским директивама и ствара услов за успостављање регулаторне функције, учешће јавности и увођење економских инструмената.

У Републици Србији постоји укупно 55 јавних комуналних предузећа чија је основна делатност производња и испорука топлотне енергије. Укупна инсталисана топлотна снага у котловским јединицама је 6600 MW, што топлане чини значајним сегментом у енергетском систему земље. О стању система највише говоре подаци о старости: просечна старост котлова је 29 година, разводне мреже 21,6 година и подстаница 21,5 година Услед старости, ревитализација система даљинског грејања је неопходна, али уз примену модерних техничких решења, који ће омогућити поуздан рад и позитивне ефекте како са становишта уштеде енергије, тако и са еколошке стране. Предуслов за то су квалитетни и добро разрађени пројекти и промена тарифне политике (увођење мерења) како би се привукли инвеститори и створили услови за повољне кредите.

Поред тога потребно је наставити са спровођењем активности на стварању могућности повољнијих услова за изградњу постројења за комбиновану производњу топлотне и електричне

енергије, како код нових објеката, тако и за увођење комбиноване производње у постојеће објекте и инфраструктуру.

Генерално гледано, реформе у домену развоја инфраструктуре у Републици Србији још увек се налазе у раној фази, имајући у виду да су основни закони усвојени, процес либерализације започет, али да се позитивни ефекти и потпуна примена прописа тек очекују. Регулаторна тела још увек немају институционални капацитет који би омогућио спровођење реформи и прописа у овим областима у правцу даље либерализације пружања услуга. Јака регулаторна функција у овим областима требало би да доведе до: реформе тарифне политике у правцу укључивања свих трошкова и екстерних ефеката, веће комерцијализације, јачања конкуренције, приватизације, као и даљег законодавног развоја.

У складу са тим, идентификовани су следеће приоритетни програми у области развоја инфраструктуре, у којима је од великог значаја будућа подршка међународне заједнице:

Табела 9. ***Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области развоја инфраструктуре***

Циљеви	Програми (мере/активности)
Модернизација транспортне инфраструктуре	• завршетак изградње обилазнице око Београда; • реконструкција и завршетак градње путне и железничке инфраструктуре на Коридору X, са припадајућим крацима; • изградња ауто пута Београд – јужни Јадран; • хидротехнички радови у циљу унапређења безбедности пловидбе на Дунаву (Коридор VII) и развој речних информационих сервиса; • изградња и развој мреже савремених интермодалних терминала; • израда Стратешких студија и развој ИТС-а (Интелигентних Транспортних Система).
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	• изградња цевоводног транспорта деривата нафте; • изградња пан-европског нафтовода; • изградња гасовода високог притиска на различитим правцима; • унапређење система за пренос електричне енергије- изградња, проширење или реконструкција трафостаница, као и изградња нових далековода укључујући и нове интерконекције; • модернизација техничког система управљања електроенергетским системом и објектима, и почетак рада система за управљање трансакцијама на тржишту електричне енергије.
Изградња и развој локалне инфраструктуре	• изградња и развој објеката са циљем унапређења водоснабдевања; • реализација Стратегије развоја енергетике у делу који се односи на системе даљинског грејања (градске топлане) уз увођење система наплате према потрошњи; • реализација пројеката енергетске ефикасности у секторима производње и секторима потрошње енергије • модернизација и изградња локалних и регионалних путева; • заштита изворишних зона у систему водоснабдевања; • изградња постројења за прераду отпадних вода; • гасификација градова и општина; • оснивање и изградња регионалних депонија; • изградња и реконструкција објеката јавне расвете; • одржавање градске чистоће; • изградња и реконструкција других јавних објеката од интереса за јединице локалне самоуправе.

Обзиром на значај локалне инфраструктуре за привредни развој и животни стандард, а ограничене могућности финансирања локалних органа управе и јавних комуналних предузећа, наставак подршке међународне заједнице финансирању ових пројеката је од изузетног значаја. Истовремено, за веће инвестиционе пројекте у области саобраћаја и енергетике, значајне за интегрисање у регионалне и међународне системе, очекује се финансирање/ кофинансирање из зајмова међународних финансијских институција.

2.4. Заштита животне средине

Током 90-тих година дошло је до значајне деградације животне средине у Републици Србији. У овом периоду, без нових инвестиција и са минималним улагањем у секторе водоснабдевања, третмана отпадних вода и чврстог отпада, дошло је до значајног пропадања инфраструктуре и погоршања пружања основних услуга, као и до погоршања стања животне средине и општег стања квалитета вода.

Законски оквир за заштиту животне средине постављен је 2004. године доношењем Закона о заштити животне средине,Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, Закона о процени утицаја на животну средину и Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине. Нацрт Националног програма за заштиту животне средине (НПЗЖС) је у фази ревизије, након чега ће бити урађени акциони планови. Сет закона којима се употпуњује законски оквир и регулишу поједине области од значаја за заштиту животне средине су у скупштинској процедури:

- Предлог закона о Изменама и допунама Закона о заштити животне средине
- Предлог закона о изменама и допунама Закона о процени утицаја на животну средину
- Предлог закона о заштити јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности
- Предлог закона о заштити од нејонизујућих зрачења
- Предлог закона о заштити ваздуха
- Предлог закона о управљању отпадом
- Предлог закона о заштити природе
- Предлог закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда
- Предлог закона о хемикалијама
- Предлог закона о биоцидним производима
- Предлог закона о амбалажи и амбалажном отпаду
- Предлог закона о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине
- Предлог закона о потврђивању амандмана на анекс Б Кјото протокола уз оквирну Конвенцију Уједињених Нација о промени климе
- Предлог закона о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању.
- Предлог закона о потврђивању Ротердамске конвенције о поступку давања сагласности на основу претходног обавештења за одређене опасне хемикалије и пестициде

Упркос учињеним напорима од почетка реформи, велики број закона из области животне средине још увек није усклађен са Директивама ЕУ. Преко 30% свих закона које наша земља треба да донесе у процесу европских интеграција су закони из области заштите животне средине.

Стратешки циљ Владе је укључивање у активности међународне заједнице и процесе решавања постојећих и спречавање могућих проблема у заштити животне средине. У складу са тим, до сада је ратификовано 64 међународна уговора у области заштите животне средине (ратификације преузете као обавезе Земље сукцесора), а ратификација осталих међународних споразума је још у току.

И поред наведених активности у претходном периоду, и даље постоје системске мањкавости у домену заштите животне средине попут: слабе интеграције политике заштите животне средине са осталим секторским политикама, недовољних институционалних капацитета, неефикасан систем финансирања заштите животне средине и недостатак економских подстицајних мера за свесно понашање у области заштите животне средине.

Кључни институционални приоритети су јачање капацитета Министарства животне средине и просторног планирања, Агенције за заштиту животне средине и Фонда за заштиту животне средине, формирање Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност по стандардима и препорукама Међународне Агенције за Атомску Енергију, формирање Агенције за хемикалије која би обављала послове у вези са безбедним стављањем хемикалија на тржиште (хемикалија, биоцида, средстава за заштиту биља) као што је то пракса у новим (Пољска, Словенија, Словачка) односно старим (Шведска) земљама чланицама ЕУ и централне Агенције за хемикалије ЕУ у Хелсинкију, као и јачање Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (као највећег и директног носиоца бриге о коришћењу земљишних, водних и шумских ресурса Републике Србије) и других надлежних институција.

У Републици Србији се сакупља око 60-70 % комуналног отпада. Локације за одлагање отпада не задовољавају техничке услове санитарних депонија. Такође, не постоје постројења за

третман и одлагање опасног отпада, koji се привремено складишти у неодговарајућим складиштима, од којих нека постоје и више деценија. Поред тога, непропорционално је висок степен стварања индустријског отпада по јединици производа, нерационално је коришћење сировина и ниска је енергетска ефикасност. Закон о управљању отпадом и Закон о амбалажи и амбалажном отпаду налазе се у скупштинској процедури и очекује се да ускоро буду усвојени. Одређеном динамиком спроводи се Национална стратегија управљања отпадом, усвојена 2003. године. Планира се ревизија постојеће стратегије након усвајања Закона о управљању отпадом. Поред усвајања и спровођења закона, што ће допринети унапређењу управљања отпадом, неопходна је изградња регионалних санитарних депонија и постројења за прераду опасног отпада.

Неопходно је радити на смањењу загађења површинских и подземних вода и побољшању система за праћење квалитета површинских и подземних вода.

Значајна загађења вода настају у рударским басенима ерозијом незаштићених одлагалишта јаловине. У више наврата дошло је до значајног загађења водотокова и подземних вода услед хаваријских пробоја флотацијских брана и изливања преко 100 милиона тона флотацијске јаловине. Термоенергетски објекти су значајан загађивач површинских и подземних вода, и доприносе термалном загађењу површинских вода које се користе у расхладне сврхе.

У претходном периоду израђен је Нацрт закона о финансирању управљања водама. Како се вода појављује као надлежност у више министарстава,потребно је такође дефинисати међуресорни план за имплементацију Оквирне директиве о води Европске Уније.

Неопходно је напоменути да у овом тренутку у Републици Србији кад су воде у питању, постоји двојна законска регулатива Закон о водама са застарелим решењима и Оквирна директива о водама ЕУ (као законодавство које се примењује у оквиру Ратификоване Конвенције о одрживом коришћењу и заштити вода реке Дунав као и у оквиру Савске комисије).Двојство изазива не мало проблема а и успорава процес хармонизације са ЕУ у овој области. Неопходно је напоменути да је Влада 2002. године усвојила Водопривредну основу која је по својим решењима по много чему концепцијски и методолошки превазиђена, па је поред усклађивања законске регулативе потребно приступити ревизији овог документа.

Загађење ваздуха у Републици Србији условљено је емисијама гасова које потичу из термоенергетских објеката, индустријских постројења и транспорта. Термоелектране које као извор топлоте користе лигнит стварају преко 5,5 милиона тона летећег пепела и шљаке годишње, који се транспортује ретком хидросмешом (однос вода/пепео 1:15) и одлаже на депонијама (површине од око 1.800 ха), што често доводи до неконтролисаних секундарних емисија пепела (еолска ерозија) и тешких метала са процедном водом у подземље. Посебан проблем је што се депоније пепела врло често налазе у непосредној близини речних токова. У овим зонама идентификоване су тзв. „црне тачке загађења ваздуха“, попут колубарско - обреновачког коридора, у којима постоји натпросечна учесталост респираторних обољења а садржај SO2 и честица у ваздуху далеко превазилази националне, а посебно европске, стандарде квалитета ваздуха. Из термоенергетских објеката са блоковима снаге веће од 300 MW емисије NOx су значајно изнад граничних вредности емисије дефинисаних у европском законодавству.

Термоенергетски објекти су значајан загађивач и површинских и подземних вода, затим земљишта и доприносе термалном загађењу површинских вода које се користе у расхладне сврхе.

Квалитет ваздуха се посебно погоршава током временских прилика без ветра и у сезони грејања, у градским агломерацијама (градске котларнице које нису извршиле супституцију горива), нарочито због коришћења горива лошег квалитета. Загађење ваздуха сумпором и оловом је посебно проблематично због лошег квалитета горива (бензин са додатком олова и високо-сумпорни дизел).

Закон о заштити ваздуха налази се у скупштинској процедури, у припреми је и читав сет подзаконских аката који проистичу из овог закона, а који ће детаљније дефинисати поједине области (нпр. уредба о мониторингу, уредба о стандардима квалитета амбијенталног ваздуха, уредба о граничним вредностима емисије, правилник о овлашћивању и др.)

У претходном периоду потписан је и ратификован Уговор о оснивању енергетске заједнице у југоисточној Европи (2005. године), који предвиђа постепену и потпуну примену ACQUIS COMMUNITAIRE ENVIRONMENT до 2017. године, а које се односе на деловање енергетског сектора. Ове обавезе су дефинисане Анексом II Уговора о оснивању енергетске заједнице и односе се на: Concil Directive 85/337/EC од 27. јуна 1985., Concil Directive 97/11/EC од 3. марта 1997. као допуну Concil Directive 85/337/EC, Direcrive 2003/35/EC Европског парламента од 26.маја 2003, Direcrive 1999/32/EC Европског парламента од 26.априла 1999 и односе се на редукцију сумпора у течним горивима и додатак је Direcrive 93/12/EEC, Direcrive 2001/80/EC Европског парламента од 23.октобра 2003. и Concil Directive 79/409/EEC од 2. априла 1979.

Ипак, и даље недостаје Национални катастар емисије гасова са ефектом стаклене баште (GHG), попис супстанци које изазивају оштећење озонског омотача, као и подстицајне мере за смањење емисије гасова у ваздух. Лош мониторинг не дозвољава стварање реалне слике о степену загађења ваздуха у Републици Србији.

Република Србија (Србија и Црна Гора) је 12 марта 2001. године ратификовала Оквирну конвенцију УН о **промени климе,** један од најважнијих међународних споразума у области животне средине,као не-Анекс 1 држава. Стицањем овог статуса и ратификацијом Кјото протокола (у октобру 2007 године) Република Србија добија могућност да учествује у механизму који проистиче из овог Протокола, тзв. Механизам чистог развоја – CDM. То значи да ће Република Србија бити у могућности да искористи међународне механизме финансирања за увођење чистије технологије у термоелектране, унапређење енергетске ефикасности, стимулисање коришћења обновљивих извора енергије и когенеративних постројења, замену горива,сађење нових шума и да допринесе решавању проблема комуналног отпада и на тај начин избегне ослањање на лимитиране домаће финансијске ресурсе. У том циљу Република Србија ће у наредном периоду спровести активности у погледу изградње националних институција које су неопходне за примену CDM пројеката, и израдити Националну стратегију коришћења CDM механизама. Израда ове стратегије, посебно у делу који се односи на енергетику, је предуслов за реализацију CDM пројеката.

Прекомерно индустријско загађење јавља се у већем броју идентификованих црних тачака загађења, што представља озбиљан ризик за здравље становништва као и за околне екосистеме тих регија. У Републици Србији, најугроженије црне тачке су градови Бор, Крагујевац, Панчево, Нови Сад и Шабац. Најтоксичније супстанце које се јављају у тим срединама су дихлоретан, жива и други тешки метали, уља која садрже полихлороване бифениле и рафинеријски отпад, и феноли. Емисије ових загађивача често су изнад дозвољених граничних вредности како по националним стандардима тако и стандардима Европске уније. Ситуација је додатно погоршана загађењем животне средине услед НАТО бомбардовања 1999. године. Посебан проблем представаља праћење стања животне средине 4 локације (Плачковица, Боровац, Рељан и Братоселце) на територији Републике Србије, без Косова и Метохије, које су биле контаминиране муницијом од осиромашеног урана и које су саниране у периоду од 2002 – 2007. Неопходно је санирање наведених еколошких критичних тачка. Загађење локалитета рафинерије Нови Сад услед НАТО бомбардовања представља опасност високог ризика за водоснабдевање града Новог Сада због непосредне близине водозахвата.

Неопходно је развијање информационих система за праћење стања животне средине (хемикалије, бука, отпад, извори јонизујућег зрачења).

Хемијска индустрија данас подмирује потребе земље за широким спектром производа почев од основних базних хемикалија као што су производи од нафте и гаса, индустријских хемикалија (неорганских и органских), преко интермедијарних производа до финалних хемијских производа чији се број стално повећава (ђубрива, полимери, влакна, пестициди, лекови, детерџенти, козметика, боје, адхезиви, експлозиви итд). Правилно **управљање хемикалијама** подразумева да се оне производе и користе на начин који води ка минимизацији штетног ефекта на људско здравље и животну средину.

Закон о управљању хемикалијама и Закон о биоцидима који су хармонизовани са прописима ЕУ налазе се у скупштинској процедури. Спровођењем ових закона ће се унапредити постојеће стање управљања хемикалијама и допринети отклањању недостатака као што су: недовољна међусекторска повезаност државних органа надлежних за различите фазе у животном циклусу управљања хемикалијама, неадекватно спровођење превентивних мера за контролу ризика од хемикалија, лоше обележавање хемикалија које се стављају на тржиште, неадекватне забране за одређене начине употребе хемикалија, узрокују недовољну заштиту здравља људи као и загађења свих медијума животне средине.

Управљање хемикалијама – опасним материјама кроз разне облике активности, изазива одређене нивое ризика од појаве **хемијских удеса**, који својим ефектима директно угрожава здравље, животе људи и животну средину. Ово захтева од носиоца опасних активности, надлежних органа и институција да у складу са својим надлежностима и обавезама предузимају мере и радње изградње и развоја система реаговања у случају хемијског удеса. Изменом важеће законске регулативе која ће бити потпунио усклађена са прописима ЕУ створиће се још боља основа за квалитетније обављање послова из ове области, као и брже укључивање у међународни систем управљања ризиком и одговором на удесе.

Вода за пиће у Републици Србији је генерално незадовољавајућег квалитета. Основне проблеме представљају стара дистрибутивна мрежа са великим губицима и нерационална потрошња воде. Немогућност приступа инфраструктури водоснабдевања и канализације је, пре свега, здравствени проблем за један део становништва. Неопходна је реконструкција и модернизација водовода. Највећи градови у земљи немају постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода, а близу 90% отпадних вода из индустрија се испушта без претходног третмана. Поред тога, Такође је неопходно унапређење управљања отпадним водама кроз изградњу постројења за третман отпадних вода у индустрији, у градовима као и у најнеразвијенијим општинама Републике Србије. Земљиште у Републици Србији озбиљно је угрожено неконтролисаном и неадекватном применом вештачких ђубрива и пестицида, и као

последица лошег управљања отпадом и хемикалијама што изазива озбиљна и дуготрајна загађења. Поред тога, проблеми загађења земљишта и еутрофикације у Републици Србији повезани су углавном са неконтролисаним испуштањем нетретираних отпадних вода са сточних фарми и услед лошег квалитета воде за наводњавање. Информисање о пракси доброг управљања животном средином на великим сточарским газдинствима је веома слабо. Хитна интервенција потребна је и у домену редукције загађења из пољопривреде и то како са великих фарми и прерадних капацитета, тако и са малих фарми од којих је загађење стајњаком и осеком редовно и кумулативно. Покушаји да се у пољопривреди представе добре праксе спроводе се кроз пројекте Светске банке и УНДП-а везане за редукцију загађења Дунавског басена.Неопходно је радити на смањењу загађења земљишта са аспекта термоенергетских објеката.

Неопходно је нагласити да је успешна реализација **реформи у енергетици** кључна за успех реформи у области заштите животне средине у целој земљи. Имајући у виду да је енергетика највећи загађивач, те да је одрживи енергетски развој један од најзначајнијих аспеката свеукупног одрживог развоја, Министарство рударства и енергетике је у оквиру процеса оснивања регионалног тржишта енергије у југоисточној Европи и његовог интегрисања у унутрашње тржиште енергије ЕУ, иницирало и Конвенцију о одрживом енергетском развоју региона ЈИЕ, за чију имплементацију је неопходна значајна подршка донаторске заједнице. Осим тога, питање повећања енергетске ефикасности и ширег коришћења обновљивих извора енергије као веома важни аспекти одрживог развоја ће такође подразумевати значајне активности на овим пољима уз додатне захтеве за помоћ од стране међународне заједнице. Средства предвиђена за успешно достизање циљева потпуне имплементације ЕУ стандарда у области заштите животне средине само у термо-сектору Електропривреде Србије су нивоа 1,2 милијарде евра што је око 28% укупних средстава предвиђених за спровођење Националног програма за заштиту животне средине.

У складу са најважнијим мерама за промоцију развоја и очување животне средине, приоритет Владе је успостављање регулаторних и економских механизама за реализацију **концепта одрживог економског развоја**. Ово треба индиректно да следи националне приоритете у политици заштите животне средине, у складу са циљевима и инструментима из Националног програма за заштиту животне средине. Период 2008-2010.године треба да обухвати практичне, финансијски прихватљиве реформе које се одмах могу спровести. То се првенствено односи на регулаторне реформе, које имају за циљ усклађивање са acquis-ем ЕУ за животну средину. Циљеви мера су концентрисани на унапређење законског оквира, развој секторских стратегија, инвестиционих планова и унапређење система мониторинга и подизање јавне свести. Институционалне надлежности треба да буду јасно дефинисане у новом законодавству како би се решила постојећа преклапања и недоследности.

У периоду 2007-2009. повећање улагања је постепено, а разлог за то је оријентација на изградњу делотворног правног и финансијског система, као и система мониторинга и извештавања о систему заштите животне средине где активности нису капитално- интензивне. Процена је да ће највећи удео у укупним трошковима за НПЗЖС имати сектор енергетике и рударства (28%), водопривреде (15%) и транспорта - трошкови директно повезани са унапређењем животне средине (9%). Износ предвиђених средстава представља само минимална потребна средства неопходна за приоритетна смањења загађења ваздуха и воде из сектора енергетике, док укупне инвестиције за довођење енергетског сектора на ниво у складу са БАТ-овима, унапређење енергетске ефикасности, коришћење обновљивих извора енергије, итд., захтева знатно већи ниво средстава. Транспортни трошкови који су индиректно повезани са системом заштите животне средине (обилазнице, побољшање јавног превоза и др.) чине 22% укупних трошкова за НПЗЖС. Процењује се да ће главни инвестициони радови у сектору управљања отпадом бити изградња санитарних депонија (просечно 14,5 мил. евра годишње). За санацију постојећих сметлишта, према проценама, потребно је више од 2 мил. евра годишње, а за управљање опасним отпадом више од 2 мил. евра и медицинским отпадом више од 1 мил. евра годишње. Искуства нових држава чланица ЕУ из централне Европе показују да су њихови трошкови у области животне средине били око 1,5%- 2,5% БДП у периоду пре приступања ЕУ. Имајући то у виду, очекује се да ће удео трошкова за животну средину у БДП Републике Србије, узимајући просечну стопу економског раста, достићи у средњорочном периоду ниво од 1,4% БДП. Са друге стране, анализе указују да економска вредност деградације животне средине у Републици Србији износи од 4,7% до 14% БДП-а. Закључак који се намеће је да је Република Србија суочена са великим раскораком између степена деградације животне средине и могућности финансирања система заштите животне средине, посматрано у кратком и средњем року.

Влада је свесна да заштита животне средине игра битну улогу у постизању развојних циљева и обезбеђује буџетска средства за решавање оних питања заштите животне средине која имају највећи приоритет. Истовремено, буџетска средства су недовољна за финансирање свих активности и инвестиционих пројеката у области животне средине које је неопходно реализовати/ отпочети реализацију у наредним годинама. Отуд,неопходно је укључити све доступне механизме

и могућности за остварење будућих пројеката. У процесу приватизације предузећа потребно је развити механизме за решавање проблема наслеђеног загађења, односно штете нанете животној средини. Решавање мора да буде засновано на принципу "загађивач плаћа". Такође је потребно подстицати конкуренцију и укључивање приватног сектора у области обезбеђивања услуга, посебно у секторима управљања отпадом и водама. Од критичног значаја је међународна помоћ, укључујући зајмове под најповољнијим условима, усмерена у кључне сегменте заштите животне средине. У складу са тим, идентификоване су следеће приоритетне мере и активности у којима би међународна помоћ могла да допринесе остварењу наведених циљева у домену заштите животне средине:

Табела 10. ***Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области заштите животне средине***

Циљеви	Програми (мере/активности)
Јачање законодавних и институционалних капацитета у области заштите животне средине	• усвајање Националног програма заштите животне средине • израда и усвајање Акционих планова за реализацију Националног програма за заштиту животне средине (2007-2015) • израда и усвајање Националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара (интерсекторски документ за чију координацију израде је задужено Министарство заштите животне средине) • израда и усвајање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро које доноси Влада РС, а којима се реализује Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара • интегрисање политике и одредаба о заштити животне средине у остале секторске политике и законе у складу са acquis-ем ЕУ, • оснивање и јачање капацитета јединица за планирање и управљање пројектима у области животне средине, • јачање административних капацитета за спровођење прописа о процени утицаја на животну средину, • јачање административних капацитета у области индустријског загађења, • јачање капацитета Агенције за заштиту животне средине и Фонда за заштиту животне средине.
Развијање ефикасног система финансирања заштите животне средине	• изградња ефикасног система финансирања животне средине који се базира на наменским фондовима и широкој примени економских инструмената, • имплементација Уредбе о накнадама за емисије у ваздух и генерисање отпада. • увођење agri-environment шеме у шему подстицаја Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде
Смањење индустријског загађења	• смањење емисије у ваздух CO2, NOx, VOC, PAH, суспендованих честица и других загађујућих материја за постојећа индустријска постројења која не задовољавају ЕУ стандарде, • пречишћавање индустријских отпадних вода ревитализацијом постојећих уређаја и изградњом нових постројења за пречишћавање отпадних вода из индустрија које испуштају опасне материје, • имплементација интегрисаног система дозвола за индустријска постројења у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине, • ремедијација контаминираног земљишта у индустријским комплексима • увођење чистије производње и систем управљања заштитом животне средине (EMC) у индустријска постројења, • повећање енергетске и сировинске ефикасности у индустрији и смањивање настајања отпада.
Смањење загађења из сектора рударства	• обезбедити пречишћавање отпадних вода које настају у процесу експлоатације и прераде минералних сировина ревитализацијом постојећих постројења за пречишћавање и изградњом нових постројења на локацијама где се испуштају опасне материје, • провера могућности коришћења и експлоатација техногених минералних сировина, • ремедијација и рекултивација деградираних површина извођењем рударских радова, • смањити ризик од загађења вода који настаје као последица рударских активности, • решавање проблема одлагања јаловине и исплаке из нафтних бушотина, • ревизија прописа из области рударства и геолошких истраживања.
Смањење загађење из сектора енергетике	• смањење емисије CO2, NOx и суспендованих честица из великих постројења за сагоревање у складу са Директивом ЕУ о великим ложиштима (2001/80/EC), • смањење негативног утицаја рафинерија нафте на животну средину, • пречишћавање отпадних вода из енергетског сектора ревитализацијом постојећих постројења за пречишћавање и изградњом нових постројења на локацијама где се испуштају опасне материје, • смањење утицаја на животну средину приликом одлагања летећег пепела и шљаке

Циљеви	Програми (мере/активности)
	променом технологије транспорта и депоновања, • повећање енергетске ефикасности енергетског сектора (и у секторима производње и у секторима потрошње енергије) и смањење стварање отпада, • рекултивација постојећих депонија пепела до 2011. године, • увођење чистије производње и систем управљања заштитом животне средине (EMC) у индустријска постројења, • повећање обима коришћења обновљивих извора енергије и гаса, уз примену директива ЕУ и јачање капацитета • прикључивање индивидуалних домаћинстава у градовима са више од 20 000 становника на систем даљинског грејања или грејања на гасну мрежу, • повећање енергетске ефикасност и смањење губитка топлоте у топланама и дистрибутивној мрежи • искоришћавање 20% летећег пепела (сувог електрофилтерског пепела) из термоелектрана до 2011. године, као секундарне сировине.
Унапређење животне средине у сектору пољопривреде, шумарства и лова	• развијање свести пољопривредних произвођача у области животне средине развојем и промоцијом кодекса добре пољопривредне праксе, • стално унапређење законодавства из области пољопривреде, шумарства и руралног развоја у смислу прилагођавања најбољим примерима законодавне праксе у ЕУ, • доношење стратешких планских докумената из области шумарства и ловства, • смањење испуштања нутријената и других опасних материја из тачкастих и дифузионих извора и идентификовање области које су осетљиве на загађење вода нитратима до 2010. године у складу са Директивом 91/676/ЕЕС, • увођење система контролисане производње и употребе ђубрива и пестицида на пољопривредном земљишту ради смањења утицаја на животну средину, • унапређење управљања заштитом животне средине на сточним фармама и погонима за прераду, увођење добрих пољопривредних пракси и рационалног управљања и искоришћавања органског отпада у сточарству и пољопривреди у целини • развој органске пољопривреде, • унапређење система одрживог газдовања, посебно у приватним шумама, • развој савременог мониторинга у шумарству и ловству, • побољшање управљања у области ловства и рибарства и смањење њиховог негативног утицаја на биодиверзитет и заштићена природна добра. • Унапређење интегралне заштите шумских екосистема најбоље доступним техникама са акцентом на биолошкој заштити
Смањење загађења из сектора саобраћаја	• постепено избацивање оловног бензина до 2010. године, • побољшање квалитета горива према Директиви 2003/17/ЕС до 2010. године, • обезбедити да сва возила произведена у Републици Србији и увезена возила од 2010. године буду усклађена са граничним вредностима емисије за моторна возила према Директиви 98/69/ЕС и 2001/100/ЕС, • побољшање услова и конкурентности јавног превоза у већим градовима ради смањења емисије из мобилних извора у градским центрима, • примена биодизела у складу са директивом 2003/30/ ЕС о промоцији коришћења биогорива, • изградња обилазнице у градовима где је велики утицај саобраћаја на животну средину, • смањење загађења са бродова у пловним водотоковима.
Унапређење квалитета вода и водних ресурса	• усклађивање националних прописа са законодавством ЕУ, • побољшање међуинституционалне координације у области вода • успостављање зона заштите свих налазишта подземних вода, итд. • побољшање квалитета воде у водотоковима смањењем испуштања непречишћених комуналних и индустријских отпадних вода, • иновирати стандарде и унапредити лабораторије за контролу квалитета вода, • успостављање одрживог коришћења налазишта подземних вода • обезбедити ревитализацију и функционисање постојећих уређаја за пречишћавање отпадних вода насеља, • обезбедити пречишћавање комуналних отпадних вода у насељима у којима постоји организовано снабдевање водом и које значајно утичу на непосредни реципијент и на квалитет вода у осетљивим зонама, • обезбедити да квалитет воде за пиће у насељима задовољи стандарде квалитета Директиве о води за пиће 98/83/ЕС и проширити централизовани водоводни систем на изабрана сеоска подручја са незадовољавајућим квалитетом воде, • рационализовати потрошњу воде код индивидуалних потрошача. • Повећање степена обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника до 2015. године

Циљеви	Програми (мере/активности)
Унапређење управљања отпадом	• усклађивање националних прописа са законодавством ЕУ, • развијање регионалних планова управљања отпадом, • изградња регионалних санитарних депонија, • увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинства и индустрије, • развијање програма управљања отпадом анималног порекла, • успостављање капацитета за третман опасног отпада, • изградња капацитета за спаљивање органског индустријског и медицинског отпада, • завршетак изградње фабрике за прераду и безбедно одлагање опасног отпада, • програми коришћења отпада као алтернативног горива у цементарама и железарама, • санација постојећих сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину, • повећати стопе поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада на 25% од његове количине, • интензивно увођење добрих пољопривредних пракси у управљању хранивим материјама на фарми • повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада на 80%
Унапређење управљања хемикалијама и заштита од удеса	• усклађивање националних прописа из области управљања хемикалијама и заштитом од удеса са законодавством ЕУ, • ревизија националних прописа о удесима у индустрији и транспорту, • потврђивање важних међународних конвенција из ове области, • развој информационог система за управљање хемикалијама и заштиту од удеса, • јачање административних капацитета за управљање хемикалијама и заштитом од удеса • успостављање и развој система за управљање ризиком и одговором на хемијски удес у индустрији и транспорту На свим нивоим (индустријска, локална самоуправа, Република)
Унапређење квалитета ваздуха и климатске промене	• усклађивање националних прописа из области заштите ваздуха са законодавством ЕУ, • израда катастра загађивача и биланса емисија, • побољшање квалитета ваздуха у складу са стандардима, смањењем емисије из сектора енергетике, индустрије, транспорта и др. • модернизација мреже мониторинга и лабораторија и постављање аутоматских станица за континуално праћење квалитета амбијенталног ваздуха, • успостављање аутоматског мониторинга на значајним емитерима, • изградња капацитета за примену Кјото протокола, • израда Националног програма који се односи на климатске промене до 2008 године, • израда стратегије за примену механизма чистог развоја.
Заштита природе, биодиверзитет и шуме	• усклађивање националних прописа из области заштите природе, биодиверзитета и шума са законодавством ЕУ и међународним конвенцијама, • израда националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара, • израда националне стратегије за очување биодиверзитета и геодиверзитета, као и националне стратегије очувања агродиверзитета • успостављање контроле компоненти биодиверзитета, • заустављање губитка биодиверзитета у складу са Кијевском декларацијом до 2010. године, • јачање административних капацитета у области заштите природе, • спровођење ефективних мера за контролу уношења ГМО, • израда пописа биодиверзитета, посебно пописа угрожених екосистема и станишта ретких и ендемичним врста до 2008 године. • повећање површина под шумама и унапређење структуре шума, • унапређење система управљања заштићеним природним
Заштита земљишта	• усклађивање националних прописа из области заштите земљишта са законодавством ЕУ, • смањење угроженог земљишта ерозијом извођењем антиерозионих радова и увођењем ефективних мера за контролу ерозије.
Заштита од буке	• усклађивање националних прописа из области заштите од буке са законодавством ЕУ, • одређивање зона и система контроле буке у насељима са највећом емисијом буке, • успостављање циљане контроле буке на најфреквентнијим саобраћајницама, • смањивање емисије буке у најугроженијим локацијама.
Заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења	• усклађивање националних прописа из области заштите од јонизујућег и нејонизујућег зрачења са законодавством ЕУ, усвајањем Закона о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности и Закона о заштити од нејонизујућих зрачења • Формирање Агенције за заштиту од зрачења и нуклеарну сигурност

Циљеви	Програми (мере/активности)
	• Израда базе података о изворима јонизујућих и нејонизујућих зрачења • Јачање друштвене свести о значају заштите од јонизујућих и нејонизујућих зрачења • унапређење институционалних капацитета за спровођење прописа у области заштите од јонизујућег и нејонизујућег зрачења, • развој програма управљања радиоактивним отпадом, • спровођење комплетне деконтаминације земљишта контаминираног осиромашеним ураном, • модернизација и проширење мреже мониторинга радиоактивности до 2012. године, • обезбеђивање капацитета за трајно одлагање радиоактивног отпада.

2.5 Регионални развој

Током више деценија регионални развој се није посматрао као интегрални део укупног друштвено-економског развоја. Проблематика регионалног развоја је маргинализована, анализирана је као једна одвојена и не много значајна димензија укупног развоја. Стално се избегавала чињеница да развој има своју регионалну и просторну димензију, те да дефинисање институционалних развојних механизама никако није регионално неутрално. Посматране су регионалне разлике са аспекта нивоа развијености, тако да су занемариване њихове економско-развојне, социјалне, друштвене, културолошке па и политичке реперкусије.

Комплексност наслеђених регионалних проблема Републике Србије уз појаву новог регионалног „транзиционог сиромаштва" достигли су такве размере, да је било неопходно приступити дефинисању новог концепта регионалног развоја, те је основана област регионалног развоја при Министарству економије и регионалног развоја Републике Србије. Новоформирани Сектор за регионални развој у консултативном процесу са више од 50 домаћих и страних партнера из јавног, цивилног и приватног сектора радио је на изради Нацрта Закона о регионалном развоју који би требало да буде усвојен током 2009. године. Нацрт Закона ће, након завршетка јавних расправа које се одржавају широм Србије, у најскорије време бити прослеђен Влади на усвајање. Такође, планирана је и израда читавог низа подзаконских аката како би Закон о регионалном развоју могао да се спроводи на адекватан и функционалан начин.

Стратешка опредељења регионалне политике у Србији произилазе из детаљне компаративне анализе националних стратешких докумената. У Стратегији привредног развоја Републике Србије подстицање регионалног развоја је један од основних циљева економске политике за период од 2008. до 2010. године. Стратегија за придруживање Србије Европској унији препознаје „децентрализовано подстицање економског и социјалног развоја појединих региона у складу са њиховим специфичним регионалним проблемима" као основни стратешки правац регионалне стратегије и политике Србије, усклађене са принципима ЕУ. Приоритет идентификован у Европском партнерству јасно указује на потребу даљег развоја локалних и регионалних структура за помоћ предузећима, кластерима, инкубаторима, индустријским зонама и технолошким парковима. Средњерочни приоритет Стратегије за смањење сиромаштва, али и један од основних стубова на којима се темељи Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године, је управо дефинисање стратегије развоја институционалне регионалне инфраструктуре.

Посебно важне стратешке одреднице дефинисане у Другом извештају о имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва подразумевају подизање капацитета централних и локалних власти за планирање, оперативно управљање и мониторинг коришћења ЕУ и домаћих фондова, као и развој децентрализованог система подршке економском и руралном развоју уз коришћење партиципативног приступа у планирању и одлучивању, јачање локалне заједнице и свих друштвених партнера.

Поред тога, политика регионалног развоја ће мере и подстицаје као инструменте политике усмерити на континуирани развој економије базиране на знању, иновативности и савременим научно-технолошким достигнућима и начинима управљања, кроз давање активне подршке „моторима развоја" региона и развоју урбаних средина. На тај начин је подстицање развоја региона, области и општина са позитивном пословном климом, брзим и ефикасним административним процедурама, јасним и транспарентним начинима пословања такође идентификовано као приоритет регионалног развоја Републике Србије.

Мисија регионалне политике, као међусекторског приоритета Владе Републике Србије, подразумева стварање економски јаких развојних региона у складу са европским стандардима, оспособљених да применом активне политике регионалног развоја задовоље друштвено-економске потребе привреде и грађана.

Међусекторски приоритети:

- Подстицање свеукупног друштвеног и економског одрживог развоја,
- Смањење регионалних и унутар-регионалних диспаритета,
- Подршка отварању нових радних места,
- Повећање конкурентности српске привреде,
- Развој економије базиране на знању,
- Повећање квалитета живота и стандарда грађана,
- Смањење негативних демографских кретања региона,
- Подстицање унапређења људских ресурса у регионима.

Наведени међусекторски приоритети се постижу искључиво синергетским напорима интерресорних радних тела који координираним и планираним процесом припремају пакете политика, мера и активности регионалног развоја на годишњем нивоу. У циљу остварења постављених приоритета, неопходно је мобилисати активне мере и подстицаје бројних политика државе.

У наставку следи предлог политика, мера и активности развојне политике у функцији подстицања регионалног развоја који је детаљније представљен у Стратегији регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године.

Табела 11. ***Мере и активности развојне политике у функцији подстицања регионалног развоја***

Циљеви	Програми (мере/активности)
Развој законодавног и институционалног оквира на националном и регионалном нивоу	• доношење Закона о регионалном развоју Републике Србије, • успостављање институционалног оквира регионалне политике у Србији, • усклађивање домаће регулативе са релевантним прописима и стандардима ЕУ, • јачање капацитета институција које се баве регионалним развојем.
Убрзање процеса децентрализације	• спровођење фискалне децентрализације у циљу давања посебних пореских подстицаја за инвестиције у неразвијена подручја, • давање права локалним самоуправама да управљају јавним власништвом.
Развој фискалне политике за подршку регионалном развоју	• модификација и побољшање постојећих инструмената фискалне политике, • увођење нових инструмената фискалне политике са наглашеном регионалном компонентом, • развој капацитета локалних заједница за преузимање нових овлашћења и захтева које фискална децентрализација намеће, • децентрализација пореске администрације, итд.
Развој кредитне политике за подршку регионалном развоју	• финансирање и кредитирање инфраструктурних пројеката, • одобравање подстицајних старт-уп кредита за оснивање нових предузећа, • одобравање подстицајних кредита за проширење капацитета постојећих привредних субјеката, • кредитирање новозапослених лица и лица која су остала без посла, • подстицање извоза кредитирањем, • веће усмеравање буџетских средстава и средстава из приватизације за кредитирање равномерног регионалног развоја.
Развој политике заштите животне средине за подршку регионалном развоју	• усвајање и имплементација стратешких докумената у области заштите животне средине, • проширење и јачање капацитета у општинским службама и јавним предузећима у овој области, • обезбеђење воде за пиће одговарајућег квалитета у свим регионима итд.
Развој политике подстицања предузетништва за подршку регионалном развоју	• уједначавање нивоа развијености привредне и комуналне инфраструктуре, • јачање националних и регионалних институција за подстицање регионалног развоја и њихово умрежавање, • увођење диференцијалних подстицаја на основу пореске политике, • подстицај запошљавању према степену развијености региона, • спровођење других мера за повећање утицаја сектора МСП уједначенијем регионалном развоју итд. •
Развој привредне инфраструктуре за подршку регионалном развоју	• спровођење мера у циљу модернизације, реконструкције и изградње инфраструктуре, • унапређење управљања и планирања радова одржавања путева уз претходно ажурирање података.
Развој индустријске политике за подршку регионалном развоју	• завршетак процеса приватизације и преструктурирања привреде, • повећање инвестиција у модернизацију индустријских капацитета и повећање запослености,

Циљеви	Програми (мере/активности)
	• развој МСП у области индустрије, • спровођење мера у циљу смањења разлика у нивоу економске развијености између региона и стварања регионалних носилаца развоја, • улагања у развој индустријске инфраструктуре неразвијених региона, • ефикасније коришћење сировине, те коришћење отпада као енергента итд
Развој аграрне политике за подршку регионалном развоју	• регулисање функционисања тржишта земљиштем и могућност закупа, • стварање услова да комерцијално кредитни сектор одговори потребама пољопривредника, • обезбеђење подршке одрживом развоју села, • формирање адекватног институционалног оквира на пољу аграрне политике итд.
Развој политике државне помоћи за подршку регионалном развоју	• усмеравање средстава државне помоћи у подстицање запошљавања, развој привредне и социјалне инфраструктуре, привредни развој, заштиту животне средине и развој туризма, • јачање институционалних капацитета министарстава, регионалних развојних агенција и других посебних организација за коришћење ИПА и других фондова, • реализација пројеката техничке помоћи, • усмеравање донаторских средстава за одобравање микрокредита предузећима у неразвијеним подручјима итд.
Развој политике запошљавања за подршку регионалном развоју	• спровођење мера повећања привредне активности и запошљавања (увођење подстицаја запошљавању према степену развијености региона, увођење субвенција за нова запошљавања, одобравање повољних кредитних линија за отварање нових радних места итд.), • утврђивање законске регулативе на пољу политике запошљавања, • спровођење мера активне политике запошљавања, • спровођење мера за обезбеђење социјалне сигурности незапослених који су остали без посла у процесу преструктурирања и приватизације, • спровођење мера за повећање стопе запослености младих и и других теже запошљивих категорија, итд.
Развој социјалне политике за подршку регионалном развоју	• спровођење мера социјалне заштите најсиромашнијих грађана, • развијање мрежа различитих услуга за грађане итд.
Развој просторног планирања за подршку регионалном развоју	• успостављање планских региона (регулаторни, институционални и економско-финансијски инструменти), • стварање система модерног просторног планирања (регулаторни, институционални и економско-финансијски инструменти) итд.
Развој политике економских односа са иностранством за подршку регионалном развоју	• сарадња са релевантним партнерима кроз консултативни процес дефинисања приоритета за прекограничну и регионалну сарадњу, • финансирање програма прекограничне сарадње из ИПА фондова итд.
Развој инвестиционе политике за подршку регионалном развоју	• спровођење мера за стварање подстицајног амбијента за привлачење инвестиција посебно у неразвијеним подручјима, • спровођење мера за подстицање оснивања и развоја слободних зона, тј. мера за регионални развој привреде итд.
Развој политике страних улагања за подршку регионалном развоју	• редефинисање постојећих и доношење нових мера у циљу отклањања административних препрека за страна улагања у функцији равномерног регионалног развоја итд.
Развој политике конкурентности за подршку регионалном развоју	• израда стратешког документа о повећању продуктивности конкурентности у Републици Србији, • регулисање принципа и процедура у домену несметаног спровођења политике заштите конкуренције са циљем јачања ефикасности привреде, • институционално јачање капацитета Комисије за заштиту конкуренције, • стварање статистичко-аналитичке основе за процену, праћење и предвиђање елемената регионалне конкурентности у складу са ЕУ итд.
Развој туризма за подршку регионалном развоју	• туристичко структурирање Републике Србије, • израда програма развоја туризма у Националним парковима и заштићеним подручјима, • формирање потребних институција и инструмената утицаја на развој, раст и изградњу конкурентности појединих региона, • израда програма побољшања смештајних капацитета, • израду програма развоја туристичког система квалитета, • израду програма заштите потрошача, развоја туристичког информативног система и побољшања заштите животне средине, • усклађивање законске регулативе са ЕУ итд.

2.6. Рурални развој

Рурални развој је добио карактер приоритета привредног и друштвеног развоја, јер у руралним областима Републике Србије живи готово половина укупног становништва (42% становништва) и оне захватају готово три четвртине територије земље (према критеријума ОЕЦД-а, руралне области су оне са густином становништва мањом од 150 становника по км2).

Рурално подручје се већ деценијама налази у условима економске и културне девастације, што драстично повећава сиромаштво. У руралним подручјима Републике Србије стопа сиромаштва је 14,2%, што значи да је сваки седми становник сиромашан. Сиромаштво у руралним подручјима готово је двоструко веће у односу на сиромаштво у градовима (7,8%). Стопа руралног сиромаштва највиша је у југоисточној Србији и износи 22,7%. Рурално становништво је, у односу на урбано, такође суочено са већом дубином и оштрином сиромаштва[33]. Основни узроци вишег нивоа сиромаштва у руралним подручјима јесу старење становништва и из тога проистекла смањена радна способност и могућност зарађивања, затим неповољнија образовна структура становништва, као и неповољна поседовна структура из чега произлазе дугорочно неповољан положај пољопривредне производње и тешкоће у њеној ревитализацији за релативно кратко време.

Додатни развојни проблем земље представљају вишедеценијске наслеђене регионалне неравномерности. Републику Србију одликују изразито велике регионалне диспропорције, са односом најразвијеније и најнеразвијеније општине од 1:15. Разлике у развијености међу регионима додатно су увећане и током периода транзиције, имајући у виду да су од 2000. године диспропорције међу регионима порасле, уз тенденцију да наведено кретање буде настављено. Посебно угрожена подручја су традиционално неразвијене општине и окрузи, у којима је дошло до колапса великих привредних система, попут Југа и Југоистока Србије[34] и подручја Старе Рашке[35]. Поред тога, веома тешка економска и социјална ситуација је и у општинама Источне Србије, пре свега Бору и Мајданпеку, који су били регионални центри рударства, а данас имају статус девастираних подручја.

У претходном периоду, регионални развој Републике Србије базирао се на наглашеном секторском, а не на интегралном концепту, који је резултирао у преклапању, лошој координацији и фокусирању само на поједине сегменте развоја, чиме је онемогућено постизање синергетских ефеката. Озбиљно ограничење представљало је и непостојање закона који би суштински регулисао проблематику регионалног развоја Републике Србије, као и недефинисан институционални оквир, што је довело до недовољне повезаности општина и округа при дефинисању развојних иницијатива, протока информација и усклађивања националних, регионалних и локалних развојних циљева и приоритета[36]. Додатни недостатак представља и низак ниво и спорост процеса децентрализације у Републици Србији.

Такав приступ регионалном развоју у претходном периоду, довео је до тога да су неразвијена подручја у Републици Србији данас углавном рурална и да имају следеће доминантне карактеристике:

- лошу демографску структуру,
- привредну структуру неадекватну расположивим ресурсима и захтевима тржишта са доминантним учешћем пољопривреде,
- недовољно конкурентну, економски неефикасну пољопривреду и уситњен пољопривредни посед, као и поремећено тржиште уз лошу повезаност примарне производње, прераде и маркетинга
- недостатак квалификоване радне снаге – већина ових подручја суочена је са проблемом депопулације и недостатком квалитетних кадрова са потребним специфичним знањем,
- два супротна процеса - појачано оптерећење појединих природних ресурса и напуштање и деградацију других, посебно у планинским областима
- неразвијене инфраструктурне капацитете – слаба социјална и економска инфраструктура, углавном неефикасна, скупа и недовољно опремљена представља додатно ограничење привредном расту и друштвеном развоју ових подручја,

[33] Дубина (јаз) сиромаштва говори о износу средстава (као проценат линије сиромаштва) потребних да се укупно становништво нађе изнад утврђене линије сиромаштва (под идеалним условима перфектне таргетираности новчаних трансфера). Степен сиромаштва је показатељ колико су поједине категорије сиромашних испод линије сиромаштва.

[34] Подручје Југа Србије чине општине Јабланичког (Бојник, Власотинце, Лебане, Лесковац, Медвеђа и Црна Трава) и Пчињског округа (Босилеград, Бујановац, Владичин Хан, Врање, Прешево, Сурдулица и Трговиште).

[35] Подручје Старе Рашке чине општине: Прибој, Пријепоље, Тутин, Сјеница, Нова Варош и Нови Пазар.

[36] Активности на успостављању законског и институционалног оквира за регулисање области регионалног развоја, детаљније су описане у поглављу 2.5. Регионални развој.

- слабо развијено предузетништво и
- изражене проблеме у заштити животне средине.

Да би се ово стање изменило и да би се остварио равномернији регионални развој, држава ће морати у наредним годинама конкретним програмима државне помоћи и системским мерама да подстиче развој неразвијених и девастираних подручја. Због тога се као област са значајним инвестиционим потребама намеће рурални развој, односно унапређење услова живота и рада на селу и промовисање руралних области као здравих и атрактивних средина за живот. Реализација овог циља примарно је одређена:

- заустављањем процеса депопулације;
- спровођењем процеса децентрализације државне управе и посебно фискалне децентрализације;
- економском регионализацијом подручја;
- усклађивањем економске, социјалне и просторне димензије развоја;
- координираним усмеравањем (територијалном дисперзијом) средстава и других видова помоћи у области које су дефинисане као подручја са посебним развојним проблемима;
- превенцијом настајања нових подручја са великим развојним проблемима;
- заштитом бар минималних функционалних насеља на целом подручју како би се помогло у заштити културног подручја;
- релативним побољшањем позиција региона мерених односом БДП по куповној моћи становништва, у поређењу са граничним регионима суседних земаља.

На смањење руралног сиромаштва биће усмерене иницијативе које ће, поред пољопривреде, обухватити и бројне друге секторе. Циљ је стимулисање запошљавања и економског раста и побољшање стандарда у руралним подручјима, посебно у испражњеним, пограничним и брдско-планинским подручјима. Посебна пажња биће посвећена младима, женама, као и старијој популацији пољопривредних произвођача и другим осетљивим категоријама становништва.

Све наведено указује на потребу усмерене акције која би довела до развоја неразвијених подручја и пораста друштвеног благостања, са акцентом на коришћењу компаративних предности појединачних територија. Уједначен регионалан развој један је од приоритета који ће се спроводити у наредном периоду, а укључиваће улагања у урбани и рурални део земље. У складу са тим, потребно је реализовати следеће активности:

- развој законодавног и институционалног оквира на националном, регионалном и локалном нивоу, као и финансијских механизама за рурални развој
- устројавање програмског и платног система за рурални развој у министарству пољопривреде у складу са правилима ИПАРД-а
- оснивање Националног савета за рурални развој
- убрзање процеса децентрализације
- прихватање европских стандарда регионалне политике у циљу могућности коришћења структурних фондова ЕУ
- стварање статистичко- аналитичке основе за процену регионалне конкурентности, као и за праћење и оцењивање ефеката регионалне политике у складу са статистичким стандардима Европске уније (НУТС)
- усмеравање дела донаторских средстава за повећање развојних капацитета сиромашних подручја, пружањем разних облика техничке помоћ и давањем микрокредита
- јачање међурегионалне и међуопштинске сарадње, посебно на активирању локалних развојних планова и отварању нових радних места
- изградња комуналне инфраструктуре, и опште инфраструктуре значајне за развој малих и средњих предузећа
- повећање доступности образовних, здравствених, социјалних услуга и културних институција грађанима

Рурални и регионални развој захтева политичку посвећеност и координисан приступ који треба да обухвати све нивое власти. У земљама ЕУ, интересовање и одговорности за политике руралног развоја простиру се преко бројних министарстава, агенција и невладиних организација. То је разумљиво јер је рурални развој, заправо сложен социо-економски развој посебног типа региона који укључује читав низ питања као што је запосленост, индустрија, пољопривреда, здравље, транспорт, животна средина, социјалне службе, образовање, комуникације, финансије, културно наслеђе и слично и као такав јесте интердисциплинарног карактера, и самим тим, јесте предмет рада више министарстава и других надлежних државних органа. Регионални развој у Републици Србији треба да се заснива на најбољој пракси ЕУ, и да представља припрему за будуће коришћење структурних и регионалних финансијских средстава ЕУ. Веома је важно ојачати институционалне капацитете министарстава и других надлежних институција за будуће адекватно

коришћење средстава међународне помоћи, посебно средстава предприступне помоћи ЕУ намењених пољопривреди и руралном развоју. Велика је и одговорност локалних заједница у мобилизацији локалних ресурса и стварању амбијента за превазилажење неразвијености и сиромаштва.

За финансирање пројеката унапређења руралног развоја у наредне три године потребно је обезбедити значајну бесповратну помоћ међународне заједнице најмање развијеним подручјима, имајући у виду вредност потребних инвестиција, с једне, и ограничене могућности да наведене активности буду остварене задуживањем локалних самоуправа и из сопствених средстава општина и Републике Србије, с друге стране. У том циљу, идентификоване су следеће приоритетне области за међународну помоћ:

- унапређење привредних активности и конкурентности (развој сеоског туризма, услужних делатности, предузетништва, културолошке манифестације, итд.);
- унапређење пољопривредне производње (изградња система за наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта, органска производња, агробизнис центри/ инкубатори, итд);
- унапређење стандарда и квалитета живота у руралним подручјима (приступ здравственим и образовним институцијама, сеоске депоније, итд).
- унапређење животне средине и управљања природним ресурсима
- развој социјалног капитала за рурални развој.

У области руралног развоја у протеклом периоду из буџетских средстава за подршку развоју села финансиране су бројне активности, и то посебно на унапређењу пољопривредне производње и пласмана, сеоске инфраструктуре, органске производње и промоције села. У наредном периоду потребна је подршка међународне заједнице напорима Владе на унапређењу и развоју руралних подручја. Процењује се да би у наредном трогодишњем периоду од укупне међународне помоћи најмање 10% требало уложити у унапређење руралног развоја.

У наредној табели приказани су циљеви и програми/мере за њихово остварење у наредном трогодишњем периоду, у области руралног развоја[37]:

Табела 12. ***Приоритетне мере/активности за реализацију средњорочних циљева у области руралног развоја***

Циљеви	Програми (мере/активности)
Развој законодавног и институционалног оквира на националном и локалном нивоу	▪ додатно ојачати административне капацитете за формулисање и спровођење политике, ▪ фаза II изградње капацитета Агенције за пољопривредна и рурална плаћања, ▪ донети и усвојити основне принципе политике руралног развоја, Стратегију пољопривреде и руралног развоја, Закон о пољопривреди и руралном развоју и Петогодишњи програм развоја пољопривреде и села ▪ донети регионалне и локалне акционе планове за рурални развој, ▪ обезбедити одговарајућу базу података и карте, као и критеријуме, како би се направила категоризација територије Србије по ЕУ моделу о мање повољним подручјима (Less favourable area) за производњу, ▪ у оквиру програма руралног развоја посебно обрадити програм развоја еколошких пољопривредних система, посебно за маргиналне и области заштићене природе, као и програм увођења добрих пољопривредних пракси ▪ започети са формирањем локалних акционих група sa рурални развој
Убрзање процеса децентрализације	▪ спровести фискалну децентрализацију у циљу давања посебних пореских подстицаја за инвестиције у неразвијена подручја ▪ дозволити локалној самоуправи да поседује и управља јавним власништвом на својој територији ▪ спровести децентрализацију услуга и обезбедити подршку пилот пројектима за ову област ▪ развити капацитете локалне самоуправе за преузимање нових овлашћења и захтева које ће донети децентрализација
Развој финансијских механизама за подршку руралном развоју	▪ припремити програме руралног развоја за имплементацију средстава Аграрног буџета и средстава из донација ▪ усмеравање дела донаторских средстава за повећање развојних капацитета сиромашних подручја, пружањем разних облика техничке помоћи и давањем микрокредита преко банака и некомерцијалних институција ▪ креирати услове за задовољење потреба пољопривредних произвођача у неразвијеним подручјима за краткорочним, средњорочним и дугорочним кредитима

[37] Изградња, реконструкција и модернизација локалне инфраструктуре, као приоритетни циљ у области руралног развоја, обрађена је у оквиру међусекторског приоритета «Изградња реконструкција и модернизација инфраструктуре».

Циљеви	Програми (мере/активности)
Унапређење привредних активности и конкурентности	▪ формирати мрежу центара за подршку руралном развоју кроз партнерство између МПШВ програмског и платног система за рурални развој, локалне самоуправе и невладиних организација (организација цивилног друштва) ▪ ширење мреже регионалних агенција за развој малих и средњих предузећа и предузетништва ▪ диверсификација руралне економије са посебним нагласком на развој сеоског туризма и услужних делатности ▪ отварање инкубатор центара (5) и транзиционих центара (13) ▪ израда програма за подстицање женског предузетништва ▪ јачање међурегионалне и међуопштинске сарадње
Унапређење пољопривредне производње	▪ подршка модернизацији објеката и машина на пољопривредном газдинству ▪ едукација и обука у области нових пољопривредних техника ▪ помоћ у изградњи нових објеката за прераду хране и привођењу модерним стандардима постојећих ▪ изградња система за наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта ▪ помоћ младим пољопривредницима да подигну своја газдинства ▪ развој органске производње
Унапређење стандарда и квалитета живота у руралним подручјима	▪ реновирање села и руралних објеката ▪ ефикасна примена постојећих и дефинисање нових програма, мера и активности директно усмерених на најсиромашније и социјално угрожене категорије становништва ▪ пројекти из области модернизације здравственог система ▪ развој образовних, социјалних, културних и спортских институција и објеката ▪ израда програма заштите животне средине и сеоских предела ▪ изградња сеоских депонија
Уношење промена у руралну економију[38]	▪ радно ангажовање пољопривредног становништва у непољопривредним делатностима ▪ подстицање еколошких услуга ▪ обезбеђење помоћи областима које нису погодне за бављење пољопривредом промовисањем квалитета хране, виших стандарда и добробити животиња

[38] У складу са Стратегијом развоја пољопривреде Србије

3. ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ, СЕКТОРСКИ ПРИОРИТЕТИ И ПОТРЕБЕ У ПЕРИОДУ 2009 – 2011. ГОДИНЕ – ПО СЕКТОРИМА

3.1. Финансије

Министарство финансија је у периоду 2000- 2005. године спровело значајне реформе у фискалном и монетарном систему. *Монетарна политика* је превасходно била усмерена на обуздавање инфлације, настале након либерализације цена. Са либерализацијом цена, девизни курс је постављен на тржишни ниво, уведен је режим флуктуирајућег девизног курса, потом конвертибилност динара са текућим трансакцијама, а новим Законом о девизном пословању, делимично су либерализоване и капиталне трансакције. У домену *фискалног система*, реформисан је систем планирања и извршења буџета, формиран је Трезор, на републичком и локалним нивоима, реформисан је порески систем (учињен је транспарентнијим и ефикаснијим), унапређен је поступак наплате и контроле јавних прихода, и започета је реформа пензионог и здравственог осигурања. Упркос започетим реформама, јавна потрошња је и даље висока, док су интервенције државе у привреди и социјалним фондовима још увек обимне. Услед тога, фискална одрживост и даље представља велики изазов. Министарство финансија је модернизовало *царинско пословање*, увођењем електронске базе података, која је омогућила да трговци, електронским путем, добијају декларације и скратила време потребно за увоз и извоз.

У наредној листи је дат списак најзначајнијих реформских пројеката, реализованих уз донаторску финансијску подршку, при чему је највећи број пројеката био усмерен на јачање техничких и кадровских капацитета појединих управа и институција у оквиру Министарства финансија.

Табела 13. ***Најзначајнији пројекти у финансијском сектору у периоду 2001- 2008. године***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Макроекономска реформа, јачање Централне банке, приватизација банака и надзор банака	490.000 УСД	САД	2001
2. Пројекат пружања услуга у области управљања дугом	1.900.000 УСД	Швајцарска	2001
3. Развој финансијског сектора	6.000.000 УСД	Светска банка	2001
4. Управа за јавне набавке	30.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2002
5. Микрофинансијска дијагностичка студија	19.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2002
6. Подршка Јединици за борбу против корупције, у оквиру Министарства финансија	126.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2002
7. Подршка изградњи институција (Управа царина) и студија изводљивости за граничне прелазе	700.000 ЕУР	Европска Комисија	2002
8. Реформа пореске политике и административна реформа	8.660.000 УСД	Сједињене Државе	2002-2005
9. (АТТФ) - програм обуке за финансијски сектор	77.400 ЕУР	Луксембург	2003
10. Управљање јавним финансијама	16.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2003
11. Београдска берза - пројекат даљинског трговања	425.000 ЕУР	Луксембург	2003
12. 384 ИНФОРМЕСТ Тренинзи за експерте	59.000 ЕУР	Италија	2003

13. Подршка Министарству финансија, Сектору за макроекономске и фискалне анализе	730.000 ГБП	Уједињено Краљевство	2003
14. Подршка јединици за управљање фондовима у Народној банци Србије	250.000 ЕУР	Шпанија	2004
15. Подршка царинској и пореској администрацији	6.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2004
16. Методологија за процењивање вредности земљишта града Београда	338.500 ЕУР	Француска	2005
17. Техничка помоћ Агенцији за осигурање депозита, санацију, стечај и ликвидацију банака	14.105.000 СЕК	Шведска	2005
18. Подршка царинској и пореској администрацији	3.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2005
19. Реформа јавних финансија	2.000.000 ЕУР	Европска Комисија (КАРДС)	2005
20. Увођење програмског буџета Републике Србије	250.000 ЕУР	Норвешка	2005
21. Финансијска обука у Управи за трезор и Управи јавних прихода	187.145 ЕУР	Норвешка	2005
22. Београдска берза - редизајнирање информационог система	405.000 ЕУР	Луксембург	2005
23. Централизовани систем плаћања у јавном сектору			2005
24. Тренинг у оквиру Управе за трезор и јавна плаћања	187.000 ЕУР	Краљевина Норвешке	2005
25. Подршка програмирању и имплементацији норвешке помоћи	132.000€	Норвешка	2005
26. Техничка помоћ за спровођење Програма прекограничне и суседске сарадње	1,5 + 1 mil. €	EAR	октобар 2004 – октобар 2006 + продужење од 300 радних дана
27. Јачање капацитета јединице за управљање програмима прекограничне и суседске сарадње Сектора за донације и развојну помоћ	54.600€/927.904€/64.200€	UNDP/EAR/MIER	јун 2005 – јул 2007
28. Заједнички програм подршке Сектору за донације и развојну помоћ/ МЕОИ	1.778.000€,	SIDA / DFID	2006
29. PLAC – Центар за правна и саветодавна питања (Канцеларија за ЕУ интеграције и Министарство финансија)	део Кардс програма у укупном износу од 1,5 милиона евра намењен подршци у процесу приступања ЕУ		
30. Подршка Министарству финансија у јачању средњорочног оквира расхода	1.200.000ГБП	ДФИД	2008
31. Подршка информационом систему управљања јавним финансијама Министарства финансија РС	2.100.000€	ЕАР КАРДС 2004 2.100.000€	2008
32. Пројекат подршке МИнистарству финансија (трећа фаза)	1.000.450$	Краљевина Холандија/УНДП	2008

33. Израда модела за корпоративизацију јавних предузећа у Републици Србији	118.000€	IDA/Japan	2008
34. Подршка припреми за успостављање децентрализованог система управљања	278.000€	Краљевина Норвешке	2009
35. Анализа недостатака у систему ДИС	200.000€	Европска Комисија (КАРДС)	2009
36. Имплементација техничке инфраструктуре за пројекат припреме буџета – БПМИС	1.800.000€	Краљевина Норвешка 1.800.000€	2009
37. Успостављање првог нивоа контроле	480.000€	Краљевина Норвешка	2009

У наредном трогодишњем периоду 2008-2010. наставиће се спровођење чврсте економске политике и реформи које гарантују макроекономску стабилност, одрживост јавних финансија, сигурност пословања, јачање конкурентности привреде и подржавају дугорочно одржив привредни раст. Посебан акценат ће бити на координацији монетарне политике, фискалне политике и политике зарада. Основу дугорочне стратегије привредног развоја Србије чиниће одрживи привредни раст, подизање конкурентности привреде, изградња друштва заснованог на знању, уравнотежен регионални развој и прикључење ЕУ.

Пореска политика, у наредном периоду, има као континуирани задатак преиспитивање, односно смањење укупних пореских оптерећења. При смањењу укупних пореских оптерећења размотриће се могућност смањења захватања по основу директних пореза, уз истовремено повећање захватање и повећања индиректних пореза, имајући у виду неопходност растерећења привреде и подизање њене конкурентне способности, а већег оптерећења потрошње. У том смислу, потребна је израда *студије* о могућностима смањења пореског оптерећења привредних делатности, са детаљним приказом свих трошкова које привредни субјекти имају по основу пореза, такси, накнада и других дажбина. У наредном средњорочном периоду остариће се мање смањење јавних расхода у односу на 2005. годину, али са акцентом на измени њихове структуре, која је у функцији бржег раста привредних активности. Коренита промена у структури јавних расхода одвијаће се током реформског процеса кроз смањење појединих врста трошкова и издатака. Политика јавних расхода у знатној мери биће подржана у моменту увођења *програмског концепта* у припреми буџета свих нивоа власти, првенствено буџета централне власти, односно Републике. На успостављање *фискалне одрживости* од утицаја је да се обезбеди повећање домаће штедње и већег прилива директних страних инвестиција, као полуга за постизање високог и одрживог раста.

Политика јавног дуга у наредном средњорочном периоду водиће се у правцу даљег смањења учешћа јавног дуга у БДП и обезбеђивања услова за несметано сервисирање обавеза државе према домаћим и иностраним повериоцима уз контролисано ново задуживање, у складу са Законом о јавном дугу. Такође, очекује се и даљи наставак преговора са повериоцима Париског клуба као и са повериоцима са којима није уговорен репрограм дуга. Очекује се и регулисање статуса дугова дужника са територије Аутономне Покрајине Косова и Метохије. Основна улога стратегије за управљање јавним дугом је промена структуре дуга и редовно сервисирање доспелих обавеза, уз пажљив одабир зајмова за које ће се издати гаранција, превремену отплату зајмова који су најскупљи, стално праћење кретања девизног курса динара и каматних стопа на међународном тржишту, како би се избегли курсни и валутни ризици.

Дугорочно повећање извоза ће директно утицати на одрживост сервисирања спољног дуга.

Основне активности из оквира ***политике контроле државне помоћи*** у наредном периоду биће усмерене на:

- припрему подзаконских аката за примену Закона о контроли државне помоћи, чији предлог је Влада утврдила 6. децембра 2008. године и упутила у скупштинску процедуру 9. децембра исте године;
- израду пописа (инвентара) постојећих програма (шема) државне помоћи на дан образовања Комисије за контролу државне помоћи;
- израду Програма усклађивања постојећих државних помоћи са Законом о контроли државне помоћи ;
- организовање обуке за чланове Комисије за контролу државне помоћи;
- организовање семинара, радионица и других видова обуке за даваоце и кориснике државне помоћи;
- обављање стручних, техничких и административних послова за потребе Комисије за контролу државне помоћи, утврђених Законом о контроли државне помоћи;

- обезбеђење транспарентности у додели државне помоћи израдом предлога годишњих извештаја о додељеној државној помоћи у Републици Србији и достављање ових предлога Влади на усвајање;
- стално праћење измена регулативе ЕУ и предлагање измена и допуна домаћих прописа у области контроле државне помоћи у циљу њиховог ажурирања;
- остваривање сарадње са домаћим и страним органима, организацијама и институцијама на пословима контроле државне помоћи;
- присуство семинарима и другим облицима едукације у земљи и иностранству

Наведено ће омогућити реализацију обавеза из Прелазног трговинског споразума у делу државне помоћи, чија је једнострана примена почела 30. јануара 2009. године.

Спровођење политике контроле државне помоћи као крајњи ефекат имаће позитиван утицај на креирање економске политике, подстицање страних улагања, опоравак и реструктурирање предузећа, процес приватизације, политику развоја малих и средњих предузећа, регионални развој, заштиту конкуренције, рационално управљање и планирање државног буџета, ефикаснију сарадњу са међународним организацијама. Такође, успостављање система контроле државне помоћи омогућиће приближавање Србије политици и стратегијама ЕУ (Лисабонска стратегија – одрживи развој, повећање конкурентности привреде ЕУ, више радних места, као и социјална и регионална кохезија). Због значаја успостављања потпуно новог система контроле државне помоћи у Републици Србији, односно из разлога обезбеђења обављања стручних, административних и техничких послова за Комисију за контролу државне помоћи у Министарству финансија, како је и предвиђено Предлогом закона о контроли државне помоћи, неопходно је да се наведени послови организационо лоцирају у самом Министарству финансија и то у оквиру посебног сектора, док су за сада још увек организациони део Управе за трезор.

У спровођењу фискалне политике циљ је да се одступања од пројектоване политике минимизирају, односно да се ***фискални ризици*** разматрају и њихови утицаји предупреде. Да би се остварио предвиђени обим прихода и расхода фискалног сектора неопходно је свести фискалне ризике на најмању могућу меру. Ови ризици постоје како на приходној тако и на расходној страни, а зависе од макроекономских, политичких и социјалних кретања у земљи и ван ње. Идентификовање потенцијалних ризика, односно њихово праћење и анализа фискалних кретања, а нарочито процена могућих одступања и негативних ефеката су услов успешног управљања јавним расходима, односно укупним системом јавних финансија.

Крајем 2005. године, у оквиру ***реформе пензијског система***, донет је Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, усаглашен са Директивама ЕУ. Надзор над радом друштава за управљање и пензијских фондова, као и доношење подзаконске регулативе, овим Законом дато је у ингеренцију НБС. Овај сегмент финансијског сектора треба да допринесе продубљивању плитког финансијског тржишта у Србији, тиме што би ови фондови располагали дугорочним средствима за финансирање, која ће моћи да улажу и у хартије од вредности издате од предузећа са добрим бонитетом, чиме би се могло утицати да већи број предузећа почне да продаје своје акције и хартије на тржишту и тиме обезбеди дугорочна и јефтинија средства за пословање. Такође, развој овог сектора би требало да доведе и до повећања конкуренције на финансијском тржишту.

Реализација Стратегије за смањивање сиромаштва, такође, зависи од макроекономске стабилности и фискалне одрживости. Основне претпоставке Стратегије од којих зависи смањење сиромаштва су: одржање средњорочне макроекономске стабилности као подршке одрживом привредном расту (од минимум 4-5% годишње), наставак фискалних реформи и обезбеђење фискалне одрживости јавних расхода. Приоритети у наредном периоду са аспекта ССС јесу: одржив и висок раст БДП, смањење инфлације, повећање извоза, повећање учешћа приватних инвестиција у БДП, подстицање дугорочне штедње становништва повећањем кредибилитета банкарског сектора, смањење учешћа јавне потрошње у БДП.

Може се сумирати да ће Министарство финансија, у будућем средњорочном периоду, бити суочено са следећим циљевима:

- одржање макроекономске стабилности (потпуни прелаз НБС на концепт циљане инфлације у оквиру монетарне политике, који треба да допринесе одржању макроекономске стабилности);
- чврста политика зарада у јавном сектору;
- реформа пензионог система (у сарадњи са Министарством за рад и социјалну политику);
- наставак легализације сиве економије и проширење пореске основице, уз истовремено растерећење, кроз снижавање пореских стопа, посебно пореза на зараде;
- успостављање и функционисање система контроле државне помоћи, доношењем Закона о контроли државне помоћи и пратећих подзаконских аката у складу са *acquis communautaire* ЕУ, чиме се обезбеђује реализација обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању, односно Прелазног трговинског споразума у овој

области, у утврђеним роковима; обезбеђење свих услова за несметан рад Комисије за контролу државне помоћи и за обављање стручних, административних и техничких послова за потребе Комисије, чији је носилац Министарство.

- унапређење процеса припреме и спровођења буџета;
- убрзати реструктуирање и приватизацију великих државних и друштвених предузећа и обезбедити довољно средстава из буџета за вишак незапослених;
- довршити реформу банкарског система.

Да би се испунили ови циљеви, неопходан је наставак изградње и модернизације техничких и институционалних капацитета појединих организационих делова Министарства (пре свега Пореске управе и Управе царина, али је неопходно и образовање посебног сектора у саставу Министарства, који ће бити носилац обимних послова на успостављању и даљој имплементацији новог система контроле државне помоћи и обављању стручних, техничких и административних послова за Комисију за контролу државне помоћи), све у циљу ефикаснијег рада, борбе против корупције, прекограничног криминала и избегавање пореза. Такође, неопходно је и континуирано улагање у људске ресурсе и превасходно јачање потенцијала запослених који се баве анализом, планирањем, праћењем и евалуацијом расподеле буџетских средстава, као и унапређење степена образовања рачуновођа, финансијских службеника и царинске оперативе.

У оквиру области програмирања и управљања фондовима ЕУ и развојном помоћи, поред општег стратешког оквира дефинисаног Стратегијом за приступање Европској унији и Стратегијом за реформу државне управе, политика и приоритетни циљеви у области сарадње са донаторима усаглашени су Акционим планом за спровођење приоритета Европског партнерства.

Обављање активности на унапређењу сарадње са донаторима подразумева висок ниво међусекторске сарадње и координације, као и активну улогу Министарства финансија/Сектор за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи на реализацији међусекторских и секторских стратешких докумената, обезбеђивањем међународне подршке за спровођење националних развојних приоритета.

Институционални оквир за деловање у овој области чине Министарство финансија, Канцеларија за ЕУ интеграције, Кабинет потпредседника Владе као и Комисија за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи које су образоване са циљем међусекторске координације и одлучивања о посебним питањима.

У Министарству финансија, између осталог, обављају се послови везани за координацију са надлежним органима и организацијама државне управе ради утврђивања ресорних и међуресорних стратегија, приоритетних потреба и избора одговарајућих пројеката и програма које треба финансирати из средстава донација и развојне помоћи, укључујући средства међународних фондова за обнову, развој и стабилизацију, кохезионих и структурних фондова, фондова за регионалну, међународну и прекограничну сарадњу и других билатералних и мултилатералних извора наменских средстава; обавештавање донатора о приоритетним пројектима и програмима; сарадњу са донаторима на усклађивању приоритета донатора са приоритетима Републике Србије, припреми донаторских стратегија, планирању и реализацији програма и пројеката који се финансирају средствима из донација и развојне помоћи; праћење реализације пројекта и програма кроз извештаје корисника средстава донација и развојне помоћи и донатора; прикупљање података, аналитичку обраду података и припрему извештаја о донацијама и развојној помоћи, као и други послови из ове области. С тим у вези, створена је, и унапређује се, институционална основа за програмирање и координацију међународне помоћи, унапређују се капацитети ресорних министарстава за програмирање те помоћи, као и управљање фондовима Европске уније (одсек за управљање програмима прекограничне сарадње и четири регионалне канцеларије), а развијен је ИСДАКОН информациони систем за програмирање, праћење и извештавање о међународној помоћи Републици Србији.

У досадашњем периоду одређене активности подржане су различитим облицима техничке помоћи, финансираним од стране међународне заједнице. Облици техничке помоћи су различити и огледају се у ангажовању експерата у циљу израде стратегијских докумената, акционих планова, анализе стања, спровођења закона, унапређења рада институција, различите врсте семинара и обуке. Неопходно је да израда наведених докумената, као и обука и усавршавање запослених представља трајан процес у циљу континуираног подизања нивоа капацитета државне управе и обезбеђивања спровођења реформи. С тим у вези процес реформи у Републици Србији наглашава важност квалификованости особља које пружа техничку помоћ, као и одговарајуће људске ресурсе на страни корисника.

У циљу остваривања пуног доприноса државних институција процесу интеграције Републике Србије у Европску унију неопходна је даља подршка јачању укупних капацитета државних институција. Важност јачања посебних административних капацитета, који се баве ЕУ интеграцијама, је јасно изражена у дефинисаним краткорочним и средњерочним приоритетима Европског партнерства, као и приоритетима стратегија ресорних министарстава. С тим у вези, у наредном периоду неопходно је омогућити континуирани развој свих структура које се баве

европским интеграцијама (са посебним нагласком на структуре у оквиру министарстава) као и успостављање механизама за њихову међусобну сарадњу. Унапређење капацитета за спровођење процеса европских интеграција и коришћење фондова Европске уније, подразумева и побољшање целокупне координације програмских циљева и активности на нивоу Владе, као и институционалних капацитета за оперативно планирање у ресорним министарствима, са циљем побољшања процеса креирања политике и повезивања приоритета Владе са расположивим средствима из буџета и међународне помоћи. У том смислу потребно је унапредити капацитете у ресорним министарствима у циљу унапређења планирања приоритета кроз развијање свеобухватних и реалистичних ресорних планова активности који би омогућили успешно усклађивање програмирања буџета и међународних фондова у складу са приоритетима Европског партнерства и приоритетима утврђеним у националним стратегијским документима.

У области управљања међународном развојном помоћи, у предстојећем периоду циљ је повећање ефективности и ефикасности међународне помоћи и то: усклађивањем донаторских активности са националним развојним приоритетима; унапређењем координације и хармонизације међународне помоћи; повезивањем процеса планирања и коришћења средстава међународне помоћи са буџетским средствима; изградњу и јачање капацитета у релевантним институцијама на републичком и локалном нивоу за управљање фондовима Европске уније (финансијски инструмент за период 2007- 2013. година- предприступни инструмент-ИПА), а посебно за увођење децентрализованог система управљања тим фондовима[39].

Приоритетне активности у наредном трогодишњем периоду у области програмирања, координације и праћења спровођења међународне развојне помоћи обухватају:

- Програмирање фондова ЕУ, израдом упутства за утврђивање приоритета и дефинисање предлога пројеката као и пружање помоћи ресорним министарствима у њиховој изради.
- Спровођење обуке за успешно програмирање и спровођење фондова ЕУ
- Подршка министарствима у процесу планирања међународне помоћи
- Иницирање и учествовање у идентификацији и увођењу нових институција, подизање њихових капацитета, као и подизање капацитета постојећих институција, које захтева спровођење децентрализованог система управљања фондовима ЕУ- предприступни инструмент ИПА.
- Наставак реализације постојећих програма прекограничне сарадње (Суседски програм Мађарска-Румунија-СЦГ, Суседски програм Румунија-СЦГ, Суседски програм Бугарска-СЦГ, CADSES и Нови програм јадранског суседства – КАРДС фондови за 2005 и 2006 годину) у смислу расписивања позива за прикупљање пројектних предлога, обука потенцијалних крајњих корисника на националном и локалном нивоу, усаглашавања програмских докумената са новим финансијским инструментом ЕУ. Осим тога ради се и на изради нових програмских докумената за период 2007-2013. године за све наведене програме.
- Рад на развоју програмских докумената и програма Суседске сарадње са БиХ, Републиком Хрватском и Републиком Црном Гором.
- Усклађивање међународне помоћи са националним приоритетима.
- Унапређење и развој ИСДАКОН информационог система који региструје међународну помоћ пружену Републици Србији.

У наредној табели су дати приоритетни предлози пројеката, за период од наредне три године, чија би реализација допринела испуњавању средњерочних циљева у овој области.

[39] Циљ преласка са централизованог на децентрализовани систем управљања фондовима ЕУ, представља постепену припрему Републике Србије за преузимање надлежности у управљању фондовима ЕУ од Европске комисије приликом уласка у ЕУ.

Табела 14. ***Приоритетни пројекти у финансијском сектору у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Статус	Процењена вредност Пројекта	Извори финансирања		Планирано време реализације пројеката
				Сопствени	Спољни	
1. Подршка планирању и спровођењу националног инвестирања	МФИН Сектор за макроекономске и фискалне анализе и пројекције; Сектор за припрему буџета; Управа за трезор;	активан	1.500.000€		КАРДС 1.500.000€	2 године 2009-2011
2. Радни оквир за координацију јавних политика финансијског сектора	МФИН Сектор за макроекономске и фискалне анализе и пројекције; Сектор за финансијски систем; Сектор за економију и јавна предузећа; Сектор за међународне финансијске односе; Секретаријат;	активан	2.650.000 $	У првој години 238.150$	УНДП У првој години 50.000$	3 године 2009-2012
3. Подршка реформи финансијске администрације Србије	МФИН Сектор за фискални систем; Пореска управа;	активан	1.500.000€		Влада Р. Немачке/ГТЗ 1.500.000€	3 године 2009-2011
4. Пројекат за спречавање прања новца и финансирања тероризма у Србији	МФИН Управа за спречавање прања новца; Пореска управа; Управа царина; Девизни инспекторат	подржан предлог	2.200.000€		ИПА 2010 2.090.000€ Савет Европе 110.000€	2010
5. Побољшање управљања јавним инвестицијама у Србији	МФИН	предлог				
6. Унапређење обликовања фискалне политике, политике зарада и функције пројектног планирања у МФ	МФИН Кабинет министра	предлог	4.000.000€		СИДА 4.000.000€	

Назив пројекта	Надлежна институција	Статус	Процењена вредност Пројекта	Извори финансирања		Планирано време реализације пројеката
				Сопствени	Спољни	
7. Спровођење Стратегије управљања људским ресурсима у МФ	МФИН Секретаријат	активан	95.000€		Краљевина Холандија/ МАТРАФЛЕКС 95.000€	2008-2009
8. Унапређење корпоративног финансијског извештавања	МФИН Сектор за финансијски систем	активан	250.000$		Светска банка 250.000$	2008-
9. Имплементација система контроле државне помоћи	МФИН Сектор за економију и јавна предузећа	активан	1.500.000€		ИПА 2008 1.500.000€	2009-
10. Стратегија Министарства финансија за успешно спровођење процеса европских интеграција	МФИН Сектор за међународне финансијске односе	предлог	252.000€			
11. Подршка развоју интерне контроле јавних финансија	МФИН Сектор за буџетска инспекцију и ревизију	подржан предлог	2.000.000€		ИПА 2008 2.000.000€	2009-
12. Систем за финансирања плата запослених у јавном сектору	МФИН Сектор за припрему буџета	предлог	1.500.000€			
13. Даља подршка за спровођење ДИС-а	Сектор за Национални фонд, Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ	подржан предлог	3.450.000€	1.000.000€	ИПА 2008 2.450.000€	2010
14. Подршка систему спровођења и управљања ЕУ фондовима кроз DIS		активан	1.600.000€		ИПА 2007 1.600.000€	18 месеци 2009- 2011
15. Даља подршка за спровођење ДИС-а		подржан предлог	3.450.000€	1.000.000€	ИПА 2008 2.450.000€	2010
16. Пројекат подршке програмирању помоћи Краљевине Норвешке	МФИН Сектор за програмирање и управљање ЕУ фондовима	активан	133.000€		Краљевина Норвешка 133.000€	2005-2010
17. Техничка помоћ српској администрацији у програмирању ИПА и припреми пројеката		активан	2.000.000€		КАРДС 2006 2.000.000€	2 године 2008 -2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Статус	Процењена вредност Пројекта	Извори финансирања		Планирано време реализације пројеката
				Сопствени	Спољни	
18. Техничка помоћ Одељењу за програме прекограничне сарадње		активан	1.500.000€		ЕАР 1.500.000€	2008-2010
19. Подршка Одељењу за програме прекограничне сарадње		активан	1.070.000€		ЕАР 1.070.000€	2008-2010
20. Увођење система мониторинга и евалуације развојне помоћи		подржан предлог	434.500€		Краљевина Норвешка 434.500€	2009-2010
21. Успостављање првог нивоа контроле и подршка имплементацији програма прекограничне сарадње		подржан предлог	1.500.000€		ИПА 2008 1.500.000€	2010
22. Подршка припреми пројеката и техничка помоћ за јачање административних капацитета у Републици Србији		подржан предлог	5.000.000		ИПА 2008 5.000.000	2010
23. Подршка припреми пројеката и техничка помоћ за јачање административних капацитета у Републици Србији	НИПАК (Кабинет потпредседника Владе, Сектор за програмирање и управљање ЕУ фондовима)	активан	6.000.000€		ИПА 2007 6.000.000€	2 године 2009-2011
24. Даља хармонизација прописа Републике Србије у области опорезивања потрошње порезом на додату вредност са прописима Европске уније, с посебним освртом на прописе	МФИН Сектор за фискални систем	предлог				

Назив пројекта	Надлежна институција	Статус	Процењена вредност Пројекта	Извори финансирања		Планирано време реализације пројеката
				Сопствени	Спољни	
Холандије						
25. Увођење система синтетичког (глобалног) опорезивања прихода физичких лица, уз посебан осврт на израду закона о синтетичком опорезивању, као и сагледавање искустава ЕУ.		предлог				
26. Едукација запослених у сектору фискалног система		предлог				
27. Јачање капацитета Министарства финансија за прикупљање, складиштење, надзор и извештавање о међународним и локалним економским подацима	МФИН Сектор за макроеконом. и фискалне анализе и пројекције	активан	49.350 £		ДФИД 49.350 £	6 месеци 2009-2010
28. Консолидовани јавни приходи – анализе и пројекције		активан	83.000€		Краљевина Холандија/ МАТРАФЛЕКС 83.000€	2008-2009
29. Прва фаза имплементације информационог система за управљање јавним финансијама – СУЈФ/FMIS	МФИН Управа за трезор	активан	15.000.000€		ЕАР 15.000.000€	2006-2010
30. Подршка Министарству финансија - изградња капацитета Управе за трезор		подржан предлог	2.000.000€		ИПА 2010 2.000.000€	2010-
31. Пројекат локалних трезора		предлог	150.000€			
32. Регистри концесионих уговора, државне		предлог				

Назив пројекта	Надлежна институција	Статус	Процењена вредност Пројекта	Извори финансирања		Планирано време реализације пројеката
				Сопствени	Спољни	
помоћи, јавних предузећа						
33. Тренинг индиректних (око 3.500) корисника буџетских средстава у циљу оспособљавања за рад у складу са Сталним системом трезора		предлог	2.000.000€			
34. Унапређење процеса планирања буџета		предлог				
35. Техничка помоћ при изради Стратегије за управљање јавним дугом		предлог				
36. Интегрисани систем за плаћања у домаћој и страној валути		предлог				
37. Напредно пословно извештавање и предкиција		предлог				
38. Електронско учење		предлог				
39. Пројекат унапређења институционалних и функционално-техничких капацитета за пријем, евидентирање и трансферисање средстава међународних развојних фондова		предлог				
40. Обједињене комуникације		предлог				
41. Јачање капацитета за сузбијање нелегалног промета дуванских производа	МФИН Управа за дуван	предлог				

Назив пројекта	Надлежна институција	Статус	Процењена вредност Пројекта	Извори финансирања		Планирано време реализације пројеката
				Сопствени	Спољни	
42. Набавка компјутерске опреме	МФИН Девизни инспекторат	предлог	80.000€			
43. Техничка помоћ и обука кадрова		предлог	2.000.000€			
44. Изградња административних капацитета Управе царина за пуну имплементацију заједничке ЕУ транзитне процедуре (Имплементација система New Computerised Transit System (NCTS))	МФИН Управа царина	активан	1.500.000€		ИПА 2007 1.500.000€	
45. Хармонизација Сектора за контролу прописа царинске службе Републике Србије са стандардима, организацијом и оперативном методологијом земаља ЕУ		активан	8.900.000€	4.500.000€	ИПА 2008 4.400.000€	
46. Имплементација интегрисане тарифе царинске службе ТАРИС		активан	255.000€	69.000€	Краљевина Норвешке 186.000€	
47. Креирање систематичног и поузданог система извештавања (OLAP) у оквиру Управе царина		предлог	1.000.000€			
48. Унапређење система анализе ризика		предлог	1.000.000€			
49. Подршка развоју е-царина и успостављању система јединственог електронског шалтера (SEW)		предлог	3.000.000€			
50. Даљи развој функције образовања кроз иницијалну обуку запослених	МФИН Пореска управа	активан	2.000.000€	1.000.000€	ИПА 2007 1.000.000€	

Назив пројекта	Надлежна институција	Статус	Процењена вредност Пројекта	Извори финансирања		Планирано време реализације пројеката
				Сопствени	Спољни	
51. Контакт центар Пореске управе		активан	2.700.000€		Европска комисија 2.700.000€	
52. Развој ДИС 2003 система на новој технолошкој платформи		предлог				
53. Портал Пореске управе		предлог	1.000.000			
54. Систем подршке функцији наплате		предлог	2.000.000			
55. Софтвер за финансијско и материјално пословање		предлог	1.500.000			
56. Систем управљања људским ресурсима		предлог	1.000.000			
57. Централно пореско рачуноводство		предлог	800.000€			
58. Систем за управљање документацијом Пореске управе		предлог	2.400.000			

** Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања у сарадњи са ресорним министарством и надлежним институцијама*

*** Део средстава биће обезбеђен из сопствених извора, а у овом тренутку није могуће проценити износ тих средстава. У оквиру НИП-а, предвиђено је да се за јачање информатичких капацитета јавних институција (е-Србија), у периоду до 2008. године, издвоји око 43 мил. евра. Део тих средстава биће искоришћен и за реализацију неких од предложених пројеката.*

3.2. Државна управа и локална самоуправа

Реформа државне управе је предуслов за успех реформи осталих сегмената друштва и са њима је нераскидиво повезана. Стратегију реформе државне управе у Републици Србији Влада је усвојила у новембру 2004. године. Стратегија је заснована на општим принципима Европског административног оквира (European Administrative Space) и тзв. „добре владавине" (good governance) као и концепту тзв. „отворене Владе" (open government). Стратешко управљање реформом државне управе је поверено Владином Савету за реформу државне управе, док је оперативно управљање поверено Министарству за државну управу и локалну самоуправу (МДУЛС).

У циљу даљег спровођења Стратегије реформе државне управе у Републици Србији, у јулу 2009. године. Влада је усвојила Акциони план за спровођење реформе државне управе за период 2009-2012 године. Овим документом планирају се активности у свим сегментима реформе државне управе за наредне четири године План је подељен по кључним областима реформе и то: децентрализација, професионализација и деполитизација, рационализација, координација јавних политика, контролни механизми и е-управа и модернизација државне управе. Посебан део Акционог плана пружа увид у планиране активности на пољу праћење спровођења и промоције реформе државне управе.

Народна скупштина је у периоду од 2004. до 2008. године донела сет кључних закона: Закон о државној управи, Закон о државним службеницима, Закон о Заштитнику грађана, Закон о спречавању сукоба интереса при вршењу јавних функција, Закон о доступности информација од јавног значаја, Закон о електронском потпису, Закон о јавним агенцијама, Закон о платама државних службеника и намештеника, Закон о територијалној организацији Републике Србије, Закон о главном граду, Закон о локалним изборима и Закон о локалној самоуправи а, што је од изузетног значаја, усвојена је и Национална стратегија за борбу против корупције. Закон о државној управи обезбеђује предуслове за примену свих кључних принципа Стратегије реформе државне управе у Републици Србији, док је Законом о државним службеницима уређен статус државних службеника и дефинисане специфичне обавезе, права, одговорности и процедуре у вези са попуњавањем радних места и оцењивањем државних службеника. Овим и другим законима успостављен је одговарајући правни оквир који омогућава изградњу професионалне, деполитизоване и децентрализоване државне управе. Остваривање ових услова достизања модерне и рационалне управе треба да буде синхронизовано са процесом привођења финализацији приступања Републике Србије Европској унији и има велики значај, обзиром да ће и стање државне управе бити важан параметар и за преговоре о пријему у чланство Европске уније.

У области државне управе и локалне самоуправе је, у претходном периоду уз донаторску финансијску подршку, реализовано више пројеката који треба да допринесу реформи државне управе, који су наведени у наредној табели.

Табела 15. ***Најзначајнији пројекти у сектору државне управе и локалне самоуправе који су покренути у периоду 2000 – 2008. године:***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Помоћ Влади у остваривању програма демократских реформи	1.000.000 евра	Краљевина Норвешка	2001-2006.
2. Развој модерног управљања људским ресурсима у државној управи	3.700.000 евра	SIDA	2002-2006.
3. Јачање капацитета за управљање реформом државне управе	400.000 фунти	DfID	2002-2005.
4. Подршка јачању Министарства за државну управу и локалну самоуправу	1.500.000 евра	ЕУ	2003-2006.
5. Подршка јачању административних капацитета	609.000 евра	Влада Републике Француске	2003-2006.
6. Подршка Стратегији реформе државне управе у Републици Србији (друга фаза)	1.850.000 евра	SIDA, DfID	2006-2008. (продужетак до 2009.)
7. Спровођење реформе система плата и рангирања у државној управи Републике Србије	2.000.000 евра	ЕУ	2005-2007.

8. Програм подршке општинама у Источној Србији	17.000.000 евра	ЕУ, сопствена средства органа локалних самоуправа	2003-2006.
9. Програм развоја општина у југозападној Србији (ПРО – 1. и 2. фаза)	10.000.000 евра	EAR, SDC	2006-2009.
10. Програм развоја и опоравка општина у Јужној Србији (МИР – 2. фаза)	10.000.000 евра	ЕУ, SIDA, Краљевина Норвешка, ADA, Влада РС	2005-2008.
11. Програм подршке општинама, фаза 1	3.800.000 евра	SDC	2001-2004.
12. Програм подршке општинама, фаза 2	5.000.000 евра	SDC	2004-2007.
13. Програм подршке општинама северо-источне Србије	20.200.000 евра	ЕУ	2007-2010.
14. Програм подршке општинама у Србији (Exchange 1)	3.900.000 евра	ЕУ	2004-2007.
15. Подршка припреми децентрализованог система управљања фондовима ЕУ у Србији (DIS)	213.135 евра	Краљевина Норвешка	2006-2008.
16. Подршка локалном развоју	100.000 евра	Краљевина Норвешка	2006-2008.
17. Програм подршке инфраструктури локалне самоуправе у републици Србији (MISP)	3.000.000 евра	ЕУ, КАРДС 2006	2008 – 2010.
18. Подршка процесу успостављања и функционисања децентрализованог система управљања фондовима ЕУ у Републици Србији	270.000 евра	Краљевина Норвешка	2008 -
19. Подршка јачању капацитета ЛС у контексту процеса европских интеграција	200.000 евра	Европска унија	2008 -2009.
20. Програм обуке за локалну самоуправу	200.000 евра	Европска унија	2008 – 2009.
21. Модернизација локалних самоуправа (е-Управа)	18.000.000 динара	Национални инвестициони план	2008 -

Стварање добро обучене, одговорне и ефикасне управе обезбедиће се кроз примену принципа професионализације. Обука и усавршавање запослених постављени су као приоритет у првој фази реформе државне управе а ради обезбеђивања континуитета реформи треба успоставити механизме за трајно и континуирано подизање нивоа знања државних службеника. Најекономичнији начин за остваривање тог циља је оснивање јединственог центра за обуку државних службеника, који ће пружати могућност за најквалитетнији ниво обуке. Важан допринос успостављању модерне, ефикасне и економичне државне управе представља и реформа система плата, која је конкретизована кроз Закон о платама државних службеника и намештеника. Циљ реформе система плата јесте да се успостави фискално одржив систем плата у оквиру кога би се посао награђивао према сложености, одговорности, обиму и степену доприноса укупној ефикасности и резултатима свих органа државне управе. Народна скупштина Републике Србије усвојила је у децембру 2008. године Закон о изменама и допунама Закона о државним службеницима којим је продужен рок за спровођење јавних конкурса за положаје и престанак дужности државним службеницима до 31. децембра 2009. године. Предвиђена је и могућност да Влада на основу јавне препоруке Заштитника грађана разреши дужности државног службеника који у том случају остаје нераспоређен. Изменама закона је предвиђено да је Служба за управљање кадровима задужена за организовање стручног усавршавања државних службеника, посебно у области борбе против корупције.

Што се тиче обуке и усавршавања запослених на локалном нивоу, кроз подкомпоненту Програма подршке општинама, ИПА 2007- „Административна ефикасност“ обезбедиће се иницијална подршка изради и имплементацији Стратегије обуке запослених у јединицама локалне

самоуправе и акционог плана за њено спровођење. Узимајући у обзир значај јачања капацитета јединица локалне самоуправе у контексту процеса интеграције Републике Србије у ЕУ, као и временски оквир за имплементацију текућих иницијатива које третирају ову проблематику, неопходно је у наредном периоду обезбедити додатну подршку у овој области.

У домену остваривања права грађана, усвојен је Закон о удружењима којим је регистровање и деловање удружења грађана уређено у складу са европским стандардима, док се Законом о комуналној полицији предвиђа увођење комуналне полиције што ће дати значајан допринос ефикасности и квалитету локалних самоуправа и омогућити да у свакодневном животу буде више комуналног реда.

Рационализација подразумева оптимално организовање државне управе која пружа задовољавајући квалитет услуга уз најмањи број извршилаца и смањење укупних трошкова за рад. Основа за спровођење рационализације јесте реална процена потребног броја извршилаца за сваки од послова, што се може постићи спровођењем функционалне анализе (ФА) у органима ДУ. Један од циљева функционалне анализе треба да буде јасно разграничавање надлежности и послова унутар органа ДУ, како би се избегло преклапање и сагласно томе утврдио потребан број извршилаца. Нова организациона уређења, такође, треба да полазе од хоризонталне организационе анализе функција, структура, процедура и процеса на нивоу целе државе и вертикалне организационе анализе на нивоу појединачних институција. У току 2009. године, у оквиру пројекта који је реализовало МДУЛС, развијена је методологија за спровођење функционалне анализе у органима ДУ,и пружена подршка за спровођење ФА у два министарства.

У циљу даљег унапређивања законског оквира за поступање органа државне управе у управним стварима и обезбеђивања контроле законитости и правилности њиховог рада, МДУЛС ће до краја 2009. године окончати рад на припреми новог Закона о општем управном поступку, као и Закона о управним споровима, којим се обезбеђује судска контрола рада управе, а чија ће решења бити усклађена са савременим приступима у овим областима.Такође, према Закону о Заштитнику грађана, успостављањем Канцеларије заштитника грађана, обезбедиће се специфични вид екстерне контроле рада државне управе. На овај начин биће заокружен целовит механизам за контролу рада државне управе.

Принцип модернизације односи се на техничко-технолошко осавремењивање рада органа државне управе, уз примену савремених информационих и комуникационих технологија. У том циљу обезбедиће се израда и коришћење јединствених база података и успостављање јединственог система комуникације између органа државне управе на читавој територији, уз увођење електронског пословања и електронског потписа у рад органа државне управе. Улагање у модернизацију захтева не мала финансијска средства али као резултат у великој мери доприноси смањењу трошкова рада органа државне управе. Увођење информационих технологија у рад државних органа на централном и локалном нивоу реализоваће се кроз формирање заједничког информационог система који је дефинисан нацртом Националне стратегије развоја информационог друштва. Циљ је да се грађанима олакша приступ информацијама и омогући обављање појединих конкретних послова, повећа ефикасност рада уз редукцију трошкова. Подела власти између централног и локалних нивоа власти један је од битних предуслова опште демократизације друштва. Закон о матичним књигама предвиђа уређење те области на новим основама прилагођеним потребама савремене државне управе, посебно у сфери информационог друштва. Закон предвиђа да изводи из матичних књига немају ограничен рок трајања, као и да се могу подизати у свакој локалној самоуправи у Србији без обзира где се налази матична књига у којој се води евиденција. Израђен је идејни пројекат јединственог система електронских матичних књига. МДУЛС спроводи и активности у циљу подизања капацитета органа који обезбеђују вођење матичних књига у оквиру пројекта „Модернизација локалних самоуправа (е-Управа), коју МДУЛС реализује у сарадњи са Министарством за телекомуникације и информационо друштво, а из средстава Националног инвестиционог плана.

Процес децентрализације одвијаће се постепено, како у складу са Стратегијом реформе државне управе у Републици Србији која дефинише основне принципе и моделе процеса децентрализације,, тако и у складу са законским оквиром који регулише ову област. Акционим планом за спровођење реформе државне управе предвиђена је анализа функционисања органа локалне самоуправе, која ће се наставити и у будућем периоду, у циљу адекватне процене капацитета на локалном нивоу као и спровођења стратегије оспособљавања запослених. Закони који за циљ имају реформу изборног процеса, а који ће бити усвојени у наредном периоду су закони о избору одборника,, државној изборној комисији и бирачком списку, а усвојен је и Закон о политичким странкама. Циљ овог сета закона је стварање непосреднијег односа бирача и изабраних лица и професионализација целокупног изборног процеса. Такође, до краја 2009. године се планира и израда Нацрта закона о радним односима у јединицама локалне самоуправе којим ће се ближе уредити права, обавеза и одговорности запослених у јединицама локалне самоуправе, уз поштовање принципа професионализације, деполитизације, рационализације и модернизације у циљу повећања ефикасности рада.

Највећи изазов у наредном периоду биће имплементација већ важећих нових прописа и стратегија. За саму имплементацију је потребно убрзати специјалне облике оспособљавања, интензивирати међуресорску и координацију међу различитим нивоима, побољшати рад инспекцијских органа, као и осигурати политичку вољу за имплементацију. У раду јавне управе морају се поштовати европска начела, а то су: исправност и предвидљивост (правна заштита), која се темељи на законитости и непристрасности; отвореност и транспарентност (дозвољени изузеци су национална безбедност и безбедност личних података); ефикасност (одговорна употреба јавних средстава) и; успешност (достизање циљева усвојених у законодавству). Потенцијални конфликт између ефикасности и владавине права, с једне, и законитости, с друге стране, мора се решити раздвајањем улоге доносиоца и улоге извршиоца, као функција управе; тако управа доноси јавне политике и врши надзор, а само извршење преноси на уговорне извршиоце.

Може се сумирати да ће МДУЛС, у наредном средњорочном периоду радити на реализацији следећих циљева:

- Реализација активности из надлежности МДУЛС дефинисаних Акционим планом за спровођење Стратегије реформе државне управе за период 2009-2012. године
- Стварање услова за унапређено функционисање органа државне управе и јединица локалне самоуправе
- Унапређење нивоа остваривања права грађана из надлежности МДУЛС

У циљу обезбеђења успешног одговора на побројане изазове, у наредном средњерочном периоду предвиђена је реализација неколико програма и пројеката, који су представљени у табели која следи, при чему су за поједине обезбеђења средстава, док је за неке тек потребно обезбедити одговарајућа средства.

Табела 16. ***Приоритетни пројекти у сектору државне управе и локалне самоуправе, за које се очекује да започну у периоду 2009-2011. године***

Назив програма/пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројеката
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Подршка даљем унапређењу система стручног усавршавања државних службеника	МДУЛС	360.000	-	360.000 (Краљевина Норвешка)	2009.
2. Подршка спровођењу реформе државне управе – фаза 3	МДУЛС	*	*	*(Краљевина Шведска)	2010.
3. Подршка локалним заједницама за остваривање социјалне инклузије	Надлежни органи ДУ	1.283.536	-	1.283.536 (Краљевина Норвешка)	2009.
4. База података о повереним пословима матичних књига	МДУЛС	300.000 РСД	300.000 РСД	-	2009
5. Организовање семинара за матичаре	МДУЛС	300.000 РСД	300.000 РСД	-	2009
6. е – регистар политичких странака и е – евиденција о територијално – организационим јединицама политичких странака	МДУЛС	300.000 РСД	300.000 РСД	-	2009
7. е- евиденција о печатима	МДУЛС	300.000 РСД	300.000 РСД	-	2009
8. е- регистар удружења, е-регистар страних удружења и е-евиденција удружења уписаних у регистар	МДУЛС	300.000 РСД	300.000 РСД	-	2009

удружења који води надлежни орган аутономне покрајине					
9. Генерални план насеља на web – у (за насеља Пећинци, Ковачица, Деспотовац и Мајданпек)	МДУЛС	22.620.000 РСД	22.620.000 РСД (НИП)	-	2009.
10. Електронски систем управљања општинском документацијом (Нови Бечеј, Чока, Бач, Баточина. Ћићевац)	МДУЛС	12.500.000 РСД	12.500.000 РСД (НИП)	-	2009.
11. Програм подршке инфраструктури локалне самоуправе у републици Србији (MISP)	МДУЛС	55.400.000	10.000.000	45.400.000 (ЕУ – ИПА 2008)	2010.
12. Успостављање јединственог система електронских матичних књига	МДУЛС	498.000.000 РСД	348.600.000 РСД (НИП) + 149.400.000 РСД	*	2009.
13. Електронска размена података о грађанима	МДУЛС	41.000.000 РСД	41.000.000 РСД (НИП)	*	2009.
14. Јединствени бирачки списак	МДУЛС	157.000.000 РСД	109.900.000 РСД (НИП) + 47.100.000 РСД	*	2009.
15. Програм подршке инфраструктури локалне самоуправе у републици Србији (MISP)	МДУЛС	*	*	40.000.000 (ЕУ ИПА 2010)	2011
16. Подршка спровођењу процеса реформе државне управе	МДУЛС	3.000.000	*	* (ЕУ ИПА 2010)	2011.
17. Подршка јачању капацитета јединица локалне самоуправе у Републици Србији	МДУЛС	3.000.000	*	* (ЕУ ИПА 2010)	2011.

Извор: Министарство за државну управу и локалну самоуправу.

** Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања у сарадњи са ресорним министарством и надлежним институцијама.*

3.3. Економија и регионални развој

Привреда

У протеклом периоду, Министарство економије и регионалног развоја и Агенција за приватизацију су успешно реализовали значајне реформске задатке. Наиме, у периоду 2002 - 2008. године приватизовано је 1969 предузећа, од чега 99 методом јавног тендера и 1.870 методом јавне аукције, док је Акцијски фонд продао пакете акција у 1.272 предузећа. Остварен је финансијски ефекат од близу 2,9 милијарди евра прихода, обезбеђено је 1,34 милијарди евра за инвестиције и 279 милиона евра за социјални програм. Од укупног броја предузећа продатих методом јавног тендера раскинуто је 10 уговора, док је код предузећа продатих методом јавне аукције раскинуто 308 уговора.

Такође, приводи се крају процес реструктурирања великих друштвених предузећа са израженим пословним и финансијским проблемима. Ова предузећа била су дугогодишњи губиташи, са огромним обавезама, често са негативним капиталом, и са огромним вишком запослених. Она су преживљавала током транзиције захваљујући «меком» буџетском ограничењу, односно субвенцијама државе и топљењу капитала тих предузећа, што је био разлог да се она реструктурирају пре приватизације. Током седам година транзиције није успостављено «чврсто» буџетско ограничење за сва предузећа из групе за реструктурирање.

Усвајањем Закона о стечајном поступку од 2005. године створени су предуслови за промену политике према друштвеним предузећима са непремостивим финансијским проблемима, и као резултат тога Агенција за приватизацију је у 463 државна и друштвена предузећа именована као стечајни управник. У досадашњем периоду, у 162 случаја имовина стечајних дужника је у потпуности утржена, док је у 133 стечајна дужника продат само део имовине.

Изменама Закона о приватизацији из децембра 2007. године, рок за окончање приватизације друштвених предузећа предвиђен је за 31. децембар 2008. године, уведена су строжија правила у погледу могућности учествовања физичких лица у поступку приватизације, поједностављена је процедура за припрему документације за аукцијску приватизацију, и уведен је институт принудне ликвидације за друштвена предузећа која ни после три покушаја и у року не буду приватизована.

Тренутно се у портфељу Агенције за приватизацију налази неколико стотина предузећа од чега:

- 77 предузећа у тендерској процедури,
- 700 предузећа у портфељу аукцијске приватизације од чега око 440 друштвених предузећа, 197 предузећа у државном власништву (ветеринарске станице, локални медији и новине, као и предузећа настала издвајањем "non-core" делатности из великих система), као и 60 предузећа у којима је процес приватизације тренутно суспендован а у циљу утврђивања дела државне имовине.
- 710 предузећа у портфељу тржишта капитала од чега су 320 предузећа са већинским пакетима, 150 предузећа са већинским пакетима у приватизованим компанијама након раскида уговора, као и 240 предузећа са мањинским уделима (0,01-3%) преосталим након аукцијске приватизације.

Приватизација предузећа у друштвеном власништву биће настављена убрзаном динамиком са циљем да значајније допринесе развоју и повећању ефикасности домаће привреде, порасту улагања у нове производне технологије, и побољшању извозних резултата.

Припрема државних предузећа за приватизацију је такође интензивирана њиховим реструктуирањем (реорганизацијом, финансијском консолидацијом, решавањем вишка запослених) и изменама законодавног оквира како би се омогућила приватизација ових предузећа.

Од великих система треба напоменути да је процес усвајања стратегије за приватизацију JAT Airways у завршној фази, као и да је планирано објављивање јавног позива за учешће на тендеру у мају 2008. године. Окончање поступка приватизације ове авио компаније се очекује у другој половини 2008. године.

Такође, усвојена је Стратегија приватизације Нафтне индустрије Србије али се тренутно воде директни преговори са заинтересованим инвеститорима без учешћа Агенције за приватизацију.

За преостала велика јавна предузећа Републике Србије (ЕПС, ПТТ, Аеродром "Никола Тесла" ...) у већини случајева издвојене су споредне (*"non-core*") делатности и извршен пренос капитала на Републику Србију, чиме су се стекли услови за покретање и спровођење поступка приватизације. Од укупног броја ових предузећа, Агенција за приватизацију је до марта 2008. године, методом јавне аукције приватизовала 12, док је методом јавног тендера продала 3 предузећа. У току је поступак приватизације за још 35 предузећа, од чега су 29 предузећа у

портфељу за аукцијску приватизацију, а 6 предузећа ће бити приватизована методом јавног тендера.

Увођењем метода иницијалне јавне понуде акција у приватизацији великих државних система као што су Телеком, ЕПС, Галеника и Аеродром "Никола Тесла" омогућиће развој предузећа уз стратешког инвеститора са квалитетним инвестиционим и социјалним програмом.

Усвајањем Закона о праву на бесплатне акције и новчану накнаду коју грађани остварују у поступку приватизације створили су се услови за укључивање целокупне јавности у развој тржишта капитала у Републици Србији, и то тако што ће сваки грађанин добити подједнаки број акција у сваком од 6 великих државних система.

Такође, у првом кварталу 2008. године, Министарство економије и регионалног развоја је покренуло приватизацију 13 специјалних болница, које су 100% у власништву Републике Србије. Агенција за приватизацију је у марту 2008. године покренула поступак јавне набавке консултантских услуга за приватизацију ових специјалних установа.

Имајући у виду да је Влада Републике Србије Закључком од 2. августа 2007. године задужила Министарство економије и регионалног развоја да формира радну групу, која ће најкасније до 30. септембра 2008. године, извршити анализу стања локалних комуналних предузећа и предложи модел њиховог реструктурирања, на основу чега ће бити израђена Стратегија приватизације јавних комуналних предузећа. На овај начин биће комплетирано одговарајуће институционално окружење а упоредо са приватизационим активностима на реорганизацији, одвајању споредних делатности, смањењу броја запослених, развијаће се разни облици сарадње са приватним сектором на бази уговарања посла, давања концесија и јачања конкуренције у овом сектору привреде.

Већина пројеката реализованих под окриљем Министарства економије и регионалног развоја у протеклом периоду, била је усмерена на развој МСПП, повећање конкурентности предузећа, подршку процесу приватизације, реструктурирање друштвених предузећа, изградњу капацитета институција укључених у поменуте процесе, кредитну подршку преко Фонда за развој и програме оживљавања производње у појединим регионима.

Табела 17. ***Најзначајнији пројекти у сектору привреде у периоду 2000- 2007. године***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Пројекат о распореду и коришћењу средстава за кредитну подршку привреди преко Фонда за развој РС	30.000.000 евра годишње	Буџет	2002-
2. Програм о распореду и коришћењу средстава за кредитирање давања у лизинг домаћих машина и опреме	10.000.000 евра годишње	Буџет	2003-
3. Програм коришћења средстава за подстицање регионалног развоја, односно за кредитирање подстицања запошљавања и оживљавања производње у граду Крагујевцу, општинама Бор и Врање и 13 најнеразвијенијих општина	10.000.000 евра годишње	Буџет	2005-2006
4. Програм о распореду и коришћењу средстава намењених за микрокредите за програме запошљавања	10.000.000 евра годишње	Буџет	2005-
5. Израда националне стратегије привредног развоја РС 2006-2012.године	80.000 евра	Буџет	2006
6. АПЕКС глобални зајам за мала и средња предузећа	65.000.000	ЕИБ	2002-
7. Пилот пројекат о конкурентности и економској ефикасности		УСАИД	
8. „СЕДП" пројекат	*	УСАИД	2003-2007
9. Промоција приватног сектора и запошљавања у Републици Србији	**	ГТЗ	2003-2010
10. „ЕНТРАНСЕ"- пројекат подршке развоју пословних инкубатора у Републици Србији		Влада Краљевине Норвешке	
11. Подршка Агенцији за приватизацију		ЕУ	2003-

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
12. Пројекат набавке метролошке опреме за Дирекцију за мере и драгоцене метале	1.700.000 евра	ЕУ средства КАРДС 06	2008

**домаћи партнер СИЕПА (Агенција за страна улагања и промоцију извоза). Планирано време реализације пројекта јул 2003. г - април 2007.г*
***домаћи партнер ПКС (Привредна комора Србије). Планирано време реализације пројекта: септембар 2003.г-децембар 2010.г*

Табела 18. ***Приоритетни инвестициони пројекти у области привреде у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Израда програма приватизације остатка друштвених предузећа	МЕРР				2008
2. Окончање поступка власничке трансформације, продајом преосталог дела друштвеног капитала пренетог Акцијском фонду РС	МЕРР				2009
3. Продаја акција из портфеља Акцијског фонда до краја 2009. године за 150 предузећа	МЕРР				2008 2009
4. Дистрибуција акција грађанима без накнаде евидентираних у Приватизационом регистру	МЕРР				2008 2009 2010
5. Израда програма делимичне приватизације НИС-а	МЕРР				2008
6. Израда програма делимичне приватизације ЈАТ-а до краја 2008	МЕРР				2008
7. Израда програма приватизације за 500 предузећа јавно-комуналног сектора у сарадњи са другим надлежним министарствима до 2011.	МЕРР				2008 2009 2010
8. Пројекти израде и реализације програма реструктурирања	МЕРР				2008
9. Преглед коначног списка друштвених предузећа која нису у поступку приватизације	МЕРР				2008
10. Подстицај повезивања предузећа и развој кластера	МЕРР	900.000 900.000 900.000	630.000* 630.000* 900.000	270.000 270.000	2008 2009 2010
11. Израда Закона о оптичким дисковима	МЕРР	10.000			2008
12. Израда Закона о неоткривеним информацијама	МЕРР	10.000			2008
13. Креирање правног и институционалног оквира за ефикасно обављање послова акредитације (укључено и финансирање рада АТС)- Унапређење акредитације	МЕРР	200.000 262.000 250.000	200.000 262.000 250.000		2009 2010 2011
14. Унапређење стандардизације (укључено и финансирање рада	МЕРР	1.384.000 1.873.000	1.384.000 1.873.000		2009 2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
ИСС)		2.600.000	2.600.000		2011
15. Унапређење метрологије	МЕРР	32.000 42.100 42.100	32.000 42.100 42.100		2009 2010 2011
16. Унапређење правног и институционалног оквира за доношење техничких прописа, и успостављање функционалних база података у области техничког законодавства	МЕРР	53.000 50.000 40.000	53.000 50.000 40.000		2009 2010 2011
17. Израда техничких прописа/транспоновање европских директива	МЕРР	172.000 260.000 315.000	172.000 260.000 315.000		2009 2010 2011
18. Техничка помоћ институцијама инфраструктуре квалитета у Србији (Technical Assist-ance to Quality Infrastructure / CARDS 2006)	МЕРР	1.200.000		1200.000	2009 2010
19. Пројекат унапређења оцењивања усаглашености у Србији (ТОУ) ИПА 2008	МЕРР	1.200.000		1.200.000	2010
20. Пројекат јачања тржишног надзора за прехрамбене и непрехрамбене производе – Предлог пројекта за ИПА 2009-2010	МТУ (МЕРР, МПШВ, МЗ)	3.500.000		3.500.000	2012
21. Пројекти о распореду и коришћењу средстава за кредитну подршку привреди преко Фонда за развој	МЕРР	34.286.000 32.000.000 32.000.000	34.286.000 32.000.000 32.000.000		2008 2009 2010
22. Програм за подстицање запошљавања одобравањем кредита правним лицима и предузетницима	МЕРР	22.857.000 22.857.000 22.857.000	22.857.000 22.857.000 22.857.000		2008 2009 2010
23. Програм коришћења средстава за подстицање регионалног развоја за градове Крагујевац, Бор и Врање и 13 најнеразвијенијих општина	МЕРР	39.000.000 33.000.000 33.000.000	22.000.000 22.000.000 22.000.000	17.000.000 11.000.000 11.000.000	2008 2009 2010
24. Програм о распореду и коришћењу средстава за кредитирање давања у лизинг домаћих машина и опреме (Средства предвиђена из других извора нису исказана, с обзиром да се иста сагласно Програму не евидентирају на консолидованом рачуну Трезора)	МЕРР	14.286.000 17.143.000 17.143.000	14.286.000 17.143.000 17.143.000		2008 2009 2010
25. Програм кредитирања незапослених физичких лица, лица проглашених технолошким вишком, као и иноватора кроз одобравање микрокредите за самозапошљавање (за 2007. НИП, за 2008. и 2009. из буџета РС)	МЕРР	7.285.000 7.285.000 7.285.000	7.285.000 7.285.000 7.285.000		2008 2009 2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
26. Програм кредитирања у циљу подстицања инвестиција и повећања запослености у неразвијеним подручјима (за 2007. НИП, за 2008. и 2009. из буџета РС)	МЕРР	12.628.500 НИП 12.628.500 12.628.500	12.628.500 НИП 12.628.500 12.628.500		2007 2008 2009
27. Програм формирања индустријских зона и паркова (за 2007. НИП, за 2008. и 2009. из буџета Републике Србије)	МЕРР	39.256.000 НИП 34.286.000 22.857.000	39.256.000 НИП 34.286.000 22.857.000		2007 2008 2009

Индустрија

У периоду 2009.-2011. години водиће се активна индустријска политика усмерена на структурно прилагођавање индустријског сектора у целини и појединих индустријских грана, са циљем формирања ефикасне и конкурентне структуре индустрије укључене у европске развојне токове и оспособљене за њено прилагођавање стандардима квалитета у животној средини. Основни стратешки циљ Србије је да се њена индустрија уклопи у јединствено тржиште Европске уније и издржи конкурентски притисак њених чланица. Дугорочни динамичан привредни раст и макроекономска стабилност Србије су неодрживи без стабилног раста индустрије, њеног доминантног утицаја на извоз а тиме и на платни биланс. Индустријска политика добија и нову димензију у контексту светске финансијске и економске кризе.

У досадашњем процесу транзиције индустрије највише су погођени некадашњи индустријски центри, носиоци укупног развоја општина, као и ширег подручја. Наслеђени индустријски гиганти српске привреде су велики, нефлексибилни системи са технолошко заосталим капацитетима и неконкурентним производима који су ангажовали велики број радно-способног становништва. Њиховим колапсом у процесу транзиције велики број грађана остао је без посла.

Задатак државе је да води активну индустријску политику усмерену на структурно прилагођавање индустријског сектора у целини и појединих индустријских грана понаособ. У том смислу, Влада је од 27. марта 2008. године Прихватила Информацију о стању у одређеним секторима индустрије (у даљем тексту: Информација). Циљ Информације био је, сагледавање постојећег стања у циљу прилагођавања индустријске структуре савременим тржишним токовима кроз низ усмерених и координираних мера и подстицаја у правцу стварања савремене, развијене, конкурентне индустрије укључене у европске развојне токове, са значајним учешћем високо-технолошких индустријских грана. Такође, омогућава плански и координирани приступ надлежних министарстава, усмеравањем мера и подстицаја у гране које имају стратешки значај за земљу и у којима би Република Србија могла да развије међународну конкурентну предност, а што ће допринети укупном развоју привреде Републике Србије.

Основни циљеви индустријске политике, у чију реализацију треба да буду укључени и други сектори и ресори, јесу:

- Повећање индустријске производње и њеног удела у структури привреде;
- Структурне промене у правцу повећања пропулзивних индустрија;
- Повећање запослености у индустрији;
- Повећање конкурентности;
- Повећање извоза.

У наредном периоду приоритет у развоју индустрије имаће три сектора прерађивачке индустрије:

- производња моторних возила и компоненти;
- производња електронске опреме (радио, ТВ и телекомуникациона опрема);
- информационе технологије.

Сагласно циљевима дефинисаним у оквиру Стратегије за смањење сиромаштва, Меморандума о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину са пројекцијама за 2010. и 2011. годину и Националне стратегије привредног развоја Србије за период 2006-2012. године, потребно је наставити са реализацијом програма за кредитну подршку привреди, с циљем обезбеђења убрзаног и ефикасног наставака, односно окончања започетих процеса реструктурирања и приватизације предузећа у свим гранама привреде, одржања континуитета раста индустријске производње и извоза, повећања продуктивности у индустрији и атрактивности предузећа за окончање процеса приватизације.

Такође, потребно је наставити са реализацијом програма Владе за кредитирање давања у лизинг машина и опреме који се спроводи од 2003. године, а који је и у функцији повећања пласмана првенствено домаћих машина и опреме, с циљем обнове застарелих машина и опреме, као и подстицања новог запошљавања, посебно у малим и средњим предузећима, као и друге мере Владе за подстицање домаће привреде (Програми субвенционисане продаје домаћих трактора у Републици Србији и Републици Српској, Програм подстицања производње и ремонта шинских возила у Републици Србији, за потребе ЈП „Железнице Србије", Програм подстицања производње, ремонта и продаје камиона и грађевинских машина, као и израду стратешког документа „Индустријска политика Србије."

Табела 19.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у динарима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Програм о распореду и коришћењу средства за кредитну подршку привреди преко Фонда за развој	МЕРР	3.500.000.000 2.950.000.000 2.650.000.000	3.500.000.000 2.950.000.000 2.650.000.000		2009 2010 2011
2. Програм о распореду и коришћењу средстава за кредитирање давања у лизинг машина и опреме	МЕРР	1.200.000.000 1.200.000.000 1.200.000.000		1.200.000.000 1.200.000.000 1.200.000.000	2009 2010 2011
3. Програм субвенционисане продаје домаћих трактора у Републици Србији	МЕРР	400.000.000 559.200.000	400.000.000 559.200.000		2009 2010
4. Програм субвенционисане продаје домаћих трактора у Републици Српској	МЕРР	50.000.000 139.800.000	50.000.000 139.800.000		2009 2010
5. Програм подстицања производње и ремонта шинских возила у Републици Србији, за потребе ЈП „Железнице Србије"	МЕРР	2.100.000.000 3.990.000.000	2.100.000.000 3.990.000.000		2009 2010
6. Пројекат: Индустријска политика Србије	МЕРР	20.000.000	20.000.000		2010
7. Програм подстицања производње ремонта и продаје камиона и грађевинских машина	МЕРР	130.000.000 500.000.000	130.000.000 500.000.000		2009 2010

Напомена: процењеним износом средстава за Програм кредитне подршке привреди преко Фонда за развој за 2010. годину, у овом тренутку, нису могла бити обухваћена средства потребна за измирење пореза и доприноса на зараде приоритетних предузећа која ће се кредитно подржавати у 2010. години јер је прикупљање података од корисника у завршној фази.

Концесије

Законом о концесијама („Службени гласник РС”, број 55/03) у значајној мери је проширено подручје инвестиционих могућности у Републици Србији. Концесије суштински представљају улагања у домаћу привреду према законској процедури која пружа једнаке услове за све потенцијалне улагаче (домаће и стране) кроз партнерство са јавним сектором. Концесија, у смислу овог закона, јесте и концесија по *Б.О.Т*. систему (*build-operate-transfer* - изгради-користи-предај), укључујући и све облике овог система, а који се заснива на изградњи или реконструкцији и финансирању комплетног објекта, уређаја или постројења, његовом коришћењу и предаји у својину Републике Србије у уговореном року.

Овим законом предвиђена је могућност за улагања путем давања концесија у различитим областима и то на максимални рок од тридесет година, што уз Закон о страним улагањима чини оквир за прилив нових улагања у домаћу привреду. У домаћој привреди подвргнутој реформи у циљу успостављања тржишних механизама пословања, паралелно се одвијају крупне промене кроз одмакли процес приватизације и реструктурирања предузећа. Потенцијал концесионих улагања сем класичних предности у решавању питања инфраструктуре, запослености и буџетских прихода, у великој мери доприноси побољшању квалитета и цене услуга кроз јачање конкурентности субјеката који учествују у тржишној утакмици.

- У зависности од предмета уговора о концесијама, надлежности су подељене између више министарстава. У предлогу нацрта новог закона о концесијама, чија је израда још у току, предвиђа се оснивање одговарајућег тела на међуминистарском нивоу односно комисија чија би надлежност била спровођење закона.
- Успостављање одговарајуће комисије за концесије која би била задужена за израду елабората, анализа и студија који служе као стручна основа за унапређивање и спровођење политике у области концесија; затим управни и стручни надзор над извршењем концесионих уговора; као и сталну комуникацију са постојећим и потенцијалним концесионарима.
- Припрема и публиковање приручника за концесије, који би указао на релације између различитих закона, чија је примена неопходна у току припреме предлога за давање концесије, као и током реализације концесионог пројекта.

Инфраструктура квалитета и технички прописи

Министарство економије и регионалног развоја је, у циљу стварања претпоставки за подизање конкурентности српске привреде, као и усаглашавања са законодавством Европске уније (ЕУ) и правилима Светске трговинске организације (СТО), приступило унапређењу правног и институционалног оквира за стандардизацију, акредитацију, метрологију, прописивање техничких захтева и оцењивање усаглашености са прописаним техничким захтевима.

У оквиру унапређења правног оквира у овој области 23. маја 2009. године ступили су на снагу Закон о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености и Закон о стандардизацији**.**

Закон о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености представља основ за ефикасно преношење захтева европских техничких директива (новог и старог приступа), али уједно и основ за доношење националних техничких прописа за производе који нису обухваћени хармонизованим актима на нивоу ЕУ. Овим законом такође се јасно дефинишу надлежности за припрему и доношење техничких прописа.

Припремљена је прва верзија предлога следећих подзаконских аката Закона о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености: 1) Предлога уредбе о начину спровођења оцењивања усаглашености, садржају исправе о усаглашености, као и облику, изгледу и садржају знака усаглашености, 2) Предлога уредбе о начину именовања и овлашћивања тела за оцењивање усаглашености и 3) Предлога уредбе о начину признавања иностраних исправа и знакова усаглашености. Очекује се да ће Влада усвојити наведене уредбе до краја новембра 2009. године.

Закон о стандардизацији омогућава брже усвајање европских стандарда и успостављање Института за стандардизацију Србије (ИСС) у складу са правилима европске стандардизације, чиме се стварају претпоставке за испуњавање услова за пуноправно чланство у европским организацијама за стандардизацију. Током 2008. године ИСС је преузео 2628 европска стандарда, док је закључно са 31. августом 2009. године преузео 1760 европских стандарда, а до краја 2012. године планира се преузимање 80% свих европских стандарда. Новим законом такође се ојачава улога свих заинтересованих страна (посебно привредних субјеката) у креирању и спровођењу политике у области стандардизације**.** У погледу развоја институција инфраструктуре квалитета

потребно је нагласити да је нови Закон о стандардизацији дефинисао Институт за стандардизацију Србије (ИСС), национално тело за стандардизацију у Републици Србији, као јавну установу. У току је припрема Одлуке о изменама и допунама оснивачког акта ИСС.

Активности на изради новог Закона о метрологији почеле су у првој половини 2009. године. Радна верзија Нацрта закона о метрологији је припремљена. Донета су три правилника из области мера и драгоцених метала.: 1) Правилник о садржини и облику службене легитимације лица овлашћеног за вршење надзора на предметима од драгоцених метала, 2) Правилник о садржини и облику службене легитимације лица овлашћеног за вршење метролошког надзора**,** ради усаглашавања са правним системом Републике Србије, имајући у виду да су претходни донети на нивоу Државне заједнице Србије и Црна Гора и 3) Правилник о метролошким захтевима за мерење брзине возила у саобраћају**,** ради усаглашавања са стањем технике и обухвата нове типове мерила (радара) који нису били обухваћени досадашњим прописом.

Припрема новог Закона о акредитацији ће почети у октобру 2009. године.

Крајем 2008. године Влада је усвојила Акциони план израде техничких прописа са мерама за њихову примену и формирала Координационо тело за спровођење овог Акционог плана. Основни циљеви наведеног Акционог плана су успостављање регистара свих техничких прописа, преиспитивање релевантности важећих техничких прописа и утврђивање надлежности за њихово спровођење, као и доношење програма укидања стандарда са обавезном применом ради испуњавања услова споразума о техничким препрекама трговини у оквиру процеса приступања Србије СТО. Већина планираних активности је од стране надлежних министарстава је извшена. У току је израда извештаја о реализацији Акционог плана израде техничких прописа са мерама за њихову примену који ће закључно са септембром 2009. године дати детаљан приказ о успешности извршења свих активности, односно обавеза надлежних министарстава.

Започете су активности на усвајању европских директива, што ће се у складу са Националним програмом за интеграцију Републике Србије у ЕУ спроводити до краја 2012. године. Све поменуте активности на унапређењу стандардизације, акредитације, метрологије, односно прописивања техничких захтева и оцењивања усаглашености са прописаним захтевима, спроводе се у складу са дефинисаним краткорочним и средњорочним приоритетима из Европског партнерства и Националним програмом за интеграцију Републике Србије у ЕУ. Приоритети Европског партнерства у области слободног кретања робе и то: „наставити усаглашавање закона који регулишу стандардизацију, атестирање, метрологију, акредитовање и процену усаглашености с европским стандардима; наставити са усвајањем европских стандарда и основати национално координационо тело за инфраструктуру квалитета, надлежно за јачање целе ове области“ представљају уједно и средњорочне циљеве који се до 2012. године у области инфраструктуре квалитета морају остварити.

Унапређење економских односа са иностранством

У оквиру области унапређења економских односа са иностранством у овом делу разматраће се привлачење страних улагања, билатерални економски односи, мултилатерална и регионална економска и трговинска сарадња, са посебним освртом на приступање Светској трговинској организацији (СТО), затим спољнотрговинска политика и режим, међународна развојна помоћ, као и део послова у области страних улагања.

Обављање активности на унапређењу економских односа са иностранством подразумева висок ниво међусекторске сарадње и координације, као и активну улогу Министарства економије и регионалног развоја на реализацији међусекторских и секторских стратешких докумената, обезбеђивањем међународне подршке за спровођење националних развојних приоритета.

Институционални оквир за деловање у овој области чине Министарство економије и регионалног развоја, Агенција за страна улагања и промоцију извоза, Агенција за осигурање и финансирање извозника, као и бројне Владине комисије које су образоване са циљем међусекторске координације и одлучивања о посебним питањима: Комисија за подстицање улагања у привреду Републике Србије, Комисија за програмирање и управљање фондовима Европске уније и развојном помоћи, Комисија за координацију процеса преговора за приступање Светској трговинској организацији.

Вођење преговора и поступка закључивања билатералних споразума о економској, трговинској и научно техничкој сарадњи, затим споразума о узајамном подстицању и заштити страних улагања, као и активности везане за праћење спровођења свих ових споразума врше се кроз рад мешовитих комитета и комисија и *ad hoc* радних група, образованих за конкретне области сарадње.

Системски закони у овој области су Закон о страним улагањима, и Закон о спољнотрговинском пословању.

Република Србија до сада је потписала више од 40 билатералних споразума о узајамном подстицању и заштити улагања са различитим земљама. Ова врста споразума на снази је са готово свим земљама чланицама ЕУ, са Руском Федерацијом и НР Кином, затим са свим суседним земљама и бившим југословенским републикама, као и са одређеним бројем земаља у развоју са афричког и азијског континента. Билатералним споразумима о узајамном подстицању и заштити улагања гарантује се страним улагачима правичан, равноправан и недискриминаторни третман, посебно, национални и третман најповлашћеније нације као и примена међународне арбитраже у случају спора. Поред тога, обезбеђена им је заштита у случају евентуалне експропријације или извршених других сличних мера државе.

После застоја изазваних редефинисањем односа између Србије и Црне Горе, процес приступања СТО је интензивиран током 2005 -2009. године. Преговори за чланство у овој организацији, као и обухватне активности на усаглашавању са правилима и прописима СТО су у току, док се чланство очекује током 2010. године. Чланство Републике Србије у Светској трговинској организацији позитивно ће утицати на привредни раст, смањење цена одређених производа, , бољи приступ српских производа и услуга на светском тржишту под транспарентним и гарантованим условима, повратак РС у једну важну институцију из УН система и изградњу позитивне слике о РС.

Потписивањем билатералних споразума о слободној трговини под окриљем Пакта стабилности југоисточне Европе, извршена је либерализација спољне трговине робом између седам земаља региона. У 2007. години процес либерализације је отишао корак даље, јер је седам страна потписница овог региона, укључујући и Србију, потписало и ратификовало јединствени Споразум о слободној трговини централне Европе (ЦЕФТА). До 2010. године у региону је предвиђено стварање зоне слободне трговине и отварање разговора о могућим преговорима у циљу либерализације тржишта услуга.

У досадашњем периоду одређене активности подржане су различитим облицима техничке помоћи, финансираним од стране међународне заједнице. Облици техничке помоћи су различити и огледају се у ангажовању експерата у циљу израде , акционих планова, анализе стања, хармонизација прописа са правилима СТО унапређења рада институција, различите врсте семинара и обуке. Неопходно је да израда наведених докумената и њихова имплементација, као и обука и усавршавање запослених представља трајан процес у циљу континуираног подизања нивоа капацитета државне управе и обезбеђивања спровођења реформи. С тим у вези процес реформи у Републици Србији наглашава важност квалификованости особља које пружа техничку помоћ, као и одговарајуће људске ресурсе на страни корисника.

Табела 20. ***Најзначајнији пројекти који су реализовани или у току реализације у области унапређења економских односа са иностранством (2001- 2009. године):***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Техничка помоћ у процесу приступања СТО	4.250.000$,	САД	2001
2. Трговинска политика и стратегија за приступање Републике Србије Светској трговинској организацији	491.000€	Швајцарска	2004
3. Програм развоја извоза (Export Development Programme)који је имао фокус на развој капацитета СИЕПА за промоцију извоза, уз две грант шеме за бесповратну финансијску помоћ за извознике за 1) појединачне извозно – промотивне активности и 2) групно представљање на сајмовима путем националног штанда	€2,5 милиона	ЕАР (КАРДС)	2003
4. Програм промоције инвестиција у Србију (Serbia Investment Promotion Programme/ SIPP) који се бави унапређење капацитета СИЕПА и подршком бројних инвестиционо-промотивних активности	€4,5 милиона	ЕАР (КАРДС)	2004
5. PLAC – Центар за правна и саветодавна питања	део КАРДС програма у укупном износу од 1,5 милиона евра намењен подршци у процесу приступања ЕУ и СТО		

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
	Корисници ових средстава су били Канцеларија за придруживање и МЕРР		
6. У оквиру КАРДС програма, започет је Twinning програм за приступање СТО	1,5 милион евра за 2008. и 2009.		2008. и 2009.

У циљу остваривања пуног доприноса државних институција процесу интеграције Републике Србије у Европску унију неопходна је даља подршка јачању укупних капацитета државних институција. Важност јачања посебних административних капацитета, који се баве ЕУ интеграцијама, је јасно изражена у дефинисаним краткорочним и средњорочним приоритетима Европског партнерства, као и приоритетима стратегија надлежних министарстава. С тим у вези, у наредном периоду неопходно је омогућити континуирани развој свих структура које се баве европским интеграцијама као и успостављање механизама за њихову међусобну сарадњу. Унапређење капацитета за спровођење процеса европских интеграција и коришћење фондова Европске уније, подразумева и побољшање целокупне координације програмских циљева и активности на нивоу Владе, као и институционалних капацитета за оперативно планирање у ресорним министарствима, са циљем побољшања процеса креирања политике и повезивања приоритета Владе са расположивим средствима из буџета и међународне помоћи. У том смислу потребно је унапредити капацитете у надлежним министарствима у циљу унапређења планирања приоритета кроз развијање свеобухватних и реалистичних ресорних планова активности који би омогућили успешно усклађивање програмирања буџета и међународних фондова у складу са приоритетима Европског партнерства и приоритетима утврђеним у националним стратегијским документима.

Два процеса која се симултано одвијају – процес приступања Светској трговинској организацији и процес придруживања ЕУ представљају оквир за развој и одржавање извозно оријентисаног концепта развоја Републике Србије. С тим у вези, неопходно је наставити реформе у циљу усклађивања са правилима и обавезама према СТО како би се убрзао процес приступања овој организацији.

Чињеница да је ЕУ данас најзначајнији спољнотрговински партнер Републике Србије и да ће тај однос у наредним годинама јачати како се буде развијао процес придруживања ЕУ, захтева од Републике Србије постојање конкурентне привреде као једног од најважнијих предуслова за суочавање са притиском конкуренције и тржишних сила унутар ЕУ. Ово је нарочито важно с обзиром на проширење ЕУ на 27 чланица и перспективама њеног даљег ширења. Такав развој у непосредном окружењу поставља неопходност проналажења ниша на тржишту ЕУ, што са своје стране захтева јачање конкурентности домаће производње у функцији развоја квалитета роба и услуга који може бити глобално верификован, а чиме се реализује повећање извоза. Спољнотрговинска политика ће примарно морати да буде дефинисана оним захтевима које ће пред њу поставити успостављање зоне слободне трговине са ЕУ у контексту Споразума о стабилизацији и придруживању. С тим у вези, потребно је наставити са неопходним прилагођавањем спољнотрговинског режима и учинити га компатибилним са аутономним трговинским мерама, правилима СТО и Споразумом о стабилизацији и придруживању.

Такође, један од приоритетних циљева у наредном средњорочном периоду је развој и унапређење економске сарадње у региону, са земљама потписницама ЦЕФТА, као и пружање подршке у раду формираног Секретаријата ЦЕФТА.Такође ће се преговарати и закључивати нови и иновирати ранији споразуми о узајамном подстицању и заштити улагања.

Страна улагања у земљама у транзицији и неразвијеним земљама су главни извор привредног развоја, раста прихода, модернизације привреде, отварања нових радних места и последичног смањења сиромаштва. Усвајање Стратегије подстицања и развоја страних улагања је само први корак на овом путу. Циљеви Стратегије су стварање повољних услова за страна и домаћа улагања, тј. обезбеђивање атрактивног оквира за привлачење, задржавање и ширење међународно конкурентних, ка извозу усмерених улагања, која ће унапредити и стабилизовати пословно окружење, унапредити технолошки заосталу привреду, обезбедити конкурентност и извозну способност и повећати запосленост у Републици Србији. За њено спровођење неопходно је извршити одговарајућу реформу прописа, ојачати институционалне капацитете, створити услове

за јачање конкурентности и улагати у унутрашњу и спољну маркетиншку кампању, извршити земљишну реформу (реституцију и приватизацију градског грађевинског земљишта), унапредити поступак издавања грађевинских дозвола, као и просторно и урбанистичко планирање, реформисати образовање у складу са потребама тржишта рада, привредног развоја и захтевима страних и домаћих улагача како би се обезбедила пословна клима атрактивна за нове инвестиције.

Влада континуирано ради на усвајању и спровођењу мера за *побољшање инвестиционе климе* у земљи. Неке од тих мера, у наредном периоду, укључиваће:

- доношење закона о имовини локалне самоуправе, што ће омогућити општинама да постану власници и да располажу непокретном имовином на својој територији, као и доношење новог закона о финансирању локалне самоуправе што гарантује фискалну децентрализацију која ће подстаћи пореску конкуренцију међу општинама;)
- комплетирање катастарске евиденције у Републици Србији на бази пројекта који је започет 2003. године, и уз донаторску подршку, планиран да буде завршен за 5 година; уз то, потребно је стварање статистичке базе података о земљишту доступном за градњу и развој производних и услужних делатности .
- примену Закона о арбитражи којим ће се на једноставан и свеобухватан начин обезбедити признање и извршење одлука међународне арбитраже и којим се уређује арбитражни поступак за арбитражне судове са седиштем у Републици Србији, у случају да странке не одлуче о примени другачијих правила и поступака;
- доношење уредбе о индустријским и технолошким парковима. Циљ је да се индустријских и технолошким парковима изграде објекти (хале) са потпуном инфраструктуром, који би били давани у закуп или били продавани домаћим и страним инвеститорима;
- промоцију концесија, као облика сарадње приватног и јавног сектора у широком распону области и оснивање одговарајућег тела на међуминистарском нивоу, ради утврђивања приоритета, развијања активности и планирања за целокупну област концесија; будући да се очекује велики број концесионих уговора, потребно је успоставити одговарајућу управу за концесије, задужену за израду елабората, анализу и студије који ће служити као стручна основа за унапређивање и спровођење политике у области концесија;

Како су привлачење нових страних улагања и повећавање извоза домаћих предузећа назначени као приоритети Републике Србије од почетка реформског процеса, Влада РС је 2001. године основала Агенцију за страна улагања и промоцију извоза (СИЕПА). СИЕПА, као специјална служба Владе, функционише већ седам година са мандатом да се бави промоцијом Србије као инвестиционе локације, те привлачењем страних директних инвестиција у РС и помагањем страних инвеститора приликом реализације њихових инвестиционих пројеката, али и да се бави јачањем капацитета домаћих предузећа како би повећали конкурентност на иностраним тржиштима, као и промоцијом српских производа и услуга на станим тржиштима, у циљу повећања извоза.

У оквиру својих активности, а у циљу привлачења страних директних инвестиција СИЕПА годишње учествује на више десетина инвестиционих конференција у иностранству, промовише Србију путем представљања инвестиционих могућности на националном штанду на најзначајнијим сајмовима некретнина и инвестиција у Европи, одговара на више од 1000 упита потенцијалних страних инвеститора, организује преко 50 посета потенцијалних инвеститора, и објави око 20 различитих публикација намењених инвеститорима на више различитих страних језика (енглески, француски, шпански, руски, италијански, јапански, грчки, и др.).

МЕРР и СИЕПА заједно спроводе Програм привлачења директних инвестиција, који се реализује од 2006. године на основу Уредбе о условима и начину привлачења директних инвестиција („Сл. гласник РС", бр. 56/2006 и 50/2007) а кроз средства НИП. Та се средства од 2009 године исплаћују са раздела Министарства Економије и Регионалног Развоја. До сада је додељено (али не и исплаћено) преко 30 милиона евра за 66 предузећа, која ће уложити скоро 430 милиона евра и отворити 13,600 радних места.

У циљу јачања конкурентности српских предузећа и промоције српских производа и услуга на страним тржиштима СИЕПА годишње организује наступ српских предузећа на националним штандовима на 15 међународних специјалистичких сајмова у иностранству, пружа стручну помоћ кроз едукацију и директне консултације потенцијалним и постојећим извозницима, проналази пословне партнере српским предузећима у иностранству, и објави око 30 различитих публикација намењених извозницима и промоцији српске привреде.

На основу Уредбе о условима и начину интернационализације привредних друштава („Службени гласник РС“, бр. 22/08) СИЕПА из буџета РС, од 2006. године додељује МСП бесповратна финансијска средства у висини од 50% одобрених трошкова, за истраживање новог тржишта, самостално излагање на међународним сајмовима у иностранству, нов дизајн производа, дизајн новог паковања, увођење и сертификација нових стандарда, нове промотивне материјале и

трошкове међународно-правне заштите патента и робног знака. До сада је у шест позива додељено 225 милиона динара, а средства је добило 435 предузећа. У 2009. години, Уредба о условима и начину интернационализације привредних друштава је измењена („Службени гласник РС“, бр. 17/09) и према овој Уредби, средства у укупном износу од 68.000.000,00 динара могу да буду додељена за следеће активности: дизајн новог производа, тестирање, сертификација и ресертификација производа, сертификација и ресертификација система менаџмента квалитета, самостално учешће на међународним привредним сајмовима у иностранству; дизајн новог паковања производа, дизајн промотивних материјала – промотивна брошура и веб сајт, рекламирање у иностраним стручним часописима, организовани пословни сусрети у иностранству, организоване посете иностраним тржиштима

СИЕПА је у 2008. години успешно започела наступе на специјализованим сајмовима земаља која су препозната као интересантна тржишта, ту првенствено мислимо на сајмове из области ИТ-а (Џитекс, Дубаи) али и хране (Фудекс, Јапан). У наредном периоду је потребно предузећима отворити и приближити нова тржишта (блиски исток, земље северне Африке, Индија, Сингапур, Аустралија, Канада, САД), пружити додатне могућности да повећају конкурентност свог предузећа, да унапреде своје производе и промотивне материјале, али и кроз програм финансијских подршке омогућити увођење иновативних начина производње и иновативних производа у извозна предузећа, с циљем да се повећа извоз производа с вишом додатом вредношћу.

Посебно је потребно унапредити приступ финансијама потенцијалним извозницима како би ценовно и платежно били конкурентнији (АОФИ, Фонд за развој и сл).

Како би се унапредио рад СИЕПА, потребно је донети Закон о Агенцији за страна улагања и промоцију извоза. Овакав закон ће у многоме побољшати рад СИЕПА, омогућити већи степен професионалности рада с страним инвеститорима и домаћим предузећима, већу флексибилности у раду и могућност за даље развијање СИЕПА. На овај начин, омогућиће се у наредном периоду и оснивање представништава СИЕПА у иностранству, што се у досадашњем раду СИЕПА показало као велики недостатак.

Приоритетне активности у наредном трогодишњем периоду обухватају:

Мултилатерална и регионална трговинска сарадња:

- Ефикасна имплементација Споразума о слободној трговини у зони ЈИЕ (ЦЕФТА), и унапређење и повећање размене са земљама потписницама овог споразума,
- Приступање Светској трговинској организацији током 2010. године,
- Примена Прелазног Споразума о трговини и трговинским питањима са ЕУ,
- Потписивање и ратификација споразума о слободној трговини са ЕФТА земљама
- Постепена хармонизација и либерализација целокупног економског и спољнотрговинског система са правилима СТО и регулативом ЕУ
- Интензивирање сарадње са ОЕЦД, УНКТАД и УНЕЦЕ
- „Активности на унапређењу и јачању извозне контроле наоружања, војне опреме и робе двоструке намене у складу са међународним стандардима и приступање међународним контролним режимима у овој области.“

Политика и режим спољне трговине:

- Унапређење спољнотрговинског система и политике у смислу олакшавања услова спољне трговине, анализе њиховог спровођења, као и доношења стратегије и мера за унапређење извоза.
- Прилагођавање механизама спољнотрговинског режима и система одредбама међународних економских и финансијских институција (СТО, ЕУ, ЕФТА и др).

Привлачење страних улагања:

- Реформа прописа значајних за област страних улагања (измене и допуне закона које ће отклонити преостале административне препреке за страна улагања, усвајање закона који ће унапредити конкурентност Републике Србије као регионалног одредишта за улагања,њихово усклађивање са прописима ЕУ).
- Јачање институционалних капацитета (обука кадрова на локалном и републичком нивоу за подршку страним инвеститорима,успостављање информатичког центра при Влади, оснивање стручне радне групе за информационо-комуникациону технологију (ИКТ) састављену од представника Владе, јавног и приватног сектора (индустрије ИКТ) и универзитета како би се пажња посветила проблемима образовања кадрова и инфраструктуре ИКТ, успостављање пилот информационо-технолошких (ИТ) одбора на локалном нивоу, уз учешће приватног сектора, едукација запослених у МЕОИ и СИЕПА у

области промоције улагања, брендирања, унапређења пословне климе, добрих примера законских решења која погодују страним улагањима).

- Активности на унапређивању конкурентности (финансијска подршка за развој индустријских и технолошких паркова, финансијска подршка оснивању кластера, анализа оправданости концесионог коришћења природних ресурса којима Република Србија располаже, израда програма предложених концесионих улагања и промотивног приручника са концесионим пројектима, оснивање Управе за концесије/Агенције за концесије, оснивање фонда за подстицање страних инвестиција).
- Унутрашња и спољна маркетиншка кампања (међународна промоција инвестиционе климе у Републици Србији, промоција значаја страних улагања (као и нових инвестиција уопште) на локалном нивоу, промоција инвестиционих првака и најуспешнијих општина у привлачењу страног капитала, изградња бренда Републике Србије као повољне инвестиционе дестинације, лобистичке активности на унапређењу угледа земље).

Билатерална економска сарадња:

- Праћење примене и даља либерализација трговинског промета по Споразуму о слободној трговини са Руском Федерацијом,
- Закључивање билатералних споразума о слободној трговини са Турском, Украјином и Белорусијом и другим земљама које покрећу овакве или сличне иницијативе на билатералном нивоу.
- Праћење рада основаних и иницирање оснивања нових пословних савета, организовање пословних конференција, привредних и економских форума са циљем промовисања предности за инвестирање у домаћу привреду и могућности балансирања извозно-увозних токова у билатералној робној размени.
- Унапређење билатералних економских односа (посебно аспект повећања српског извоза и страних улагања) са земљама ЕУ и другим развијеним земљама Европе, као и прекоморским земљама (САД, Канада, Јапан);
- Развој билатералне економске сарадње и добросуседских односа са суседним земљама и земљама југоисточне Европе;
- Интензивирање билатералних економских односа са Руском Федерацијом и Кином и најзначајнијим земљама у развоју (Индија, Египат, Иран, Мароко).
- Доношење Плана заседања међудржавних мешовитих комитета и комисија (на годишњем нивоу по кварталима и земљама партнерима);
- Доношење националних стратегија развоја билатералних економских односа и сарадње са земљама стратешким економским партнерима.

Табела 21. ***Програм приоритетних реформских пројеката у области унапређења економских односа са иностранством у периоду 2009- 2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процена вредности пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Регионална сарадња-спровођење споразума са суседним земљама, посебно оних који се односе на слободну трговину и прекограничну сарадњу и јединственог споразума о слободној трговини у региону (ЦЕФТА)	МЕРР		9.193.380,94 динара за 2006. годину	Трошкове службених путовања Радних група за преговоре сноси CLDP (фонд владе САД)	2008. година

Назив пројекта	Надлежна институција	Процена вредности пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
2. Твининг пројекат EAR: Јачање капацитета Министарства у креирању, преговарању и примени трговинске политике и међународних трговинских споразума	МЕРР	1.497.203 ЕУР		1.497.203 ЕУР	Пројекат у току, од 23. новембра 2007. године (планирани завршетак 23. новембра 2009. године)
3. Усвајање и имплементација Уредбе о индустријским парковима, оснивање Регистра инд. паркова и промоције индустријских паркова у Србији	МЕРР	70.000 еур	500.000 дин (само за регистар)	-	2008
4. Успостављање директних контаката са институцијама које процењују инвестициони ризик земаља, -анализа методолошких приступа тих организација у процесу процене инвестиционог ризика држава (Country risk);	МЕРР МФИН МУП МП	120.000 еур		-	2008
5. Доношење Одлуке о оснивању Агенције за страна улагања и промоцију извоза	МЕРР СИЕПА				2009
6. Финансијски подстицаји за нове директне инвестиције[40]	МЕРР СИЕПА		3.200.000.000,00		2008 - 2010
7. Организација седам мањих тематских и два семинара за представнике свих општина о значају страних улагања и комуникацији са инвеститорима		28.000 евра			2009
8. Међународна промоција инвестиционе климе у Републици Србији – учешће на међународним сајмовима, инвестиционим форумима;	МЕРР СИЕПА	150.000 евра			2008-2010

[40] Финансијски подстицаји за нове директне инвестиције се од 2009 године исплаћују из буџета МЕРР-а, а до тада су се исплаћивала преко НИП-а. Како се средства по овој уредби одобравају на годишњем нивоу, износ који је представљен у табели је предвиђен у буџетским годинама 2008 и 2009.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процена вредности пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
9. Израда статистичке базе страних улагања – по инвеститорима, гранама индустрије, општинама у Републици Србији	СИЕПА, НБС, РЗС	95.000 евра			2008
10. Промоција инвестиционих првака – објављивање листе, промоција у медијима, организација промотивних скупова најуспешнијих општина (квартално)	МЕРР СИЕПА	100.000 евра			2008
11. Израда промотивног материјала о условима за улагање и преводи	СИЕПА	100.000 евра			2008-2010
12. Лобистичке активности на унапређењу угледа земље – Таргетирање инвеститора	СИЕПА	1.500.000 динара			2008 - 2010
13. Организовање представништава СИЕПА у иностранству [41]	МЕРР СИЕПА	2.000.000 Евра	1.000.000 Евра	1.000.000 Евра	2009 - 2010
14. Support to Enterprise Competitiveness and Export Promotion - Програм развоја локалних добављача - Мапирање и подршка кластерима - Промоција трговине у ЦЕФТА зони - Програм подршке предузећима која први пут извозе	СИЕПА	3. 500.000 евра		3. 500.000 евра ИПА 2007	2008 – 2010
15. Програм интернационализације привредних друштава	СИЕПА	300.000,00 динара	188.000.000 динара		2008 – 2010
16. Промоција српских предузећа на међународним сајмовима	СИЕПА	1. 500.000 евра	1. 500.000 евра		2008 – 2010
17. Промоција Србије као инвестиционе локације на међународним инвестиционим сајмовима	СИЕПА	1. 000.000 евра	1. 000.000 евра		2008 – 2010

[41] Отварање представништава Агенције СИЕПА је уско повезано са доношењем закона о СИЕПА-и који је претпоставка за остваривање ових активности. Самим тим, буџетом до сада нису опредељена средства која прате ове активности. Ипак, како је директно присуство на најважнијим тржиштима од велике важности како за Републику Србију тако и за стране партнере предвиђамо могућност да се донатори у будућем периоду укључе у подршку оваквим активностима.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процена вредности пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
18. Промоција Србије путем националне презентације (штанда) на Светској изложби у Шангају НР Кина, 2010 године[42]	МЕРР СИЕПА	3.000.000 евра			2008- 2010
19. Програм примене СТО помоћи	МЕРР	565.383 CHF		565.383 CHF	2009-2012.године

Регионални развој

Током више деценија регионални развој се није посматрао као интегрални део укупног друштвено-економског развоја. Проблематика регионалног развоја је маргинализована, анализирана је као једна одвојена и не много значајна димензија укупног развоја. Посматране су регионалне разлике са аспекта нивоа развијености, тако да су занемариване њихове економско-развојне, социјалне, друштвене, културолошке па и политичке реперкусије.

Комплексност наслеђених регионалних проблема Републике Србије уз појаву новог регионалног „транзиционог сиромаштва" достигли су такве размере, да је било неопходно приступити дефинисању новог концепта регионалног развоја, те је успостављено праћење и вођење политике регионалног развоја при Министарству економије и регионалног развоја Републике Србије. Новоформирани Сектор за регионални развој у консултативном процесу са више од 50 домаћих и страних партнера из јавног, цивилног и приватног сектора радио је на изради Нацрта Закона о регионалном развоју. Закон о регионалном развоју ступио је на снагу 15. јула 2009. године. У наредном периоду донеће се читав низ подзаконских аката како би се омогућила адекватна и функционална примена овог закона.

Стратешка опредељења регионалне политике у Србији произлазе из детаљне компаративне анализе националних стратешких докумената. У Стратегији привредног развоја Републике Србије подстицање регионалног развоја је један од основних циљева економске политике за период од 2008. до 2010. године. Стратегија за придруживање Србије Европској унији дефинише „децентрализовано подстицање економског и социјалног развоја појединих региона у складу са њиховим специфичним регионалним проблемима" као основни стратешки правац регионалне стратегије и политике Србије, усклађене са принципима ЕУ. Приоритет идентификован у Европском партнерству јасно указује на потребу даљег развоја локалних и регионалних структура за помоћ предузећима, кластерима, инкубаторима, индустријским зонама и технолошким парковима. Средњерочни приоритет Стратегије за смањење сиромаштва, али и један од основних стубова на којима се темељи Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године, је управо дефинисање стратегије развоја институционалне регионалне инфраструктуре.

Посебно важне стратешке одреднице дефинисане у Другом извештају о имплементацији Стратегије за смањење сиромаштва подразумевају подизање капацитета централних и локалних власти за планирање, оперативно управљање и мониторинг коришћења ЕУ и домаћих фондова, као и развој децентрализованог система подршке економском и руралном развоју уз коришћење

[42] Једна од најзначајнијих промотивних активности која ће се организовати у наредном периоду је и Светска изложба у Шангају EXPO 2010 одржаће се у периоду 01.05. – 31.10.2010. године. Ова светска изложба биће највећа до сада са око 200 пријављених држава учесника и очекивани очекиваним бројем посетилаца од 70-100 милиона. Према неким проценама наш павиљон би у току трајања изложбе требало да посети око 5 милиона посетилаца. За активности у 2008. години планирано је да се из буџета издвоје средства у висини 200.000 евра, док је планирано да се у 2009. издвоје значајнија финансијска средства за уређење закупљеног павиљона од 1000м^2.. Укупна вредност павиљона (уређење ентеријера, спољних зидова и опремање простора) износи 3 милиона евра. У овом тренутку, имајући у виду последице светске еконмске кризе, недостају средства за остварење ове активности па је предлог Министарства и Агенције да се учешће Србије на Светској изложби у Шангају откаже уколико се ова средства не могу у најскоријем року обезбедити од донатора или организатора изложбе – Народне Републике Кине.

партиципативног приступа у планирању и одлучивању, јачање локалне заједнице и свих друштвених партнера.

Поред тога, политика регионалног развоја ће мере и подстицаје као инструменте политике усмерити на континуирани развој економије кроз подстицање развоја региона, области и општина са позитивном пословном климом, брзим и ефикасним административним процедурама, јасним и транспарентним начинима пословања.

Мисија регионалне политике, као међусекторског приоритета Владе Републике Србије, подразумева стварање економски јаких развојних региона у складу са европским стандардима, оспособљених да применом активне политике регионалног развоја задовоље друштвено-економске потребе привреде и грађана.

Регионални развој

Регионалне неравномерности у степену развијености појединих подручја у Србији су једне од највиших у Европи и повећавају се из године у годину. Према индексу развојне угрожености**,** однос између најразвијенијег и најнеразвијенијег округа је 1:7, а однос између најразвијеније и најнеразвијеније општине је 1:15. Међутим, још озбиљнији проблем представља свеукупно заостајање Србије у односу на просек ЕУ, те је просечни *GDP per capita* у Србији 2006. износио само $4.199. Стопа незапослености у Републици Србији и даље је једна је од највиших у региону, а присутан је и веома изражен тренд негативног природног прираштаја (депопулација подручја).

Процес приближавања ЕУ захтева институционализован приступ решавању проблема из области регионалног развоја. У том смислу од посебног значаја је стварање законодавног и институционалног оквира за планирање, организацију, координацију и спровођење развојних активности.

Законом о регионалном развоју регулисаће се оснивање институција задужених и овлашћених за усмеравање регионалног развоја.

Циљеви политике регионалног развоја јесу :

- адекватно коришћење и управљање развојним потенцијалима територијалних јединица и ширих регија Републике Србије;
- подстицај подручјима која значајно заостају у развоју и смањење разлика у нивоима развијености појединих делова Србије;
- отклањање недостатака у везама између основних јединица локалне самоуправе, затим оних у везама основних јединица локалне самоуправе са централним органима власти, уз убрзан развој прекограничне сарадње.

Активна регионална политика у наредном периоду подразумева мере у области развоја инфраструктуре са посебним освртом на потребе неразвијених подручја, мере подстицаја у подручју привредног развоја (привредни амбијент, индустријске зоне и бизнис инкубатори, повољни кредити) и оспособљавање људских ресурса за имплементацију развојних пројеката.

На основу стратешких планова за управљање регионалним развојем потребно је израдити низ закона чије ће спровођење омогућити убрзано секторско прилагођавање привреде, обезбеђивање амбијената и подизања атрактивности неразвијених региона за улагања. За успешну реализацију наведених циљева неопходно је удружити знања и финансијска средства Републике Србије, локалних самоуправа и донатора.

Преглед ситуације у области регионалног развоја

Стратешки оквир:

- Стратегија регионалног развоја Србије за период од 2007. до 2012. године (усвојена јануара 2007)
- Стратегија за смањење сиромаштва
- Национална стратегија за приступање Србије ЕУ
- Стратегија подстицања и развоја страних улагања
- Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину
- Национални програм за интеграцију Србије у Европску унију (НПИ) (усвојен 2008)
- Европско партнерство (фебруар 2008)
- Национална стратегија економског развоја 2006-2012

Институционални оквир:

- Министарство економије и регионалног развоја, Сектор за регионални развој
- Национална агенција за регионални развој, Национални савет за регионални развој, 7 регионалних развојних агенција, 7 регионалних развојних савета – ниво 2 (оснивање предвиђено Законом о регионалном развоју)
- Фонд за развој Републике Србије

- Обласне асоцијације - ниво 3
- Јединице локалне самоуправе
- Партнери - институције јавног, приватног и цивилног сектора (Завод за развој, Завод за статистику итд.)

Законски оквир:

- Устав Републике Србије
- Закон о министарствима
- Споразум о стабилизацији и придруживању
- Оквирни споразум између Комисије Европских заједница и Владе Републике Србије
- Финансијски споразум између Комисије Европских заједница и Владе Републике Србије са припадајућим анексима (А и Б)
- Закон о Фонду за развој
- Закон о регионалном развоју

Стратешки оквир

Стратегија регионалног развоја Србије за период од 2007. до 2012. године утврђује циљеве, политику и мере регионалног развоја у складу са Националном стратегијом привредног развоја Републике Србије од 2006. до 2012. године и Просторним планом Србије. Стратегија је основа за нови приступ регионалним политикама на основу којих ће бити иницирани, планирани и реализовани секторски развојни програми.

Регионални развој као шири хоризонтални приоритет, препознат је у низу других стратешких докумената које је Влада усвојила. Наиме, Стратегија за смањење сиромаштва као један од стратешких праваца истиче подстицање развоја регионалних политика кроз међуопштинску сарадњу. Национална стратегија за приступање Србије ЕУ наводи да је један о приоритета Републике Србије на путу ка ЕУ доношење закона о равномерном регионалном развоју; дефинисање критеријума за одређивање степена развијености; оснивање институција које се баве регионалним развојем; дефинисање системских решења у вези с финансирањем и друге подршке бржем развоју неразвијених подручја. У Стратегији за подстицање и развој страних улагања, као један од стратешких циљева наводи се креирање услова за уравнотежени регионални развој земље, односно унапређење, а потом и континуирани развој сваког појединог региона.

Национални програм за интеграцију Србије у Европску унију (НПИ) у поглављу 22 „Регионална политика и координација структурних инструмената" наводе се следећи приоритете Владе РС у овој области:

- Усвајање Закона о регионалном развоју и подзаконских аката
- Усвајање Закона о изменама и допунама Закона о Фонду за развој
- Оснивање Националне агенције за регионални развој, регионалних развојних агенција као и акредитација обласних асоцијација
- Јачање институционалних капацитета и људских ресурса који се баве регионалним развојем у Србији
- Промоција концепта ЕУ интеграција и регионалног развоја
- Доношење сета закона као и подзаконских аката за њихово спровођење из домена економске политике (нпр. Закон о индустријским парковима)
- Усвајање Националног плана за регионални развој
- Увођење интегралног информационог система
- Повећање улагања у инфраструктурне и развојне пројекте којима се стимулише регионални развој

Европско партнерство као један од краткорочних приоритета наводи наставак примене ССП-а и процеса ЕУ интеграција, док су средњерочни приоритети усмерени на даље јачање процеса ЕУ интеграција на свим нивоима, спровођење уставних одредби везаних за децентрализацију и побољшање пословне климе како би се повећао ниво нових страних директних инвестиција.

Законодавни оквир

Устав Републике Србије („Службени гласник РС" 83/06) посебну пажњу је посветио регионалном развоју као и развоју недовољно развијених подручја. Чланом 94. Устава, прописано је да се Република Србија стара о равномерном и одрживом регионалном развоју, у складу са законом. Такође, чланом 97. тачка 12 прописано је да Република Србија уређује и обезбеђује развој Републике Србије, политику и мере за подстицање равномерног развоја појединих делова Републике Србије, укључујући и развој недовољно развијених подручја.

У Меморандуму о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину, регионални развој је један од главних циљева економске политике у периоду 2009-2011. године (поред динамичног привредног раста, раста запослености и повећања стандарда становништва). Меморандумом је предвиђено да ће се посебан акценат у додели државне помоћи ставити на подстицање развоја мање развијених и неразвијених подручја и смањење економских, природних, социјалних и других диспаритета у тим подручјима, односно регионима. У делу Меморандума који се односи на структурне реформе, регионални развој се наводи као један од стратешких приоритета Републике Србије (поглавље 7.11). Меморандум наводи као приоритетне активности у овој области: увођење НУТС класификације, доношење Закона о регионалном развоју и пратећих подзаконских аката, оснивање институција за спровођење политике регионалног развоја, улагања у инфраструктуру, давање подстицајних мера за развој привредног амбијента и развој људских ресурса.

Споразум о стабилизацији и придруживању, у члану 113 наводи да ће ЕУ и Република Србија настојати да јачају регионалну и локалну развојну сарадњу, са циљем доприношења економском развоју и смањењу регионалних неједнакости.

Оквирним споразумом између Комисије Европских заједница и Владе Републике Србије наводе се процедуре за успостављање и функционисање тела која држава Србија треба да успостави у процесу припреме за ДИС акредитацију и коришћење ИПА фондова. За област регионалног развоја релевантна тела су: Стратешки координатор за регионални развој, као и Оперативне структуре за спровођење III компоненте ИПА намењене регионалном развоју.

Финансијским споразумом између Комисије Европских заједница и Владе Републике Србије са припадајућим анексима (А и Б) се детаљно утврђују услови по којима ће се реализовати помоћ Републици Србији кроз програм ИПА за 2007 годину, укључујући и програм Регионалног социо-економског развоја у укупној вредности од 21 милион евра чији је корисник Министарство економије и регионалног развоја, као и регионалне развојне асоцијације.

Законом о регионалном развоју регулишу се циљеви и начела подстицања регионалног развоја; дефинишу се региони и области; разврставају се региони и општине према степену развијености; развојни документи; институционални оквир управљања регионалним развојем Републике Србије; мере и подстицаји, као и финансијски извори за спровођење политике регионалног развоја.

Средњорочни циљеви (приоритети)

Циљеви политике регионалног развоја су:

1) свеукупни друштвено-економски одрживи развој
2) смањење регионалних и унутар-регионалних диспаритета, у степену друштвено економског развоја и услова живота, са нагласком на подстицање развоја недовољно развијених, девастираних индустријских и руралних подручја;
3) смањење негативних демографских кретања;
4) развој економије базиране на знању, иновативности, савременим научно-технолошким достигнућима и организацији управљања;
5) развој конкурентности на свим нивоима;
6) успостављање правног и институционалног оквира за планирање, координирање и реализацију развојних активности;
7) подстицање међуопштинске, међурегионалне, преко-граничне и међународне сарадње у питањима од заједничког интереса
8) ефикасније коришћење домаћих природних ресурса и добара, као и страних ресурса, на републичком, покрајинском, регионалном и локалном нивоу.

У складу са наведеним циљевима, приоритети регионалног развоја могу се груписати у три категорије:

1. Развој правног и институционалног оквира за регионални развој, јачање људских ресурса на свим нивоима
2. Развој инфраструктуре
3. Стимулисање развоја привредних друштава, предузетништва и позитивне пословне климе

У оквиру та три приоритетна циља, истичу се следеће активности:

1. Развој правног и институционалног оквира за регионални развој, јачање људских ресурса на свим нивоима:

   1а: Развој правног оквира:

   - Доношење подзаконских аката на основу Закона о регионалном развоју
   - Доношење Националног плана регионалног развоја (на 10-тогодишњем нивоу)
   - Доношење сета закона као и подзаконских аката из домена економске политике којима би се спроводиле мере политике регионалног развоја и стварали услови за убрзано секторско

прилагођавање привреде, обезбеђење амбијента и подстицање атрактивности неразвијених региона за улагања.
- Израда Стратегије развоја индустријских паркова

1б: Развој институционалног оквира
- Оснивање Националне агенције за регионални развој (трансформација Републичке агенције за МСП и Сектора за реализацију инфраструктурних пројеката у оквиру МЕРРа)
- Оснивање Националног савета за регионални развој (на нивоу државе), као и регионалних савета (на нивоу региона)
- Оснивање седам јавних агенција за регионални развој на нивоу региона
- Акредитација и јачање обласних асоцијација на нивоу области као видова међуопштинског партнерства
- Развој сарадње са Универзитетима на тему регионалног и економског развоја

1в: Развој људских ресурса:
- Јачање људских ресурса који се баве регионалним развојем у Србији на националном, регионалном и локалном нивоу
- Обуке и стручна усавршавања за представнике националних институција (Министарства економије и регионалног развоја, Националне агенције за регионални развој, Националног савета, регионалних савета, 7 агенција за регионални развој) као и регионалних и локалних институција (обласне асоцијације и општине)
- Обуке и тренинзи за представнике медија на тему регионалног развоја
- Промоција концепта ЕУ интеграција и регионалног развоја грађанима Републике Србије
- Увођење савремене ICT опреме као и софтвера за прикупљање и анализирање података који се тичу регионалног развоја (формирање Регистра мера и подстицаја за регионални развој)
- Подршка међународној регионалној сарадњи

2. Развој локалне инфраструктуре:
   - У сарадњи са општинама, идентификација приоритета и потреба за инфраструктурним пројектима
   - Обезбеђење предуслова за реализацију инфраструктурних пројеката (регулисање имовинско-правних односа итд)
   - Развој техничко пројектне документације за развојне пројекте из области економске, еколошке и социјалне инфраструктуре
   - Улагање у локалну инфраструктуру у неразвијеним подручјима
   - Улагање у инфраструктуру којом се подстиче конкурентност у развијеним подручјима (посебно развој пословне инфраструктуре, али и развој иновативних градских тргова)
3. Стимулисање развоја привредних друштава, предузетништва и позитивне пословне климе
   - Додељивање повољних кредита за развој МСП и предузетништва преко Фонда за развој

Подршка програму сертификација општина са позитивном пословном климом.

Табела 22. ***Програм инвестиционих пројеката***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Имплементација пројеката економског развоја (локална комунална инфраструктура, индустријске зоне, бизнис инкубатори) преко Националног инвестиционог плана НИП	МЕРР, Министарство за НИП	21 мил евра	21 мил евра из Буџета РС		Први квартал 2009. године	Одлука о расподели средстава за 2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
2. Програм кредитне подршке неразвијеним подручјима и старт-уп предузећима	МЕРР преко Фонда за развој	43,9 мил евра	43,9 мил евра из Буџета РС		Први квартал 2009 године	Уредба о расподели усвојена
3. Пројекат Светске банке "Регионални развој Бора"	МЕРР, Сектор за рег. развој, Министарство животне средине	24.3 мил евра (од укупно 43 мил долара)		Комбинација ИДА кредита - 10 мил долара и ИБРД зајма 32,34 мил долара	Последњи квартал 2008 г.	Пројекат је постао ефективан 10. 9. 2008. Потписан Споразум са Светском Банком у јулу 2007
4. Грант шема за развој инфраструктуре у оквиру Програма Регионалног социо-економског развоја (RSEDP) IPA 2007	Европска комисија за МЕРР	9 мил евра (од укупно 21 милион евра)		9 мил евра из IPA 2007 од Европске комисије	2009-2011	Пројекат је одобрен од стране ЕК
5. Грант шема Програма ПРО 2 за развој 22 инфраструктурна и развојна пројеката у општинама југозападне Србије	Општине југозападне Србије	3,25 мил евра	225 хиљада евра из буџета МЕРРа и општина	3 мил евра из донације ЕУ и Владе Републике Швајцарске	2007-2009	Пројекат је у току реализације
6. Грант шема ЕУ Програма MSP NE за развој инфраструктурних пројеката у 4 општина североисточне Србије (водоснабдевање у Пожаревцу и Петровцу, инд.зоне у Вршцу и Зрењанину)	4 општине североисточне Србије	13,5 мил евра		13,5 мил евра из донације ЕУ	2007-2010	Пројекат је у току реализације
7. Грант шема УСАИД-овог Програма за економски развој општина	Општине које учествују у Програму	2 мил долара		2 мил долара донација Владе САД преко УСАИДА	2006 -2010	Пројекат је у току реализације
8. Програм развоја општинске инфраструктуре (MISP)	МЕРР, ресорна министарства, општине, (преко ЕК)	35,4 мил евра од укупно 55 мил евра	10 мил евра из НИП-а	45,4 мил евра из ИПА 2008	2009 -2012	Пројекат одобрен, започета тендерска процедура за 2 велика инфраструктурна пројекта

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
9. Програм за развој индустријских паркова (грант шема)	МЕРР, општине	€ 5 000 000	Још увек није дефинисано		Још увек није дефинисано	Пројектна идеја
10. Пројекат „Оживи свој град ” - уређење градских тргова и пословних зона	МЕРР, општине	€ 5 000 000	Још увек није дефинисано		Није дефинисано	Пројектна идеја
11. Програм за развој пројектне документације и инфраструктуре у неразвијеним општинама (грант шема)	МЕРР, неразвијене општине	20 мил евра	Још увек није дефинисано	Још увек није дефинисано	Није дефинисано	Пројектна идеја

Табела 23. ***Програм реформских пројеката***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат RSEDP-а (Техничка подршка МЕРР-у за развој политике регионалног развоја на централном нивоу)	ЕК за МЕРР	2 мил евра (од укупно 21 мил евра)		2 мил евра из ИПА 2007	Спровођење одложено док се не донесе релевантни законски оквир (Закон о рег. развоју), у најскорије време би требало поово да се покрене
2. Пројекат RSEDP-а (Техничка подршка за развој регионалних развојних агенција)	ЕК за МЕРР	5,5 мил евра (од укупно 21 мил евра)		5,5 мил евра из ИПА 2007	Започето у јуну 2009. године
3. Пројекат RSEDP-а (Оперативни грантови за регионалне развојне агенције)	ЕК за МЕРР	4,5 мил евра (од укупно 21 мил евра)		4,5 мил евра ИПА 2007	Започето у другом кварталу 2008. године
4. Програм развоја општинске инфраструктуре MISP (техничка помоћ за унапређење институционалног и регулаторног оквира, подршка трансформацији ЈКП-а, програмирање и припрема пројеката)	ЕК за МЕРР, општине	10 мил евра (од укупно 55,4 мил евра)	10 мил евра из НИП-а	45,4 мил евра из ИПА 2008	Почетак 2009. године Статус: усаглашен и одобрен ToP завршен *shortlisting*

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
5. Јединица за припрему пројеката и техничку помоћ за јачање административних капацитета (ПП&ТАФ)	ЕК за НИПАК и релевантна министарства за спровођење 3. И 4. компоненте ИПА	6 милиона евра		6 милиона евра ИПА 2007	Започето марта 2009.године
6. GTZ-KWD 'Municipal economic development in Danube region of Eastern Serbia'	МЕРР, Сектор за регионални развој, 4 општине источне Србије (Зајечар, Голубац, Мајданпек, Сокобања) и развојна агенција РАРИС	1,5 мил евра		1,5 мил евра, Влада Републике Немачке	Пројекат у току (2007-2010)
7. ПРО 2 Развој југозападне Србије (техничка помоћ за развој капацитета на локалном нивоу)	8 општина југозападне Србије, развојне агенције	4 мил евра (од укупно 7 мил евра)		4 мил евра Влада Републике Швајцарске и ЕУ преко CARDS	Пројекат у току (2007-2009)
8. Програм MSP NE Србија (техничка помоћ за развој капацитета на локалном нивоу)	19 општина северозападне Србије, развојне агенције	6,8 мил евра од (20.2 мил евра		6,8 мил евра ЕУ преко CARDS	Пројекат у току (2007-2010)
9. Програм MISP – техничка помоћ за Развој општинске инфраструктуре	Ресорна министарства, општине	1,5 мил евра		1,5 мил евра ЕУ преко CARDS	Пројекат у току (2008-2010)
10. Интегративни развој Јабланичко-Пчињског региона (техничка помоћ за развој капацитета на локалном нивоу)	Развојна агенција јабланичко-пчињског округа, општине	1, 95 мил евра		1,95 мил евра Влада Републике Аустрије	Први квартал 2009
11. УНДП Програм јачања капацитета за инклузиван развој у Јужној Србији (повећано финансирање пројеката на регионалном и општинском нивоу)	Министарство за државну управу и локалну самоуправу	432 000 (од 3,78 мил евра)		3.78 мил евра Шведска СИДА Швајцарска СДЦ Норвешка УНДП БЦПР	Програм одобрен од стране Владе, почетак имплементације се очекује у новембру 2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
12. Израда урбанистичко-пројектне документације за индустријске паркове (пилот пројекат Пирот) Архитектонски факултет у Београду, катедра за урбанизам	Архитектонски факултет, МЕРР (Сектор за регионални развој), општина Пирот	-	Архитектонски факултет, општина Пирот		Први квартал 2009
13. Израда урбанистичко-пројектне документације за тврђаву Голубац са Архитектонским факултетом у Београду, катедра за урбанизам	Архитектонски факултет, МЕРР (Сектор за регионални развој, Сектор за туризам), општина Голубац, програм GTZ-KWD	-	Архитектонски факултет	Програм GTZ-KWD	Први квартал 2009
14. Израда Националне Стратегије за развој индустријских паркова (завршен нацрт стратеије, нацрт закона, и Акциони план)	МЕРР (Сектор за регионални развој)	800,000 евра		800,000 евра ЕУ преко Светске банке (IFC)	Пројекат завршен (2006-2009)
15. Израда Националног плана регионалног развоја	МЕРР (Сектор за регионални развој)	2 милиона евра	МЕРР	Мултилатерални и билатерални донатори	Пројектна идеја
16. Спровођење Националног плана регионалног развоја	МЕРР (Сектор за регионални развој) и будућа Национална агенција за регионални развој	3 мил евра		Мултилатерални и билатерални донатори	Пројектна идеја
17. УНХАБИТАТ РЕ-Дев пројекат за развој капацитета за планирање на националном и локалном нивоу	МЕРР, Сектор за регионални развој, нишко-топлички округ	950,000 евра		950,000 евра Влада Републике Италије	Предлог пројекта

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
18. Пројекат „Караван регионалног развоја" (упознавање грађана у градовима и регионима Србије са политиком регионалног развоја и процесом ЕУ интеграција, расположивим инструментима, организовање регионалних „отворених врата" итд)	МЕРР, Сектор за регионални развој,	1 мил евра		Мултилатерални и билатерални донатори	Пројектна идеја
19. Пројекат „Децентрализација привредних активности ка регионалниим центрима и руралним подручјима"	МЕРР, Сектор за регионални развој	1,5 мил. евра		Мултилатерални и билатерални донатори	Пројектна идеја
20. Пројекат Регионалног развоја (јачање институција регионалног развоја на националном и регионалном/локалном нивоу; јачање конкурентности развијених региона; јачање капацитета мање развијених региона и области)	МЕРР, региони и области, општине	40 мил евра (од тога 20 мил евра за грант шему за развојне пројекте)	10 мил евра из националних извора	30 мил евра ЕК, билатерални донатори	Пројектна идеја, предлог програма за ИПА 2009

РАЗВОЈ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА И ПРЕДУЗЕТНИШТВА

Преглед стања: Сектор МСПП остварио је динамичан развој у протеклих неколико година. Овај сектор одиграо је значајну улогу у ублажавању негативних ефеката процеса транзиције, пре свега кроз стварање могућности за како ново запошљавање, тако и запошљавање технолошких вишкова из процеса приватизације и реструктурирања. Ово је, између осталог, резултат реализованих активности на унапређењу правног оквира пословања помогнуто новим институционалним оквиром и низом нових мера финансијске и нефинансијске подршке развоју МСП сектора. Достигнути ниво развоја сектора МСПП огледа се кроз остварене економске показатеље. У 2007. години, од укупног броја привредних субјеката на МСПП односило је 99,8%. Овај сектор запошљавао је 65,5% укупно запослених, остваривао је 67,6% промета, 50,2% извоза и 64% увоза укупног нефинансијског сектора. У стварању бруто додате вредности (БДВ) нефинансијског сектора, сектор МСПП учествовао је близу 60%.

У реализацији политике МСПП значајну улогу одиграла је примена принципа Европске повеље за мала предузећа. Од постојећих 10 принципа, највиши ниво достигнут је код принципа који се односи на бржи и једноставнији почетак пословања, унапређење пословања на иностраном тржишту, Опорезивање и финансијску подршку и Развој снажнијег и ефективнијег представљања

интереса малих предузећа. Недовољан и слабији напредак карактеристичан је за принципе који се односе на образовање и обуку предузетништва и Побољшање он-лине приступа.

И поред остварених добрих резултата, сектор МСПП суочава се са низом проблема као што су недовољан број и слаба економска снага средњих предузећа, недовољна хоризонтална и вертикална повезаност (интернационализација) и висока регионална и гранска концентрација МСПП. Регулаторни и административни оквир пословања потребно је додатно унапредити и развити нове инструменте подршке овом сектору на националном, регионалном и локалном нивоу. Посебан недостатак и ограничавајући фактор развоја сектора представља ниска заступљеност грана високе технологије, недостатак примене иновација и техничко-технолошког напретка ради повећања конкурентности на домаћем и иностраном тржишту. Важност подршке МСП сектору још више је наглашена у условима светске економске кризе, када ће управо овај део привреде бити највише погођен њеним ефектима.

Институционални оквир: Са циљем пружања подршке сектору МСПП, у периоду од 2001. године формирана је мрежа финансијских и нефинансијске институција. У пружање финансијске подршке МСПП укључени су Фонд за развој Републике Србије, Гаранцијски фонд Републике Србије, Агенција за осигурање и финансирање извоза и Агенција за страна улагања и промоцију извоза. У оквиру финансијске подршке МСП, најзначајнији напредак остварен је реализацијом кредитне линије за почетнике (start – up). При реализацији ове кредитне линије, по први пут је 2008. године примењен децентрализован начин прикупљања и обраде кредитних захтева. РАМСПП је преко мреже регионалних агенција и својих локалних канцеларија промовисала ову кредитну линију и информисала потенцијалне предузетнике о кредитним условима, вршила процену предузетничких потенцијала заинтересованих, спровела обуку за израду бизнис плана, а такође помагала при попуњавању кредитних захтева. Тиме је извршено обједињавање финансијске и нефинансијске подршке МСП кроз услуге РАМСПП. Поред тога, из средстава Министарство економије и регионалног развоја пружена је финансијска подршка за развој кластера, а из средстава НИП за пословне инкубаторе.

У Републици Србији је, на основу Закона о инвестиционим фондовима, основани су инвестициони фондови који још увек нису у функцији подстицања МСП сектора.

Пружање нефинансијске подршке сектору МСПП организовано је преко Републичке агенције за развој МСПП и мреже регионалних агенција/центара и локалних канцеларија. Републичка мрежа формирана је ради стручне подршке за подстицање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва, пре свега кроз пружање информација, организовање тренинга за отпочињање пословања, обука за унапређење вештина и знања, пружања саветодавних услуга и реализовања конкретних програма за развој МСПП на регионалном и локалном нивоу. . Републичка агенција за развој МСПП координира Републичком мрежом од 14 регионалних агенција и центара за развој МСПП, а формирано је и 18 нових канцеларија на локалном нивоу, при чему се 2 канцеларије налазе на територији Косова и Метохије.

Значајну улогу у пружању подршке за отпочињање пословања има и Национална служба за запошљавање са мрежом својим пословних центара.

У функцији подршке МСП сектору конституисан је *Савета за мала и средња предузећа и предузетништво* састављен од представника министарстава, Републичке агенције за развој МСП и представника пословне заједнице. У оквиру Савета функционишу две радне групе: Радна група за статистичко праћење и истраживање МСП и Радна група за предузетнике почетнике и предузетништво.

У 2008. години основан је Национални савет за конкурентност, као радно тело Владе, са циљем повећања конкурентности Србије на међународном тржишту. У оквиру Савета формирана је и радна група за развој малих и средњих предузећа, са задатком да предлаже мере и показатеље праћења конкурентности и израђује извештаје о предузетим мерама и њиховим ефектима на унарпеђењу конкурентности.

Законски оквир: Окружење за оснивање и рад МСПП је значајно побољшано, што је пре свега видљиво кроз време потребно за регистрацију предузетника које битно смањено и износи један дан. Од половине 2008. године АПР омогућава физичким лицима, оснивање предузетничких радњи, применом on-line пријаве за регистрацију. За регистрацију привредних субјеката потребно је највише пет дана. Међутим, за МСПП и даље посебан проблем представља законодавна регулатива која се односи на издавање разних дозвола, затим трошкови око административне регулативе у пословању, бројна документација која прати поједине административне поступке. Како би се правно окружење за МСПП и подзаконска регулатива поједноставила и упростила, односно како би се сувишни прописи елиминисали, припремљена је Стратегија регулаторне реформе у Републици Србији за период од 2008. до 2011. године којом је, између осталог, предвиђено да се до 2011. године административни трошкови пословања смање најмање за 25%, затим да се убрзавају и редукују административне процедуре и уводе „једношалтерски систем" и

принцип да „ћутање администрације" представља одобравање, где год је то могуће. Ово подразумева једнократно стављање ван снаге или измену неефикасних прописа кроз свеобухватну реформу прописа (СРП).

Са циљем заокруживања законодавне регулативе која се односи на сектор МСПП у току су активности на изради радних верзија закона, при чему ће се једним законом потпуно уредити делатност занатства, а другим област задруга и задругарства, уважавајући при томе регулативу и прописе земаља чланица ЕУ.

Табела 24. ***Статус реализације најзначајнијих пројеката у МСП сектору у периоду 2000-2008. године:***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Пројекат „Нефинансијска подршка развоју МСПП у Србији"	3.600.000 евра	ЕУ	2001-2004
2. Пројекат „Програм развоја предузећа и предузетништва "	4.500.000 евра	ЕУ	2004-2007
3. Пројекат „Техничка подршка политици развоја предузећа и иновација"	1.500.000 евра	ЕУ	2008-2010
4. „ЕНТРАНСЕ"- пројекат подршке развоју пословних инкубатора и кластера у Републици Србији	4.288.000евра 456.683 евра	Влада Краљевине Норвешке	2004-2008 2008-
5. Бизнис иновациони програм (БИП)		Влада Краљевине Норвешке	
6. Микрокредити за самозапошљавање	1.000.000.000 РСД	Буџет	2007
7. Старт-уп кредити преко Фонда за развој	1.100.000.000 РСД 2.800.750.000 РСД	Буџет (НИП) Буџет	2007 2008
8. Кредити за развој предузећа и предузетништва у најнеразвијенијим општинама	1.535.235.946,66 РСД 1.926.700.000 РСД	Буџет (НИП) Буџет	2007 2008
9. Фонд револвинг кредита РС	15.000.000 евра	ЕАР	2001-
10. АПЕКС глобални зајам за мала и средња предузећа	65.000.000 евра	ЕИБ	2002-
11. Развојни пакет-кредитна линија за МСП	34.000.000 евра	Италија	2004-
12. Програм за подршку развоја кластера	100.000 евра 10.000.000 РСД 26.000.000 РСД 31.800.000 РСД	Буџет	2005 2006 2007 2008
13. Програм подршке развоју конкурентности	82.969.118 РСД	Буџет	2008
14. Програм подршке унапређењу пословања МСПП	4.200.000. РСД	Буџет	2008
15. Пројекат „Обука и техничка помоћ јавним управама са Балкана", Италија /ICE и институт Данте Алигијери			
16. Обука за предузетнике	11.295.000,98 РСД	Буџет	2008
17. Програм Старт-ап кредита за почетнике	5.999.600,00 РСД	Буџет	2008

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
18. Пројекат „Унапређење пословања предузетника“	15.272.377,62 РСД	Буџет	2008
19. Интернет портал	2.891.000,00 РСД	Буџет	2008

СТРАТЕШКИ РАЗВОЈНИ ОКВИР

У протеком периоду основни стратешки документи који су се односили на сектор МСПП били су: Стратегија развоја малих и средњих предузећа у Републици Србији од 2003-2007. година; План за подстицање развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у периоду од 2005-2007. и Програм за развој пословних инкубатора и кластера у Републици Србији 2007–2010. Године. Ови документи усклађени су са захтевима Европске повеље за мала предузећа.

Развој сектора МСПП у наредном средњорочном периоду заснивање се на новом стратешком документу - Стратегији развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа за период од 2008. до 2013. године, са Оперативним планом за спровођење Стратегије. Влада је ове документе усвојила октобра 2008. године. У овај стратешки документат уграђена су и основна опредељења из неколико важних докумената као што су Вишегодишњи индикативни плански документ за Републику Србију 2007 – 2009; Европска повеља за мала предузећа и Акт о малим предузећима за Европу (A "Small Business Act" for Europe) из јуна 2008. године, Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године и Национална стратегија запошљавања за период од 2005. до 2010. године. Такође, опредељења садржана у Стратегији компатибилна су са Средњорочним приоритетима Европског партнерства, Стратегијом за смањење сиромаштва, Меморандумом о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину и Националним програмом за интеграцију у Европску Унију.

Поред тога, у току је израда посебних програма којима ће се дефинисати политика развоја пословних инкубатора и кластера.

СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ (ПРИОРИТЕТИ)

Основни стратешки циљ у наредном средњорочном периоду је развој предузетничке економије, засноване на знању и иновативности, која ствара снажан, конкурентан и извозно оријентисан сектор МСП и значајно доприноси повећању животног стандарда у Републици Србији.

Очекивани резултати остварiће се реализацијом основних принципа садржаних у пет стубова Стратегије, чији је циљ претварање политике у активности:

1. промоција и подршка предузетништву и оснивању нових предузећа;
2. људски ресурси за конкурентан МСП сектор;
3. финансирање и опорезивање МСП;
4. конкурентске предности МСП на извозним тржиштима;
5. правно, институционално и пословно окружење за МСП у Републици Србији.

Стратегија уважава потребе сектора МСП и садржи активности које ће се реализовати кроз пројекте финансиране из буџета Републике Србије, Националног инвестиционог плана, као и из донаторских средстава.

Иновативност ове Стратегије, у поређењу са ранијим политикама подршке МСП, проистиче из:

1) бољег усмеравања ресурса на уже дефинисане циљне групе (МСП која показују јасан потенцијал за раст кроз извоз и иновације, унапређен грански фокус преко кластера);
2) ширег обухвата (нпр. пружање подршке неразвијенијим регионима и групама које су недовољно заступљене у погледу предузетничке активности као што су нпр. жене, мањине, млади људи, лица са посебним потребама);
3) побољшаног техничког управљања програмима и пројектима, заснованог на институционалним искуствима у примени пилот пројеката;
4) унапређеног дијалога јавног и приватног сектора и бољег заступања МСП;
5) уважавања принципа промоције и размене примера добре праксе.

Табела 25. ***Приоритетни инвестициони пројекти у области привреде у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документа-ције
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Програм подршке конкурентности предузећа и промоцији извоза	МЕРР СИЕПА	3.500.000		3.500.000		Завршена ИПА 07, Project Fiche
2. Унапређење конкурентности и иновативности српских МСП	МЕРР	4.000.000		4.000.000	2011	Завршена ИПА 08, Project Fiche
3. Програм интегрисане подршке иновацијама	МЕРР	3.800.000			2012	Завршена ИПА 09, Project Fiche
4. Шема подршке иновативним и извозно оријентисаним бизнис инкубаторима	МЕРР	420.000			2009	Project idea, аплицирано за помоћ Краљевине Норвешке
5. Имплементација Програма развоја пословних инкубатора	МЕРР	500.000			2009-2010	У припреми
6. Програм развоја кластера	МЕРР	451.467,27[43] 451.467,27[1]	(40.000.000 РСД) 40.000.000 (рсд)		2009 2010	У припреми
7. Пројекат подстицања предузећа за инвестирање у јачање иновативности	МЕРР	677.200,90[1] 677.200,90[1]	(60.000.000 РСД) 60.000.000 (РСД)		2009 2010	У припреми
8. Пројекат пружања подршке развоју и конкурентности МСП која ће се користити за добијање консултантских и менторских услуга	РАМСП	677.200,90[1]	(60.000.000 РСД)		2009	У припреми
9. Програм сарадње МСПП и НИО у реализацији иновација	РАМСП	135.440,18[1]	(12.000.000 РСД)		2009	У припреми
10. Европски информациони и иновациони релејни центар у Србији	Конзорцијум на челу са РАМСП	650.00 евра		650.000	2009-2011	Завршена
11. Старт уп кредити преко Фонда за развој	МЕРР и ФЗР	34.988.713,32[1]	(3.100.000.000 РСД)		2009	Завршена

[43] Прерачунато по курсу крајем децембра 2008.г. (1 евро=88,6 РСД)

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документа-ције
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
12. Кредити за развој предузећа и предузетништва у најнеразвијенијим општинама преко Фонда за развој	МЕРР и ФЗР	28.103.837,47[1]	(2.490.000.000 РСД)		2009	Н/А
13. Програм подршке развоју предузетништва посебно осетљивих група (жене, лица са посебним потребама, привреднике који поново започињу пословање)	МЕРР	1.000.000			2011	Пројекат у разради
14. Пројекат подршке руралном развоју кроз развој предузетништва	МЕРР	750.000			2010	Пројекат у изради
15. Пројекат развоја подршке еко-иновацијама у Србији	МЕРР	1.500.000			2011	Пројекат у разради
16. Унапређење техничких и не-техничких иновација у МСП	МЕРР	5.000.000			2011	Пројекат у разради

Табела 26. ***Приоритетни реформски пројекти у области привреде у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документа-ције
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Програм подршке конкурентности предузећа и промоцији извоза	МЕРР СИЕПА	3.500.000		3.500.000	2009	Завршена ИПА 07
2. Унапређење конкурентности и иновативности МСП	МЕРР	3.000.000		3.000.000	2011	Завршена ИПА 08
3. Програм интегрисане подршке иновацијама	МЕРР	3.800.000			2012	Завршена Project fiche ИПА 09/10

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документа-ције
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
4. Шема подршке иновативним и извозно оријентисаним бизнис инкубаторима	МЕРР	420.000			2009	Project idea, аплицирано за помоћ Краљевине Норвешке
5. Имплементација Програма развоја пословних инкубатора	МЕРР	500.000			2009-2010	Project fiche
6. Програм развоја кластера*	МЕРР	29.600.000 РСД	29.600.000 РСД		2009	Завршена
7. Пројекат подстицања предузећа за инвестирање у јачање иновативности*	МЕРР	44.400.000 РСД	44.400.000 РСД		2009	Завршена
8. Европски информациони и иновациони релејни центар у Србији	Конзорцијум на челу са РАМСП	1.250.000	600.000 евра	650.000	2009-2011	Завршена
9. Развој омладинског предузетништва у Републици Србији	МОС, МЕРР, РАМСПП, БИП, норвешка организација	456.683		456.683	2008	Завршена
10. Институционализација менторинга као услуге за подршку МСП сектору у Србији	РАМСП	1.000.000		1.000.000	2008	Завршена
11. Развој приватног сектора у земљама западног Балкана 2	РАМСП	70.740	13.650	57.090	2008	Завршена
12. Пројекат пружања подршке развоју конкурентности и иновативности МСП *	РАМСП	60.000.000 РСД	60.000.000 РСД		2009	Завршена
13. Обука за почетнике у бизнису*	РАМСП	12.500.000 РСД	12.500.000 РСД		2009	Завршена
14. Анализа стања и потреба МСП*	РАМСП	2.000.000 РСД	2.000.000 РСД		2009	Завршена
15. Старт уп кредити преко Фонда за развој*	МЕРР и ФЗР	(4.100.000.000 РСД)	(4.100.000.000 РСД)		2009	Завршена
16. Кредити за развој предузећа и предузетништва у најнеразвијенијим општинама *	МЕРР и ФЗР	(2.490.000.000 РСД)	(2.490.000.000 РСД)		2009	Завршена

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документа-ције
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
17. Унапређење техничких и не-техничких иновација у МСП	МЕРР	6.250.000			2011	Пројекат у разради
18. Пројекат изградње капацитета Занатске коморе и подршке развоју занатства	МЕРР	1.000.000			2010	Пројекат у разради
19. Пројекат унапређења задругарства у Србији	МЕРР	750.00			2010	Пројекат у разради
20. Turn-Around Management програм	МЕРР	3.400.000			2010	Предлог пројекта израђен
21. Програм развоја нових инструмената финансирања МСП сектора (equity/venture kapital, пословни анђели)	МЕРР	1.000.000			2011	Пројекат у разради
22. Програм подршке за развој електорноског пословања МСП	МЕРР	1.000.000			2011	Пројекат у разради
23. Програм развоја регионалних и локалних инструмената финансирања МСП (гаранцијске шеме и фондови)	МЕРР	1.000.000			2011	Пројекат у разради
24. Пројекат изградње капацитета Форума за МСП	МЕРР ПКС	750.000			2010	Пројекат у разради
25. Програм подршке развоју предузетништва посебно осетљивих група (жене, лица са посебним потребама, привреднике који поново започињу пословање)	МЕРР	1.000.000			2011	Пројекат у разради

Туризам

У претходне три године остварен је значајан пораст броја домаћих и страних туриста у Републици Србији, као и значајан раст девизног прилива од туризма. Само у 2007. години је пораст броја туриста је износио 15% у односу на 2006. годину, док је девизни прилив од туризма порастао за 30%. Овај тренд би требало наставити и у будуће, јер је то одлика земаља на вишим нивоима привредног развоја. Због тога су активности Министарства економије и регионалног развоја биле усмерене на убрзање процеса придруживања ЕУ, хармонизацију законодавства са ЕУ легислативом, изградњу јаких тржишно оријентисаних институција, побољшање приступа

новим тржиштима и интеграцији у регионална и глобално тржиште ради бржег развоја приватног сектора, и реструктурирање предузећа у туризму.

Реформа Сектора туризма заснива се на дефинисаном стратешком и институционалном оквиру. Стратешки развојни оквир је одређен следећим националним документима: Национална стратегија Србије за придруживање ЕУ, Стратегија за смањење сиромаштва и Стратегија туризма.

У склопу ових активности Министарство је радило и на изменама Закона о туризму и повезаних подзаконских аката. Током 2009. Године се очекује и њихово доношење, чиме би се употпунио законски оквир за област туризма у циљу хармонизације домаће регулативе са регулативом ЕУ.

У области туризма се спроводи Стратегија развоја туризма, а израђено је и 11 мастер планова приоритетних туристичких дестинације са циљем да се изврши реорганизација и приватизација државних туристичких предузећа, унапреди туристички менаџмент и маркетинг, реновирају објекти и специјализује туристичка понуда, што ће омогућити повећање конкурентности туристичке привреде, повећање девизног прихода од туризма и раст запослености у туризму. На средњи рок обезбедиће се унапређење туристичке инфраструктуре на бази повећања капиталних улагања свих заинтересованих инвеститора за туризам и угоститељство. Формираће се савремена база података ради праћења различитих туристичких компонената које су истоветне са Европским сателитским књиговодством и од значаја за дефинисање макроекономских оквира.

Средњорочни приоритети развоја туризма

1. До краја 2010. Године Споразум о стабилизацији и придруживању у области туризма је имплементиран усклађивањем закона и подзаконских аката са ACQUIS COMMUNAUTAIRE, остварењем високог степена заштите потрошача и ефикасног надзора уз унапређење капацитета министарства.

2. До краја 2012. Године туристичка и комунална инфраструктура у приоритетним туристичким дестинацијама је изграђена.

3. До краја 2010. Године управљачки капацитети запослених у туризму усклађени су са стандардима новопридружених чланица ЕУ.

4. До краја 2010. Године туристички информациони систем је успостављен.

Табела 27. ***Приоритетни пројекти у области туризма у периоду 2008-2010. Година***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Туристички информациони систем (НИП)	МЕРР	206.500	206.500 (НИП)		други квартал 2008
2. Сателитски Рачуни у туризму (НИП)	МЕРР	124.000	124.000 (НИП)		У току, завршетак до краја 2008
3. Едукација људских ресурса у туризму у примени пословних планова (НИП)	МЕРР	312.500	312.500 (НИП)		други квартал 2008
4. Анализа специјализације угоститељских објеката и туристичких регија у Немачкој	МЕРР	80.000	0	80.000	Први квартал 2009.
5. Анализа специјализације угоститељских објеката и туристичких регија у Италији	МЕРР	80.000	0	80.000	Први квартал 2009.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
6. Израда културно-туристичких итинерера (Римски путеви и Путеви вина)	МЕРР	3.000.000	300.000	2.700.000	2009.
7. Израда визиторског центра на реци Увац	МЕРР	240.000	100.000	240.000	Трећи квартал 2009.
8. Израда развојног плана и програма израде плана детаљне регулације туристичке зоне Врхови – Одвраћеница – Шереметовица – Голијска река	МЕРР	303.000	28.000	275.000	Први квартал 2009.
9. израда генералног пројекта туристичког пута на Голији	МЕРР	225.000	0	225.000	Први квартал 2009.
10. израда пројекта повећања енергетских капацитета за туристичку зону Врхови – Одвраћеница – Шереметовица – Голијска река	МЕРР	72.000	72.000	0	Први квартал 2009.
11. израда генералног пројекта водоснабдевања и третмана отпадних вода туристичке зоне Врхови – Одвраћеница – Шереметовица – Голијска река	МЕРР	58.000	58.000	0	Први квартал 2009.
12. Израда маркетинг плана и плана конкурентности Златибора и Златара	МЕРР	80.000	0	80.000	Први квартал 2009.
13. Израда плана туристичке сигнализације на Златибору и Златару	МЕРР	40.000	0	80.000	Први квартал 2009.

Пројекти из области туризма се углавном односе на јачање институционалних капацитета туристичког система Републике Србије, што би требало да створи основу за даљи развој туризма у складу са наведеним циљевима. Исти су у складу са Стратегијом развоја туризма коју је усвојила Влада Републике Србије и из ње су произашли следећи акциони планови: План изградње конкурентног туристичког сектора Србије, Маркетинг план и План инвестиција, који садрже смернице за развој туризма Србије и предлоге за будућа улагања.

Поред ових пројеката, требало би предложити и пројекте који би утицали на повећање подршке развоју малих и средњих предузећа, повећање страних директних инвестиција и завршетак приватизације, као и развој електронске трговине и туризма.

Запошљавање

У претходном периоду Влада Републике Србије израдила је више стратешких докумената усмерених на подстицање запошљавања. Најважнији документ је Национална стратегија запошљавања за период 2005−2010. године, на основу које је усвојен и Национални акциони план запошљавања за период 2006-2008. године и Национални акциони план запошљавања за 2009. годину, као и Програм активне политике запошљавања у Републици Србији за 2009. годину, који се базира на Националној стратегији запошљавања, а доноси се у складу са одредбама Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености. Усвојена су и два нова закона и то: Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености и Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом који су ступили на снагу 23. маја 2009. године. Имајући у виду период за који је донета Национална стратегија запошљавања, израда нове треба да започне крајем 2009. и почетком 2010. године.

Од кључног значаја за успостављање тренда одрживог раста запослености је динамичан и одржив привредни раст заснован на расту домаће штедње и инвестиција (приватних и јавних) и на значајнијем приливу страних директних инвестиција. Томе ће значајно допринети подстицање развоја МСПП, унапређење пословне и инвестиционе климе, унапређење финансијских подстицаја и подршка програмима самозапошљавања. Стратегијом запошљавања предвиђено је повећање стопе запослености код младих, посебно у старосној групи од 15 до 24 године на 20% у периоду до 2010. године, повећање учешћа радне снаге у радно способном становништву за 0,8% годишње, раст запослености по стопи од 1,5% годишње, смањење стопе анкетне незапослености за 0,5% годишње, а стопе регистроване незапослености за 1,9% годишње. Овим темпом раста стопе запослености дошло би се до 67% у 2010., према стратегији, док је ова пројекција у НАПЗ 2006-2008. коригована на 58,5%. Међутим, с обзиром да у овом тренутку Србија треба да се суочава и са ефектима светске економске кризе, није реално очекивати тако висок раст стопе запослености.

С обзиром на високо учешће сиве економије у БДП, Влада Републике Србије у 2009. планира да интензивно ради на сузбијању неформалног рада. Потписан је Меморандум о разумевању између Министарства рада и социјалне политике, Министарства економије и регионалног развоја, социјалних партнера у Србији и Међународне организације рада, о програму пристојног рада за период 2008-2011. година. Предвиђено је да се кроз реформу и интеграцију инспекције рада обезбеди померање запослења са неформалног на формални сектор, што ће резултирати смањењем запослености у сивој зони за око 2% годишње. Осим тога, путем побољшања флексибилности званичних тржишта рада, при бржем расту флексибилних облика запошљавања за 10% него што је раст стандардних облика запошљавања, деловаће се на смањење трајања незапослености, док ће убрзање процеса реформи омогућити повећавање запошљавања у приватном сектору. Адекватним мерама утицаће се на смањење регионалних диспаритета у стопи незапослености и повећање стопа запошљавања жена, као и повећање запослености и активитета посебно погођених група (инвалиди, избеглице и Роми).

Приоритети, односно циљеви политике запошљавања предвиђени Националном стратегијом запошљавања за период 2005–2010. године садржани у Програму националне политике запошљавања за 2009. годину усклађени су са мерама дефинисаним у Програму Владе за ублажавање светске економске кризе, као и постигнутим резултатима у реализацији Националног акционог плана запошљавања за период 2006–2008. године („Сл. гласник РС“ број 45/05) и Одлуке о утврђивању Програма активне политике запошљавања у Републици Србији за 2008. годину („Сл. гласник РС“ бр.7/08).

Дакле, приоритети политике запошљавања у 2009. години јесу:

1) задржавање нивоа запослености из 2008. године и решавање радноправног статуса вишка запослених;
2) повећање формалне запослености у приватном сектору и смањивање регионалних разлика;
3) усклађивање понуде и потражње на тржишту рада реализацијом мера ативне политике запошљавања;
4) унапређивање социјалног дијалога и повећање ефикасности Националне службе за запошљавање. Реформа Националне службе за запошљавање се наставља и она је у складу са донетом *Стратегијом промена Националне службе за запошљавање* (НСЗ) за период 2005-2008. године. Овим документом предвиђено је да до 2010. године буду остварена три најважнија циља у области запошљавања: оријентација на потребе клијената, децентрализација НСЗ-а и развој праћење и вредновање спроведених мера и активности усмерених на веће запошљавање.

Већина пројеката реализованих у оквиру Министарства економије и регионалног развоја, у протеклом периоду, била је усмерена на јачање капацитета министарства и институционалну изградњу капацитета тржишта рада.

Међутим, незапосленост је и даље један од највећих економских и социјалних проблема у Србији. Стопа незапослености, према Анкети о радној снази, у априлу 2009. године износила је 16,4%, а стопа запослености 50,8. Стопа незапослености је релативно висока, када је поредимо са земљама ЕУ (стопа незапослености ЕУ27 износи 9,0% у јулу 2009. године), као и са појединим земљама у окружењу попут Хрватске и Бугарске (9,4% у првом кварталу 2009. године – Хрватска, односно 7,0% у јулу 2009. године - Бугарска)[44]. Поред великог броја незапослених лица, и структура незапослености у Републици Србији је такође врло неповољна, с обзиром на високо учешће дугорочне незапослености (61,72% у јулу 2009. године према подацима НСЗ) и висока стопа незапослености младих људи између 15-24 година (40,7% према АРС), што је два пута више од просечне незапослености ове старосне групе у ЕУ (19,8% у јулу 2009. године). Највећа стопа незапослености младих испод 25 година је забележена у Шпанији (38,4%) и Литванији (30,9% у другом кварталу 2009. године).

Поред високе незапослености, главне карактеристике тржишта рада у Републици Србији су и велика прикривена незапосленост, ниско учешће запослености у приватном сектору и веома ниска мобилност радне снаге. За прве четири године транзиције, овај проблем је додатно увећан, а у наредном периоду треба очекивати да ће се број незапослених повећавати. У 2007. години донет је Закон о изменама и допунама Закона о приватизацији („Службени гласник РС“ 123/07), којим је утврђено да се до краја 2008. године објави јавни позив за учешће на јавном тендеру, односно јавној аукцији преосталих 200 друштвених предузећа. Изменама и допунама наведеног Закона, између осталог, Агенција за приватизацију је добила нова овлашћења у вези са покретањем и вођењем поступка принудне ликвидације субјеката приватизације са већинским друштвеним капиталом за која постоји више различитих правних основа, што ће имати за последицу престанак радног односа запослених у субјектима приватизације, над којима ће, бити покренут поступак принудне ликвидације. У ширем смислу, процес принудне ликвидације субјеката приватизације, утицаће на пораст незапослености. У складу са тим, у буџету РС обезбеђена су средства намењена за „Транзициони фонд“ у износу од 7.210.000.000,00 динара за решавање радно-правног статуса вишкова запослених којим ће бити обухваћено око 18.000 запослених.

Мере активне политике запошљавања подразумевају, у најширем смислу, посредовање у проналажењу посла и услуге саветовања, обуке и давање субвенција за запошљавање. Ове мере спроводи Национална служба за запошљавање да би побољшала понуду радне снаге на тржишту рада организовањем обука, повећала тражњу за радном снагом давањем субвенција и побољшала функционисање тржишта рада путем посредовања у запошљавању.

Узимајући у обзир стање на тржишту рада, приоритете политике запошљавања и опредељена средства за 2009. годину, као и досадашње резултате мера активне политике запошљавања, реализоваће се следеће мере усмерене на превенцију незапослености и подстицање запошљавања, преко Националне службе за запошљавање:

- мере каријерног вођења, активно тражење посла, клуб за тражење посла, сајмови запошљавања и др. ,
- програми додатног образовања и обуке ради стицања додатних знања и вештина за послове радног места и за тржиште рада, путем доквалификације (нова потребна знања и вештине за рад у истом или нижем степену стручне спреме), преквалификације (промена занимања), стручног оспособљавања кроз програме приправника,
- субвенције за самозапошљавање ради оснивања привредних друштава, радњи и других облика предузетништва од стране незапосленог лица или лица које је вишак запослених,
- субвенције за отварање нових радних места ради запошљавања до 50 незапослених лица у предузећима.

Приоритетне категорије незапослених лица за укључивање у мере активне политике запошљавања су млади који први пут траже посао, вишкови запослених, избегла и расељена лица, повратници по Споразуму о реадмисији, као и припадници етничких мањина код којих је израженија стопа незапослености и незапослене особе са инвалидитетом. Предузећима за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом се из буџета Републике Србије месечно обезбеђују средства по запосленом лицу са инвалидитетом у висини од 50% просечне месечне зараде по запосленом у привреди Републике Србије по запосленој особи са инвалидитетом, према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике, а на годишњем нивоу се врши расподела средстава за побољшање услова рада и унапређење производног програма у овим предузећима. Осим тога, Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом предвиђа се да ће послодавци моћи да остваре право на субвенцију зараде у трајању од 12 месеци за особе са инвалидитетом без радног искуства које се запошљавају код послодаваца на неодређено време. Овим Законом је такође

[44] Извор: ЕУРОСТАТ

предвиђено формирање (отварање) посебног (наменског) фонда за финансирање мера за спровођење услуга професионалне рехабилитације и запошљавања ОСИ; предвиђа се увођење нових процедура (вештачења) процене у поступку утврђивања статуса ОСИ за потребе професионалне рехабилитације, запошљавања ОСИ и њиховог професионалног напредовања-усавршавања.

У оквиру активних мера запошљавања у 2009. години планирано се следеће[45]:

- мером активно тражење посла (клубови и обуке за активно тражење посла, сајмови запошљавања) треба да буде обухваћено 86.840 лица у 2009.;
- програмима додатног образовања и обуком планира се да буде обухваћено 17.605 лица у 2009 години;
- у оквиру развоја предузетништва и програма запошљавања (субвенције за самозапошљавање и субвенције за отварање нових радних места) планирано је да субвенције оствари 8.033 особа у 2009. години;
- јавни радови са циљем да се побољша и одржи запошљивост дугорочно незапослених и осталих који су ускраћени на тржишту рада кроз ангажовање на посебним пројектима, који ће обухватити циљну групу од 11.844 лица у 2009. години. При томе, пројекти ће се реализовати на локалном нивоу, чиме ће се допринети добробити заједнице у смислу очувања и унапређивања животне околине и побољшања социјалне и економске структуре.

У 2009. години за реализацију активних мера запошљавања у буџету РС обезбеђена су средства у износу од 3,5 милијарди динара.

Основни *правци промена НСЗ* односе се на: повећање учешћа НСЗ на тржишту рада и услуга, што подразумева успостављање свакодневних контакта са послодавцима у циљу упознавања са потребама за новим радницима и услугама, периодично анкетирање послодаваца ради усклађености понуде и тражње, развој система прогноза кретања на тржишту рада, организовање разговора и радионица са послодавцима у циљу прилагођавања услуга потребама одређене групе послодаваца и успостављање регионалне и општинске мреже контакта са послодавцима у циљу поновног запошљавања вишка запослених, као и јачање социјалног дијалога и успостављање социјалног партнерства у решавању проблема незапослености на свим нивоима.

Од посебног значаја је *развој система информација тржишта рада.* Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености су одредбе из Закона о евиденцијама у области рада и запошљавања, које се односе на запошљавање стављене ван снаге и евиденције у области запошљавања се тиме регулишу овим Законом. Поред тога, потребно је даље прилагођавање структуре информација у систему евиденција НСЗ стандардима WAPES-а, развој и имплементација стандарда МОР-а и ЕУРОСТАТА, доношење закона о статистичким истраживањима. Активности усмерене на иновирање националне класификације занимања су тренутно у току. Потребна је израда националног стандарда квалификација у образовању одраслих, развој каријерног водича за одрасле и инструмената за самопроцену. Центар за информисање и професионално саветовање у НСЗ је основан, али је још потребно израдити профиле компетенција незапослених,, развити систем акредитације и сертификације у образовању одраслих, развити профил саветника за запошљавање, смањити број ученика обухваћених активностима професионалне оријентације у НСЗ и формирати центре за развој каријере при факултетима и школама..

Сличне мере подржава и *Стратегија за смањење сиромаштва*. Приоритети у наредном периоду са аспекта примене ССС односе се на: креирање флексибилног и конкурентног тржишта радне снаге; креирање ефикасних програма за запошљавање вишкова запослених проистеклих из приватизације друштвених и реструктурирања јавних предузећа уз нагласак на активне мере; креирање програма за запошљавање посебно погођених и осетљивих група; формирање регионалних и локалних савета (коалиција) за запошљавање усмерених ка изналажењу ефикасних локалних стратегија развоја и запошљавања заснованих на анализи ризика и потенцијала, нарочито у најмање развијеним подручјима; наставак реформе Националне службе за запошљавање.

Ради смањења *регионалних разлика* на тржишту рада донета је Стратегија регионалног развоја у Републици Србији за период 2007. до 2013. године, са циљем повећања конкурентности привреде и јачања иновативних способности у свим регионима, пре свега мање развијеним. Ради ублажавања структурних неједнакости на регионалним тржиштима рада, примењиваће се активне мере тржишта рада које су прилагођене потребама и специфичностима сваког региона. На основу утврђених нивоа ризика, вршиће се додељивање средстава за активне програме запошљавања у сваком региону, јачање партнерства између државе, локалних власти, приватног и јавног сектора и

[45] План мера активне политике запошљавања у 2009. години из Предлога Програма активне политике запошљавања за 2009. годину.

социјалних партнера. Наставиће се са одобравањем кредита под повољним условима послодавцима који желе да инвестирају у девастирана подручја, ради повећања запошљавања у овим подручјима преко Фонда за развој.

Сумирањем претходно описаних праваца реформи у области може се констатовати да се у наредном средњорочном периоду, пред ресорним министарством, постављају следећи кључни захтеви:

- јачање активних мера запошљавања које подразумевају подстицање предузетништва, самозапошљавање путем започињања сопственог бизниса, субвенције за запошљавање одређених категорија незапослених у висини доприноса и пореза за обавезно социјално осигурање које плаћа послодавац, као и повећање стопе запослености засновано на бржем развоју малих и средњих предузећа;
- повећање запослености угрожених категорија становништва, односно етничких мањина (млади, лица са инвалидитетом, Роми, избегла и расељена лица, као и повратници по Споразуму о реадмисији, дугорочно незапослени, неквалификовани) путем реализације посебних програма намењених овим групама;
- јачање институција тржишта рада, развој система информација и система за праћење и оцењивање ефеката спроведених мера активне политике тржишта рада.

Табела 28. ***Приоритетни пројекти у области запошљавања у периоду 2009-2011. година***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат „Отпремнином до посла	Министарство економије и регионалног развоја	2.052.700 евра + 193.280.000 динара	193.280.000 динара	2.052.700 УНДП, АДА	2007-2009.
2. Твининг пројекат „Подршка развоју националне политике запошљавања	МЕРР	1.500.000		1.500.000 КАРДС 2006.	2007-2009.
3. Пројекат „Промоција запошљавања младих у Србији	МЕРР, Локална самоуправа	1.200.000 УСД	450.000 УСД	1.200.000 УСД МОР	2007-2009.
4. Пројекат „Подршка незапосленима и развој људских ресурса	НСЗ	2,500,000		2,500,000 КАРДС 2004,	2007-2009.
5. Израда Националне стратегије о миграцијама	Влада РС				2009.
6. Оснивање и јачање локалних савета за запошљавање	МЕРР, Локална самоуправа	*		Донације	
7. Имплементација Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом	МЕРР	275.000 динара	275.000 динара		2009.
8. Пројекат „Подршка инклузији особа са инвалидитетом	МЕРР, НСЗ	3.750.000		3.750.000 Предложено кроз ИПА 2009	

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
9. Пројекат „Унапређење институционалних капацитета за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом	МЕРР, НСЗ	400.000		400.000 Предложено за средства Краљевине Норвешке и одбијено	
10. Твининг пројекат „Модернизација Националне службе за запошљавање	НСЗ	1.500.000,		1.500.000 КАРДС 2006.	2007-2009.
11. Пројекат „Изградња капацитета, информисање и подизање свести у циљу промовисања регионалних миграција у региону Западног Балкана	НСЗ	1.435.000		1.435.000 ИОМ	2008-2010.
12. Израда истраживања „Прогнозе кретања на тржишту рада Србије	МЕРР	10.000.000 динара	10.000.000 динара		2008-2009.
13. Израда Националног система класификације занимања	МЕРР	18.000.000 динара	18.000.000 динара		2008-2009.
14. Пројекат „Јачање капацитета ради инклузивног локалног развоја у јужној Србији	МЕРР, НСЗ, МП, МЗ, МОС, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, Министарство за људска и мањинска права, Локална самоуправа	5.420.000 УСД		5.420.000 УСД (Влада Шведске, Швајцарске, Норвешке, УНДП,)	2009-2011.
15. Пројекат „Подршка националним напорима за промовисање запошљавања младих и управљање миграцијама	МЕРР, МОС, МРСП, Министарство за људска и мањинска права, НСЗ, ЦСР, РЗС	8.043.138 УСД	1.900.000 УСД	6.143.138 УСД МДГ Шпански фонд (ИОМ, МОР, УНДП, УНИЦЕФ)	2009-2011.
16. ТЕМПУС пројекат „Преквалификација за незапослена високообразована лица у Србији	Универзитет у Новом Саду (НСЗ партнер)	701.000		701.000	2009-2012.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност Пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
17. ТЕМПУС пројекат „Развој оквира доживотног учења	Универзитет у Крагујевцу (НСЗ партнер)	580.000		580.000	2009-2012.
18. Пројекат за миграције ПРО програма	УНДП (НСЗ партнер))	*1.531.881 долара*		1.531.881 долара *(*Влада Швајцарске преко Швајцарске агенције за развој и сарадњу*)*	2008-2009.
19. Пројекат „Прогнозирање и архивирање – ИПА 2008	НСЗ	1.500.000		1.500.000	2009.
20. Програм Европске заједнице за запошљавање и социјалну солидарност - Прогрес	МЕРР	100.000	100.000		2009.
21. Програм стручног оспособљавања лица која се баве пословима запошљавања	МЕРР	МЕРР			2005-2010.
22. Пројекат „Повећање запослености у приватном сектору	МЕРР	1.200.000 евра			Предлог пројекта представљен на конференцији „Одрживи развој“
23. „Преглед програма активне политике тржишта рада земаља чланица Регионалног савета за сарадњу	МЕРР, НСЗ	1.900.000 евра			Предлог пројекта поднет Регионалном савету за сарадњу
24. „Јачање система информација о тржишту рада	МЕРР, НСЗ	1.300.000 евра			Предлог пројекта поднет Регионалном савету за сарадњу

** Потребно је проценити вредност пројекта, као и структуру извора финансирања у сарадњи са надлежним министарством и надлежним институцијама*

3.4. Рад и социјална политика

Министарство рада и социјалне политике, према одредбама Закона о министарствима, обавља послове државне управе који се односе на: систем у области радних односа и права из рада у свим облицима рада изузев у државним органима; зараде и остала примања из радног односа и плате у јавном сектору изузев у државним органима; , затим из области безбедности и здравља на раду и инспекцијског надзора, синдикално организовање; штрајк; остваривање права из радног односа радника привремено запослених у иностранству; заштиту грађана запослених у иностранству; закључивање споразума о упућивању запослених на рад у иностранство и упућивање запослених на привремени рад у иностранство; евиденције у области рада; као и потписивања међународних конвенција у области рада безбедности и здравља на раду и социјалног осигурања.

Министарство је надлежно за систем социјалне заштите; систем породично-правне заштите; брак; равноправност полова; популациону политику; планирање породице, породицу и децу; остваривање права и интеграцију избеглих и расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, ромског становништва и других социјално угрожених група; систем пензијско-инвалидског осигурања, за социјално осигурање и заштиту војних осигураника, борачко-инвалидску заштиту као и за борачко-инвалидске и инвалидске организације, за равноправност полова, за заштиту споменика, војних гробова и гробаља бораца у земљи и иностранству.

Министарство рада и социјалне политике својим законским решењима и целокупним активностима прати и подржава реформски курс који је дефинисала Влада Републике Србије, а приоритети министарства у наредном периоду могу се сажети на седам основних:

- промовисање пристојних услова рада,
- социјална политика, као део развојне стратегије и један од кључних сегмената политичких и економских реформи, биће усмерена ка активном спречавању сиромаштва и превенцији социјалних проблема,
- помоћ најсиромашнијем становништву, пензионерима, старим особама, деци без родитељског старања, избеглим и расељеним лицима, особама са инвалидитетом, као најосетљивијим категоријама становништва, кроз мере социјалне политике која ће бити у функцији подизања квалитета и достојанства људског живота,
- мере популационе политике, усмерене на унапређење квалитета живота породица и деце, као и живота у старости, које ће допринети одрживом демографском развоју што је неизоставни чиниоци укупног развоја, као и остваривање права и интеграцију избеглих и расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, ромског становништва и других социјално угрожених група;
- расподела терета транзиције према економској снази, по начелу социјалне правде и солидарности,
- супротстављање свим видовима дискриминације и стварање једнаких шанси за све,
- хармонизација радног и социјалног законодавства са стандардима Европске уније.

У домену социјалне заштите, приоритети су интензивирање активности на изради новог Закона о социјалној заштити, увођења система квалитета у систем социјалне заштите, увођење система контроле и унапређење услуга на локалном нивоу. Најважнији документ је Стратегија развоја социјалне заштите, која има за циљ развијање интегралне социјалне заштите са доступним, квалитетним и разноврсним услугама, у циљу очувања и побољшања квалитета живота рањивих и маргиналних социјалних група и појединаца, и њихово оспособљавање за продуктивни живот у заједници, уместо зависности од социјалних служби. У постојећем систему социјалне заштите два су основна програма: социјална помоћ најсиромашнијим породицама и дечји додаци. Постојећи систем социјалне заштите у основи је добар и модеран, и његове главне карактеристике, као што је линија сиромаштва, допуњавање до линије сиромаштва, индексација линије сиромаштва трошковима живота треба задржати. Увођење "минималног нивоа социјалне сигурности" на територији Србије у 2004. години побољшало је приступ социјалној помоћи, довело до повећања износа социјалне помоћи и броја породица корисника социјалне помоћи у најсиромашнијим општинама. Из буџета су одобрена додатна средства за ову врсту помоћи кроз веће износе трансфера и већу покривеност најугроженијих категорија становништва.

Побољшањем ефикасности механизама социјалне заштите, применом Стратегије смањивања сиромаштва, Стратегије развоја социјалне заштите и оживљавањем привредне активности, очекују се до 2008. године већа издвајања за социјална давања, која дугорочно треба да се смање у односу на БДП. Реформа социјалне заштите је потребна у правцу бољег циљања социјалних трансфера, у смислу проширења помоћи кроз веће износе трансфера и кроз мрежу социјалне заштите, која би укључила најугроженије категорије становништва које тренутно не задовољавају критеријуме, за социјалну помоћ и обезбеђење приступа за све који задовољавају

критеријуме али тренутно не остварују социјалну заштиту, попут Рома, избеглица и интерно расељених лица са Косова.

Потребно је повезивање различитих сектора на централном и локалном нивоу (запошљавање, образовање, здравље, социјална заштита) како би се осигурао интегрални приступ у социјалној заштити са нагласком на активним мерама социјалне политике. Важан елемент дугорочне стратегије је реформа социјалних услуга, која би требало да се креће у правцу деинституционализације, развоја алтернативних форми социјалне заштите и укључивања различитих актера у сферу пружања услуга. Овакви програми се на локалном нивоу већ пилотирају кроз програм Фонда за социјалне иновације и Фонда за финансирање инвалидских организација. Грађани ће своје потребе задовољавати пре свега, на локалном нивоу, у средини у којој живе, уз избор услуга које су за њих најмање рестриктивне, осим оних за које се процени да их је рационалније организовати на регионалном нивоу. С тим у вези, обезбедиће се услови и механизми за преузимање одговорности локалне самоуправе за задовољавање потреба грађана у области социјалне заштите. Средства за финансирање услуга обезбеђиваће се из изворних прихода локалне самоуправе, а из републичког буџета за општине које из изворних прихода не могу да обезбеде прописани минимум права у социјалној заштити.

Полазећи од Стратегије за смањење сиромаштва, од посебног значаја су, поред децентрализације система социјалне заштите, пружање ефикаснијих материјалних услуга и квалитетнијих услуга подршке, као и јачање професионалних капацитета запослених у социјалној заштити. Ради постизања квалитетнијег живота корисника услуга социјалне заштите, потребно је обезбедити побољшање понуде услуга по врсти и квалитету у свим облицима смештаја, стварање услова за задовољење потреба корисника на адекватан начин, што подразумева краће задржавање деце и младих у установама и оспособљавање за самосталан живот, рационалније коришћење средстава за развој услуга социјалне заштите.

У реализацији средњорочних циљева за област социјалне заштите, неопходна је међународна подршка. У складу са тим, идентификоване су приоритетне мере/активности које би у наредном периоду требало реализовати, у циљу испуњења поменутих циљева.

Циљеви	Мере/активности
Јачање законодавних и институционалних капацитета у области социјалне заштите	▪ Израда Закона о социјалној заштити ▪ Израда националне стратегије против насиља у породици ▪ Измене Породичног закона ▪ Израда одговарајућих подзаконских аката ▪ Измене Закона о финансијској подршци породици са децом ▪ Унапређење система управљања и модернизација рада служби и установа у систему социјалне заштите
Унапређење заштите најсиромашнијих грађана	▪ Редовност исплата материјалних и осталих давања ▪ Обезбеђивање већег обухвата корисника материјалним давањима ▪ Усклађивање висине социјалних трансфера ▪ Успостављање механизма за трансфер наменских трансфера на локалне самоуправе које немају капацитет да финансирају услуге (посебно услуге намењене особама са инвалидитетом) ▪ Развијање програма за запошљавање радно способних корисника материјалног обезбеђења ▪ Развијање програма за активацију радно способних корисника социјалних давања ▪ Одређивање минимума права, стандарда услуга и контроле остваривања права која је локална самоуправа у обавези да обезбеди грађанима ▪ Развој специфичних социјалних програма усмерених ка сиромашнима који нису способни за рад
Промоција концепта подршке природној породици	▪ Развој услуга и служби за подршку природној породици у заједници ▪ Промовисање и развој програма намењених подршци породици у заједници ▪ Стварање претпоставки за економско оснаживање породица са децом ▪ Подстицање социјалне укључености и умањење ризика

	од дискриминације посебно осетљивих групација грађана
Унапређење система квалитета у систем социјалне заштите	▪ Наставак процеса акредитације програма обуке ▪ Успостављање и примена система лиценцирања пружалаца услуга социјалне заштите у Србији ▪ Дефинисање нових минималних стандарда за пружање услуга у области социјалне заштите ▪ Јачање професионалних и стручних капацитета запослених у социјалној заштити ▪ Успостављање система лиценцирања и даљи развој система инспекције ▪ Обезбеђење спровођења ефективног система супервизијске подршке
Увођење система контроле и независног мониторинга (регулаторни механизми)	▪ Јачање улоге надзора ▪ Јачање контролних функција ▪ Увођење у систем кодекса професионалног понашања ▪ Формирање јединствене базе података која омогућава праћење потреба, услуга и исхода на свим нивоима
Развијање мреже услуга у заједници	• Стварање услова за развој услуга у локалној заједници које гарантују заштиту осетљивих група у најмање рестриктивним окружењу и подршку природној породици ▪ Развијање интегралног приступа у идентификовању потреба и планирању услуга у заједници ▪ Развијање нових и унапређење квалитета постојећих услуга на локалном нивоу ▪ Успостављање и развијање методологије за идентификацију потреба рањивих група – деце и одраслих ▪ Обезбеђивање транспарентнијег и ефикаснијег система увођења јасних процедура и потпуног информисања корисника ▪ Очување и унапређење квалитета живота рањивих социјалних група ▪ Стварање услова за коришћење постојећих услуга у локалној заједници које треба да буду инклузивне за децу, особе са инвалидитетом, старе и све осетљиве групе
Трансформација установа за смештај корисника и развој алтернативних облика заштите	▪ Успостављање одрживих алтернативних видова збрињавања деце и одраслих, посебно кроз развој недостајућих услуга у заједници ▪ Наставак просеца смањења броја корисника смештених у установама социјалне заштите ▪ Унапређивање заштите деце без родитељског старања применом мера заштите у мање рестриктивном окружењу ▪ Развој установа малих смештајних капацитета за недостајуће услуге за збрињавање корисника ▪ Усвајање средњорочног плана трансформације установа ▪ Успостављање нове мреже установа за смештај корисника ▪ Даље повећање броја хранитељских породица ▪ Успостављање мреже хранитељских породица за тзв.специјализовано хранитељство ▪ Успостављање мреже хранитељских породица за тзв.ургнентно хранитељство ▪ Оснивање регионалних центара за породични смештај

Промовисање пристојног рада, даљи развој социјалног дијалога и колективног преговарања на свим нивоима и доношење прописа који су усаглашени између социјалних партнера су приоритетне активности Министарства. У априлу 2008. године закључен је Општи колективни уговор између репрезентативних синдиката и удружења послодаваца основаних за територију Републике Србије, а министар рада и социјалне политике је донео Одлуку о примени Општег колективног уговора на све послодавце на територији Републике Србије, изузев одредаба које се односе на финансијске обавезе послодавца чија је примена одложена за период од шест месеци. Такође, Влада и социјални партнери су потписали Споразум о даљем развоју социјалног дијалога, у циљу ублажавања негативних последица светске економске кризе, стварања услова за

убрзани привредни раст, очување запослености и макроекономске стабилности као и закључивање посебних колективних уговора на нивоу гране, како би се и у тим областима обезбедила права запослених.

Права и обавезе запослених и послодаваца у већини јавних предузећа којима је оснивач Влада регулисана су колективним уговорима које је закључила Влада, репрезентативни синдикати и пословодство јавних предузећа. Такође, закључени су колективни уговори у јавним службама, а у чијем закључивању учествује Влада и то за запослене: у социјалној заштити, просвети, установама културе, установама студентског стандарда, државним органима и јединицама територијалне аутономије и локалне самоуправе као и за научноистраживачке институте. Социјално-економски савет Републике Србије има 18 чланова и то по шест представника Владе, репрезентативних синдиката и удружења послодаваца основаних за територију Србије, а основне активности прописане су законом и односе се на разматрање питања развоја и унапређивања колективног преговарања, утицаја економске политике и мера за њено спровођење на социјални развој и стабилност, политике запошљавања, политике зарада и цена, конкуренције и продуктивности, приватизације, здравствене и социјалне заштите и сигурности и друга питања од значаја за социјално-економски положај запослених и послодаваца. Такође, Савет доноси одлуку о висини минималне зараде за период од најмање шест месеци. Постоје и социјално-економски савети који делују на нивоу територијалне аутономије и локалне самоуправе. Проблеми који су постојали у оснивању локалних савета до сада су: непостојање репрезентативних удружења послодаваца на локалном нивоу, непостојање иницијативе социјалних партнера за оснивање локалних савета, незаинтересованост социјалних партнера за овај вид социјалног дијалога, због чега не можемо бити задовољни његовим функционисањем и улогом у реформама, нарочито имајући у виду да је у Регистар локалних савета у претходном периоду уписано само 17 социјално-економских савета.
У Регистру синдиката, који се води у овом министарству, до сада је уписано преко 19.000 синдиката, а у Регистру удружења послодаваца 63 удружења послодаваца. У наредном периоду планира се децентрализација ових регистара на нивоу територијалне аутономије и локалне самоуправе.

Важну улогу у развоју социјалног дијалога имају методе мирног решавања радних спорова, како колективних који настају између синдиката и послодаваца, тако и индивидуалних између појединих запослених и послодавца. Републичка агенција за мирно решавање спорова је од 2005. године решила 3602 индивидуалних и 42 колективних радних спорова. Такође, предлогом закона о изменама и допуна закона о мирном решавању радних спорова ће се проширити врсте радних спорова (колективних и индивидуалних) које се могу решавати у складу са овим законом, омогућиће се и другим странама у спору, поред учесника у закључивању колективног уговора да у складу са овим законом решавају спорове, прописаће се посебан услов за избор арбитара и извршиће се друге измене и допуне којима ће се обезбедити ефикасност у примени метода мирног решавања радних спорова.

Побољшањем ефикасности рада социјално-економских савета на свим нивоима и успостављањем разних видова сарадње социјалних партнера, вршиће се усаглашавање ставова социјалних партнера ради решавања проблема незапослености, повећања животног стандарда становништва и других питања од заједничког интереса. Даљи развој овог система кључан је приоритет министарства рада и социјалне политике, и представља окосницу планираних структурних пројектних активности за наредни период.

Законом о допуни Закона о раду ("Службени гласник РС", број 54/09), прописано је да послодавац може запослене да упути на плаћено одсуство у трајању дужем од 45 радних дана у календарској години, уз претходну сагласност министра надлежног за послове рада. Пре давања сагласности министар је дужан да затражи мишљење репрезентативног синдиката гаране или делатности основаног на нивоу Републике. Тиме је створен правни основ да послодавци могу да упућују запослене на плаћено одсуство и преко 45 радних дана, уместо да утврђују вишкове запослених и престанак радног односа у случајевима недостатка посла или смањења обима посла због дејства светске економске кризе. Наведено законско решење представља један од начина да се у условима смањења обима посла или привременог прекида посла, а услед негативног дејства светске економске кризе, у највећој могућој мери сачувају постојећа радна места.

Основни приоритети у домену радних односа тичу се измена Закона о раду, израда новог Закона о платама запослених у јавним службама, Закона о штрајку, Закона о евиденцијама у области рада, Закона о заштити грађана Републике Србије на раду у иностранству, Закона о волонтирању и имплементације Закона о спречавању злостављања по његовом доношењу од стране Народне скупштине Републике Србије. Изменама и допунама Закона о раду ће се извршити усклађивање са прописима Европске уније. Закон ће бити прилагођен тржишним условима рада, што подразумева стварање правног основа за веће прилагођавање запослених тржишним условима рада (већа мобилност запослених, подизање нивоа знања и компетенција и др) и унапређење постојећих и увођење нових флексибилних облика рада, чиме ће се обезбедити услови за очување постојећих радних места и повећање нивоа запослености. Такође, планира се и

измена одредаба које се односе на утврђивање репрезентативности и вођење регистра синдиката. Уредиће се и дефинисати евиденције у области рада у складу са међународним стандардима. Новим Законом о евиденцијама у области рада обезбедиће се потребни подаци који ће омогућити сагледавање стања и проблема у области рада, што представља основ за вођење адекватне политике и предузимање адекватних мера у области рада.

У току је припрема Закона о волонтирању којим ће се уредити волонтерски рад, као добровољни и бесплатан рад у корист других или за опште добро, што ће допринети решавању бројних проблема који постоје у свакој заједници и јачању солидарности чланова заједнице.

Предстоји имплементација Закона о спречавању злостављања на раду, по доношењу овог закона од стране Народне скупштине Републике Србије. То подразумева доношење правилника којим ће се прописати правила понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду. Активност Министарства рада и социјалне политике, као и социјалних партнера биће усмерене на промовисању пристојних услова рада, односно правила понашања на раду и у вези са радом којима ће се стварати здрави међуљудски односи, у духу тимског рада, поштовања достојанства личности на раду и др.

Предстоји уређивање заштите грађана Републике Србије на раду у иностранству, у складу са међународним стандардима. У области политике зарада наставиће се вођење чврсте политике зарада у јавном сектору, чији ће раст бити у складу са растом продуктивности рада. Плате у јавним службама регулисаће се посебним прописом, којим ће се успоставити стимулативни систем плата са циљем да се повећа квалитет јавних услуга. Поред овога, Министарство наставља да прати рад Фонда солидарности који постоји од 2005. године, када је основан да би заштитио и обезбедио права запослених у предузећима која су дошла у стечај. Такође, у наредном периоду се планира да се један део активности Фонда преусмери у улагање у људски капитал, односно у повећање нивоа њихове стручности и квалификације ради очувања радних места и повећања запослености.

У сфери Министарства рада и социјалне политике (у сарадњи са Министарством финансија) је и реформа државног *пензијског осигурања*, која је почела изменама закона 2001. године, када је померена старосна граница за одлазак у пензију, смањена стопа доприноса и уведен нови модел усклађивања пензија. Поред тога, реформа је настављена у марту 2003. године, новим Законом о пензијском и инвалидском осигурању, којим је, између осталог, измењен начин обрачуна пензија, увођењем личних бодова и принципа да се пензије одређују према заради у целом радном веку. На овај начин успостављена је непосреднија веза између доприноса и висине пензије. Такође, уведено је и плаћање доприноса на сва примања по основу рада.

Када је у питању пензијски систем, и поред значајних реформи које су извршене 2001, 2003. и 2005. године, још увек га карактерише неповољан однос број пензионера и осигураника, . Доприноси нису довољни за финансирање пензија – око 32% прихода пензијског фонда чине дотације из буџета (дефицит пензијског фонда годишње износи око 4,5% БДП-а).

. Наставак реформе пензијског система треба да буде двојак – прва група мера заснована на наставку реформи обавезног осигурања и друга – развијање добровољног приватног пензијског осигурања. Реформа обавезног осигурања поред осталог подразумева консолидацију пензијских фондова, као и побољшање информационих система и реорганизацију матичне евиденције осигураника (сакупљање података, регистровање осигураника и управљање подацима); даље побољшање у контроли наплате доприноса и дестимулација избегавања уплаћивања доприноса. Од 1. јануара 2008. године почео је са радом јединствени Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, настао спајањем три пензијска фонда који су функционисали према врсти осигурања – запослених, самосталних делатности и пољопривредника.Финансијска консолидација фондова биће завршена до почетка 2011. године). У току 2009. године предвиђено је законско регулисање прикључивања фонда војних осигураника јединственом пензијском систему Србије. Ббиће успостављен централни регистар осигураника и обвезника доприноса и пореза на доходак до краја 2011. године, чиме ће се кроз реформисање администрације и доградњу информационог система омогућити ефикаснија контрола и наплата доприноса, као и јачање капацитета уз бољу везу пореске управе и пензијских фондова. Поред активности усмерених ка побољшању административног функционисања пензијског фонда, као и унапређења наплате доприноса, у наредном периоду биће веома важно да се побољша финансијску ситуацију у државном пензијском систему (први стуб). Због високих транзиционих трошкова које ствара увођење другог стуба (обавезног приватног пензијског осигурања), као и због одређених негативности уочених у пензијским системима земаља које су укључиле овај вид осигурања у свој систем, у наредном периоду се не размишља о увођењу другог стуба у пензијски систем Србије. Истовремено са реформом државног пензијског система 2006. године почели су са радом добровољни пензијски фондови (трећи стуб) чиме је проширена структура пензијског система. У наредном периоду унапређиваће се њихово функционисање, што ће имати значајан утицај на стабилност целокупног пензијског система и на његову дугорочну одрживост. Да би се то обезбедило побољшаће се информисаност грађана о циљевима и значају пензијске реформе и увођења добровољног пензијског осигурања, како би се обезбедила већа друштвена подршка за те реформе. Увођење

добровољних приватних пензијских фондова обезбедиће осигураницима веће приходе у старости и истовремено допринети развоју тржишта капитала.

Приоритети развоја у овом сегменту су: наставак консолидације три фонда ПИО ; припрема законских решења о статусу и правима војних осигураника и војних пензионера и њихова интеграција у систему пензијског и инвалидског осигурања; закључивање Споразума о социјалном осигурању са Словенијом, с обзиром да је то једина од бивших република СФРЈ са којом Србија нема закључен Споразум, као и дефинисање дугорочног стратешког правца развоја система.

Једна од најосетљивијих категорија становништва јесу особе са инвалидитетом, којих у Србији, према проценама има око 800.000. Преко 70% особа са инвалидитетом је сиромашно, а чак половина њихових прихода потиче од примања на основу различитих мера социјалне политике. Министарство рада и социјалне политике финансира програмске активности преко 500 удружења особа са инвалидитетом. Поред наведеног, финансирају се и пројекти удружења особа са инвалидитетом са циљем побољшања положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији. У 2009. години одобрен је 71 пројекат за финансирање. Народна Скупштина је дана 17. априла 2006. године усвојила Закон о спречавању дискриминације особа са ивалидитетом. То је први антидискриминациони закон у Републици Србији. Овом законом се уређује општи режим забране дискриминације по основу инвалидности, посебни случајеви дискриминације особа са инвалидитетом, поступак заштите особа изложених дискриминацији и мере које се предузимају ради подстицања равноправности и социјалне укључености особа са инвалидитетом.

Влада Републике Србије је 28. децембра 2006. године усвојила Стратегију унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији. Стратегија представља средњерочни план активности свих друштвених актера у Републици Србији оснажујући темељ грађанског друштва коме Република Србија тежи, а меру успешности реализације тог стратешког циља биће могуће мерити и степеном испуњења циљева које ова стратегија поставља. Циљеви Стратегије установљени су за период од 2007-2015. године, са акционим плановима који се доносе за период од две године.

Потребе у овој области су велике, без обзира на залагање државе и удружења особа са инвалидитетом. Приоритети у овој области су: развој и подршка алтернативних облика заштите особа са инвалидитетом и обезбеђивање приступа комуникацијама и информацијама а кроз развој, креирање и примену иновација и нових технологија и коришћење најбољих пракси из света и окружења како би се омогућила успешнија укљученост особа са инвалидитетом у социо-економски живот Србије; развијен механизам евиденције особа са инвалидитетом, услед потреба статистичког праћења и развоја стратешких мера побољшања положаја ових лица, укључујући и праћење мера и циљева дефинисаних Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом; промоција права особа са инвалидитетом.

Република Србија је ратификовала Конвенцију о правима особа са инвалидитетом и Опциони протокол уз Конвенцију о правима особа са инвалидитетом. Народна скупштина је дана 29.05.2009. године усвојила Закон о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом и Закон о потврђивању Опционог протокола уз Конвенцију о правима особа са инвалидитетом, док је Република Србија ратификациони инструмент добила 31. јуна 2009. године.

Усвајање Конвенције о правима особа са инвалидитетом представља веома значајан корак у унапређењу и заштити људских права у Републици Србији, имајући у виду да према званичним проценама особе са инвалидитетом чине десет одсто укупне популације наше земље. Конвенција представља први правно обавезујући међународни инструмент који на свеобухватан начин третира права особа са инвалидитетом. Сврха Конвенције је да промовише и осигура пуно, ефикасно и равноправно уживање људских права и слобода за особе са инвалидитетом на основу једнакости са другима кроз сузбијање стереотипа и предрасуда и подстицање свести о могућностима особа са инвалидитетом, забрану дискриминације засноване на инвалидитету и гарантовање правне заштите.

Мере популационе политике односе се на активности усмерене на заустављање негативног демографског тренда и унапређење услова живота у старости, унапређење положаја породица и социјалне укључености недовољно интегрисаних група становништва (избеглице и интерно расељена лица, Роми, жртве трговине људима и друге угрожене групе.Приоритетне активности у овој области су утврђене Стратегијом за смањење сиромаштва, Стратегијом одрживог развоја, као и посебним стратегијама: Стратегијом подстицања рађања, Националном стратегијом о старењу и другим стратешким документима и потписаним међународним споразумима. Анализираће се хумани ресурси општина Србије са демографског, економског и социјалног аспекта, релевантни за доношење одлука и спровођења мера државе и донети стратешки документ о свеобухватној популационој политици.

Стратегија подстицања рађања има за циљ жељени демографски развој, кроз активности усмерене на директну финансијску подршку породици, активне мере запошљавања младих незапослених родитеља, повољније услове за решавање стамбених питања родитеља са децом, развој разноврсних програма и услуга предшколских установа и школа, развој разноврсних

сервисних услуга породици, јачање компетенција за родитељску улогу, очување и унапређивање здравља родитеља и деце, успостављање популационе политике у локалним заједницама, стварање услова за сигурност и приближно једнаких услова за развој сваког детета.
Подстицање рађања вршиће се, уместо пореским ослобађањима, преко мера директне финансијске помоћи породици и деци (субвенције ће добијати породице са децом као циљна група и сиромашни слојеви становништва којима су потребне субвенције, у складу са законом), развојем услуга подршке породици за бригу о деци, програмима подизање родитељских компетенција и популационе едукације.

Мере популационе политике, по свом карактеру су опште и спроводе се јединствено на територији Републике Србије, али је за њихову ефикасност од посебног значаја да буду допуњене мерама органа јединица локалне самоуправе, које се финансирају локалним изворима јавних прихода. Поред локалних самоуправа, неизоставни субјекти у успостављању популационе политике, стварању услова и спровођењу мера, како утврђених стратегијама, тако и локалним плановима, су установе здравствене и социјалне заштите, школе, предшколске установе, организације црвеног крста, локални медији, привредни и други субјекти, који својим активностима и мерама, стварањем позитивне популационе климе, значајно могу допринети ефикаснијем спровођењу утврђених циљева.

Демографска и економска ситуација, развијеност појединих услуга, као и други фактори који утичу на задовољавање потреба породица са више деце (запосленост, рурално или градско подручје, број и састав домаћинства, разуђеност територије, инфраструктура, културолошки и други социјални аспекти живота) је различита по регијама у Србији. Те различитости, заједно са постојећим услугама и кадровским ресурсима, су од великог значаја за утврђивање и остваривање одговарајућих мера популационе политике у тим срединама, односно за утврђивање локалних планова и организовање (обезбеђивање) потребних услуга подршке.
Успостављање популационе политике у локалној заједници је је један од посебних циљева Стратегије. За остваривање овог циља је неопходно обезбедити подршку локалним самоуправама информисањем свих субјеката и обезбеђивањем средстава недовољно јаким локалним заједницама за развој потребних услуга.

Активности утврђене Националном стратегијом о старењу усмерене су на обезбеђивање услова за достојанствен живот у старости кроз развој разноврсних услуга у локалном окружењу, неопходних за квалитетан живот старих људи.

Активности у популационој политици путем примене мера утврђених стратешким документима допринеће жељеном демографском развоју, односно одрживом развоју државе. Демографска кретања у Србији, према подацима Републичког завода за статистику , показују да је становништво Србије (ван подручја Косова и Метохије) међу најстаријим популацијама на свету. Више од 950.000 лица у Централној Србији и око 300.000 лица у Војводини, односно шестина обе популације, стара је 65 и више година (према пројекцијама процес популационог старења нисконаталитетних подручја Србије ће се континуирано наставити у првој половини XXI века и број особа старих 65 или више година ће се повећати за трећину у 2052. години и у зависности од варијанте пројекција односно остварене стопе фертилитета и може да износи између 22% до 27,1%.), што је резултат дугогодишњег негативног прираштаја који је далеко испод потреба простог обнављања становништва. Недовољно рађање, поред непосредног утицаја на демографски развитак, односно смањење становништва Србије сваке године за више од 25.000 становника и повећање учешћа старих у општој популацији, делује и посредно на економски и социјални развој, јер се смањује број активног, радно способног становништва.

Велики број избеглих и интерно расељених лица (више од 300.000, а процењује се да је више од 10% изузетно угрожено). спада у социо-економски најугроженије групе становништва, којима је неопходна подршка за побољшање социјалног положаја и одговарајућу интеграцију у средине у којима су привремено збринути, а посебно лицима која се налазе у колективним центрима. Значајан број ових лица налази се на територији општина на југу Србије.

Споразумом између Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве, закљученог 18. септембра 2007. године, који је ступио је на снагу 1. јануара 2008. године, преузете су обавезе спровођења активности на прихвату и реинтеграцији лица враћених по основу овог и других споразума.

За ефикасну социјалну интеграцију избеглим, расељеним лицима и повратницима по основу реадмисије, неопходан је интегрални приступ свих субјеката у локалној заједници који ту подршку треба да пруже. Како су услуге којима се обезбеђује социјална интеграција великим делом у надлежности локалних самоуправа, које су законима обавезане да задовољавају потребе својих грађана у области социјалне заштите, становања и слично, планирани су регионални скупови у циљу едукације актера у локалним заједницама и финансијска подршка локалним самоуправама које су економски недовољно јаке, а што уједно доприноси процесу децентрализације и јачању улоге локалне самоуправе. Средства локалним самоуправама обезбеђиваће се према Програму који доноси министар надлежан за социјалну заштиту. Средства

су намењена локалним самоуправама за стварање услова за одрживу интеграцију кроз обезбеђивање инфраструктурних, стамбених услова, самозапошљавања. На овај начин би се годишње могло збринути између 600 и 1000 породица, односно између три до пет хиљада лица .

За ургентну помоћ најугроженијим повратницима који немају имовине и прихода за живот, неопходно је обезбедити једнократне помоћи. Средства једнократне помоћи реализоваће се преко локалних самоуправа на основу посебног закључка Владе.

Спроведене анализе указују на високу концентрацију тешког сиромаштва међу ромским становништвом. Од укупног броја Рома у Србији, чак 60,5 % оних који живе у насељима сматра се веома сиромашним, а 9,8 % сматра се екстремно сиромашним. Истовремено велики број припадника ромске националности, посебно деце, су маргинализовани и недовољно укључени у друштво, са израженом појавом злостављања, занемаривања, искоришћавања и насиља у породици.

Поред доходовне димензије сиромаштва присутно је и сиромаштво у области образовања, запошљавања, здравствене заштите, становања, што је у вези са отежаним приступом и недовољним коришћењем јавних служби. Да би се унапредила социјалну укљученост у све сфере друштва припадника ромске националности, планирано је повећање броја општина у којима постоке координатори за ромска питања. До сада је обезбеђено запошљавање координатора у 20 локалних самоуправа. Координатори за ромска питања својим радом треба да допринесу бољој информисаности ромског становништва о њиховим правима односно приступ свим јавним службама, али и да учешћем у изради ли спровођењу локалних планова развоја допринесу уважавању специфичности ромске популације важних за ефикасност услуга подршке за интеграцију и остваривање права ромског становништва.

У спровођењу Стратегије борбе против трговине људима у Републици Србији, у наредном периоду потребно је обезбедити одговарајуће услове за збрињавање жртава трговине људима и наставити унапређење услова за обављање послова везаних за заштиту и социјалну реинтеграцију жртава трговине.

Ради координације заштите жртава трговине људима, уз подршку Мисије ОЕБС-а, Министарство је у 2004. години основало Службу за координацију заштите жртава трговине људима. Ова Служба представља централно оперативно тело националног механизма за борбу трговине људима и заштиту жртава и укључена је Републички тим за борбу против трговине људима.

У оквиру надлежности Министарства неопходно је обезбеђивање привременог збрињавања жртава трговине људима (у посебним условима због потребе издвајања). Ова обавеза државе је, поред важећих закона и донетих стратегија у Србији, а које се односи на заштиту држављана Србије, преузета и Изјавом о обавезама потписаном на Министарском форуму Пакта стабилности 2002. године, којом је преузета обавеза гаранције продужетка боравка страним држављанима жртвама трговине људима до завршетка њиховог опоравка, а у циљу обезбеђивања њиховог сведочења против трговаца људима, и тиме ефикаснијег прекидања мреже овог вида организованог криминала.

Спровођењем донетог Програма за заштиту жртава трговине људима, обезбедиће се заштита и допринеће се интеграцији жртава трговине људима, унапредити услови за њихово збрињавање јачањем капацитета служби социјалне заштите и других организација које пружају услуге везано за заштиту жртава трговине људима, уз стварање услова за адекватну заштиту малолетних жртава. Неопходно је унапредити услове за обављање послова везаних за координацију заштите жртава трговине, уз раздвајање послова координације и активности и организовања заштите и наставити обука субјеката за препознавање појаве и предузимање адекватних мера. Активности ће обухватити и стварање услова за социјалну реинтеграцију жртава.

Потребно је припремити протокол о сарадњи између владиних, невладиних и међународних организација о сарадњи и поступању у заштити жртава трговине људима.

Стварање услова за социјалну укљученост бивших избеглица и интерно расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, Рома, жртава трговине људима, и других угрожених група, допринеће ефикаснијем остваривању људских права, смањењу сиромаштва и предупређењу новог сиромаштва.

Од јула 2008.године, у оквиру Министарства рада и социјалне политике, формирана је Управа за родну равноправност у својству органа у саставу министарства. Управа обавља стручне послове и послове државне управе који се односе на анализу стања и предлагање мера у области унапређења родне равноправности, чиме је политици једнаких могућности дат већи значај у односу на сектор који се до формирања Управе бавио овим пословима.На предлог Управе, Влада је 13. 02. 2009.године усвојила Националну стратегију за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности.Овим стратегијским актом обухваћене су области које се тичу равномерног учешћа жена у креирању политика и доношењу одлука, економског оснаживања жена, образовања и здравља, проблем насиља над женама као и питање средстава јавног информисања и јавног оглашавања.

Приоритетни циљ у овој области је доношење првог системског закона о родној равноправности, чије се усвајање очекује у другом кварталу 2009.године.

У оквиру заштите бораца, војних и цивилних инвалида ратова као и цивилних жртава ратова наставити са изградњом система ефикасне борачко-инвалидске заштите која подразумева свеобухватну реформу система у правцу израде јединственог законског решења за остваривање права и ревизију свих до сада донетих решења о признатим правима у поступку превођења на нови закон. Овај крупни подухват на плану модернизације система обухвата и потпуну имплементацију јединственог информационог исплатног система у области борачко-инвалидске заштите**.**

Управа за безбедност и здравље на раду обавља следеће послове: припрема прописе у области безбедности и здравља на раду и мишљења за њихову примену, стара се о примени међународних аката у области безбедности и здравља на раду, истражује и подстиче развој у области хуманизације рада и подстиче образовање и развијање културе рада у области безбедности и здравља на раду, организује полагање стручног испита за обављање послова безбедности и здравља на раду и издавање лиценци правним лицима и предузетницима за обављање послова безбедности и здравља на раду, правним лицима и одговорним лицима за обављање послова прегледа и испитивања опреме за рад и испитивања услова радне околине, едукацију запослених, послодаваца, инспекције рада уз организовање прикупљања и анализирања података о повредама на раду, професионалним обољењима и обољењима у вези са радом, као и развој и унапређење информационо-документационе делатности у области безбедности и здравља запослених.

Приоритети се односе на заокруживање законодавног оквира кроз доношење подзаконских прописа усаглашених са директивама ЕУ. До краја 2008. године извршено је усаглашавање са Директивом 89/656/ЕЕЗ о минимуму захтева за безбедност и здравље приликом коришћења средстава и опреме за личну заштиту на раду од стране запослених на радном месту (Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу средстава и опреме за личну заштиту на раду („Службени гласник РС”, број 92/08)); до јуна 2009. године извршено је усаглашавање са директивама 89/655/ЕЕЦ о минимуму захтева за безбедност и здравље запослених приликом коришћења опреме за рад на радном месту (Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при коришћењу опреме за рад („Службени гласник РС”, број 23/09)); 89/654/ЕЕЗ о минимуму захтева за безбедност и здравље запослених на радном месту (Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад на радном месту („Службени гласник РС”, број 21/09)); 92/57/ЕЕЗ о примени минимума захтева за безбедност и здравље на привременим или покретним градилиштима (Уредба о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима („Службени гласник РС”, број 14/09)) и донета Статегија безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2009. до 2012. године („Службени гласник РС”, број 32/09)). У Републици Србији доношењем Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, број 101/05), први пут је прописана обавеза послодавцима да спроводе процедуру процене ризика на радним местима, у циљу смањења повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези са радом.Процењивање ризика на радном месту и у радној околини изузетно је важна мера превенције и зато је потребно даље развијати систем процене ризика на радном месту у радној околини.

Законом о министарствима, који је ступио на снагу 15.05.2007. године, формиран је Инспекторат за рад, као органа у саставу Министарства рада и социјалне политике. Инспекторат за рад у свом саставу има 28 одвојених јединица – одељења која су смештена у Управним окрузима и граду Београду (3 одељења) као и два одељења у седишту Инспектората за рад.

Инспекторат за рад обавља послове инспекцијског надзора у области безбедности и здравља на раду и радних односа над применом Закона о раду Закона о безбедности и здрављу на раду, Закона о забрани пушења у затвореним просторијама, Закона о приватним предузетницима, Закона о привредним друштвима - у делу који се односи на безбедност и здравље на раду, Закона о штрајку, Општег колективног уговора, колективних уговора (посебних и појединачних), општих аката и уговора о раду којима се уређују права, обавезе и одговорности запослених у организацијама, правним лицима и другим облицима организовања, као и установама.

Поред закона, инспекција рада врши надзор и над применом других прописа о мерама и нормативима безбедности и здравља на раду, техничким мерама које се односе на безбедност и здравље на раду, стандарда и опште признатих мера у делу којим се уређују питања из области безбедности и здравља на раду.

Стратешки циљеви Инспектората за рад дефинисани су у складу са Стратегијом о придруживању ЕУ и Стратегијом за смањење сиромаштва у Србији:

- смањивање повреда на раду, професионалних обољења и болести у вези са радом путем минимизирања ризика везаних за радна места у складу са законима и праксом;

- сузбијање рада "на црно" и смањење броја повреда радно-правних института из области радних односа утврђених законом, колективним уговором и уговором о раду;
- промоција развоја националне културе превенције у области безбедности и здравља на раду и области радних односа (подизање свести и информисања јавности) са посебним освртом на сектор малих и средњих предузећа и високоризичне секторе (грађевинарство, хемијска индустрија, пољопривреда и сл.);
- утврђивање приоритета у решавању проблематике везане за област безбедности и здравље на раду и област радних односа за категорије посебно осетљивих група радника – питања везана за женску радну снагу (материнска заштита, родна неравноправност итд.), дечији рад, рад домаће радиности, породични рад, страни радници итд;
- успостављање и изградња модерног система инспекције рада прилагођеног ЕУ стандардима и то кроз реформу, реорганизацију и интеграцију инспекције рада.

У периоду 2003.-2005. година у Сектору инспекције рада реализован је пројекат "Развој српског Инспектората рада за потребе 21. века" (Извршна Агенција-МОР, донатор Министарство рада Сједињених Америчких Држава), а којим се започело са увођењем интегрисаног приступа у раду инспектора рада започело се у оквиру пројекта .Током трајања Пројекта постављени су темељи интегрисаног и модерног система инспекције рада у Србији у складу са стандардима и праксом МОР-а и ЕУ. Резултати пројекта су:

- Национална политика инспекције рада (усвојена је у октобру 2005. године);
- Протокол о сарадњи са Инспекторатом за рад Републике Пољске (потписан 2004. године);
- Приручник за обуку и рад инспектора рада;
- брошуре намењене послодавцима и запосленима;
- приручници за рад инспектора рада приликом вршења надзора у малим и средњим предузећима у различитим делатностима;
- одржане су четири Националне трипартитне конференције на високом нивоу са учешћем представника МОР-а, Међународне асоцијације инспекције рада, међународних експерата из области безбедности и здравља на раду, представника инспектората рада земаља чланица ЕУ и земаља у окружењу, репрезентативних синдиката, Уније послодаваца, невладиних организација итд.;
- одржана су четири модула обуке за координаторе обуке одељења инспекције рада у управним окрузима и седишту министарства;
- одржано је више различитих обука за послодавце и представнике синдиката;
- организована су студијска путовања у Пољску, Холандију и Бугарску ради упознавања са методама рада инспектората за рад наведених земаља.

Инспекторат за рад током 2009. године реализује пројекат "Модернизација и интеграција система инспекције рада у Републици Србији у складу са стандардима и праксом МОР и ЕУ", а који финансира Министарство спољних послова Краљевине Норвешке. Општи циљ Пројекта је изградња модерног система инспекције рада прилагођеног ЕУ стандардима. Од пројекта се очекују следећи резултати:

- Израђен Нацрт закона о инспекцији рада, којим се материјализује и нормативно устројава нова организација реформисане и интегрисане инспекције рада;
- Израђена Политика инспекције рада
- Израђен петогодишњи план деловања инспекције рада , годишњи распоред и акциони план;
- Израђен Приручник за инспекторе рада са методама спровођења Политике инспекције рада и Кодексом понашања инспектора рада;
- Обављене едукативне и информативне кампање ради унапређења едукације социјалних партнера и заинтересованих страна (послодаваца и синдиката);
- Обављене информационе кампање у циљу побољшања поштовања закона и боље информисаности јавности о циљевима и ефектима рада интегрисане инспекције рада.

Програми и пројекти реализовани окриљем Министарства рада и социјалне политике су у протеклом периоду пратили реформски курс који је дефинисала Влада Републике Србије, у оквиру приоритета наведених на почетку овог текста. Пројекти су усмерени на јачање капацитета самих система, укључујући институционалну изградњу капацитета тржишта рада и система социјалне заштите.

У циљу доприноса реализацији наведених приоритета и праваца реформе, министарство предлаже реализацију низа програма и пројеката (Табела 21).

Табела 29. ***Реформски пројекти МИНРСП***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Фонд за социјалне иновације	МИНРСП	1.250.000 800.000 300.000	800.000	ЕАР 1.250.000 Прогрес Европска Комисија	2007 Пројекат ће се реализовати и у 2008. Години Прогрес - Реализација 18 месеци , започето фебруара 2009
2. Подршка спровођењу Стратегије развоја социјалне заштите	МИНРСП	5.000.000		ДФИД и НМСП	2007 Пројекат ће се спроводити у 2008. и 2009. Години Овај пројекат се завршава 31.12.2009. године
3. Подршка спровођењу антидискриминационог законодавства и медијације у РС	МИНРСП	2 милиона		Европска комисија	У току – 2009 - 2010
4. Успостављање и примена система лиценцирања пружалаца услуга социјалне заштите у Србији	МИНРСП	500.000		НМСП	Крај 2009. године
5. Подизање конкурентности предузећа за радно оспособљавање и запошљавање особа са инвалидитетом на тржишту у Србији	МИНРСП	1.633.633	1.000.000 Министарство економије и регионалног развоја	633.633 Краљевина	2007- 2008 Пројекат је у току. Пројекат се реализује у складу са предложеним планом активности.
6. Пројекат реформе пензијског административног система и обједињене наплате у Србији	МИНРСП, МФИН	21.000.000	200.000	20.800.000 Светска банка	2006 У току
7. Израда националног плана акција за особе са инвалидитетом у РС	МИНРСП, Ресорна Министарства и организације особа са инвалидитетом	6.500			у току

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
8. Јачање капацитета организација особа са инвалидитетом и подизање свести јавности као основ за успешну примену Конвенције о правима особа са инвалидитетом	МИНРСП	300,000,00		Предложено за ИПА	2009-2010
9. Подршка институцијама социјалне сигурности за земље Западног Балкана	МИНРСП	2.200.000		КАРДС	2005-2007 У току
10. Изградња и опремање малих домова за смештај старих (15-50 корисника)	МИНРСП	3.494.883	НИП		2007 У току, предложен наставак, средстава НИП-а за 2009 годину
11. Адаптација, опремање и преуређење простора ради промене намене, куповина опреме у 23 објекта за смештај деце и омладине без родитељског старања и њихове трансформације у сервисе за потребе локалне заједнице и региона	МИНРСП	2.930.000	НИП		У току 2008 године пројекат је редефинисан и предложен је његов наставак кроз укључивање установа за смештај деце са сметњама у развоју и особа са инвалидитетом
12. Изградња или куповина и опремање станова – стамбених јединица за становање уз подршку за младе који излазе из система социјалне заштите и реализација програма осамостаљивања у местима порекла	МИНРСП	2.301.075	НИП		2007 У току, предложен наставак у 2009 години, средства НИП-а
13. Израда или адаптација простора, набавка опреме за дневне боравке	МИНРСП	1.198.236	НИП		2008 У току, предложен наставак у 2009, средства НИП-а

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
14. Унапређивање социјалног дијалога у Србији	МИНРСП	1.000.000		Предложено за ИПА	2009-2010
15. Поспешивање социјалне инклузије путем институција које пружају услуге социјалне заштите у заједници	МИНРСП	5.5 милиона		Предложено за ИПА	2010-2011
16. Израда Националне стратегије борбе против насиља	МИНРСП	*			2010
17. Израда Закона о социјалној заштити	МИНРСП	*			У току
18. Социјално становање уз подршку и Дневни центри за особе са инвалидитетом	МИНРСП	127.000.000	НИП		2008
19. План инвестиционих улагања у Сектор инспекције рада	МИНРСП	2.500.000	НИП		2006-2007
20. Образовање жена за равноправно учешће на тржишту рада	МИНРСП	435.294	НИП		2008
21. Гаранцијски фонд за подршку женском предузетништву	МИНРСП	893.000		Предложено за ИПА	
22. Развој информационог система (опрема и програми) за потребе Министарства рада и социјалне политике	МИНРСП	3.300.000	НИП		наставак 2008
23. Промовисање пристојних услова рада као мере за повећање продуктивности и конкурентности привреде Србије		211.765	НИП		2009-2010
24. Оснивање Центара за пружање подршке особама са телесним инвалидитетом за самосталан живот	МИНРСП	*			2008-2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
25. Оспособљавање представника јединица локалне самоуправе у пружању бесплатне правне помоћи особама са инвалидитетом у поступку имплементације и промоције Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом	МИНРСП	100.000		Предложено УНДП	2008-2009
26. Испитивање финансијске изводљивости увођења сервиса персоналних асистената у систем услуга социјалне заштите		*			2008
27. Израда студије о оправданости увођења социјалних (националних) пензија	МИНРСП	80.000			2007
28. Реформа система плата у јавним службама		1.300.000			2008-2009
29. Унапређење система евиденција у области рада	МИНРСП	*			2009-2010
30. Имплементација Закона о спречавању злостављања на раду	МИНРСП	*			2009-2010
31. Усклађивање Закона о раду са прописима Европске уније	МИНРСП				2009-2010
32. Унапређење постојећих и развијање нових флексибилних облика рада	МИНРСП	*			2009-2010
33. Успостављање и промовисање волонтерског рада	МИНРСП				2009-2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
34. Унапређење система заштите грађана на раду у иностранству и усаглашавање прописа у овој области са међународним стандардима					2010
35. Праћење и предузимање мера у вези са радним миграцијама	МИНРСП				2009-2010
36. Успостављање популационе политике у локалној заједници путем: а) организовања регионалних скупова (едукација носиоца активности у локалној заједници, размена искустава, праћење мера) б)Финансијска подршка недовољно јаким локалним самоуправама за развој неопходних услуга	МИНРСП	140.000 15,000.000			2009-2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
37. Социјална интеграција угрожених група - Подршка развоју социјалног становања у заштићеним условима кроз размену искустава локалних самоуправа -Увођење ромских координатора у 30 општина -жртве трговине људима - организовање регионалних семинара служби и НВО Финансијска подршка локалним самоуправама за социјалну интеграцију положаја циљне групе	МИНРСП,	5.100 140.000 120.000 15,000.000			2009-2010 2009-2010 2009-2010 2009-2011
38. ,,Регистар повреда на раду и професионалних болести".	МИНРСП МЗ	2.000.000		Преложен за ИПУ	2009-2010
39. Модернизација и интеграција система инспекције рада у Републици Србији у складу са стандардима и праксом Међународне организације рада и Европске уније	МИНРСП	200.825	38.000	Министарство спољних послова Краљевине Норвешке	2008-2009 (у току)
40. Доследна примена прописа из области безбедности и здравља на раду у делатности грађевинарства и индустрије грађевинског материјала	МИНРСП	500.000			2009
41. Сузбијање рада "на црно"	МИНРСП	500.000			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
42. Израда Акциононог плана за сузбијање рада на црно	МИНРСП				2009
43. Процена здравственог стања и здравствених потреба бораца ратова '90 (са нагласком на ментално здравље)	МИНРСП	30.000			2008- 2011
44. Примена и спровођење стандарда Европске уније у области безбедности и здравља на раду у Републици Србији – Побољшање стања безбедности и здравља на раду у текстилној индустрији	МИНРСП	650.000			2009-2010
45. Заштита деце са сметњама у развоју која су на резиденцијалном смештају у установама социјалне заштите у Републици Србији	МИНРСП	250.000			2008-2010
46. Израда анализе у области заштите деце са сметњама у развоју која су на резиденцијалном смештају у установама социјалне заштите у Републици Србији	МИНРСП	20.000			2009
47. Трансформација установа за децу и развој одрживих алтернативних видова збрињавања деце	МИНРСП	1.221.000		УНИЦЕФ и ЕУ	2008-2010
48. Изградња капацитета запослених у 20 установа за смештај деце и одраслих лица ометених у развоју	МИНРСП	130.000			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
49. Имплементација Општег протокола о заштити деце од злостављања и занемаривања	МИНРСП	*			2009 Коментар Наставак реализације пројекта из 2006. године Пројекти за које *нису обезбеђена средства*, а приоритети су и за наредни период
50. Имплементација Посебног протокола о заштити деце од злостављања и занемаривања у установама социјалне заштите	МИНРСП	300.000			2009 Коментар Наставак реализације пројекта из 2006. године Пројекти за које *нису обезбеђена средства*, а приоритети су и за наредни период
51. Унапређење квалитета заштите деце и породице: Заштита деце са проблемима менталног здравља, Превенција и заштита жртава злоупотребе, занемаривања и породичног насиља, Подршка осамостаљивању младих који напуштају заштиту у домовима за децу и хранитељским породицама, Успостављање система институционалне и ванинституционалне заштите малолетних учинилаца кривичних дела, Унапређивање заштите деце без родитељског старања применом института хранитељства и Унапређење примене института усвојења у заштити деце без родитељског старања	МИНРСП	3.000.000		о	2010-2012 Коментар Овај велики пројекат би се реализовао до 2010. године. Дата је груба процена средстава за 2 године спровођења пројекта.

3.5. Пољопривреда, шумарство и водопривреда

Пољопривреда је основна делатност великог дела становништва Србије. Нешто мање од половине целокупне популација (44%) живи на селу. Пољопривреда представља важан фактор економије у Србији, исто као и спољна трговина (трговина пољопривредним производима чини око 12% од укупне спољно трговинске размене). Ове чињенице сврставају пољопривреду у посебну категорију у систему привреде, друштва и екологије земље. Пољопривреда представља традиционално значајан сектор привреде, основу за велики број осталих активности које су више или мање везане за њу. Штавише, пољопривреда је носилац регионалног развоја земље, и покретач великог дела привреде уопште у почетним фазама транзиције.

Пољопривреда учествује у БДП-у са око 11% (око 18%, ако се укључи и прехрамбена индустрија), упошљава око 23% укупно запослених, односно 17 % активног становништва, а у извозу учествује са око 20%.

Србија има велики потенцијал у сектору пољопривредне производње захваљујући повољним климатским условима, добрим природним карактеристикама земљишта и расположивим водним ресурсима, међутим, тај потенцијал није у потпуности искоришћен.

Пољопривреда у Србији се не сматра обичном економском граном, како због специфичности ове производње, традиције, која се уз њу везује тако и великих очекивања. У свим општинским или регионалним стратегијама препозната је као један од основних стратешких праваца развоја, а већина становништва како руралног тако и урбаног у њој виде највећу развојну шансу Србије. Пољопривреда јесте економска грана која може да произведе више богатства него што то чини сада и на тај начин допринесе развоју земље и може да представља краткорочни пуфер за олакшавање транзиционих процеса али не може да настави да запошљава број људи који је тренутно упослен, а да буде конкурентна у окружењу у којем Србија тежи кроз интеграцијске процесе. Сукоб улоге пољопривреде у економском развоју и њене социјалне компоненте је оно што је карактерисало протекли период. Институционалне и законодавне реформе у сектору пољопривреде су започете заједно са демократским променама 2000. године као одговор Владе Србије како на на тржишне процесе тако и на захтеве ЕУ и као такве представљају изузетно значајан део процеса Европских интеграција Србије.

Може се уочити неколико јасних карактеристика и трендова:

Промена власничке структуре и укрупњавање поседа: Иако није завршена приватизација целокупног сектора, јер одређени број комбината није приватизован а највећи број "старих задруга" нема решен статус него још увек послују по принципима друштвеног капитала у коме запослени управљају "задругом", може се рећи да се овај процес приводи крају. Законом о пољопривредном земљишту, одлучено је да приватизација државног земљишта сачека реституцију а да се у међувремену државно земљиште кроз лицитацију издаје најбољем понуђачу, који овог пута може бити и пољопривредник за разлику од пре када је државним земљиштем могло да управља само предузеће. Иако се применом Закона о приватизацији и Закона о пољопривредном земљишту велики део земљишта и ресурса алоцирао ка произвођачима који су у стању да остваре већи профит, припремљене су измене и допуне ових аката којима ће се додатно уредити ова област и отклонити све евентуалне тешкоће која су настале у примени основних Закона.

Нестабилност аграрне политике: Карактеристичне су три фазе у протеклих осам година у аграрној политици. Прва, (2001 – 2003) орјентисана ка ценовној подршци за одређене културе (соја, сунцокрет, шећерне репа, пшеница) и одсуство других мера аграрне политике. Друга (2004-2006) у којој се укидају ценовне подршке и прелази се на подршку инвестицијама и руралном развоју и трећа (2007-2008) карактеристична по успостављању плаћања по површини и грлу стоке и доношењу бројних ad hoc нетржишних мера. Иако наведено указује на неконзистентност аграрне политике, и отежано дугорочно планирање које је резултирало смањењем инвестиција у сектору и нетржишним преливањем добити између учесника у тржишном ланцу, увођењем подстицајних мера ће се препознати и уклонити слабе тачке домаћег аграра са циљем трансформације пољопривреде у модеран и тржишно успешан сектор. У складу са наведеним, Министарство пољопривреде је израдило Стратегију руралног развоја и трогодишњи Национални програм пољопривреде који представља документ помоћу којег се спроводи пољопривредна политика.

Развој институција подршке и законодавног оквира: Нереформисана Дирекција за робне резерве и водопривредне организације које још послују као друштвена предузеће, неспроведена реформа научних институција подршке пољопривреди су неки од незавршених послова у успостављању инситуционалног оквира за развој пољопривреде. Такође још увек не постоји јасно изражена спремност унутар задружних савеза, привредне коморе и струковних организација за унутрашње реформисање које би овим организацијама омогућило да буду носиоци развоја. Готово све Саветодавне службе од укуппно 35, су завршуле процес преласка из

друштвеног у државно односно приватно власништво. С друге стране неколико значајних институција је успостављено у овом периоду као што су: Управе за ветерину, заштиту биља, воде и шуме, Генерални инспекторат, регистар пољопривредних газдинстава и Секретаријат за пољопривреду покрајине Војводине.

Успостављено и Управе за земљиште и Управе за аграрна плаћања, као централне институције у земљи надлежне за спровођење државне политике подстицања пољопривредне производње.

То практично значи да ће се сва плаћања која Министарство пољоприведе реализује према крајњим корисницима, тј пољопривредним произвођачима спроводити преко Управе за аграрна плаћања, уместо досадашње реализације преко Управе за трезор Министарства финансија чиме ће се знатно унапредити могућност контроле токова новца као и пружање услуга. Оснивање Управе за аграрна плаћања и њена каснија акредитација представљају предуслов за приступ фондовима Европске уније намењеним руралном развоју и пољопривреди (V компонента ИПА).

У току су интензивне активности усмерене ка формирању Дирекције за Националне лабораторије.

Такође је усвојено неколико закона: Закон о заштити права оплемењивача биљних сорти, Закон о добробити животиња, Закон о изменама и допунама Закона о репродуктивном материјалу шумског дрвећа, Закон о пољопривреди и руралном развоју, Закон о средствима за заштиту биља, Закон о сточарству, Закон о генетички модификованим организмима, Закон о безбедности хране, Закон о етанолу, Закон о ракији и другим алкохолним пићима, Закон о здрављу биља, Закон о јавним складиштима.

Започет развој тржишта кредита и тржишта земљишта: Без развијеног тржишта кредита и тржишта земљишта не може се замислити успешна пољопривреда. Реформа банкарског сектора, успостављање регистра пољопривредника уз обавезу отварања рачуна у банци, мере министарства за поспешивање развоја тржишта кредита и сл. допринеле су смањењу специфичних ризика везаних за кредитирање пољопривредника, и банке све више своје тржиште проналазе међу пољопривредницима, што отвара могућност за развој тржишта земљишта, како тржишта закупа тако и продаје.

Смањење учешће пољопривреде у БНД: Константан тренд смањења учешћа пољопривреде у БНД није условљен искључиво растом вредности пољопривредне производње (ВПП) него и развојем осталих сектора. Тако је 2001 укупна ВПП износила 135.08 милијарди динара (у сталним ценама 2002) што је чинило 15.7% учешћа у БНД а 2006 године остварена је ВПП од 137.8 милијарди што чини 10.7% учешћа у БНД.

Значајно повећање вредности извоза: Отварање тржишта ЕУ за пољопривредно-прехрамбене производе из Србије (Autonomous Trade Preferences из 2000 године) али и целе мреже билатералних трговинских споразума са земљама региона (данас оличеној у CEFTA споразуму), стварају услове за трансформацију Србије у земљу нето-извозника хране. Она то по први пут постаје 2005. године са суфицитом од око 255 мил$. Висока домаћа заштита, поновно успостављање покиданих трговинских веза, извозне субвенције, и бројне компаративне предности доводе до даљег раста спољнотрговинског суфицита у овој области који 2007. године износи преко 600 мил$.

Постепено отварање тржишта: Поред либерализације из 2001 године пољопривреда Србије још увек има највећу заштиту у региону (просечни ТЕ%=21%). Преговорима у оквиру СТО и ССП ниво заштите ће бити фазно смањиван (ССП у року од 6 година до нивоа од 3.1% просечног ТЕ%). Међутим, висока заштита која је на снази готово пуно десетлеће утицала је на објективности и смањила могућност да се у потпуности сагледају нивои конкурентности домаћих производа.

Неизграђени модерни тржишни ланци који раде у легалној зони: Два су основна изазова у успостављању тржишних ланаца. Први, како укључити мале произвођаче у модеран тржишни ланац јер су у великој мери неконкурентни, раде неформалним каналима и њихов трошак успостављања стандарда је велики. Други, како повећати конкурентност на нивоу прерадних капацитета који ће бити у стању да повећају потрошњу кроз проналажење нових тржишта. Очигледна је велика конкуренција на нивоу примарне производње а мала конкурентност на нивоу прераде, која је првенствено условљена неатрактивним подручјем за инвестирање услед неиспуњавања извозних стандарда ЕУ за велику групу производа, непредвидивости политике подршке, неизграђених институција, непознавање стварне конкурентности услед високе царинске заштите и сл.

С друге стране бројни су трендови који се дешавају, и који ће тек узети маха на нивоу пољопривредника или становника руралних предела. Неки од основних трендова који се уочавају су:

- ***Смањење броја пољопривредника*** условљено не само њиховим одласком у друге секторе и неприхватањем младих да наставе посао својих родитеља, него и немогућношћу да се буде конкурентан на тржишту са постојећим нивоом и начином производње. Тиме се јавља и ефект повећања старачких домаћинстава у руралним крајевима.

- Услед унапређења технологије у производњи хране све је мања потреба за радном снагом у пољопривреди и све је већа ***диверсификација активности на пољопривредном домаћинству*** у правцу туризма, занатства и услуга.
- Све ***већа миграција за послом*** у градовима која се јавља услед тога што: а) напреднији делови руралне заједнице напуштају сеоске средине због бољих социо економских услова у граду; б)сиромашнији слојеви су приморани тражити посао ван пољопривреде због све већег притиска услед ниског прихода у пољопривреди на малом домаћинству.
- Све ***већа урбанизација руралних предела*** и повећање потражње за услужним пословима у руралним подручјима, а која захтева специфична знања људи који живе у руралним подручјима.
- ***Смањење пољопривредних површина*** на рачун изградње индустријских и услужних паркова.
- Пољопривредно домаћинство које мења своју улогу јер није више само оно које производи храну него су потребна све шира и већа знања и вештине о економији, маркетингу, менаџменту у пољопривреди али и потреба за повећаним нивоом едукације руралног становништва, које ће све више налазити посао у услужним делатностима.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије је надлежна институција која се бави креирањем и дефинисањем пољопривредне политике и политике руралног развоја. Унутрашњу организацију Министарства чине: Сектор аналитике и аграрне политике; Сектор за рурални развој; Сектор за пројектно и финансијско управљање; Генерални инспекторат и Сектор за правне и опште послове, као и органи управе у саставу Министарства: Управа за ветерину, Управа за заштиту биља, Управа за шуме, Управе за земљиште, Управе за аграрна плаћања и Републичка дирекција за воде.

Постојећи стратешки документ који дефинише политику и развој сектора пољопривреде Републике Србије је Стратегија развоја пољопривреде Републике Србије („Службени гласник РС”, број 78/05).

Важећом Стратегијом развоја пољопривреде, у аграрној политици начињен је снажан заокрет у стратешким циљевима и имплементационим механизмима. Реформисана аграрна политика усмерена је на раст конкурентности породичног и комерцијалног газдинства. У имплементационим механизмима прешло се са политике подстицаја дохотка на подстицај инвестиција.Основни правци аграрне политике су:

- промена структуре (произвођача, власништва и институција);
- развој тржишта и тржишних механизама;
- рурални развој и заштита животне средине.

У складу са напред наведеним правцима развоја пољопривредне области дефинисани су средњорочни приоритети у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде су:

- Додатно ојачати административне капацитете за формулисање и спровођење политике; креирати и почети спровођење политике за рурални развој,
- Наставити јачање ветеринарског, санитарног, фитосанитарног законодавства и контроле у области безбедности хране, као и лабораторије за контролу вина,
- Унапредити управљање отпадом и смањити загађивање у области пољопривреде,
- Ојачати системе пољопривредног и прехрамбеног тржишта, укључујући контроле квалитета и анализу ризика на критичним тачкама [hazard analysis critical control point (HACCP)],
- Смањити поремећаје на пољопривредним тржиштима узроковане променама политике и реформисати Дирекцију за робне резерве,
- Проширити идентификацију и регистрацију животиња,
- Ојачати функционисање тржишта земљишта, започети са реформом земљишта, реструктуирањем и приватизацијом великих фарми,
- Креирати услове за задовољење потреба пољопривредних произвођача за краткорочним, средњорочним и дугорочним кредитима,
- Наставити са усклађивањем реформи са правилима СТО и обавезама да би се убрзало приступање СТО,
- Стварање модерних и ефикасних институција које развијају, спроводе и надгледају ефикасну политику и успешно преговарају са ЕУ и осталим трговачким партнерима,
- Изграђивати институције које могу квалитетно и ефикасно да спроводе водопривредну политику, у циљу ефикасног управљања воденим ресурсима, које при томе могу саме

да се финансирају и које ће задовољити потребе корисника, како у руралним и урбаним срединама,
- Изградити системе за прикупљање, транспорт и пречишћавање отпадних вода насеља, посебно у угроженим зонама,
- Обезбедити ефикасну одбрану од поплава санацијом постојећих и уградњом недостајућих објеката за заштиту од штетног дејства вода,
- Унапређење стања ресурса и развој шумарског сектора.
- Унапредити поступак признавања и заштите сорти пољопривредног биља у складу са процедурама у земљама Европске Уније (набавка одговарајуће опреме и едукација запослених)

У протеклих седам година, међународна подршка сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде углавном је била техничке природе и намењена за јачање институционалних капацитета сектора и израду програма и планова будућег развоја, а један део међународних средстава је уложен и у реконструкцију лабораторија и система за наводњавање и одводњавање. У наставку је дат преглед спроведених међународно финансираних пројеката у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде:

Табела 30. ***Најважнији пројекти у области пољопривреде, шумарства и водопривреде у периоду 2000. - 2008. године:***

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
1. Пројекат техничке помоћи- Policy advisory unit	ЕАР	2001-2003
2. Реформа лабораторије за контролу ланца безбедности хране	ЕАР	2002-2004
3. Регистрација говеда у складу са ЕУ системом	ЕАР	2003-2006
4. Подршка успостављању информационог система на тржишту пољопривреде	УСДА	2004
5. Анализа робе широке потрошње	УСДА	2004
6. Институционална изградња унутар МПШВ	ЕАР	2004-2005
7. Реформа ветеринарске, фитосанитарне и санитарне Инспекције	ЕАР	2004-2007
8. Изградња институционалних капацитета у Управи за заштиту биља МПШВ	ЕАР	2008 -
9. Политика руралног развоја и система плаћања	ЕАР	2006-2008
10. Реформа транзиције пољопривреде Србије (СТАР)	Светска банка	2008-2011
10а. Припремна фаза за СТАР: Пројекат In situ конзервација агробиодиверзитета,	ГЕФ-ПДФБ	2006
10б. Припремна фаза за СТАР: Пројекат Развој руралног пословног окружења	ПХРД	2006
11. Развој сектора шумарства у Србији	ФАО/Финска	2005-2008
12. Мрежа југоисточне Европе за развој биљних генетичких ресурса	Шведска	2004- 2014
13. Програм Сектора шумарства Србије	Аустрија	Јан –Дец 2004
14. Подршка реструктурирању ЈП „Србијашуме”	Норвешка	2004-2006

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
15. Смањења загађења реке Дунава	Светска банка	2006-2010
16. Рехабилитација система за наводњавање и одводњавање	Светска банка	2006-2011
17. Институционално подизање капацитета унутар Управе за ветерину	ЕАР	2006-2009
18. Изградња капацитета за регулисање винског сектора у Републици Србији	ЕАР	2006-2008
19. Водопривредни информациони систем	ЕАР	2007-2009
20. Пројекат ЕУ Инфо центар за пољопривреду Србије	Словачка	2005-2007
21. Јачање капацитета Републичке дирекције за воде	ЕАР	2006-2009
22. Подршка изради нацрта стратегије уређења земљишта (комасације) са пилот пројектом	ФАО	2006-2007
23. План управљања речним сливом – пилот пројекат за слив реке Колубаре	Шведска	2006 -
24. Израда Стратешког плана развоја канализационе мреже и третмана отпадних вода у сливу Јужне Мораве и припрема тендерске документације за конструкцију	ЕАР	2007 -2009
25. Јачање капацитета администрације лабораторија ланца исхране	ЕАР	2006-2009
26. Развој Националног оквира за биолошку сигурност за Србију"	UNEP/GEF	2005 – 2008
27. „Изградња капацитета за успешно приступање Механизму олакшане размене информација, у циљу успешне имплементације одредби Картагена протокола о биолошкој сигурности и размене информација о, и искустава у вези са живим модификованим организмима"	UNEP/GEF	2008 - 2011
28. Јачање капацитета за економска истраживања у оквиру МПШВ	УСДА	2008
29. Изградња капацитета за ЛЕАДЕР активности у Републици Србији-ЛЕАДЕР Србије	Влада Румуније/УНДП	2008-2009
30. Помоћ сектору пољопривреде у Републици Србији путем оживљавања домаће производње ђубрива	Влада Јапана	2008
31. Подршка пољопривредној и политици животне средине	Влада Холандије	2008-2010
32. Израда Стратешког плана развоја канализационе мреже и третмана отпадних вода у сливу Јужне Мораве и припрема тендерске документације за конструкцију "Модела" постројења за прераду отпадних вода	ЕУ пројекат	2007-2009
33. Подизање капацитета Републичке дирекције за воде	ЕУ пројекат	2008-2010
34. Израда прве верзије плана за управљање ризиком од поплава на сливу реке Тамнава	СИДА 2008-2009	
35. Израда студије изводљивости за фабрику третирања отпадних вода у општинама Ужице И Врање	ЕУ пројекат	

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
36. Развојна мрежа југоисточне Европе за биљне генетичке ресурсе (СЕЕДНет)	СИДА	
37. Техничка подршка систему обележавања и регистрације животиња у Републици Србији	ЕУ пројекат	2008-2010
38. Развој и спровођење Националног Акционог Плана у циљу унапређења управљања шумама и контроле бесправних сеча у земљама Источне Европе и Централне Азије	Светска банка	2008 -2010
39. Приватно и шумарство локалних заједница - развој животног благостања на основу права власништва у одабраним земљама ЈИ Европе	ЦЕПФ/ФАО/ПРОФОР	2008-2009
40. Изградња и реконструкција граничног прелаза Прешево и Батровци	ЕУ пројекат	2008-2009
41. Изградња и реконструкција граничног прелаза Бездан, Ватин и Велико Градиште	ЕУ пројекат	2008-2009

Пројекти из НИП-а:

1. Изградња атарског пута Десиње - Мајиловац
2. Изградња повезаног водовода Бешка-Чортановци
3. Унапређење заштите од вода у сливу реке Јадар
4. Формирање и умрежавање локалних развојних институција у Источној Србији
5. Смањење губитака пијаће воде

Такође, Министарство пољопривреде је дефинисало активности и мере подршке које ће бити предузете, и поставило јасне и реалне циљеве који се желе остварити у периоду од 2009 – 2011:

1. Изградити одржив и ефикасан пољопривредни сектор који може да се такмичи на светском тржишту, доприносећи порасту националног дохотка.
2. Обезбедити храну која задовољава потребе потрошача у погледу квалитета и безбедности.
3. Осигурати подршку животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде, а нису у стању да својим развојем прате економске реформе.
4. Осигурати подршку одрживом развоју села
5. Сачувати животну средину од негативних ефеката пољопривредне производње
6. Припремити пољопривреду Србије за интеграцију у ЕУ
7. Припремити политику домаће подршке и трговине у пољопривреди правилима СТО

Ове мере и циљеви као и начини за њихово спровођење детаљно ће бити разрађени у оквиру Националног програма пољопривреде за период 2009 - 2011. године који, према Закону о пољопривреди[46], предложеном за усвајање 2008. године, представља документ помоћу којег се спроводи пољопривредна политика.

Ради повећања конкурентности и ефикасности пољопривреде наставиће се ***изградња институција*** у функцији њеног прилагођавања тржишном начину привређивања и условима који владају у ЕУ. Предузеће се и мере које треба да поспеше стварање потребне структуре комерцијалних газдинстава, а то подразумева укрупњавање газдинстава и пружање подршке младим произвођачима, као и њиховом удруживању. Наставиће се са ***кредитирањем унапређења примарне производње*** и пласмана тржишних вишкова регистрованих пољопривредних газдинстава. Обезбедиће се да решења у закону о денационализацији не угрожавају функционисање и развој приватизованих предузећа из области пољопривреде.

Донеће се нов закон о задругама и нова стратегија развоја задругарства, у складу са стандардима ЕУ, са циљем реформе задружног сектора и решавања проблема власништва над имовином задруга.

Законом о пољопирвреди и руралном развоју дате су основе ***политике руралног развоја***, уз претходно дефинисање руралних подручја и критеријума за обављање категоризације

[46] „Националним програмом утврђују се краткорочни и средњерочни циљеви пољопривредне политике, начин, редослед и рокови за остваривање наведених циљева, очекивани резултати, као и облик, врста, намена и обим појединих државних подстицаја.“ (Члан X, Закон о пољопривреди).

по ЕУ моделу о мање повољним подручјима за производњу. У наредном периоду донеће се Стратегија пољопривреде и руралног развоја, уз претходно дефинисање руралних подручја и критеријума за обављање категоризације по ЕУ моделу о мање повољним подручјима за производњу, затим, Национални програм руралног развоја за период 2010-2013. године, а на бази закон о пољопривреди и руралном развоју, формираће се интегрисани систем за аграрна плаћања. И закон о пољопривредним саветодавним службама(у процедури). У сарадњи са тимом који спроводи стратегију за смањење сиромаштва, предвођен потпредседником Владе РС, ће бити покренута процедура за оснивање међуминистарског тела које би требало да координира активности и прати имплементацију програма руралног развоја.

Развој сектора ***шумарства*** базираће се на принципима одрживог газдовања шумским ресурсима и интегралног газдовања простором, у складу са *Стратегијом развоја шумарства Републике Србије.* Циљеви политике у области шумарства су обезбеђење економских, еколошких и социјалних функција шума, повећање доприноса шумарства економском развоју, адекватна заштита и очување шума, унапређење њиховог стања, подизање нових шума и развој шумарства као привредне гране. Ради остваривања тих циљева успоставиће се одговарајући институционални и финансијски оквири и механизми. Економским и другим мерама обезбедиће се једнак третман свих облика својине над шумама у смислу њихове правне заштите, финансијске подршке и адекватне организације. Донеће се закон о шумама и национални акциони план, а на бази њега програми развоја шумарског сектора Републике (програм утврђивања стања приватних шума и развоја шумарства у руралним областима, програм мултидисциплинарног истраживања и обуке кадрова за спровођење и имплементацију законске регулативе, као и програм увођења најбоље технологије у вишенаменском коришћењу шумарства и ловства).

Донеће се закон о дивљачи и ловству којим ће се дефинисати институционални оквир за развој ловства и успоставити јасни односи између власника и корисника овог природног добра. Сви субјекти у ловству (јавна предузећа, ловачки савез и ловачка удружења, друга предузећа и правна лица) имаће једнака права и обавезе у газдовању дивљачи. Посебна пажња ће се посветити развоју ловног туризма, у складу са *Стратегијом развоја туризма Србије* и у сарадњи са ресорним министарством.

Ради ефикаснијег управљања водним ресурсима, након доношења националне стратегије ***развоја водопривреде*** и новог закона о водама, донеће се подзаконска акта и други прописи из области вода, у складу са Оквирном директивом о водама ЕУ и са другим директивама и стандардима ЕУ у области вода. Дефинисаће се приоритетни пројекти од државног значаја и утврдити носиоци, извори средстава, модели финансирања и динамика реализације.

Током 2009. године биће успостављен водопривредни информациони систем. Извршиће се реструктурирање јавних водопривредних предузећа и формираће се нова тела са саветодавном функцијом и функцијом укључења јавности у делатности управљања водама. Обезбедиће се улагања у комуналну инфраструктуру водоснабдевања, укључујући и регионалне системе, чиме ће се повећати проценат становништва снабдевеног водом која је под контролом. Повећаће се улагања у реконструкцију постојећих и изградњу нових капацитета у системима за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода. Обезбедиће се ревитализација постојећих и изградња нових објеката и система за водоснабдевање и за заштиту вода, као и изградња, реконструкција и санација хидромелиорационих објеката. Изградњом објеката за заштиту од поплава повећаће се степен заштите градова и насеља лоцираних уз велике водотокове.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је дефинисало конкретне пројекте које треба спровести у овој области у наредне три године (табеле у наставку).

Табела 31. ***Табела 22. Приоритетни инвестициони пројекти у области пољопривреде, шумарства и водопривреде у периоду 2009.- 2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Опремање лабораторија за испитивање ракија и етил/алкохола по стандардима ЕУ	Генерални инспекторат	1.500.000	200.000	1.300.000	2009. г

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
2. Унапређење пољопривредне механизације (механизације са малим радним захватом за пољске огледе) и опреме за унапређење поступка признавања и заштите сорти пољопривредног биља	Управа за заштиту биља	1,150 000			2009. г
3. Опремање и успостављање мреже лабораторија за детекцију, идентификацију и квантификацију генетичке модификације, као и обука људских ресурса (изолација гена, секвенционирање, итд)	Сектор за аграрну политику	2.000.000			2009. г
4. Подизање стакленика и производња расада поврћа и цвећа у стакленицима за тржиште CEFTE..	Сектор за аграрну политику/ Департман за ратарство и повртарство, Пољ,фак.НС	1.500.000			2009.г
5. Опремање лабораторија за испитивање вина по стандардима ЕУ и унапређење самоконтроле квалитета вина код асоцијација произвођача	Сектор за аграрну политику	2.500.000	200.000	2.300.000	2009. г
6. Оптимизација система контроле, класификације, вредновања и разврставања масовних зрнастих култура у промету у циљу оптимизације њиховог искоришћења у производњи хране, извозу и енергетици	Сектор за аграрну политику	10.000.000		10.000.000	2009. г
7. Успостављање Регистра привредних субјеката из области пољопривреде и прехрамбене индустрије у циљу израде економских анализа за потребе вођења аграрне политике	Сектор за аграрну политику	5.000.000		5.000.000	2009. г

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
8. Проширење капацитета и опремање регионалне лабораторије за контролу квалитета дувана и дуванских производа	Сектор за аграрну политику	3.000.000		3.000.000	2009. г
9. Информациони систем за слив реке Мораве	Дирекција за воде	4.000.000			2009. г
10. Изградња водопривредних објеката и спровођење програма за заштиту вода као и заштиту од штетног дејства вода	Дирекција за воде	29.300.000	29.300.000 (НИП)		2009. г
11. Финансирање изградње водопривредних објеката за водоснабдевање и прикупљање, транспорт и третман отпадних вода	Дирекција за воде	20.000.000	20.000.000		годишњи програм радова
12. Финансирање изградње водопривредних објеката за заштиту од штетног дејства вода	Дирекција за воде	10.000.000	10.000.000		годишњи програм радова
13. Изградња бране„Сврачково" у оквиру РВС „Рзав" фаза 1	Дирекција за воде	20.000.000	5.000.000		2009. год
14. Набавка софтвера за повезивање базе података регистрованих газдинстава са ветеринарском базом података, као и образовање база података у другим секторима, ради ефикаснијег креирања аграрне политике	Сектор за аграрну политику	1.500.000			
15. Подизање интензивних засада јагодастог воћа са савременом технологијом гајења (систем за наводњавање, противградна мрежа, одговарајући сортимент, сертификован садни материјал...)	Сектор за аграрну политику	5.000.000			2009. г

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
16. Заснивање матичних засада воћа са сертификованим садним материјалом	Сектор за аграрну политику	2.000.000			2009. г
17. Подизање инфраструктурних и ИТ капацитета централног нивоа и регионалних канцеларија ветеринарске инспекције	Управа за ветерину	6.000.000 .			2 године
18. Унапређење система обележавања и регистрације животиња и консолидација централне базе података	МПШВ - Управа за ветерину	500.000			2010
19. Успостављање и опремање референтне фитосанитарне, семенске и лабораторије за резидуе у комплексу Батајница	Управа за заштиту биља	4,500,000			
20. Оснивање Националне референтне фитосанитарне лабораторије	Управа за заштиту биља	10.000.000			

Табела 32. ***Приоритетни реформски пројекти МПШВ у периоду 2009.-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Унапређење производње и пласмана гљива (јестивих, за индустријску прераду и са медицинским својствима).	Сектор за аграрну политику/Пољ.факултет Земун	700.000			2009. година
2. Успостављање система оцењивања и класирања по месната свињских трупова на линији клања.	Сектор за аграрну политику	2.000.000			
3. Увођење селекцијских метода у сточарству по ЕУ стандардима	Сектор за аграрну политику	1.000.000			

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
4. Унапређење развоја руралних области кроз ревитализацију виноградарске и винарске производње	Сектор за аграрну политику	5.900.000	900.000	5.000.000	2009. година
5. Селекција локалних и аутохтоних сорти винове лозе и сертификација садног материјала по стандардима ЕУ	Сектор за аграрну политику	1.900.000	200.000	1.700.000	2009. година
6. Осмотски процеси у технолошким поступцима прераде воћа и поврћа, пилот пројекат	Сектор за аграрну политику/ Институт за прехрамбену технологију и биохемију, Пољ.фак.Земун	700.000			
7. Унапређење поступка сушења шљиве и рехидратације суве шљиве	Сектор за аграрну политику/ Институт за прехрамбену технологију и биохемију, Пољ.фак.Земун	200.000			
8. Могућности мембранских сепарационих процеса у погледу квалитета сокова од воћа и поврћа	Сектор за аграрну политику/ Институт за прехрамбену технологију и биохемију, Пољ.фак.Земун	200.000			
9. Откуп, складиштење, чување и дистрибуција свежег воћа и поврћа (формирање дистрибутивних центара)	Сектор за аграрну политику	2.000.000			
10. Селекција локалних и аутохтоних сорти воћа	Сектор за аграрну политику	1.000.000			
11. Успостављање воћарског регистра и катастра	Сектор за аграрну политику	1.000.000			
12. Успостављање индустријског регистра – регистар прерађивача воћа и поврћа и произвођача пића	Сектор за аграрну политику	1.500.000			

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
13. Развој центра за контролу квалитета прехрамбених производа биљног порекла	Сектор за аграрну политику/ Институт за прехрамбену технологију и биохемију, Пољ.фак.Земун	5.000.000			
14. Оснивање балканског едукативног центра за производњу и квалитет поврћа	Сектор за аграрну политику/ Департман за ратарство и повртарство, Пољ,фак.НС	1.000.000			
15. Подршка развоју и јавно шумарских служби	Управа за шуме	2,200,000			
16. Јачање социјалног капитала на селу кроз интензивирање сарадње ново отворених пољопривредних задруга и удружења са мрежом за рурални развој	Сектор за рурални развој	1.460.000			
17. Утврђивање критеријума за управљање производњом и контролом здравственог стања и репродукције у говедарству	Управа за ветерину	1.066.403			
18. Успостављање система за програмирање пројектима у МПШВ	Сектор за аграрну оперативу и фин управљање	150,000			
19. Рејонизација воћарске производње у Србији	Сектор за аграрну политику	500,000			
20. Израда регистра произвођача воћа и регистра воћних ракија и других алкохолних пића	Сектор за аграрну политику	500,000			
21. Јачање капацитета Управе за земљиште и успостављање информационог система у складу са ЕУ стандардима	Сектор за аграрну политику	314,000			

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
22. Подршка ка изградњу компензационог фонда по основу Закона о јавним складиштима	Сектор за аграрну политику	2,000,000			
23. Изградња капацитета лабораторија за тестирање млека и успостављање система за контролу квалитета сировог млека у Србији	Сектор за аграрну политику	100,000			
24. План за заједничко управљање ванредним ситуацијама на сливу реке Саве“	Дирекција за воде	3,000,000			
25. Обука и тренинзи запослених у Одељењу за признавање и заштиту сорти пољопривредног биља у процедурама, употреби програма, искуствима из других земаља у области признавања и заштите сорти пољ. биља	Управа за заштиту биља	1.200.000			
26. Техничко опремање лабораторија за фитосанитарну контролу (семена, садног материјала...) (карантински штетни организми на биљу, семену, расаду, садном материјалу...)	Управа за заштиту биља	4.000.000			
27. Подизање административних и техничких капацитета у области производње, сертификације и контроле садног материјала	Управа за заштиту биља	3.000.000			

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
28. Техничко опремање , успостављање и развој фитосанитарног информационог система обука особља за упис и вођење фиторегистра и регистра за семе и садни материјал (пилот пројекат)	Управа за заштиту биља	4.000.000			
29. Јачање система посебног надзора над одређеним штетним организмима у складу са контролним директивама	Управа за заштиту биља	500.000			
30. Израда система за прогнозу биљних болести и штеточина (пилот пројекат)	Управа за заштиту биља	5.000.000			
31. Акредитација регионалних лабораторија	Управа за заштиту биља	1.000.000			
32. Оснивање сертификационог тела и лиценцирање акредитованих лабораторија	Управа за заштиту биља	1.000.000			
33. Израда и симулација (Emergency plan/План хитне акције (пилот пројекат)	Управа за заштиту биља	1.000.000			
34. Успостављање система примене контроле безбедности хране за животиње хармонизован са ЕУ, у оквиру министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде	Управа за ветерину	505.588		505.588	
35. Анализе ризика приликом увоза животиња, (квалитативна и квантитативна) производа анималног порекла и хране за животиње	Управа за ветерину	500.000			2008

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
36. Унапређење рада лабораторија а за увођење биосигурносних мера	Управа за ветерину	500.000			2008
37. Хармонизација националног законодавства са регулативама ЕУ у области хране животињског порекла и имплементације нових законских одредба	Управа за ветерину	2.000.000			2 године
38. Корисничка подршка система обележавања и регистрације животиња крајњим корисницима на регионалном нивоу	Управа за ветерину	18.000 за 2008. годину			2008
39. Унапређење информационог и просторног система	Управа за ветерину	500.000			Што пре 2007
40. Хармонизација и одређивање услова за увоз животиња, производа и хране животињског порекла и хране за животиње, а по стандардима ЕУ и СТО, као и успостављање система TRACES и RASFF	Управа за ветерину	2.000.000			За TRACES систем крај 2009. године
41. Јачање капацитета за превенцију и контролу болести плавог језика	Управа за ветерину	500.000 евра			2 године
42. Јачање капацитета за превенцију и контролу болести туберкулозе говеда и успостављање статуса газдинстава слободних од туберкулозе говеда	Управа за ветерину	2.000.000 .			3 године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
43. Стратешки мастер план за канализациону и мрежу отпадних вода за западноморавски басен	Дирекција за воде	3,000,000		ИПА 2007	2009. година
44. Студија зона поплава у Србији – фаза I	Дирекција за воде	2,000,000		ИПА 2007	2009. година
45. Усклађивање националног законодавства са законодавством ЕУ за пуштање у промет и контролу производа за заштиту биља и спровођење нових законских уредби	Управа за заштиту биља	1,500,000		Твининг ИПА 2008	2010. година
46. Техничка помоћ за развој стратегије за апроксимацију вода	Дирекција за воде	2,000,000		ИПА 2008	2010. година
47. Подршка у процесу контроле и ерадикацију свињске куге и беснила	Управа за ветерину	8.200.000	2,000,000	ИПА 2008 (6,200,000)	2010. година
48. Подизање квалитета вина и промоција вина са географским пореклом	Сектор за аграрну политику	1.500.000		ИПА 2008	2010. година
49. Изградња капацитета за спровођење политике руралног развоја према ЕУ стандардима – II фаза	Сектор за рурални развој	2,800,000		ИПА 2009	2011. година
50. Оснивање мреже рачуноводствени х података на пољопривредним газдинствима у Србији (ФАДН)	Сектор за аграрну политику	3,000,000		ИПА 2010	2012. година
51. Јачање капацитета саветодавне службе МПШВ	Сектор за рурални развој	2.000.000	100.000	1.900.000	2010. г
52. Партнерство за ревитализацију руралних подручја	Сектор за рурални развој	760.000		760.000	2010.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
53. Унапређење организације рада пољопривредних задруга у Србији по норвешком моделу за 2009. годину	Сектор за рурални развој	954.000		954.000	2009.
54. Формирање пројектног центра мреже за подршку руралном развоју	Сектор за рурални развој	350.000		350.000	2009.
55. Јачање руралног социјалног капитала	Сектор за рурални развој	1.500.000		1.500.000	2009.
56. Смањење загађења реке Дунав из индустрије у Србији- Фаза 2	Сектор за рурални развој	5.180.000	1.185.000	4.000.000	2010.
57. Одрживи туризам у функцији руралног развоја	Сектор за рурални развој	2.750.000		2.750.000	2009.
58. Спречавање несрећа и трагичних догађаја у пољопривреди Републике Србије	Сектор за рурални развој	60.000		60.000	2010.
59. Прилогђавање пољопривредних пракси у складу са очувањем биодиверзитета и очувања животне средине у маргиналиним подручјима	Сектор за рурални развој	250.000		250.000	2009.
60. Кориишћење пољопривредне биомасе за производњу енергије	Сектор за рурални развој	4.500.000		4.500.000	2010.
61. Промоција руралних потенцијала Србије	Сектор за рурални развој	150 000			2009. г
62. Јачање капацитета саветодавне службе МПШВ	Сектор за рурални развој	2.000.000	100.000	1.900.000	2010. г

3.6. Рударство и енергетика

Постојеће стање у енергетском сектору карактеришу: неекономске цене електричне енергије; незадовољавајуће стање енергетских објеката као последица недовољног улагања у протеклом периоду за обављање потпуних ремоната и инвестиционог одржавања, као и неусклађена ценовна политика у енергетском сектору, са становишта рационалне употребе енергената, повећање енергетске ефикасности, како у производњи и дистрибуцији, тако и код крајњих потрошача; потреба за ревитализацијом постојећих енергетских објеката и инвестицијама у производне, преносне и дистрибутивне капацитете. Постављен је стратешки и законски развојни оквир; отпочет процес стварања регионалног тржишта електричне енергије и гаса Атинским процесом и потписивањем Уговора о оснивању Енергетске заједнице; отпочето реструктурирање јавних предузећа; отпочето успостављање дерегулисаног тржишта и тржишних институција, успостављено регулаторно тело за енергетику (Агенција за енергетику Републике Србије), итд.

Либерализација тржишта електричне енергије и гаса у Републици Србији један је од неопходних и кључних фактора за подстицај и убрзање привредног развоја, али је, такође, и један од најважнијих задатака који се пред електроенергетски, гасни и нафтни сектор и државу намећу у процесу хармонизације и придруживања ЕУ. Такође, Република Србија је, најпре као потписник тзв. Атинских меморандума о разумевању (2002. и 2003. године), а потом и Уговора о оснивању Енергетске заједнице (2005. године), од самог почетка укључена у електроенергетске и гасне регионалне иницијативе и активно учествује у процесу стварања регионалног тржишта електричне енергије и природног гаса на нивоу ЈИЕ, као и његовог интегрисања у унутрашње тржиште енергије Европске заједнице.

Основни циљ реформе енергетског система је рационална употреба енергије и енергената као и повећање енергетске ефикасности у производњи, преносу, дистрибуцији и потрошњи енергије, успостављање квалитетно нових услова пословања и развоја производних енергетских сектора и сектора потрошње енергије, који ће подстицајно деловати на привредни развој Републике Србије, заштиту животне средине и интеграцију домаћег енергетског сектора у регионално и европско тржиште енергије.

Кључни документ за спровођење реформи у сектору енергетике је Закон о енергетици којим су дефинисани основни циљеви енергетске политике која се спроводи реализацијом Стратегије развоја енергетике, Програмом остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007-2012. године и енергетског биланса. Програм остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007-2012. године, који је усвојила Влада Републике Србије у јануару 2007. године, утврђује услове, начин и динамику остваривања Стратегије развоја енергетике за све секторе у енергетици.
Основни правци развоја сектора енергетике у Републици Србији су:

1) сигурно, квалитетно и поуздано снабдевање потрошача енергијом, уз смањење увоза енергената,
2) реструктурисање енергетског система, повећање енергетске ефикасности уз веће коришћење енергетски ефикасних и еколошки прихватљивих технологија и обновљивих извора енергије,
3) уравнотежени развој енергетских делатности у циљу обезбеђивања потребних количина енергије и енергената за задовољавање потреба купаца енергије и енергената.

Стратегија развоја енергетике Србије до 2015. године, усвојена у Народној скупштини 2005. године, дефинисала је приоритете чијом реализацијом ће се ови циљеви остварити, а који између осталог подразумевају реализацију програма технолошке модернизације производних система, рационалну употребу енергената и у секторима производње и у секторима потрошње енергије и улагања у изградњу нових енергетских постројења (са енергетски ефикасним и еколошки прихватљивим технологијама као и оних који користе обновљиве изворе енергије). Један од неопходних и кључних фактора за подстицај и убрзање привредног развоја Републике Србије је либерализација тржишта електричне енергије у Републици Србији, али је то уједно и један од најважнијих задатака који се пред електроенергетски сектор и државу намећу у процесу хармонизације и придруживања ЕУ.

Доношењем Закона о енергетици извршено је и неопходно усаглашавање нашег законодавства у области енергетике са прописима Европске уније који се односе на сектор енергетике. Усклађивање домаћих прописа који регулишу правне односе у сектору енергетике са прописима Европске уније, а такође и са актима који се односе на регионално тржиште, представља континуирани процес са циљем да се обезбеде неопходни услови повезивања енергетских субјеката у региону, њихов равноправан положај на тржишту енергије, приближно исти степен заштите купаца енергије и други услови којима се обезбеђује постепено отварање тржишта енергије. У току су припреме измена и допуна Закона о енергетици са којима је потребно остварити

додатно прилагођавање захтевима Уговора о оснивању Енергетске заједнице, односно процеса Енергетске заједнице, отклањање до сада препознатих проблема у спровођењу важећег Закона о енергетици и стварање правних и институционалних оквира за даље унапређење енергетске ефикасности и повећање коришћења обновљивих извора енергије.

Законом о енергетици креиран је и институционални оквир за област енергетике и основана је Агенција за енергетику, независно регулаторно тело, у чијој надлежности су послови доношења тарифних система за обрачун електричне енергије и природног гаса за тарифне купце, као и тарифних система за приступ и коришћење система за пренос, транспорт, односно дистрибуцију енергије и објеката за складиштење природног гаса; утврђивање методологије за одређивање тарифних елемената за обрачун цена електричне енергије и природног гаса; утврђивање критеријума и трошкова прикључка на систем за пренос и дистрибуцију енергије; издавање лиценци за обављање енергетских делатности. Неопходно је јачање функција Агенције за енергетику с обзиром да тарифни системи и методологија, заједно са правилницима о раду тржишта и мрежа, представљају основу суштинске реформе енергетског сектора, које се односе на електричну енергију и природни гас.

У оквиру реформе енергетског сектора спроводи се реструктурирање јавних предузећа и побољшање њихове ефикасности. У оквиру активности рационализације и реструктурирања Електропривреде Србије, у 2003. години је издвојена подземна експлоатација угља, до краја 2005. године издвојене су све неелектропривредне, споредне делатности и ЈП ЕПС данас послује само у домену електропривредних делатности, обезбеђујући и 5000 прогнаних радника са косовско-метохијских предузећа. ЈП ЕПС је рационализовао своје трошкове у највећој могућој мери. Влада је основала 2005. године два потпуно независна предузећа из некадашњег вертикално интегрисаног предузећа ЈП ЕПС- Јавно предузеће за производњу и дистрибуцију електричне енергије, управљање дистрибутивним системом и трговину електричном енергијом (ЈП ЕПС) и Јавно предузеће за пренос електричне енергије и управљање преносним системом (оператор преносног система и тржишта РС, ЈП ЕМС- Електромрежа Србије), која су отпочела са радом 1. јула 2005. године. У наредној фази предвиђају се даље активности на корпоратизацији ЈП ЕПС-а. Влада је основала 2005. године три потпуно независна предузећа из некадашњег вертикално интегрисаног предузећа ЈП НИС: Јавно предузеће за транспорт нафте нафтоводима и транспорт деривата нафте продуктоводима (ЈП „Транснафта"), Јавно предузеће за транспорт, складиштење, дистрибуцију и трговину природним гасом (ЈП „Србијагас") и Акционарско друштво за истраживање, производњу, прераду, дистрибуцију и промет нафте и нафтних деривата и истраживање и производњу природног гаса (НИС а.д.). Из ЈП НИС издвојена је и рафинерија нафте Београд и фабрика мазива Крушевац, које производе мазива, и које су приватизоване током 2006/2007 године. Ангажован је и приватизациони саветник за НИС а.д., који је предложио приватизациону стратегију коју је Влада усвојила 20. јула 2006. године.

После доношења Закона о потврђивању споразума између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о сарадњи у области нафте и гасне привреде, у 2008. години потписан је Уговор о продаји и куповни акција Нафтне индустрије Србије а.д. између Републике Србије и Отвореног Акционарског Друштва ,,Гаспром Нефта", из Руске Федерације. У исто време потписани су и Меморандум о разумевању у вези са реализацијом пројекта подземног складишта гаса Банатски Двор и Основни услови за основни споразум о сарадњи у вези са реализацијом пројекта изградње гасовода Јужни ток.

Донет је Национални акциони план за гасификацију Републике Србије којим су дати основни технички и економски подаци о планираном развоју гасне мреже у Републици Србији, као и план активности на доношењу прописа у области гаса. Сектор нафте и гаса активно учествује у активностима на јачању регионалне сарадње, формирању јединственог тржишта природног гаса Југоисточне Европе, а посебно на реализацији пројекта међународног Паневропског Нафтовода.

Сектор рударства као основни циљ поставио је унапређење позиције рударства у српској привреди и привлачење инвестиција у истраживање и експлоатацију. Основни предуслов за остварење овог циља био је доношење измена и допуна Закона о рударству. Закон је предвидео оснивање Агенције за рударство која ће обављати стручне послове из области рударства и геолошких истраживања. Ради обезбеђивања финансијских средстава за подстицање малих и средњих рударских предузећа, припрема се предлог за оснивање Рударског инвестиционог фонда, у складу са Стратегијом привредног развоја Републике Србије до 2012. године. Влада је у великим рударским системима започела реструктурирање са крајњим циљем њихове приватизације (РТБ Бор, ЈП ПЕУ, Трепчини рудници олова и цинка, Магнохром, Зајача, итд). Неки од њих су у завршној фази, а неки су већ и приватизовани. Прилагођавање државне управе на увођење информационих технологија захтевало је израду и усавршавање ГИС технологије у области рударства и геолошких истраживања. Овај процес је започет 2001. године и у току је обједињавање свих расположивих података за цео сектор.

Као Владино тело, постоји и Агенција за енергетску ефикасност која обавља стручне послове на унапређењу услова и мера за рационалну употребу и штедњу енергије и енергената, као и повећање ефикасности коришћења енергије у свим секторима потрошње.

Енергетски ресурси у Републици Србији су релативно сиромашни и географски неравномерно распоређени- из увоза се набављају нафта, гас и мале количине квалитетног угља за приватну потрошњу, док се електрична енергија још увек производи на бази домаћих ресурса, пре свега лигнита и хидропотенцијала, па ће увоз енергената морати и даље да расте, и то тим брже уколико се не предузму озбиљне мере државе ради стимулисања повећања енергетске ефикасности (неефикасност свих енергетских трансформација је велика) и коришћења домаћих преосталих ресурса и обновљивих извора енергије. Поред тога, у погледу заштите животне средине од негативних утицаја емисије загађивача из енергетских објеката, Република Србија заостаје за развијеним земљама и за стандардима Европске уније.

Област енергетике има значајно учешће (17%) у обиму реализоване међународне помоћи од 2000. закључно са 2007. годином. Средства међународне помоћи су била усмерена на хитну испоруку недостајућих количина енергије, реконструкцију инфраструктуре постојећег енергетског система, унапређење енергетске ефикасности и заштиту животне средине и подршку развоју тржишта и институција у енергетском сектору. Што се тиче активности приватног сектора, велико интересовање инвеститора постојало је за концесије за истраживање и експлоатацију разних руда на више локација. У наредне три године припремиће се за концесије и други атрактивни потенцијали, посебно у области енергетике.

Табела 33. ***Најважнији пројекти у области енергетике и рударства у периоду 2000-2008. година:***

Назив програма/пројекта	Извор финансирања
1. Пројекат унапређења енергетске ефикасности	Светска банка
2. ESCEE пројекат (Република Србија)	Светска банка
3. ЕПС: зајам за енергетски сектор II	ЕБРД
4. ЕПС: зајам за реконструкцију енергетског сектора	ЕБРД
5. Помоћ у стварању тржишта електричне енергије у Републици Србији	Европска унија
6. Пројекат за смањење и контролу емисије термоелектрана у Републици Србији	Европска унија
7. Реконструкција или замена постојећих електрофилтера на блоку ТЕ Никола Тесла А - блок А2	Пољски кредит
8. Реконструкција или замена постојећих електрофилтера на блоку ТЕ Костолац А - блок А2	Европска унија (EAR)
9. Реконструкција или замена постојећих електрофилтера на блоку ТЕ Никола Тесла А - блок А5	ЕПС
10. Реконструкција или замена постојећих електрофилтера на блоку ТЕ Никола Тесла А - блок А1	ЕПС и Фонд за ЗЖС РС
11. Реконструкција или замена постојећих електрофилтера на блоку ТЕ Никола Тесла А - блок А4	ЕПС и Фонд за ЗЖС РС
12. Реконструкција или замена постојећих електрофилтера на блоку ТЕ Костолац А - блок А1	ЕПС
13. Унапређење одржавања у рударству и електропривреди	Европска унија
14. Правни савет за изградњу институција при Министарству рударства и енергетике	Европска унија
15. Помоћ у реструктурирању енергетског сектора	Европска унија
16. Оснивање и рад Агенције за енергетику	Европска унија
17. Регионално подстицање енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије (Србија, Црна Гора, УНМИК)	KfW
18. Обнова реверзибилне хидроелектране Бајина Башта	JICA
19. Обнова даљинских система грејања у Републици Србији	KfW
20. Оснивање и рад Агенције за енергетску ефикасност	Европска унија
21. Помоћ за енергетску ефикасност у Републици Србији (Помоћ српским институцијама - финансијска помоћ за рад регионалних центара за енергетску ефикасност и мреже за енергетску ефикасност у индустрији)	Норвешка
22. Студија изводљивости за постројење за когенерацију топлотне и електричне енергије у Београду	USTDA
23. Помоћ у стварању тржишта гаса и електричне енергије у Републици Србији	Европска унија

Назив програма/пројекта	Извор финансирања
24. Модернизација комуналних служби (пројекти демонстрације енергетске ефикасности, подршка комитету за енергетску ефикасност Сталне конференције градова и општина и развој студија за енергетску ефикасност и други пројекти)	GTZ
25. Техничка подршка за потпис и ратификацију Кјото протокола и за тумачење система за промоцију обновљивих извора енергије кроз зелене сертификате (трансферабилне дозволе)	Италија
26. Изградња институција и центра за обновљиве изворе енергије при Агенцији за енергетску ефикасност (Процена потенцијала ветра као извора енергије на изабраним локацијама – донација опреме за мерење, техничка подршка за прикупљање података, развој студије и тренинг локалних експерата)	Шпанија
27. Промовисање инвестиција у пројекте енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије у Републици Србији (Оснивање ДНА)	UNDP
28. Програм стратешке консолидације рудника угља са подземном експлоатацијом	Светска банка
29. Реструктурирање и модернизација рудника угља са подземном експлоатацијом	Немачка, Покрајина Северна Рајна Вестфалија
30. Рудници угља са подземном експлоатацијом: Одрживост, затварање и ублажавање последица затварања	Европска унија
31. Предлог измена правног оквира за рударски сектор у Србији	Светска банка
32. Норвешка помоћ Србији у успостављању енергетског планирања на локалном нивоу	Норвешка
33. Студија изградње капацитета у области стратешког планирања у енергетском сектору Србије	Норвешка
34. Израда стратегије CDM пројеката у делу који се односи на пројекте из енергетике (реализује се као компонента у оквиру пројекта Норвешка помоћ Србији у спровођењу политике енергетске ефикасности, изради енергетског биланса на локалном нивоу и примени Кјото протокола	Норвешка
35. Норвешка помоћ Србији у спровођењу политике енергетске ефикасности, изради енергетског биланса на локалном нивоу и примени Кјото протокола	Норвешка
36. Израда дела документа под називом I Национална комуникација, а који се односи на мере ублажавања климатских промена	GEF-UNDP
37. Израда студија о могућности примене когенерације и тригенерације у Србији	USTDA
38. Успостављање, организовање и развијање енергетског информационог система.	Буџет Републике Србије
39. Реконструкција система за транспорт и депоновање пепела и шљаке ТЕНТ-Б	Европска Унија
40. Реконструкција система за транспорт и депоновање пепела и шљаке и електрофилтера Колубара-А	ЕПС И Фонд за заштиту животне средине Р. Србије
41. Реконструкција система за транспорт и депоновање пепела и шљаке Костолац-Б	Кредит ЕБРД ЕПС-у
42. ДВ 400 kV Ниш 2 – Лесковац 2 – Врање 4 – Скопље (Штип)	ЕИБ

Средњорочни приоритети сектора енергетике у Републици Србији, дефинисани Европским партнерством из 2008.године су:

- Усвојити и примењивати дугорочну стратегију еколошки одрживе енергетске политике.
- Наставити испуњавање регионалних и међународних обавеза у овој области са циљем успостављања конкурентног регионалног енергетског тржишта.

Највећи приоритет у предстојећем периоду је имплементација Уговора о оснивању Енергетске заједнице, скраћено Уговор о Енергетској заједници, који је потписан 25. октобра 2005. године у Атини између Европске заједнице са једне стране и земаља, односно територија југоисточне Европе, међу којима је и Република Србија, са друге. Овај Уговор подразумева: формирање стабилног регулаторног и тржишног оквира електричне енергије и гаса, способног за привлачење инвестиција и представља предуслов економског и социјалног напретка; стварање јединственог регулаторног простора за трговину електричном енергијом и гасом; повећање сигурности снабдевања; унапређење заштите животне средине и подстицај коришћења обновљивих извора енергије; подстицање конкурентности на тржишту електричном енергијом и гасом.

Уговор је ступио на снагу 1. јула 2006. године, будући да га је ратификовала Европска заједница и шест уговорних страна. Ратификацијом овог уговора 14. јула 2006. године у Народној

скупштини и нотификацијом депозитару Уговора о Енергетској заједници (Генерални секретар Савета Европске уније), његове одредбе су обавезујуће и за Републику Србију почев од 1. септембра 2006. године. Процес Енергетске заједнице, успостављен потписивањем Уговора, подразумева оснивање регионалног енергетског тржишта југоисточне Европе и његовог интегрисања у унутрашње тржиште електричне енергије и гаса Европске заједнице.

Уговор о Енергетској заједници предвиђа:

- имплементацију у наше законодавство Директиве 2003/54/EC EU у вези са заједничким правилима о унутрашњем тржишту електричне енергије, Директиве 2003/55/EC EU, у вези са заједничким правилима о унутрашњем тржишту гаса и Правилника 1288/2003/EC EU о условима за приступ мрежи за прекограничне размене електричне енергије,
- имплементацију Директиве 2001/77/EC EU о промовисању производње електричне енергије из обновљивих извора енергије у унутрашњем тржишту енергије и Директиве 2003/30/EC EU о промовисању коришћења биогорива и других горива из обновљивих извора енергије за сектор саобраћаја,
- анализу нашег постојећег законодавног и институционалног оквира у области конкуренције и државне помоћи са аспекта енергетског сектора, како би се за потребе додатне хармонизације са захтевима EU надлежном министарству доставиле иницијативе за неопходна прилагођавања,
- израду националног плана за смањење негативних социјалних последица имплементације Уговора (потреба довођења цена енергије, а пре свега електричне енергије, на економски ниво, унутрашња рационализација јавних енергетских предузећа и унапређење њихових финансијских перформанси, преквалификација и доквалификација радне снаге, нова знања и вештине, алтернативни програми запошљавања, итд).
- имплементацију Директиве 1999/32/EC EU о смањењу садржаја сумпора у одређеним течним горивима и допунску Директиву 93/12/EEC,
- имплементацију Директиве 2001/80/EC EU о ограничењу емисија одређених загађивача у ваздух из великих ложишта.
- имплементацију Директиве Савета 85/337/ЕЕЦ од 27. јуна 1985. године о процени утицаја одређених јавних и приватних пројеката на животну средину, са изменама и допунама из Директиве Савета 97/11/ЕЦ од 3. марта 1997. године
- имплементацију члана 4 (2) Директиве Савета 79/409/ЕЕЦ од 2. априла 1979. године о очувању дивљих птица.
- Имплементација директиве 2006/32/EC о ефикасности коришћења енергије у секторима потрошње и сектору енергетских услуга, поништавајући Директиву 93/76/ЕЕЦ

Енергетској заједници је инхерентан процес надоградње acquis-a у складу са еволуцијом европског комунитарног права. Тако је у Уговор уврштена имплементација Директиве ЕУ 2005/89/EC EU којом су предвиђене мере за очување и унапређење сигурности снабдевања електричном енергијом, како би се обезбедило успешно функционисање унутрашњег тржишта ЕУ и омогућио развој привреде, одговарајући ниво производних капацитета, одговарајући баланс између снабдевања и потрошње и одговарајући ниво интерконекције између земаља чланица, потреба даљег успостављања регулаторног оквира за операторе преносних и дистрибутивних система, ради развијања својих мрежа, условљава и усклађивање закона и административних одредаба са законима и директивама EU.

Предвиђа се и имплементација Директиве ЕУ 2004/67/ЕЗ о мерама за очување сигурности снабдевања природним гасом и Правилника 1775/2005 о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса.

Србија и Црна Гора је 12. марта 2001. године ратификовала Оквирну конвенцију Уједињених Нација о климатским променама и стекла статус не-Анекс 1 Стране. Ратификација Кјото Протокола отвара могућност реализације пројеката из области енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије кроз Механизам чистог развоја (CDM пројекти), при чему је од изузетног значаја претходна израда I Националне комуникације (дела документа који се односи на мере ублажавања последица климатских промена) и секторских Стратегија примене Механизма чистог развоја (Стратегија примене Механизма чистог развоја у сектору енергетике Републике Србије) као и формирање неопходних институција (Национално тело за одобравање CDM пројеката-DNA), процедура и критеријума за одобравање ове врсте пројеката. Потребно је наставити рад на изградњи капацитета за припрему CDM пројеката.

Како је већ напоменуто, средњорочни приоритет сектора енергетике је обезбеђивање рационалне употребе квалитетних енергената и повећања енергетске ефикасности у производњи,

дистрибуцији и коришћењу енергије код крајњих корисника енергетских услуга. У циљу реализације овог приоритета предвиђена је израда Програма за рационалну употребу енергије и повећање енергетске ефикасности на нивоу целине енергетског система Републике Србије. У области правне регулативе, планира се доношење закона о рационалној употреби енергије, а предвиђено је и оснивање Фонда за енергетску ефикасност, чије је оснивање предвиђено Стратегијом развоја енергетике до 2015. године.

Планирана је и израда програма селективног коришћења нових обновљивих извора енергије са циљем смањења потрошње фосилних горива, смањења увозне зависности и остваривања производње електричне и топлотне енергије са значајно нижим негативним утицајем на животну средину.

Стварање тржишта електричне енергије подразумева успостављање цена електричне енергије које обухватају трошкове производње, преноса и дистрибуције, што треба да омогући одрживи развој уз улагање у инвестиције. Ове инвестиције су неопходне ради модернизације старих капацитета и изградње нових, услед брзог раста захтева за електричном енергијом у периоду интензивног привредног опоравка Србије. Инвеститор, по закону, може да буде било које правно или физичко домаће или страно лице, без икакве дискриминације. Реалне, економске цене електричне енергије су предуслов за привлачење инвестиција у енергетски сектор, тако да се само исправном ценовном политиком може дати подршка развоју енергетског тржишта у Републици Србији (при чему је политику према најсиромашнијим потрошачима потребно изместити изван пословних фондова енергетских субјеката припремом Програма социјалне заштите угрожене категорије становништва).

Цена по којима се енергија испоручује тарифним купцима и цена услуга које се врше за тарифне купце утврђује енергетски субјекат за снабдевање енергијом тарифних купаца по методологији Агенције за енергетику. Влада даје сагласност на акт о ценама по претходно прибављеном мишљењу Агенције за енергетику. Закон је регулисао и процедуру и категорије потрошача који могу да постану квалификовани, не-тарифни купци, који набављају електричну енергију од ког снабдевача желе.

Пошто је повећање коришћења природног гаса један од најважнијих стратешких праваца развоја енергетике Републике Србије, у сектору природног гаса треба обезбедити значајна инвестициона улагања. Диверсификација извора и праваца снабдевања је основни мото који и у развоју овог сектора треба имати на уму. Најважнија капитална инвестиција у овом сектору је изградња складишта природног гаса. Поред тога, веома битна инвестиција је и изградња јужног крака транспортног система за природни гас од Ниша до Димитровграда, како би се обезбедио други правац напајања. Такође, треба извршити повезивање нашег гасоводног система са гасоводним системима Босне и Херцеговине, Румуније и Хрватске, као и бивше југословенске Републике Македоније.

За разлику од електричне енергије, регулисане цене природног гаса достигле су приближно ниво који покрива све оправдане трошкове његове испоруке.

У сектору рударства сва обележја ресорне стратегије су подстакнута основним тржишним реформама и реконструкцијом рударског сектора у Републици Србији прилагођена захтевима заштите животне средине, доказивањем постојаности минералних ресурса и сигурности снабдевања тржишта. Потребно је изградити јак правни и институционални оквир, почев од израде Националне стратегије управљања минералним сировинама (*Mineral Policy*). Посебно је потребна подршка за оснивање и рад Агенције за рударство, као посебне организације за обављање стручних послова и која ће учествовати у промоцији инвестирања, изради стратегије развоја минералних сировина Републике Србије и одрживог развоја, билансирању резерви свих минералних сировина. Такође и у припреми документације за давање концесија на експлоатацију и истраживање минералних сировина и у припреми подзаконских аката и правилника о техничким нормативима и других техничких прописа. Ради обезбеђивања финансијских средстава за подстицање заштите и унапређивања рударства и геолошких истраживања основаће се Рударски инвестициони Фонд, који ће пре свега служити као подршка приватној иницијативи у малим и средњим рударским предузећима. Ради обезбеђења релевантних података из области рударства и геолошких истраживања наставиће се активности на унапређењу информационог система у овој области. Унапредиће се рад инспекцијских служби које покривају ову област, посебно у делу који се односи на безбедности на раду, али и контроли наплате накнаде за коришћење минералних сировина.

У Републици Србији постоји укупно 55 јавних комуналних предузећа чија је основна делатност производња и испорука топлотне енергије. Укупна инсталисана топлотна снага у котловским јединицама је 6600 MW, што топлане чини значајним сегментом у енергетском систему земље. О стању система највише говоре подаци о старости: просечна старост котлова је 29 година, разводне мреже 21,6 година и подстаница 21,5 година Услед старости, ревитализација система даљинског грејања је неопходна, али уз примену модерних техничких решења, који ће омогућити поуздан рад и позитивне ефекте како са становишта уштеде енергије, тако и са

еколошке стране. Предуслов за то су квалитетни и добро разрађени пројекти и промена тарифне политике (увођење мерења) како би се привукли инвеститори и створили услови за повољне кредите.

Процес законодавних, институционалних и структурних реформи у рударском и енергетском сектору приведен је крају и сада предстоји процес оживљавања, односно стављања у функцију спроведених реформи и додатног прилагођавања. Због тога је неопходно усмерити међународну подршку у развој капацитета Министарства рударства и енергетике и других релевантних институција да развије и имплементира реформе у овој области. То свакако указује на јасну потребу за стручњацима, техничком подршком, као и за обуком особља.

На основу изнете анализе може се закључити да су приоритети реформе целокупне области рударства и енергетике у средњем року следећи:

- изградња нових електроенергетских производних постројења и модернизација постојећих енергетских објеката у секторима: нафте, природног гаса, угља, електроенергетике у циљу стварања услова за безбедан и поуздан рад и функционисање енергетских система, као и сигурно и поуздано снабдевање потрошача енергијом и енергентима,
- рационална употреба квалитетних енергената и унапређење енергетске ефикасности у производњи, преносу, дистрибуцији и потрошњи енергије,
- реструктурисање и приватизација јавних и друштвених рударских предузећа,
- стварање подстицајних механизама за приватна улагања у рударство и развој малих и средњих рударских предузећа,
- изградња и модернизација енергетске инфраструктуре,
- успостављање националног, конкурентног тржишта електричне енергије и гаса,
- стварање регионалног тржишта електричне енергије и гаса у ЈИЕ и интегрисање у унутрашње енергетско тржиште Европске Заједнице,
- стварање услова за веће коришћење обновљивих извора енергије,
- унапређење заштите животне средине и њено довођење на ниво захтеван стандардима ЕУ у сектору енергетике,
- усаглашавање законодавства са правним системом ЕУ, имплементација одговарајућих директива ЕУ у овој области, успостављање нове савремене техничке регулативе, прописа и стандарда,
- јачање институционалних капацитета у Министарству, агенцијама и другим институцијама, као и на локалном нивоу у циљу спровођења енергетске политике.

Основни циљеви пословне политике ЈП ЕПС су: поуздано снабдевање купаца под економски и еколошки прихватљивим условима уз смањење увоза електричне енергије; економско- финансијска, техничко- технолошка, организациона и управљачка консолидација; отварање домаћег, укључивање у регионално тржиште електричне енергије и успостављање утицајне позиције у региону; унапређење заштите животне средине и достизање стандарда ЕУ у овој области.

Стратешки приоритети ЕМС-а су: повећање сигурности система, смањење губитака у преносу, боља снабдевеност клијената (квалитет електричне енергије), развој интерконективних способности (обзиром на позицију Србије и број суседних ЕЕС), ангажовање домаћих привредних ресурса у што већем обиму код свих нових пројеката и побољшање еколошких аспеката индукованих овом технологијом.

Реформски и инвестициони пројекти наведени у Табелама 20а и 20б директно доприносе реализацији горе-наведених приоритетних циљева. У том смислу, поред обезбеђивања буџетских средстава и сопствених средстава јавних предузећа у области енергетике, и у наредном периоду неопходна је финансијска и техничка помоћ међународне заједнице за реализацију наведених пројеката, као и одобравање зајмова под повољнијим условима од тржишних. Важан извор средстава за развој енергетике и рударства у наредном периоду представљаће концесије и директне стране инвестиције.

У складу са Законом о енергетици, сагласно Приоритетним програмима образложеним у Стратегији развоја енергетике Републике Србије до 2015. године, Програмом остваривања Стратегије Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године (скраћено ПОС) су дефинисани пројекти и активности које је потребно спровести у свим областима енергетике. ПОС се усклађује према реалним потребама за енергијом најмање сваке друге године.

Табела 34. ***Приоритетни реформски пројекти у области рударства и енергетике у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Јачање капацитета Министарства рударства и енергетике за примену Уговора о Енергетској заједници	МРЕ	400.000			2009
2. Програм социјалне заштите угрожене категорије становништва, које може бити погођено отварањем тржишта електричне енергије и гаса	Министарство рада и социјалне политике уз подршку МРЕ	800. 000			2009
3. Пројекат формирања обавезних резерви нафте и деривата нафте	МРЕ, МТУ, МФ	2.000.000			2009
4. Подзаконски акти које треба донети на основу Закона о цевоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника и дистрибуцији гасовитих угљоводоника, када буде усвојен од стране Народне скупштине	МРЕ	200.000			2009
5. Закон о складиштењу и претакању природног гаса и подзаконска акта овог закона	МРЕ	100.000			2009
6. Правна акта којима треба регулисати област компримованог природног гаса	МРЕ	100.000			2009
7. Правна акта којима треба регулисати област утечњеног природног гаса	МРЕ	100.000			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
8. Израда Закона о рационалној употреби енергије са пратећом подзаконском регулативом	MPE-GTZ	350.000		350.000	2009
9. Студија за увођење енергетског менаџмента у секторима потрошње	MPE	200.000		200.000	2009
10. Успостављање базе енергетских индикатора и праћење Програма остваривања стратегије у области електроенергетике	MPE	380.000	180.000*	200.000	2009
11. Успостављање базе енергетских индикатора и праћење Програма остваривања стратегије у области нафте и гаса	MPE	380.000	180.000*	200.000	2009
12. Утврђивање енергетских индикатора у секторима потрошње енергије	MPE	1.000.000		1.000.000	2009
13. Успостављање методологије за утврђивање енергетских перформанси зграда према Директиви 2002/91/ЕЦ	MPE	1.000.000		1.000.000	2009
14. Техничка помоћ за оснивање, рад и изградњу капацитета Фонда за енергетску ефикасност	MPE	1.200.000		800.000	2009
15. Техничка помоћ за успостављање система подстицаја за производњу топлотне енергије из обновљивих извора енергије	MPE	300.000		300.000	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
16. Иновација катастра малих хидроелектрана	МРЕ и СЕЕА	1.000.000		1.000.000	2009
17. Унапређење капацитета институција у области развоја ЦДМ пројеката	МРЕ	440.000		440.000	2009
18. Јачање капацитета Агенције за енергетику РС	АЕ	1.500	-	1.500,00	2009
19. Информативно - медијска кампања у циљу подизања свести грађана о енергетској ефикасности	СЕЕА	200.000		200.000	2009
20. Едукативна кампања у школама ради унапређења образовања из области енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије	СЕЕА	200.000		200.000	2009
21. Праћење Програма остваривања стратегије у области експлоатације угља	МРЕ	350.000			2009
22. Иновација постојећих и доношење нових српских стандарда који се односе на пројектовање, градњу и коришћење оие-објеката и израда правилник о производњи, испитивању и промету постројења, опреме и уређаја за коришћење оие	МРЕ	300.000		300.000	2009
23. Јачање капацитета у области енергетске ефикасности и спровођење мера за повећање енергетске ефикасности	МРЕ	2.000.000		2.000.000	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
24. Стварање услова за коришћење хидрогеотермалне енергије у Србији	МРЕ	300.000		300.000	2009
25. Студија о утицају постројења која производе електричну енергију из ОИЕ на стабилност електроенергетског система Србије	МРЕ/ЕМС/ЕПС	200.000		200.000	2009
26. Припрема за давање концесија за изградњу малих хидроелектрана (студије и документација)	МРЕ	1.000.000		1.000.000	2008-2009 Средства обезбеђена из КАРДС-а
27. Анализа услова за функционисање механизма финансирања пројеката енергетске ефикасности од „треће стране" а на бази уштеда енергије остварене пројектом (услови за рад ESKO компанија)		200.000		200.000	2009
28. Стратегија управљања минералним сировинама	МРЕ	200.000		200.000	2009
29. Припрема техничких прописа у области рударства и геолошког истраживања, хармонизација са техничким законодавством ЕУ и примена европских стандарда	МРЕ	600.000		600.000	2009
30. Јачање капацитета Сектора Рударства	МРЕ	1.000.000			2009
31. Формирање Агенције за рударство	Влада, МРЕ	3.500.000	1.500.000	2.000.000	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
32. IT пројекат WEB ПОРТАЛ-завршетак комплетног информационог система за Министарство рударства и енергетике	МРЕ	1.100.000		1.100.000	2009
33. Спровођење концесионог поступка за давање Концесија за експлоатацију и коришћење енергетских сировина - Штаваљ	МРЕ	3.000.000	300.000	2.700.000	2009
34. Пројекти затварања рудника угља и ублажавање последица	МРЕ, МФ	50.000.000		50.000.000	2009
35. Израда плана за примену и имплементација у наше законодавство Директиве EU 2005/89/EC којом су предвиђене мере за очување и унапређење сигурности снабдевања електричном енергијом, како би се обезбедило успешно функционисање унутрашњег тржишта	МРЕ	300.000			2009
36. Израда и штампање годишње публикације Министарства рударства и енергетике: „Енергија у Србији“.	МРЕ	12.500	12.500		2009
37. Израда плана за примену и имплементацију наше законодавство Директиве 1998/70/ЕЦ о квалитету бензина и дизел горива	МРЕ/НИС а.д.	200.000		200.000	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
38. Израда плана за примену и имплементацију у наше законодавство Директиве 1999/32/ЕЦ о смањењу садржаја сумпора у одређеним течним горивима уз допунску Директиву 93/12/ЕЕЦ.	МРЕ/НИС а.д.	200.000		200.000	2009
39. Измене и допуне Програма остваривања Стратегије	МРЕ	125.000	125.000		2009
40. Израда детаљне анализе утицаја Директиве 2001/80/ЕЦ о сагоревању у великим ложиштима на рад електроенергетског система, као и система даљинског грејања, тј. рад топлана и других енергана.	МРЕ	300.000		300.000	2010
41. Студија изводљивости „Коришћења гасних лежишта нафтно-гасног поља „Острово“ за складиштење природног гаса“	МРЕ	1.000.000		1.000.000	2009
42. Припрема техничких прописа у области електроенергетике, хармонизација са техничким законодавством ЕУ и примена европских стандарда	МРЕ	150.000			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
43. Изградња капацитета министарства рударства и енергетике и Агенције за енергетску ефикасност РС за примену Acquis Communautaire у области енергетске ефикасности.	МРЕ	400.000		400.000,	2009
44. Помоћ Министарству рударства и енергетике у хармонизацији прописа Републике Србије у области електричне енергије са *acquis communautaire* ЕУ у области електричне енергије	МРЕ	400.000		400.000	2009

Табела 35. ***Приоритетни инвестициони пројекти у области рударства и енергетике у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Макро пројекат цевоводног транспорта деривата нафте кроз Србију – систем продуктовода	МРЕ /ЈП ТРАНСНАФТА Панчево	424.000.000	30%	70%	2009-2013
2. ПЕОП (Паневропски нафтовод)	МРЕ/ЈП ТРАНСНАФТА Панчево	298.000.000	15%	85%	2009-2014
3. Подземно складиште гаса Банатски Двор	МРЕ/ ЈП СРБИЈАГАС Нови Сад	89.500.000	НИП 2007. 11.000.000 НИП 2009 4.500.000		2007 (пројекат је у току)
4. Гасоводи високог притиска на различитим правцима	МРЕ/ ЈП СРБИЈАГАС Нови Сад	207.292.000			2007-2009 Кроз НИП обезбеђено 36.690.842
5. План мера и активности на заштити животне средине у НИС а.д. Нови Сад – Петрол –Рафинерија нафте Панчево	МРЕ/НИС а.д. Нови Сад	155.000.000			2007-2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
6. План мера и активности на заштити животне средине у НИС а.д. Нови Сад – Петрол –Рафинерија нафте Панчево	МРЕ/НИС а.д. Нови Сад	49.300.000	7.395.000 (15%)	41.905.000 (85%)	2007-2009
7. Замена изолације и прозора као и примена соларних колектора за извршење топлотних услуга у сектору домаћинства	МРЕ	90.000.000	10.000.000 (НИП)		2010
8. Унапређење енергетске ефикасности у уличној јавној расвети у једној градској општини (демонстрациони пројекат)	СЕЕА	350.000		350.000	2009
9. Стварање услова за шире коришћење хидрогеотермалне енергије у Србији	МРЕ	2.000.000	2.000.000		2008/2009
10. Испитивање потенцијала ветра Србије	МРЕ	738.500	738.500		2009
11. Изградња когенеративног постројења на биогас добијен из пољопривредне биомасе, органског отпада и др. (демонстрациони пројекат)	СЕЕА	1.000.000		1.000.000	2009
12. Примена соларних колектора у зградама (демонстрациони пројекат)	МРЕ	1.000.000		1.000.000	2009
13. Рударски инвестициони фонд	МРЕ, МФ, Фонд за развој	20.000.000		20.000.000	2009
14. Изградња новог термоенергетског капацитета -ТЕ Колубара Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	750.000.000	250.000.000	500.000.000 Кроз стратешко партнерство	2010
15. Изградња новог термоенергетског капацитета -ТЕНТ Б3	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	900.000.000	200.000.000	700.000.000 Кроз стратешко партнерство	2010
16. Изградња новог термоенергетског капацитета ТЕ-ТО Нови Сад	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	200.000.000	50.000.000	150.000.000 Кроз стратешко партнерство	2010
17. Изградња новог хидренергетског капацитета са ЕП РС-ХЕ Горња Дрина	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	430.000.000	230.000.000	200.000.000 Кроз стратешко партнерство	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
18. Одводњавање површинских копова Дрмно – Костолачки басен и Поље Б – Колубарски басен	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције	30.000.000		30.000.000	2010
19. Реализација акционог плана заштите животне средине површинског копа „Тамнава – западно поље“ Рударског басена Колубара	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције и Сектор за заштиту животне средине	8.000.000		8.000.000	2011.
20. Реализација инвестиционог плана заштите животне средине затварања површинског копа „Кленовник“ Рударског басена Костолац	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције Сектор за заштиту животне средине	40.000.000		40.000.000	2011
21. Реализација инвестиционог плана заштите животне средине затварања површинског копа „Ћириковац“ Костолац	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције Сектор за заштиту животне средине	130.000.000	40.000.000	90.000.000	2011
22. Изградња депоније пепела и шљаке ТЕ Костолац Б у слободне просторе површинског копа „Ћириковац“	ЕПС - Дирекција за стратегију и инвестиције Сектор за заштиту животне средине	15.000.000		15.000.000	2009
23. Ревитализација ХЕ Зворник	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД „Дринско Лимске ХЕ“ ХЕ Зворник	75.000.000	40.000.000	35.000.000 уз могућност примене Механизма чистог развоја	2011
24. Реконструкција система за транспорт и депоновање пепела и шљаке ТЕНТ-А	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ „Никола Тесла“,д.о.о.	40.000.000	10.000.000	30.000.000	2010-2011
25. Реконструкција система за транспорт и депоновање пепела и шљаке Костолац-А	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције Сектор за заштиту животне средине и ПД " ТЕ-КО Костолац " д.о.о. Костолац	13.000.000		ЕПС - Кредит KfW	2009-2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
26. Реконструкција електрофилтера блокова Б2 и А6 ТЕ Никола Тесла	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ „Никола Тесла“,д.о.о	12.000.000		12.000.000	2009-2010
27. Реконструкција електрофилтера блокова Б1 ТЕ Никола Тесла Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ „Никола Тесла“,д.о.о	7.250.000		7.250.000	2010 - 2011
28. Реконструкција електрофилтера блокова ТЕ Морава - Свилајнац	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ „Никола Тесла“,д.о.о	4.000.000	1.000.000	3.000.000	2010-2011
29. Решавање проблема електричних уређаја пуњених PCB уљима у ЈП ЕПС (Пираленска уља)	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине	6.000.000	6.000.000 Јединствен пројекат са 31. и 34. ЕПС		2010-2011
30. Континуални мониторинг емисија гасова из ПД ТЕНТ	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ „Никола Тесла“,д.о.о	3.750.000		3.750.000	2010-2011
31. Модернизација система мониторинга и управљања у ТЕНТ Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ „Никола Тесла“,д.о.о	18.000.000	10.000.000	8.000.000	2009 - 2012

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
32. Постројење одсумпоравања димних гасова у ТЕ Костолац Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције – Сектор за заштиту животне средине и ПД " ТЕ-КО Костолац " д.о.о. Костолац	125..000.000	ЕПС 35.000.000	90.000.000	2009-2011
33. Увођење система за редукцију NOx - примарне мера за смањење емисија NOx ТЕ НИКОЛА ТЕСЛА Б – (блокови Б1 - Б2)	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ „Никола Тесла“,д.о.о.	24.000.000	6.000.000	18.000.000	2010-2011
34. Увођење система за редукцију NOx - примарне мера за смањење емисија NOx ТЕ Kostolac Б – (блокови Б1 - Б2)	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД " ТЕ-КО Костолац " д.о.о.	12.000.000	3.000.000	9.000.000	2010-2011
35. Систем за пречишћавање зауљених отпадних вода ТЕ Никола Тесла А	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД ТЕ„Никола Тесла“,д.о.о.	500.000			2011
36. Систем за пречишћавање зауљених отпадних вода ТЕ Костолац Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције - Сектор за заштиту животне средине и ПД " ТЕ-КО Костолац " д.о.о. Костолац	500.000			2011
37. Замена блок трансформатора на Ђердапу 1 (три +један резерва)	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД "Хидроелектране Ђердап" Д.О.О. Кладово	15.500.000		15.500.000	2009
38. Оцена хидроенергетског потенцијала реке Велика Морава	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	700.000			
39. Оцена хидроенергетског и водног потенцијала на сливу реке Дрине	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	1.500.000			

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
40. Набавка мерне опреме за електродистрибуције (бројила)	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције, Дирекција за дистрибуцију електричне енергије	40.000.000		20.000.000	2010-2011
41. Изградња ТС 220/110 кW Бистрица са прикључним далеководима	ЈП ЕМС	8.000.000		8.000.000	
42. Изградња далековода 400 кW Румунија - Србија	ЈП ЕМС	12.000.000		12.000.000	
43. Изградња ТС 400/110 кW Врање 4 са прикључним далеководима	ЈП ЕМС	9.000.000		9.000.000	
44. Проширење ТС 400/220/110 кV Смедерево	ЈП ЕМС	7.000.000		7.000.000	
45. ТС 400/110 kV Београд 20	ЈП ЕМС	27 500 000		16.800.000	2009-2010
46. Проширење ТС 400/220/110кV Лесковац	ЈП ЕМС	7.000.000		7.000.000	2009
47. Реконструкција постојећих објеката 220 и 400 кВ, Ниш 2, Београд 8,Н.Сад 3,Србобран, Београд 5, Крушевац	ЈП ЕМС	47.000.000		38.000.000	2006-2010
48. Реконструкција РП електрана у овиру ЕМС	ЈП ЕМС	18.000.000	18.000.000		2009-2010
49. Обезбеђење сигурности радијалних праваца 110 кВ	ЈП ЕМС	9.000.000			2009-2010
50. Реконструкција ТС Београд 1 (110/35/10 kV)	ЈП ЕМС	5.420.000		5.420.000	2009.
51. Рехабилитација управљачког система у ТЕНТ Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД ТЕ „Никола Тесла“, д.о.о.	8.500.000		8.500.000 (швајцарска помоћ)	2009
52. Реализација стратегије развоја енергетике у делу који се односи на постојеће и нове Топлотне изворе енергије - градске топлане и индустријске енергане	МРЕ Локална самоуправа	157.740.000	36%	64% Обезбеђено до 2009 79.950.000	2007-2012
53. Енергетска ревитализација и повећање енергетске ефикасности у зградарству	МРЕ	328.100.000		Обезбеђена средства 38.050.000	

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
54. Формирање фонда за рационалну употребу енергије – кроз који ће се реализовати ПОС енергетске ефикасности	МРЕ	100.000.000			2009
55. Реализација приоритета из Стратегије - Програми Приоритета: Рационална употреба енергената и повећање енергетске ефикасности у секторима потрошње енергије – Програм Приоритета: Селективно коришћење нових енергетских технологија	МРЕ	300.000.000			2009
56. Праћење Програма остваривања стратегије у области експлоатације угља	МРЕ	350.000			2009
57. Стратегија управљања минералним сировинама	МРЕ	200.000		200.000	2009-2010
58. Припрема техничких прописа у области рударства и геолошког истраживања, хармонизација са техничким законодавством ЕУ и примена европских стандарда	МРЕ	600.000		600.000	2010
59. Јачање капацитета Сектора Рударства	МРЕ	1.000.000			2010-2012
60. Формирање Агенције за рударство	Влада, МРЕ	3.500.000	1.500.000	2.100.000	2009-2012
61. ИТ пројекат WEБ ПОРТАЛ- завршетак комплетног информационог система за Министарство рударства и енергетике	МРЕ	1.100.000		1.100.000	2010
62. Спровођење концесионог поступка за давање Концесија за експлоатацију и коришћење енергетских сировина - Штаваљ	МРЕ	3.000.000	300.000	2.700.000	2010-2011
63. Рударски инвестициони фонд	МРЕ, МФ, Фонд за развој	20.000.000		20.000.000	2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
64. Студија за потврђивање могућности праћења бране и одрживог развоја ја ловишта	МРЕ, Институт за бакар БОР, ЈИЦА (јапанска агенција за међународну сарадњу - донатор)	2.200.000	200.000	2.000.000	2009-2011
65. Пројекат отварања и експлоатације угља лежишта „Стрмостен“ – израда просторија отварања и припреме ОП-2	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Рембас“ – Ресавица	3.500.000		3.500.000	2009-2011
66. Пројекат отварања и експлоатације „IV блока“ јаме „Равна Река“ РМУ „Рембас – Ресавица“	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Рембас“ – Ресавица	2.100.000		2.100.000	2009-2011
67. Пројекат отварања и експлоатације угља у јами „Јеловац“ у заштитном стубу Јеловачког поткопа и блоку 2 и 3 РМУ „Рембас“ – Ресавица	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Рембас“ – Ресавица	3.100.000		3.100.000	2009-2011
68. Пројекат детаљних геолошких истраживања мрког угља у експлоатационом подручју РМУ „Рембас“	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Рембас“ – Ресавица	1.000.000		1.000.000	2009-2011
69. Пројекат II фазе отварања I хоризонта источног крила централног поља РМУ „Соко“ – Сокобања	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Соко“ – Сокобања	4.000.000		4.000.000	2009-2011
70. Пројекат експлоатације угља на П.К. „Биљкина струга“ РМУ „Соко“ – Сокобања	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Соко“ – Сокобања	1.200.000		1.200.000	2009-2011
71. Пројекат основних геолошких истраживања источног дела Сокобањског угљеног басена	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Соко“ – Сокобања	1.200.000		1.200.000	2009-2011
72. Пројекат експлоатације каменог угља у лежишту „Прогорелица“ – Баљевац	ЈП ПЕУ – Ресавица и РКУ „Ибарски рудници“ - Баљевац	2.250.000		2.250.000	2009-2011
73. Пројекат експлоатације резерви угља између просторија ОХ-800, ТН-1 и раседа Р-8 централног поља у јами РМУ „Штаваљ“ – Сјеница	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Штаваљ“ – Сјеница	750.000		750.000	2009-2011

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
74. Пројекат експлоатације преосталих резерви угља у дубину деловима слоја у јами РМУ „Јасеновац“ – Крепољин	ЈП ПЕУ – Ресавица и РМУ „Јасеновац“ – Крепољин	600.000		600.000	2009-2010
75. Пројекат отварања, припреме и експлоатације поља ОП-А подински део главног угљеног слоја рудника „Лубница“	ЈП ПЕУ – Ресавица и РЛ „Лубница“ – Лубница	800.000		800.000	2009-2011
76. Пројекат неопходне опреме за обезбеђење потребног нивоа заштите на раду	ЈП ПЕУ – Ресавица	1.000.000		1.000.000	2009-2011
77. Пројекти затварања рудника угља и ублажавање последица	МРЕ, МФ	50.000.000		50.000.000	2010-2012
78. Повећање производње бакра у концентрату са 14,720 тона на 25,760 тона - рудник Велики Кривељ до 2011	РТБ БОР МРЕ	46.143.000		46.143.000	2009-2011
79. Повећање производње бакра у концентрату од 5,620 тона на 21,200 тона на руднику Јужни ревир Мајданпек до 2013	РТБ БОР МРЕ	42.653.000		42.653.000	2009-2010
80. Повећање производње бакра у концентрату од 2,292 тона на 7,247 тона- Јама до 2013	РТБ БОР МРЕ	7.708.406		7.708.706	2009-2010
81. Повећање производње бакра у концентрату од 2,422 тона на 4,672 тона – топ. Шљака до 2011	РТБ БОР МРЕ	1.672.000		1.672.000	2009-2010
82. Реактивирање и разрада рудника Церово и постизање капацитета од 23,594 тона бакра у концентрату 2015 године	РТБ БОР МРЕ	117.655.000		117.655.000	2010-2015
83. Рударско – истражни радови. Рудник „Црнац“		350.000			2009-2011
84. Рударско – истражни радови. Рудник „Бело Брдо“		150.000			2009-2011
85. Замена флотацијских машина у флотацији у Лепосавићу		985.000			2009-2011
86. Набавка рударске опреме – рудник „Црнац“		400.000			2009-2011
87. Набавка рударске опреме – рудник „Бело Брдо“		350.000			2009-2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
88. Изградња новог хидроенергетског капацитета ХЕ Врутци	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	50.000.000	30.000.000		2010
89. Ревитализација ХЕ Власинске и превођење вода у Власинско језеро – ХЕ Своће	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД Ђердап	40.000.000	40.000.000		2010
90. Ревитализација преводнице ХЕ Ђердап 1	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД Ђердап	21.000.000	21.000.000		2009
91. Проширење поља Д (пресељење села Вреоци)	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције ПД РБ Колубара	149.600.000	149.600.000		2009-2015
92. Отварање ПК Поље Е у РБ Колубара	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и РБ Колубара	532.000.000	232.000.000	300.000.000	2009-2015
93. Отварање ПК Радљево у РБ Колубара	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и РБ Колубара	700.000.000	100.000.000	600.000.000	2009-2015
94. Отварање ПК Велики Црљени	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и РБ Колубара	64.000.000	64.000.000		2008-2015
95. Друга фаза Тамнава западно поље	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и РБ Колубара	153.000.000	53.000.000	100.000.000	2008-2012
96. Ревитализација и модернизација ТЕ Костолац Б	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ТЕ Костолац	200.000.000	50.000.000	150.000.000	2010
97. Изградња новог Пословно енергетског комплекса	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције и ПД ЕДБ	32.000.000	32.000.000		2009-2011
98. Завршетак изградње Техничког система управљања производним капацитетима ЈП ЕПС	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	500.000	500.000		2007-2010
99. Развој Интегралног информационог система ЈП ЕПС	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	15.000.000	15.000.000		2007-2011
100. Развој телекомуникационе мреже	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције	25.000.000	25.000.000		2009-2012

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
101. Ревитализација ХЕ Ђердап 1	ЈП ЕПС Дирекција за стратегију и инвестиције, ПД Ђердап	130.000.000	51.800.000	78.200.000	2009-2015

** средства која су предложена за буџет за 2007. али још увек нису одобрена*

3.7. Трговина и услуге

У процесу приступања Републике Србије Европској унији, један од најосетљивијих и најсложенијих економских задатака односи се на изградњу модерне структуре тржишта и трговине. Извесно је да однос према тржишту и трговини треба да има пресудну улогу у будућем привредном развоју и укључивању земље у токове на јединственом тржишту Европске уније.

Искуства показују да се у транзиционим земљама најтежи проблем односи на изградњу модерне структуре тржишта и трговине, у функцији обезбеђивања интензивне и ефективне конкуренције између привредних субјеката. Пракса у Републици Србији у потпуности потврђује, да се управо у домену стварања одговарајућих тржишних услова привређивања испољавају највећи отпори.

Република Србија још увек није завршила процес транзиције, чији је циљ функционална тржишна привреда. И поред тога што су остварени извесни резултати, модерна структура тржишта трговине робама и услугама релативно се споро изграђује. Посебно треба истаћи две неповољне чињенице, које су од великог значаја:

1. споро усвајање одговарајуће институционалне регулативе из домена тржишта и трговине
2. непостојање одговарајуће информационе и статистичке базе, потребне за доношење одговарајућих и правовремених одлука, из домена тржишта и конкуренције.

Од 2001. до 2008. године, реални раст БДП трговине је био веома висок и износио је 161% или 14,7% просечно годишње, док је просечна годишња стопа раста укупног БДП у Републици Србији, у посматраном периоду, износила 5,8%. Удео БДП трговине, у 2001. години износио је 6,3%,укупног БДП Републике Србије, да би у 2008. години, према најновијим подацима званичне статистике, износио око 11%.

Стратешки развојни оквир

- Национални програм за интеграцију Републике Србије у ЕУ (НПИ)
- Стратегија за смањење сиромаштва
- Приоритети Европског партнерства
- Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину
- Стратегија одрживог развоја
- Стратегија развоја трговине Републике Србије

Институционални оквир

- Комисија за заштиту конкуренције (датум оснивања: 3. април 2006.)
- Савет министра за заштиту потрошача (датум оснивања: 18. април 2006.)

Законски оквир

Закони усвојени у Народној скупштини Србије:

- *Закон о заштити конкуренције (Службени гласник РС бр. 51/2009 од 14. јула 2009. године)*
- *Закон о заштити потрошача (Службени гласник РС бр. 79/05)*
- *Закон о ценама (Службени гласник РС бр. 79/05)*
- *Закон о оглашавању (Службени гласник РС бр. 79/05)*
- *Закон о изменама и допунама закона о трговини* (Службени гласник РС бр. 101/*05*)

- *Закон о општој безбедности производа (Службени гласник РС бр. 41-2009 од 2. јуна 2009. године)*
- *Закон о електронској трговини (Службени гласник РС бр. 41-2009 од 2. јуна 2009. године)*

Табела 36. ***Закони чије се усвајање очекује у 2009.***

Предлози закона	Статус
Предлог закона о трговини	Нацрт закона је представљен у августу 2009, године, у току је јавна расправа, Усвајање Закона се очекује до краја 2009. године
Закон о заштити потрошача	Представљен је нов Нацрт закона 1. септембра 2009, у току је јавна расправа, очекује се усвајање до краја 2009. године
Предлог закона о робним резервама	Утврђивање Предлога закона у Влади Републике Србије, планирано у IV кварталу 2009. Урађен Нацрт Закона
Предлог закона о робним берзама	Утврђивање Предлога закона у Влади Републике Србије, планирано у IV кварталу 2009.

Статус реализације најзначајнијих пројеката/ програма

1. ЕАР интерим Пројекат за ангажовање експерата за подршку имплементације Закона о заштити потрошача (мисија експерата PLAC-а је завршена у мају 2009.године)
2. У току је реализација CARDS 2006 Пројекта за подршку имплементације Закона о заштити конкуренције, са предвиђеним трајањем од 24 месеца
3. У току је реализација CARDS 2006 Пројекта за подршку имплементације Закона о заштити потрошача, у вредности од 1,5 милиона евра (+ 0,5 милиона евра за опрему, у другој фази), са предвиђеним трајањем до септембра 2010. године (рок је продужен за 12 месеци)

Стратешки циљ Министарства трговине и услуга

Изградња стимулативног институционалног окружења у циљу постизања одрживог развоја трговине и услуга, са задатком, да учешће трговине и услуга у БДП-у Републике Србије, до 2015. године, буде на нивоу просека Европске уније, уз годишњу стопу раста извоза од 15% и увоза од 11%.

- НПИ
  Дефинише развојне и стратешке циљеве, одговарајуће политике, реформе и мере, потребне за реализацију циљева. Утврђује детаљан план за испуњење захтева у области трговине, предвиђених и ССП-ом.
  У надлежности Министарства трговине и услуга су три приоритетна подручја: заштита конкуренције, заштита потрошача (МТУ води подгрупе Стручне групе Координационог тела у процесу приступања ЕУ, за прилагођавање прописа у овим областима) и заштита интелектуалне својине (кроз активности тржишне инспекције).

Слобода кретања робе

Обезбеђивање слободе кретања робе, један је од суштинских елемената реализације јединственог тржишта, коме је посвећен велики део законодавства Европске уније. У питању је веома широка област, која обухвата и регулише кретање робе (стављање у промет, контрола, технички прописи, стандарди и сл.) на домаћем тржишту, као и размену са иностранством (увоз и извоз).

Хармонизација са ЕУ

У првој фази, потребно је ускладити домаће законодавство са захтевима које подразумева примена Споразума о стабилизацији и придруживању. То, практично, значи да се наш законски оквир, који се односи на област регулисања тржишта и размене са иностранством, у потпуности усклади са основним принципима слободе кретања роба, попут: начела недискриминације домаће и стране робе на тржишту, усклађености царинске тарифе (хармонизовани систем - царинска класификација), али и са правилима која, у овој области, предвиђа СТО (нпр. Споразум о техничким препрекама у трговини, Споразум о санитарним и фитосанитарним правилима). У том смислу, као један од примарних задатака у 2009. години, је усвајање Закона о трговини, за чије је ефикасно спровођење потребно донети и низ закона из надлежности других министарстава.

Заштита потрошача

Закон о заштити потрошача усвојен је 24. септембра 2006. године у **Народној скупштини Републике Србије**. Законом су дефинисане надлежности МТУ у области заштите потрошача, правила за оснивање **Савета министра за заштиту** потрошача (саветодавног тела које ће учествовати у дефинисању политике и инструмената у области заштите потрошача, као и услова за њихово организовање и деловање), затим доношење **Националног програма за заштиту потрошача** (једног вида стратегије у вођењу политике и дефинисању циљева заштите потрошача). С тим у вези, веома је битно и јачање **капацитета јединица за заштиту потрошача и надзор тржишта** у оквиру МТУ.

Захтеви у погледу хармонизације са ЕУ

Представљен је нов Нацрт Закона 1. септембра 2009,, **који је у потпуности усклађен са правом ЕУ.** У току је јавна расправа, усвајање Закона очекује се крајем 2009. Следи припрема одговарајућих подзаконских аката, у циљу обезбеђивања ефикасне имплементације политике заштите потрошача у Србији.

Заштита конкуренције

Министарство трговине и услуга је, у складу са Законом о министарствима, надлежно за иницирање мера прилагођавања прописа и мера економске политике, у циљу спречавања монополског деловања и нелојалне конкуренције.

У септембру 2007. године формирана је ***Група за заштиту конкуренције*** при Министарству трговине и услуга. Министарство је у систему заштите конкуренције добило законодавну улогу, док је Комисији остала улога надзора.

Радна група (коју су поред представника Министарства чинили и представници Комисије за заштиту конкуренције и Канцеларије за европске интеграције) ***је израдила нови Закон о заштити конкуренције,*** који је Влада усвојила у марту 2009. године. Закон је усвојен у Народној скупштини 8. јула 2009.и објављен у Службеном гласнику бр 51/2009. 14. јула 2009.

Нови Закон о заштити конкуренције, пружа нова решења која су усмерена ка решавању наведених проблема, као и даљи развој правног оквира заштите конкуренције, и њеног приближавања праву Европске уније, а његове основне карактеристике су:

- унапређење правних института из области заштите конкуренције, као и систематике у односу на ранија законска решења, пре свега у погледу појма и облика повреде конкуренције, односно појма и контроле над спровођењем концентрација;
- смањење терета административних процедура за привредне субјекте, у погледу обавезе нотификације, путем подизања прага контроле; стварање правно-организационих услова за јачање капацитета и проширивање процесних овлашћења Комисије;
- унапређење процесно-правног режима, у правцу могућности вођења јединственог, ефикасног и целовитог поступка пред Комисијом, уз пуну сарадњу других државних органа, странака у поступку и других учесника на тржишту;
- давање овлашћења Комисији за примену ефикасних и применљивих мера у случајевима повреде конкуренције;
- стварање услова за бољу правну заштиту, путем судске контроле одлука Комисије пред судом посебне надлежности у привредноправним стварима, а у јединственом поступку испитивања законитости одлуке о утврђивању повреде конкуренције и примењене мере.

Средњорочни приоритети Европског партнерства

Приоритети Европског партнерства из домена МТУ су: успостављање структурисане тржишне контроле и обезбеђење одговарајуће координације између тела надлежних за контролу тржишта, јачање заштите конкуренције и заштите потрошача.

Стратегија за смањење сиромаштва (ССС)

Средњорочни циљеви МТУ усаглашени су са циљевима утврђеним у ССС. Активностима у области трговине обезбедиће се динамичан привредни раст и повећање конкурентности, што подразумева:

- убрзање процеса придруживања ЕУ и остваривање макроекономске, политичке и социјалне стабилности,
- изградња јаких тржишно оријентисаних институција,

- хармонизација законодавства са ЕУ легислативом,
- повећање страних директних инвестиција,
- подршку развоју сектора малих и средњих предузећа,
- побољшање приступа новим тржиштима и интеграцији у регионална и глобално тржиште, ради бржег развоја приватног сектора и
- реструктурирање предузећа у трговини.

Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину

Усвајањем Меморандума о буџету, Влада Републике Србије исказала је пуну посвећеност реализацији стратешких приоритета МТУ у области трговине. Системски прописи који регулишу унутрашње тржиште Србије ускладиће се са правилима СТО и прописима ЕУ. У складу са стратегијом развоја трговине обезбедиће се изградња институционалног окружења за одрживи развој трговине и услуга и достизање њиховог удела у БДП који одговара нивоу просека ЕУ.

Средњорочни циљеви у области трговине и услуга су:

- безбедни производи уз европске стандарде квалитета робе и услуга;
- заштита потрошача према европским стандардима;
- стварање развијеног унутрашњег тржишта робе и услуга на коме су услови пословања једнаки онима на тржишту ЕУ;
- обезбеђење стабилности тржишта.

Сагласно директивама ЕУ, донет је Закон о општој безбедности производа (**усвојен у Скупштини 29. маја 2009. године** и објављен у Службеном гласнику број 41/2009 од 2. јуна 2009. године) са циљем да се повећа ниво безбедности и квалитета робе и услуга у складу са европским стандардима. У току 2009. године покренуће се мере ради изградње и позиционирања Националног бренда Републике Србије, које ће обезбедити препознатљивост Републике Србије и њених производа. Министарство трговине и услуга покренуће поступак за изградњу институција и јачање капацитета заштите потрошача који одговара нивоу заштите потрошача у ЕУ. Успостављање развијеног и осавремењеног унутрашњег тржишта робе и услуга и изградња модерне структуре тржишта и тржишних институција, захтевају ревизију националног законодавства у области заштите конкуренције, побољшање информисаности становништва и економских субјеката о неопходности поштовања правила о заштити конкуренције.

У области трговине посебна пажња посветиће се јачању конкурентности робе и услуга и повећању атрактивности Србије као инвестиционе дестинације у области трговине и услуга. Обезбедиће се ефикасније подстицање и подршка наступу српских предузећа на међународном тржишту, где постоје реалне шансе за пласман српске робе и услуга. Предност ће имати развој услуга у оквиру различитих форми удруживања, као што су кластери и заједничка улагања и интензивирање активности на ефикаснијој промоцији српске извозне понуде на међународном тржишту, у циљу смањења спољнотрговинског дефицита.

Реформисањем робних резерви у складу са европским стандардима обезбедиће се функционално јединство између стратешких и стабилизационих робних резерви.

Целокупан промет робе и услуга и понашање учесника у промету регулисаће се Законом о трговини, којим ће се промовисати трговина у свим видовима, укључујући и нове облике трговине која се одвија путем телекомуникационих средстава и трговине личним нуђењем, регулисати и инспекцијски надзор тржишта, како са аспекта спречавања сивих токова у трговини и услугама, тако и са аспекта снабдевености тржишта производима и услугама гарантованог квалитета.

Обезбедиће се стварање конкурентских услуга у трговини и за то је посебно важно стварање истих услова за постојеће и нове трговинске ланце.

Регулисаће се и област електронске трговине (**Закон о електронској трговини усвојен је у Скупштини 29. маја 2009. године** и објављен у Службеном гласнику број 41/2009 од 2. јуна 2009. године), продајни подстицаји, робне берзе, заштита права интелектуалне, индустријске и комерцијалне својине, а хармонизоваће се и техничко законодавство.

Стратегија одрживог развоја

Недовољна отвореност и конкурентност српске привреде узрокована је, добрим делом, и постојањем државних монопола, посебно јавних предузећа на националном и локалном нивоу, као и предузећа са специјалним и искључивим правима, али и повезаношћу политичке и привредне сфере јавног живота. Стога је потребно предузети мере у циљу даљег развоја конкуренције на бази одговарајућих промена закона и у складу са праксом ЕУ, као и на основу јачања капацитета надлежног регулаторног тела, као и стимулације научно – истраживачке делатности у области конкуренције.

Глобалне промене у структури производних фактора показују све већу доминацију и супериорност тзв. нематеријалних фактора економског раста (као што су знање, информације, организација, образовање, правни систем). Развој сектора услуга у све већем обиму доприноси јачању економије засноване на знању. Масовна понуда и све већа доступност услуга на основу развоја ИТ доводе до брзог опадања њихових цена, што даје могућност њиховог коришћења од стране практично неограниченог броја корисника у целом свету. Сектор услуга је продуктивнији од других сектора и као такав од изузетног значаја за одрживи развој целокупне привреде.

Ресорне стратегије и акциони планови за њихову реализацију

Стратегија развоја трговине Републике Србије

Основне смернице стратешког развоја трговине Републике Србије, дефинисане су Стратегијом развоја трговине Републике Србије у периоду 2009-2012 године. Стратегија је усвојена почетком 2009. године и представља оквир за доношење политика и институционалних решења у области трговине.

Основни **стратешки приоритети** дефинисани су Стратегијом развоја трговине до 2012. године:

1. Стварање услова за развој модерне структуре тржишта и трговине Републике Србије;
2. Изградња институционалног и законодавног оквира у складу са позитивном праксом и решењима ЕУ у области трговине;
3. Стварање аналитичке и информационе базе за управљање трговином на свим нивоима одлучивања;
4. Стварање услова за јачање конкуренције и развој предузетништва на тржишту Републике Србије;
5. Стварање услова за обезбеђење равномерног регионалног развоја трговине и редовног снабдевања становништва;
6. Унапређење услова за развој и јачање сегмента малих и средњих предузећа у сектору трговине;
7. Стварање услова за интернационализацију пословања домаћих трговинских предузећа;
8. Стварање услова за повећан прилив страних инвестиција у сектор трговине;
9. Стварање услова за развој модерних тржишних институција; и
10. Унапређење услова за развој електронске трговине.
11. Стварање услова за развој електронске трговине

Средњорочни циљеви МТУ до 2012. године:

1. Развијено унутрашње тржиште роба и услуга, које карактерише равномерна регионална присутност савремене трговине, уз оптималну снабдевеност тржишта безбедним производима европског квалитета, као и стабилност цена
2. Заштита конкуренције усклађена са ЕУ стандардима
3. Подстицај и подршка домаћој трговини за излазак на иностранo тржиште у циљу повећања извоза српских производа
4. Подизање конкурентности и стимулисање директних инвестиција у сектор трговине и услуга
5. Заштита потрошача према ЕУ стандардима
6. Изграђен и позициониран национални бренд Србије
7. Даља либерализација тржишта кроз нове Споразуме о слободној трговини, укључивањем српске привреде у светске (СТО), европске (ЕУ) и регионалне интеграције (ЦЕФТА)
8. Реформисане робне резерве према ЕУ стандардима
9. Унапређен сектор услуга у складу са ЕУ стандардима

10. Надзор тржишта према ЕУ стандардима, као предуслов за постављање основа за увођење система саморегулисања привредних субјеката

Табела 37. ***Приоритетни инвестициони пројекти***

Назив Пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (евро)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус докумен-тације
			Сопствена средства (евро)	Спољни извори финансирања		
1. Пројектовање и изградња 2 (два) нафтна резервоара од 13.000м³ и 15.000м³ и пратеће инфраструктуре у Прахову	МТУ Републичка дирекција за робне резерве	6.202.082	3.044.187		Четврти квартал 2009.године	Од обезбеђених средстава биће пројектован и изграђен један резервоар
2. Реконструкција) нафтног резервоара од 60.000м³ Р-29 и 2 резервоара од по 15.000м³ у Смедереву	МТУ Републичка дирекција за робне резерве	7.342.105	2.442.105		Први квартал 2008.године	До краја 2009.године завршетак радова на резервоару Р-29, а уколико се одобре средства за 2 резервоара од по 15.000 м³ утврдиће се динамика рада
3. Изградња 2 нафтна резервоара од по 5.000м³ и пратеће инфраструктуре у Пожеги	МТУ Републичка дирекција за робне резерве	2.190.864	2.190.864		Други квартал 2009.године	Од обезбеђених средстава биће изграђена два резервоара

Приоритетни реформски планови у области трговине и услуга у периоду 2009-2011. године:

1. Израда Закона и подзаконских аката у области трговине;
2. Изградња институција за развој тржишта роба;
3. Формирање Центра за развој трговине;
4. Изградња јединственог информационог система трговине Републике Србије (ЈИСТ);
5. Истраживање односа и сарадње између учесника на тржишту РС;
6. Подстицај развоју малих и средњих предузећа у трговини;
7. Подршка развоју домаћих брендова у функцији подизања конкурентности привреде Србије;
8. Подстицај доласка иностраних трговинских ланаца на тржиште Србије;
9. Подстицај развоју предузетништва и конкуренције у трговини Републике Србије;
10. Подстицај развоју Е-трговине;
11. Развој робних берзи и берзанских посредника.

Табела 38. ***Приоритетни реформски пројекти***

Назив програма/пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. ПГ Успостављање савремено уређеног тржишта роба и услуга/ ПК Унапређење аналитике података сектора услуга	МТУ	33.000	33.000	/	Други квартал 2008. (до 2011.
2. ПГ Унапређење заштите потрошача услуга у Републици Србији/ ПК Едукација потрошача у области услуга	МТУ	175.000	75.000	100.000	Први квартал 2009. (до 2011.)
3. ПГ Повезивање субјеката из области услуга у кластере/	МТУ	176.000	76.000	100.000	Други квартал 2008.-2011
4. ПГ Обезбеђење европских стандарда квалитета производа и услуга/ ПК Подршка очувању и унапређењу старих заната	МТУ	703.000	63.000	640.000	Први квартал 2009. (до 2011.)
5. ПГ Изградња и позиционирање националног бренда Србије/ ПК Изградња и позиционирање националног бренда Србије	МТУ	2.210.000	610.000	1.600.000	Први квартал 2008. (до 2011.)
6. Подршка имплементацији Закона о општој безбедности производа (информативне и едукативне кампање)	МТУ	150.000	35.000		Први квартал 2008.
7. Успостављање знака квалитета и ознаке порекла	МТУ	80.000	80.000		Први квартал 2008.
8. Јачање заштите потрошача у Републици Србији (CARDS)	МТУ	1.500.000	6.500	КАРДС 2006 1.500.000	Трећи квартал 2008 са продужетком до октобра 2010..
9. Јачање капацитета МТУ и организација потрошача	МТУ	360.000	210.000		Први квартал 2008.
10. Едукација и информисање потрошача-издавање потрошачког часописа и посебна ТВ емисија о заштити потрошача	МТУ	40.000	40.000		Први квартал 2008.
11. Изградња институција за развој тржишта роба	МТУ	95.000	95.000		Први квартал 2009.
12. Подстицај развоју предузетништва и конкуренције у трговини Републике Србије	МТУ	150.000	150.000		Први квартал 2009.
13. Јачање капацитета МТУ у области трговине	МТУ	40.000	40.000		Први квартал 2009
14. Унапређење развоја Е-трговине	МТУ	50.000	50.000		Први квартал 2009

Назив програма/пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
15. Изградња информационог система трговине Републике Србије	МТУ	310.000	100.000	210.000	Први квартал 2009
16. Јачање заштите потрошача у Републици Србији (ИПА 2009)	МТУ	2.900.000	400.000	ипа 2009. 2.500.000	Четврти квартал 2010.
17. Јачање административних капацитета МТУ и унапређење сарадње са другим институцијама у области заштите потрошача	МТУ	503.000	121.000	382.000	Јануар 2009-2011
18. Унапређење информисаности потрошача и јачање капацитета организација потрошача	МТУ	790.000	190.000	600.000	Јануар 2009.-2011. године
19. Нови пројекат Успостављање интегрисаног информационог и комуникационог система за заштиту потрошача	МТУ	400.00	65.000	335.000	Јануар 2011. године
20. Нови пројекат Успостављање и функционисање тела за вансудско решавање потрошачких спорова	МТУ	500.000	65.000	435.000	Јануар 2011. године
21. Програмска активност Унапређење заштите конкуренције у Републици Србији	МТУ	21.000	21.000		Јануар 2009.-2011. године
22. Програмска активност Праћење кретања животног стандарда потрошача и истраживање сатисфакције потрошача	МТУ	58.000	58.000		Јануар 2009-2011
23. Надзор тржишта у складу са правом ЕУ	МТУ	750.000	750.000		Јануар 2009-2011.
24. Подизање нивоа координације у инспекцијском надзору (законски и институционални оквир којим се имплементира страшко опредељење за оснивање Савета)	МТУ	11.000	11.000		Јануар 2009
25. Информатичка инфраструктура која омогућава централизовано праћење рада-Мрежа инспекцијских органа –II фаза (унапређење програмског решења софтвера који подржава тржишне инспекције и брзу размену података о небезбедним производима	МТУ	110.000	110.000		Јануар 2009. године

Назив програма/пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
26. Имплементација Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ	МТУ	86.000	86.000		Јануар 2009.
27. Хармонизација прописа из области трговине и услуга са европским законодавством	МТУ	215.000	172.000		Јануар 2010.
28. Support to the Market Inspection for the implementation of new product safety software	МТУ	315.000	350.000		Август 2009.
29. Strengthening of the Serbian market surveillance system for non-food and food products (IPA 2010)	МТУ	2.850.000			Јануар 2011.

3.8. Просвета

Почетком 2001. у Републици Србији започета је реформа система образовања, заснована на међународним препорукама и извештајима који су указивали на постојање високо централизованог, озбиљно запуштеног система оптерећеног неједнакостима и ограничењима (у смислу доступности и нефлексибилности).

Главне промене система образовања су институционализоване кроз Закон о основама система образовања и васпитања из 2003. и кроз измене тог закона из 2004. као и Закон о високом образовању из 2005. године. Такође, до одређених позитивних помака дошло је кроз формирање нових институција посвећених развоју одређених сегмената система образовања (професионални развој наставника, вредновање квалитета и др), реализацијом бројних развојних програма и пројеката у области развоја школа као организација, изградње капацитета запослених у образовању и ургентних инвестиционих улагања и сл.

Систем образовања се од 2001. године модернизује у правцу повећања његове ефикасности и прогресије у квалитету стечених знања и вештина, како би се обезбедио већи допринос образовања привредном развоју и друштвеном напретку Републике Србије и њеном приближавању ЕУ. У току је рационализација и реорганизација мреже образовних институција на свим нивоима, спровођење програма обуке и доквалификације наставника и ревидирање школских програма. При томе, Министарство још увек није задовољно оствареним резултатима у процесу децентрализације, између осталог и због неусклађености прописа којима се регулише систем образовања и прописа који се примењују на рад органа локалне управе. Демократизација образовног система, са свом комплексношћу проблематике која се огледа у неразвијеним капацитетима да се преузму права и одговорности, доводи до отежаног повезивања образовно-васпитних установа са локалним тржиштем рада. Министарство просвете у овом периоду чини континуиране напоре у циљу побољшања квалитета наставних планова и програма рада, као и садржаја образовања на свим нивоима, почев од предшколског. Посебним подзаконским актима ближе су уређени систем оцењивања ученика, стручно усавршавања наставника, опремање образовних институција, увођења нових образовних профила, начин праћења и вредновања и самовредновања рада установа, начин планирања и програмирања рада установа и остала питања од значаја за функционисање система образовања у складу са новим системским законом.

Упркос овим напорима и чињеници да је у област образовања је у периоду 2000-2006. година уложено 106 милиона ЕУР средстава међународне помоћи, у систему образовања постоји још много простора за унапређење у разним областима: од оних у којима се лако могу регистровати помаци до оних који захтевају ургентне интервенције, нова системска решења или дугорочну подршку.

Неки од проблема са којима је Министарство просвете суочено и за које нема брзих и једноставних решења су:

1. Проблеми високог процента неписмених становника (Република Србија и поред развијене мреже основних школа има, по резултатима пописа из 2002. године, без школске спреме 357.552 становника, неписмених становника 227.000, са завршеним од једног до три разреда 126.127 становника, са завршених четири до седам разреда 896 847 становника, а завршену само основну школу 1.509.500 становника).
2. Проблем недовољне доступности услуга образовања појединим категоријама становништва (низак ниво расхода за образовање (3,3% БДП) у Републици Србији неповољно се одражава на доступност образовања деци из најсиромашнијих слојева, као и на квалитет услуга које се нуде у систему образовања).
3. „Нефлексибилност" система образовања у односу на могућност избора и промене занимања у току и након образовања, односно, непостојање системских услова за хоризонталну и вертикалну проходност кроз профиле и смерове, што се, након формалног образовања рефлектује сталном потребом за преквалификацијом кадрова.
4. Неприлагођеност система образовања потребама тржишта рада који резултира одласком великог броја младих људи у иностранство у току и после средњег образовања, ради запослења, што погађа управо најзначајније области развоја савременог друштва- електротехнику, информатику, технологију, медицину , фармацију, итд.
5. Ниска стопа остајања у образовању – односно проблем напуштања школе пре завршетка програма (тзв. „drop out") - овај проблем је најмасовнији у струковном и факултетском образовању.
6. Развој образовних стандарда је процес који је интензивиран последњих година и већ дао прве значајне резултате, посебно на нивоу високог образовања, но имајући у виду комплексност овог процеса, неопходно је уложити значајне напоре као и средства како би се овај систем адекватно успоставио на свим нивоима образовања.

7. Застареле наставне методе и школских програми - немогућност да се, након завршетка формалног образовања одговори на захтеве послодаваца, који захтевају примену стечених знања, односно функционалне вештине и знања.
8. Недовољна ефикасност система - застарели систем финансирања трошкова рада школе и трошкова финансирања запослених у образовању.

Табела 39. ***Најважнији пројекти Министарства просвете у досадашњем периоду (2000-2007. године):***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Развој школства у Републици Србији	Светска банка	10.000.000 УСД	2002 - 2007
2. Обука наставника и оснивање Националног центра за стручно усавршавање наставника	СДЦ	60.000 ЕУР	2002-2003
3. Реформа средњег стручног образовања	ЕУ	4.000.000 ЕУР	2003 -
4. ПИСА пројекат	ОЕЦД		2003 -
5. Оснивање Центра за стручно усавршавање наставника у Нишу	Влада Норвешке	1.315.000 ЕУР	2004 -
6. Пројекат за усавршавање образовног кадра у Републици Србији	ЦИДА	2.000.000 ЦАД	2004-2007
7. Пројекат реформе стручног образовања у области Економије права и администрације	ГТЗ	1.300.000 ЕУР	2004-2006
8. Пројекат унапређења школа	ЕИБ	25.000.000 ЕУР	2005 -
9. Изградња и опремање школа у зајечарском региону	Влада Норвешке	1.987.600 ЕУР	2006 - 2007
10. Подршка образовању мањина и Рома	ОЕБС	350.000 ЕУР	2005-
11. Ка ефикаснијем спровођењу реформи – Систем планирања, буџетирања и праћења активности у МПС	Влада Норвешке	30.000 ЕУР	2006
12. Здрав старт–здрав циљ – Специфична спортска опрема за предшколске установе и стручно усавршавање запослених (1)	Влада Норвешке	88.000 ЕУР	2006-2007
13. Енергетска ефикасност	Кредит Светске банка	21 000 000 УСД	2004-
14. Понуда грантова за унапређивање библиотека у ОШ	СДЦ	100 000 ЕУР	2003
15. Опремање регионалних одељења Министарства и ресурсних центара	СДЦ	40 000 ЕУР	2003
16. Пројекат ЕРЦУ – Канцеларија за координацију реформских активности	СДЦ	200 000 ЕУР	2003
17. Темпус	ЕУ	9.000.000	2002-

Основни циљеви реформе образовног система Републике Србије су:

- унапређење квалитета образовања рационализацијом постојећих образовних и васпитних програма, развојем нових образовних и васпитних програма и модула, успостављањем стандарда квалитета у посебним научно-наставним подручјима, обуком наставника основних и средњих школа и стварање услова за припрему и примену савремене уџбеничке и приручне литературе за ученике и наставнике;
- наставак реформе средњег стручног образовања, уз сталну евалуацију нових пилот програма и предузимање интеревнтних мера у циљу обезбеђивања квалитета нових

програма, увођење нових образовних профила у стручне школе и њихова примена у већем броју школа и развој факултативних програма у гимназијама као увод у промене у редовним наставним програмима;
- обезбеђивање системских могућности стицања квалификација за одрасле;
- укључивање угрожених категорија становништва и особа са посебним потребама у систем образовања на основу предлога мера афирмативне акције стручних тимова и истовремену реализацију специфичних семинара за обуку наставника за рад са децом са посебним потребама.

Приоритет са становишта смањивања сиромаштва у области образовања је повећање ефикасности образовног сектора, односно реформа образовања у складу са потребама тржишне привреде и развојем приватног сектора и истовремено пуно укључивање угрожених категорија становништва, односно етничких мањина (сеоском популацијом, Ромима, децом са инвалидитетом, избеглим и интерно расељеним лицима) у формални систем образовања. То подразумева реформу предшколског васпитања која укључује програме (уз одговарајућу кадровску подршку) за што већи обухват деце из сиромашних породица, подизање општег образовног нивоа Рома, као и подизање радне квалификације незапослених. У том смислу, законско решење о обавезном похађању припремног предшколског програма, један је од начина за превазилажење баријера за децу која имају неповољне услове развоја у предшколском периоду.

У односу на потребе привреде, циљеви реформе у средњем, вишем и високом образовању су следећи:
- Оријентација образовања, не само ка јачању базичних него и применљивих знања и повезивање са светом рада,
- Развој спремности младих за стручно усавршавање и дошколовавање и усаглашавање степена диплома и квалификација са светским стандардима, као и диверсификацију институционалних облика и модела, програма и метода рада,
- Реформа наставних планова и програма у обезбеђивању функционалне, компјутерске и технолошке писмености, подстицање креативности, развој критичког мишљења и потребних вештина за сваког појединца,
- Развој образовног система на филозофији доживотног образовања. У складу са тим неопходне су мере које ће стимулисати послодавце да улажу средства у проширивање знања већ запослених радника како би се они укључили у процесе промена и технолошког модернизовања привреде.

Основни стратешки документ развоја за сектор образовања у Републици Србији је Стратегија Министарства просвете за период 2005- 2010. године. Поред тога, стратешки развојни оквир чине и Национални план акције за децу, Стратегија за смањење сиромаштва Владе Републике Србије, Стратегија развоја стручног образовања у Републици Србији и Стратегија развоја образовања одраслих. Међународни документи који одређују правац развоја система образовања у Републици Србији су: Европски оквир за побољшање стручног образовања и оспособљавања, Миленијумски циљеви развоја, Стратешки циљеви образовања и обуке у земљама ЕУ, Болоњска декларација, Европска повеља о регионалним и мањинским језицима, Стратегија развоја информатичког друштва у РС, Национална стратегија Србије за приступање Србије и Црне Горе ЕУ, Национална стратегија запошљавања за период 2005-2010, Национална стратегија привредног развоја РС од 2006 до 2011.

Промене у систему образовања регулисане су Законом о основама система образовања и васпитања из јуна 2003. године и допунама из 2004. године и Законом о високом образовању, који је донет 2005. године. Закон о предшколском васпитању и образовању налази се у скупштинској процедури, као и Закон о уџбеницима и другим наставним средствима. Министарство просвете ће бити носилац посла у припреми новог Закона о основном образовању и васпитању и Закона о средњем образовању и васпитању, којима би се ближе одредио начин функционисања ових подсистема, као и специфичности које нису одређене системским законом.

Институције које су надлежне за спровођење реформи у овој области су: Министарство просвете, Завод за унапређење образовања и васпитања и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, као и Национални просветни савет и Национални савет за високо образовање. Започете реформе образовног система наставиће се у правцу повећања квалитета и ефикасности образовања и доступности образовања свима, у складу са принципима доживотног учења и усклађивања образовног система са принципима развоја образовања у ЕУ. Почев од школске 2006/2007. године започело је остваривање обавезног припремног предшколског програма у трајању од најмање 6 месеци, које се остварује у предшколским установама и основним школама. Министарство просвете је било организатор семинара за обуку васпитача и стручних сарадника за примену наведеног програма. Исто тако, планирано је и повећање партиципације одраслог становништва у програмима и пројектима образовања и учења, као и развијање програма образовања на даљину.

Систем високог образовања унапредиће се са циљем да се смањи дужина студирања и повећа број дипломираних студената у односу на број уписаних студената. Посебни ефекти примене Закона о високом образовању очекују се почев од школске 2006/2007. године. Усклађивање наставних планова и програма са принципима Болоњске декларације, акредитација истих, као и прерастање виших школа у установе високог образовања су циљеви чије остварење ће допринети квалитетнијем и кориснијем високо-образовном систему. Поред тога, пред високошколским установама је и задатак припреме Националног оквира квалификација у високом образовању, а у складу са Европским оквиром квалификација, у чему се очекује стручна помоћ Савета Европе.

Да би се циљеви и задаци реформе образовног система у целини могли остварити, посебна пажња посветиће се стабилном финансирању образовних установа из буџета Републике Србије и буџета јединица локалне самоуправе. Обезбеђивање основних услова за образовно-васпитни рад школа захтева наставак реконструкција, поправки и доградњи објеката, опремања школских учионица, лабораторија, кабинета и фискултурних сала. За побољшање квалитета образовања интензивираће се рад на повезивању школа у јединствен информациони систем и опремање мултимедијалних учионица.

Основни дугорочни циљ у области средњег образовања је креирање отвореног и флексибилног система стручног образовања који се прилагођава демографским, социо-економским и техничко-технолошким потребама као кључна претпоставка за унапређење људског потенцијала и успешну интеграцију Републике Србије у европски културни и економски простор.

За реализацију таквог стратешког циља у области образовања потребно је формирати националне савете за образовање на свим нивоима, успоставити систем акредитације и сертификације у стручном образовању, развијати стандардизацију у стручном образовању (стандарди занимања, образовни стандарди), подизати стручност наставника и запослених, пратити квалитет на свим нивоима образовања и унапредити финансирање образовања.

На основу претходне анализе одређени су средњорочни приоритетни циљеви Министарства просвете:

- успостављен ефикасан систем осигурања квалитета на свим нивоима образовања и васпитања
- децентрализован систем образовања и васпитања, са јасном поделом улога и одговорности на свим нивоима
- обезбеђене могућности младима и одраслима да стекну вештине, знања и способности потребне за рад и запошљавање, даље образовање и учење
- успостављен нови модел финансирања образовних установа
- унапређени капацитети васпитно - образовног система за инклузивно образовање деце са сметњама у развоју
- остварен систем за пружање подршке талентованим ученицима и студентима
- унапређен систем образовања одраслих
- повећан обухват Рома и унапређен квалитет образовања и васпитања Рома са предузимањем системских мера којима ће се побољшати положај Рома у образовању
- изграђени капацитети Министарства просвете и релевантних установа за ефикасан приступ, коришћење и управљање различитим изворима финансирања
- изграђени капацитети Министарства просвете за успешно спровођење програма и препорука ЕУ у области образовања и васпитања
- усклађени прописи у области образовања и васпитања са стандардима ЕУ на основу приоритета дефинисаних у процесу придруживања ЕУ
- развој капацитета запослених у Министарству просвете за обављање стручних послова у циљу ефикаснијег функционисања система образовања и васпитања
- смањење броја неписмених за 10% до 2010. године
- ефикасно управљање ресурсима у образовању коришћењем свеобухватне базе података на свим нивоима образовања и васпитања.

Министарство просвете дефинисало је приоритетне пројекте који ће допринети реализацији поменутих циљева.

Табела 40. ***Приоритетни инвестициони пројекти у области образовања у периоду 2009-2011. година***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Програм инвестирања у образовну инфраструктуру	Министарство просвете	23.000.000 €		23.000.000 € - ИПА 2010	2011.	Припремљен је предлог пројекта
2. Опрема за Образовни информациони систем (ЕИС) Републике Србије	Министарство просвете	920.150 €		920.150 € - Влада Италије	2009.	Припремљени су нацрт предлога пројекта и план набавке
3. Опремање мултимедијалних центара у средњим уметничким школама	Министарство просвете	680.150 €		680.650 € - Влада Италије	2009.	Припремљени су нацрт предлога пројекта и план набавке
4. Реконструкција и доградња студентског дома (за смештај лица са посебним потребама) „Мика Митровић“ у Београду	Министарство просвете	3.937.678 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљена је пројектна документација
5. Побољшање животног стандарда у студентском дому – прикључење на академску мрежу	Министарство просвете	60.627 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљен је нацрт предлога пројекта
6. Побољшање социјално-здравствене компоненте живота студената изградњом спортско-рекреативног центра и репарацијом постојећих терена	Министарство просвете	368.850 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљен је нацрт предлога пројекта
7. Развој и реализација система за загревање санитарне воде помоћу соларних колектора	Министарство просвете	293.230 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљен је нацрт предлога пројекта

8. Повећање смештајних капацитета Студентског центра у Нишу изградњом студентског дома	Министарство просвете	9.660.000 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљен је нацрт предлога пројекта
9. Информациони систем инспекције ИСИ	Министарство просвете	3.346.000 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљен је нацрт предлога пројекта

Табела 41. ***Приоритетни реформски пројекти у области образовања у периоду 2009-2011. година***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Унапређење система стручног образовања и обуке у Србији	Министарство просвете	4.000.000 €		4.000.000 € - ИПА 2007	2009.	Припремљен је предлог пројекта
2. Осигурање квалитета у средњем и после средњем неуниверзитетском образовању	Министарство просвете	4.000.000 €	2.000.000 €	2.000.000 € - ИПА 2008	2009.	Припремљен је предлог пројекта
3. Образовање за све – унапређење доступности и квалитета образовања деце из маргинализованих група	Министарство просвете	3.000.000 €		3.000.000 € - ИПА 2008	2009.	Припремљен је предлог пројекта
4. „Друга шанса“ – Развој система за функционално основно образовање одраслих у Србији	Министарство просвете	7.500.000 €	3.000.000 €	4.500.000 € - ИПА 2008	2009.	Припремљен је предлог пројекта
5. Унапређивање предшколског образовања у Србији	Министарство просвете	5.000.000 €	1.250.000 €	3.750.000 € - ИПА 2009	2010.	Припремљен је предлог пројекта
6. Темпус	Министарство просвете	7.000.000 €		7.000.000 € - Вишекорисничка ИПА 2009	2009.	Припремљен је предлог пројекта
7. Регионални центар за предузетничко образовање	Министарство просвете			Вишекорисничка ИПА 2009		Припремљен је предлог пројекта
8. Стручно усавршавање наставника	Министарство просвете			Вишекорисничка ИПА 2009		Припремљен је предлог пројекта

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
9. Унапређивање капацитета за укључивање Републике Србије у европске програме у области образовања и обуке	Министарство просвете	3.000.000 €		3.000.000 € - ИПА 2010	2011.	Припремљен је предлог пројекта
10. Сигурно одрастање – подршка деци у развоју социјално одговорних модела понашања	Министарство просвете	373.000 €		373.000 € - Влада Норвешке	2010.	Припремљен је нацрт предлога пројекта
11. Развијање предузетништва као кључне компетенције код ученика гимназија	Министарство просвете	336.960 €		336.960 € - Влада Норвешке	2010.	Припремљен је предлог пројекта
12. Притисни Ф1 – помози себи (промоција регионалног економског развоја)	Министарство просвете	150.688 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљен је нацрт предлога пројекта
13. Унапређење нивоа студентског живота по угледу на стандарде који постоје у земљама чланицама ЕУ	Министарство просвете	43.680 €		Билатерални донатори	2009.	Припремљен је нацрт предлога пројекта

3.9. Култура

Полазећи од основних принципа у области културе и медија, који подразумевају слободу културног и уметничког стваралаштва и поштовање права на културу, равноправност свих култура на територији Србије, очување културних идентитета и културне разноликости, одговорност јавних власти за развој културе и уметности, подршку развоју уметничког квалитета и иновацијама у култури, усклађеност система у области културе и медија са стандардима ЕУ и Савета Европе, успостављање модерног, ефикасног, рационалног и креативног система управљања у култури, јавност деловања у култури и поштовање ауторских права, дефинисани су стратешки циљеви Министарства културе. То су успостављање стандарда у културној политици и развој система у области културе, унапређење и модернизација рада установа културе, очување културног наслеђа и културне разноликости и њихово укључивање у савремене светске културне токове, стварање услова за развој стваралаштва у свим гранама уметности, подизање нивоа учешћа грађана у културним активностима и равномеран развој у домену културе на целој територији републике - децентрализација културе, активно учешће уметника и савременог уметничког стваралаштва у међународним културним токовима, подизање квалитета медијске продукције, подстицање развоја саморегулације и прилагођавање законске медијске регулативе европским стандардима.

Успостављање стандарда у културној политици и развој система у области културе обухвата стварање правног оквира доношењем општег Закона о култури и других закона о појединачним културним делатностима, подршку развоју организационих форми у домену културних индустрија, односно националних центара за поједине културне делатности, затим увођење стратешког планирања и евалуације као предуслова културног развоја и обавезе свих актера у култури – доношење Програма развоја културе, подршку истраживањима културе – на чињеницама заснованој културној политици и менаџменту и доношење пореских и других закона од значаја за домен културе.

Унапређење и модернизација рада установа културе подразумева развој перманентног професионалног образовања и подршку најстручнијим кадровима, подстицај интерсекторском деловању (култура/наука; култура/образовање; култура/туризам; култура/економија...), развој стратешког менаџмента и маркетинга, затим развој и диверсификацију публике (мањинске групе, деца, особе са инвалидитетом, посебним потребама итд.), као и развој инфраструктуре уз прецизирање професионалних стандарда, посебно за културе националних мањина.

Очување културног наслеђа и његово укључивање у савремене светске културне токове обухвата снимање, ревизију и докатегоризацију материјалног и нематеријалног наслеђа, подршку очувању и развоју српског језика и говорне културе, очување језика националних мањина, подршку пројектима укључивања културног наслеђа у савремене културне и уметничке токове, као и укључивање културног наслеђа у шире економске развојне програме, стварање услова за развој комплексних, економски одрживих културних пројеката кроз развој културног туризма, дигитализацију материјалног и нематеријалног културног наслеђа и оснивање Института за рестаурацију и конзервацију.

Стварање услова за развој стваралаштва у свим гранама уметности представља успостављање транспарентног и објективног система расподеле средстава по основу годишњег конкурса, уз унапред дефинисане критеријуме, јасну политику финансирања уметника и уметничких пројеката, у виду откупа, наруџбина, међуресорних фондова, законских олакшица за финансирање културног стваралаштва, подстицај спонзорству и донаторству, затим стварање продукционих услова за развој савременог уметничког стваралаштва (радионице, атељеи, студија, резиденцијални програми и професионално усавршавање уметника, итд.), развој новог система вредности, кроз политику награђивања, путем националних награда за уметничко стваралаштво, награду за развој односа привреде и културе, награду за допринос медија култури, награду за допринос развоју уметности у образовању, као и развој стваралаштва националних мањина.

Подизање нивоа учешћа грађана у културним активностима и равномеран културни развој на целој територији републике – децентрализација подразумева развој програма и пројеката намењених деци, развој програма и пројеката у срединама без културне инфраструктуре, уз омогућавање вертикалног и хоризонталног повезивања локалних актера, развој програма и пројеката намењених учешћу мањинских група у културном животу, подршку очувању културне разноликости, каи и интеркултурном дијалогу и доношење и реализација акционог плана за *Декаду Рома*.

Активно учешће уметника и савременог уметничког стваралаштва у међународним културним токовима реализоваће се уз подршку учешћа актера у програмима међународних организација (Европске комисије, Унеска, Савета Европе, итд), културних мрежа (ICOM, IFLA, IETM, ELIA, итд.) и међународних културних манифестација (бијенала, фестивали, програми културних престоница Европе, итд.), затим кроз подршку укључивању у међународне

пројекте који конкуришу код ЕУ и СЕ, подршку *Тачки културног контакта*, обезбеђивању финансијске партиципације у пројектима ЕУ, путем подршке међународној димензији пројеката и манифестација који се одржавају у Србији, са посебним нагласком на сарадњи у региону ЈИЕ и Европи и кроз рад на успостављању интерминистарске сарадње у домену културе са другим надлежним министарствима.

Прилагођавање медијске регулативе европским стандардима и новим технологијама треба да омогући јачање медијских слобода, професионалних и продукцијских капацитета и стварање услова за унапређење аудиовизуелног стваралаштва. Неопходно је да се низом мера и активности обезбеде услови и подршка у остваривању и јачању друштвене улоге и одговорности медија у процесу евроинтеграција и развоју грађанског друштва. Планирано је подстицање пројеката који воде ка унапређењу професионалних и етичких стандарда у медијима и ка разноврсности програма који доприносе медијском плурализму и остваривању права на информисање.

Јачање капацитета независних медијских регулаторних тела, развој саморегулације у области медија, подршка перманентном образовању медијских стручњака, подстицај медијске писмености, унапређење и развој медијског тржишта и подстицање функције медија као продуцента уметности приоритетни су оквири активности у сарадњи са свим заинтересованим странама.

У складу са приоритетима деловања Министарства културе у периоду од 2008. до 2011.године, дефинисани су и програми приоритетних инвестиционих и реформских активности, како је приказано у табелама:

Табела 42. ***Програм инвестиционих активности***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Адаптација и реконструкција објекта Музеја савремене уметности, Београд	МК	6.470.000	58.719.936 дин. (НИП)		2007.
2. Адаптација и уређење Музеја науке и технике, Београд	МК	4.700.000	9.187.716 дин. (НИП)		2006.
3. Реконструкција зграде и проширење капацитета Народног музеја, Београд	МК	24.054.800	6.513.316 дин. (НИП)	12.000.000 дин. (Левантис фондација)	2006.
4. Реконструкција зграде Југословенске кинотеке	МК	5.000.000	63.711.739 дин. (НИП)		2006.
5. Изградња депоа Југ.кинотеке за смештај филмова	МК	5.500.000	435.370.000 дин. (НИП)		2006.
6. Санација и уређење зграде Архива Србије у Железнику	МК	1.370.000	3.601.676 дин. (НИП)		2006.
7. Векови Бача	МК и Покрајински секретаријат за образовање и културу Војводине	1.500.000		60.000 евра (Заједница општина Сицилије – 2007) 5.000 евра (ЕК)	2008.

8. Оснивање дигиталног тонског студија Београдске филхармоније	МК	400.000			2009.
9. Пројекат реконструкције ентеријера корисничког дела објекта Народне библиотеке Србије са реконструкцијом и изградњом пратећих инсталација	МК	4.000.000	109.852.807 дин. (буџет РС)		2006.
10. Реконструкција Историјског музеја	МК	3.000.000	3.127.000 дин. (буџет РС)		2006.

Табела 43. ***Програм реформских пројеката***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Медијска писменост	МК у сарадњи са другим надлежним министарствима	1.450.000			2010.
2. Јачање институционалних капацитета за спровођење ЕУ регулативе и стандарда у области медија (ТВИНИНГ)	МК у сарадњи са другим надлежним министарствима и телима	1.200.000			2010.
3. Савет за штампу	МК	280.000	3.000.000 (буџет РС)		2009.
4. Подршка медијима у области европских интеграција	МК	2.750.000		ИПА 2008. (3.000.000 евра)	2009.
5. PTB Digital News Project	МК	4.500.000			2009.
6. Јачање институционалних капацитета и кадровских потенцијала за управљање у области културе	МК	850.000		2.000.000 (буџет РС)	2009.
7. Пројекат прекограничне мобилности уметника у региону Југо-источне Европе	МК	600.000			2010.
8. Развијање система капацитета за информатизацију културног наслеђа	МК	5.000.000	22.000.000 дин. (буџет РС)		2008.

9.	Музичко-информативни центар Србије	МК	250.000	6.000.000 дин. (буџет РС)		2009.

Табела 44. ***Обједињена табела програма инвестиционих активности и реформских пројеката***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пилот пројекат локалног развоја општина Деспотовац и Жагубица	МК, општине Деспотовац и Жагубица	6.000.000	3.000.000 (буџет РС)	50.000 евра (Савет Европе-резервисано за 2008-09); SEE – резервисано 100.000 евра за 2009-2011; Одлуком Европског парл. одобрено 1,500.000 евра за подпројекат **Регионални центар индустријског наслеђа**)	2009.
2. Дунавски културни коридор	МК	7,000.000	500.000 (буџет РС)		2009.
3. Пројекат Шлос – Еко-етно музеј, Голубинци	МК	6000.000	3.707.971 дин.(НИП)		2006.
4. Пилот пројекат коришћења културног наслеђа у развоју руралног туризма	МК	3.000.000		потенцијално UNDP	2009.
5. Пројекат дигитализације АРХИВА РАДИО Београда	МК	3.250.000	1.250.000 евра		2009.

3.10. Здравље

ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ У СЕКТОРУ

Стратешки и развојни оквир

Реформа здравственог система наставиће се и у периоду 2009- 2011.у складу са основним опредељењима из докумената: *Здравствена политика у Србији* (усвојена Закључком Владе Републике Србије 05 број 500-1022/2002, 01.02.2002. године), *Визија здравствене заштите у Србији* и *Стратегија и акциони план реформе система здравствене заштите у Републици Србији.*

Основни правци здравствене политике утврђени Меморандумом о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину са пројекцијама за 2010. и 2011) су:

- унапређење здравствене заштите за боље здравље угрожених групација становништва и особа оболелих од болести од већег социјално -економског значаја;
- унапређење услуга у области јавног здравља;
- унапређење квалитета здравствене заштите кроз унапређење услова рада услова за лечење, као и квалитета пружених услуга;
- боље функционисање здравственог система кроз равномерно остваривање здравствене заштите на територији Републике и подршку рада невладиним организацијама које раде у области здравства;
- унапређење регулативе за приватни здравствени сектор и повећање квалитета услуга овог сектора.

Ради остваривања наведених циљева планирано је доношење следећих програма: здравствене заштите за све групације становништва, посебно за угрожене групације; здравствене заштите за болести од посебног социјално економског значаја; подстицања активности на омасовљавању добровољног давалаштва крви; унапређење квалитета рада у систему здравствене заштите; уређења здравственог система.

Реформа система здравствене заштите подразумева увођење новог система финансирања из средстава обавезног здравственог осигурања који ће се заснивати на моделу капитације у примарној здравственој заштити као систему наплате здравствених услуга према броју пацијената, моделу дијагностички сродних група у болницама за краткотрајну хоспитализацију и новом моделу плаћања по услузи за услуге највишег нивоа у терцијарној здравственој заштити.

Реформа здравственог осигурања подразумева и наставак увођења различитих видова добровољног здравственог осигурања, чиме ће се створити услови за растерећење система обавезног здравственог осигурања.

Реформом у области лекова и медицинских средстава и успостављањем стандарда усклађених са директивама ЕУ створиће се услови да се производња и промет лекова и медицинских средстава у Србији обавља по највишим стандардима који гарантују квалитет, безбедност и ефикасност лекова и медицинских средстава, а тиме и пружање ефикасне здравствене заштите.

Основни стратешки документи Министарства здравља:

1. Стратегија за борбу против ХИВ/АИДС, усвојена 2005.године
2. Стратегија развоја здравља младих, усвојена на седници Владе 09.11. 2006. године
3. Стратегија за контролу дувана, усвојена на седници Владе 18.01.2007. године
4. Стратегија развоја заштите менталног здравља, усвојена на седници Владе 18.01.2007. године
5. Национални програм за превенцију рака грлића материце, усвојен на седници Владе 23. 05.2008. године
6. Стратегија за стално унапређење квалитета здравствене заштите и безбедности пацијената, усвојена на седници Владе 13.02.2009. године
7. Стратегија за борбу против дрога за период 2009-2013, усвојена на седници Владе 26.02.2009.
8. Национални програм за превенцију рака дојке,усвојен на седници Владе 26.02.2009. године
9. Национални програм за превенцију рака дебелог црева, усвојен на седници Владе 12. марта 2009. године
10. Национални програм превентивне здравствене заштите деце са психофизиолошким поремећајима и говорном патологијом, усвојен на седници Владе 26.02.2009. године

11. Национални програм за рану детекцију и превенцију дијабетеса тип два,усвојен на седници Владе 05.03. 2009. године
12. Стратегија за палијативно збрињавање, усвојена на седници Владе 05.03. 2009. Године.
13. Стратегија о јавном здрављу, усвојена на седници Владе 26.03.2009.године
14. Стратегија за превенцију и контролу хроничних незаразних болести, усвојена на седници Владе 26.03.2009.године
15. Национални програм превентивне стоматолошке здравствене заштите, усвојен на седници Владе 26.03.2009.године
16. Национални програм здравствене заштите жена, деце и омладине, усвојен на седници Владе 09.04.2009.године
17. Национални програм ,,Србија против рака", усвојен на седници Владе 13.03.2009.године.

Институционални оквир

Новим законима у области здравствене заштите утврђене су и реализоване обавезе у вези са оснивањем следећих институција:

2007. године основане су Лекарска комора Србије, Фармацеутска комора Србије, Комора биохемичара Србије, Комора медицинских сестара и здравствених техничара Србије.

2008.године основана је Агенција за акредитацију здравствених установа Србије ради обављања стручних, регулаторних и развојних послова у поступку акредитације здравствених установа

Законски оквир

Средином 2004. године усвојен је Закон о лековима и медицинским средствима (Службени гласник РС бр. 84/04 и 85/05), а крајем 2005. године усвојен је сет системских закона у области здравствене заштите, и то: Закон о здравственој заштити (Службени гласник РС број 107/05), Закон о здравственом осигурању (Службени гласник РС број 107/05,109/05,106/06) и Закон о коморама здравствених радника (Службени гласник РС број 107/05). Маја 2006. године, усвојени су: Уредба о Плану мреже здравствених установа и Правилник о условима и начину унутрашње организације здравствених установа. Овим подзаконским актима је утврђен план мреже здравствених установа, ближи услови за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, као и унутрашња организација здравствених установа и др.

Закон о здравственом осигурању из 2005. године препознаје групације становништва које су изложене повећаном ризику од обољевања, лица којима је здравствена заштита потребна у вези са спречавањем, сузбијањем, раним откривањем и лечењем болести од већег социо-медицинског значаја, као и лица која су у категорији социјално угроженог становништва. За здравствену заштиту ових категорија становништва обезбеђују се средства из буџета Републике Србије, уплатом доприноса за обавезно здравствено осигурање (по први пут је Република Србија обвезник уплате доприноса за обавезно здравствено осигурање из средстава јавне потрошње, чиме ова лица стичу статус обавезно осигураних лица и у потпуности се, у погледу права и обавеза, изједначују са другим осигураницима у РС).

Правилником о начину и поступку остваривања права из здравственог осигурања („Службени гласник РС", бр. 107/05 и 109/05-исправка) и Правилником о садржају и обиму права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања („Службени гласник РС", бр. 107/05 и 109/05-исправка) дефинисани су начин и поступак остваривања права из здравственог осигурања, као и садржај и обим права на здравствену заштиту. Бољој ефикасности у пружању здравствене заштите допринела је и рационализација броја запослених у здравственом систему. У наредном периоду радиће се на развијању Стратегије развоја људских ресурса у здравству.

Реформа здравственог осигурања подразумева и наставак увођења различитих видова добровољног здравственог осигурања, чиме ће се створити услови за растерећење система обавезног здравственог осигурања. Уредбом о добровољном здравственом осигурању („Службени гласник РС број 108/08) предвиђене су врсте добровољног здравственог осигурања, услови, начин и поступак организовања и спровођења добровољног здравственог осигурања.

Формирана је и почела са радом Радна група за измену и допуну Закона о заштити становништва од заразних болести, у складу са Међународним здравственим правилником Светске здравствене организације (IHR), и измену Правилника о пријављивању заразних болести, имунизацији и обавезним здравственим прегледима. Израђен је, такође, нацрт Закона о лековима и медицинским средствима и нацрт Закона о опојним дрогама.

Закон о трансплантацији органа, Закон о трансплантацији ћелија и ткива, Закон о биомедицински потпомогнутом оплођењу, Закон о трансфузиолошкој делатности и Закон о јавном

здрављу су усвојени и објављени у Сл.гласнику РС број 72/09. У току 2008. године спроведене су активности у вези са реорганизацијом и статусном трансформацијом здравствених установа.

Табела 45. ***Најважнији пројекти у области здравља у досадашњем периоду (2000-2009):***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Пружање унапређених услуга на локалном нивоу	32.мил евра 13.мил евра за здравство	Светска Банка	2009-2012
2. Развој здравства Србије	17,4 мил евра	Светска банка	2003-2009
3. Твининг пројекат са Агенцијом за лекове Републике Србије	1,5 мил евра	ЕУ	2006-2008.
4. Техничка помоћ у реорганизацији и изградњи капацитета Републичког завода за здравствено осигурање	3,25 мил евра	ЕУ	2005-2008
5. Енергетска ефикасност у Србији	21+30 милион а долара	Светка банка	2004-2012
6. Реконструкција четири клиничка центра у Србији	150 мил евра+50 мил евра	Европска инвестициона банка	2006-2011
7. Унапређење здравља младих на Балкану	3,5 мил канадских долара	Канадска Агенција за међународни развој	2006-2009
8. Политика примарне здравствене заштите на Балкану	3.5 мил канадских долара	Канадска Агенција за међународни развој	2006-2009
9. Развој Здравственог информационог система (ЗИС) за основне здравствене и фармацеутске службе	3,3мил евра	ЕУ	2004.-2007.
10. Подршка унапређењу управљања медицинским отпадом	7,17 мил евра	ЕУ	2007-2009
11. Изградња капацитета за терцијарну здравствену заштиту	2,5 мил евра	ЕУ	2006-2009.
12. Јачање услуга лабораторија јавног здравља	5,5 мил евра	ЕУ	2005-2008
13. Побољшање превентивних здравствених услуга	3,8 мил евра	ЕУ	2004.-2007.
14. Јачање капацитета Министарства здравља	2,46 мил евра	ЕУ	2004.-2006.
15. Контрола ТБЦ кроз спровођење стратегије директно опсервиране терапије	4.087.979 мил долара	Глобал Фонд	2004-2009
16. Јачање националног одговора на ХИВ/сиду децентрализацијом кључних области пружања услуга	4.6 мил евра за прву фазу, 9 мил евра за другу фазу	Глобал Фонд	2007-2012
17. Реформа служби хитне медицинске помоћи у Србији	10 мил евра	ЕУ	2009-2010
18. Подршка Агенцији за акредитацију здравствених установа	1.5 мил евра	ЕУ	2009-2010
19. Имплементација Стратегије за борбу против дрога	1.5 мил евра	ЕУ	2009-2010
20. Хитна обнова здравствених установа у Србији (20 болница+Торлак)	50 мил евра	Европска Инвестициона Банка	2004-2008

21. Подршка обуци у области здравственог менаџмента у српском здравственом систему	5 мил евра	ЕУ	2008-2011

СТРАТЕШКИ РАЗВОЈНИ ОКВИР

Средњорочни циљеви Министарства здравља за период 2006– 2010 година су следећи (Утврђени годишњим оперативним планом за 2007):

1. До 2010. године створени услови за унапређење здравствене заштите за боље здравље угрожених групација становништва и особа оболелих од болести од већег социјално-економског значаја.
2. До 2010. године створени услови за унапређења услуга у области јавног здравља.
3. До 2010. године осигурано стално унапређење квалитета здравствене заштите кроз унапређење услова рада и услова за лечење, као и квалитета пружених услуга.
4. До 2010. године омогућени услови за боље функционисање здравственог система кроз равномерно остваривање здравствене заштите на територији Републике Србије и подршку рада невладиним организацијама које раде на пољу здравства.
5. До 2010. године ојачани капацитети Министарства здравља за спровођење реформи и рад инспекцијских служби (Наратив ГОП-а 2007)

Приоритети из Стратегије за смањење сиромаштва

Циљ стратегије за смањење сиромаштва у здравственом сектору јесте унапређење здравља становништва и посебно смањење неједнакости у здрављу путем побољшања здравља осетљивих популационих група. Овај циљ ће се остварити развијањем здравствених програма прилагођених осетљивим групама и праведнијом прерасподелом ресурса у здравству по географским регионима.

Средњорочни приоритети Европског партнерства

Влада Републике Србије усвојила је 7. априла 2006. године **План за спровођење приоритета из Европског партнерства**. У овом документу утврђене су обавезе Министарства здравља, самостално, или у сарадњи са другим ресорно надлежним министарствима, и то:

1.Људска права и заштита мањина

Наставити деинституционализацију; унапредити службе подршке за живот у заједници и помоћ зависним лицима, укључујући и у области менталног здравља.

Социјална и економска права

Унапредити заштиту права жена и деце.

2.Економски критеријуми

Наставити реформу система здравственог осигурања

У оквиру овог приоритета дефинисано је неколико активности и то:

- Смањење јавне потрошње и усклађивање права из обавезног здравственог осигурања са финансијским могућностима државе;
- Увођење и имплементација добровољног здравственог осигурања;
- Доношење Уредбе о добровољном здравственом осигурању;
- Склапање Међународних уговора о социјалном осигурању.

3.Европски стандарди.

Појачати капацитете за борбу против трговине дрогом и почети спровођење националне стратегије за борбу против дроге у складу са Стратегијом ЕУ о борби против дроге.

- Израда нацрта Закона о производњи и промету опојних дрога
- Израда пратећих прописа за Закон о прекурсорима
- Доношење одговарајуће стратегије
- Изградња административних капацитета (Формирање одсека за опојне дроге и прекурсоре, Формирање Републичког бироа за контролу дрога или сличног тела при влади Републике Србије)

Пуно спровођење националне стратегије за борбу против злоупотреба дрога

Развити адекватне административне структуре и капацитете у области здравствене заштите.

У вези са обавезом «унапређивање ветеринарских, санитарних и фитосанитарних лабораторија и инспекција и контроле државне границе» Министарство здравља има обавезу дефинисану као доношење законског акта.

У вези са обавезом «јачање санитарног и фитосанитарног законодавства и контроле у области безбедности хране, Министарство здравља има обавезу доношења законског акта, као и Стратегије о безбедности хране».

Влада Републике Србије је својим Решењем образовала Стручну групу координационог тела и 35 подгрупа Стручне групе које су одговорне за усклађивање домаћег законодавства са правним тековинама ЕУ. Ово тело утврдило је нацрт Националног програма интеграције (НПИ), који је Влада Републике Србије усвојила октобра 2008.

У оквиру овог документа утврђене су следећи приоритети Министарства здравља Републике Србије:

- Закон о трансплантацији органа усвојен, Сл.гласник РС број 72/09
- Закон о трансплантацији ћелија и ткива усвојен, Сл.гласник РС број 72/09
- Закон о лечењу неплодности, поступцима биомедицински потпомогнуте оплодње, усвојен, Сл.гласник РС број 72/09
- Закон о трансфузиолошкој делатности, усвојен Сл.гласник РС број 72/09
- Закон о јавном здрављу, усвојен, Сл.гласник РС број 72/09
- Стратегија о јавном здрављу, Стратегија развоја обезбеђивања адекватних количина безбедне крви и продуката од крви,
- Стратегија о контроли и превенцији масовних и хроничних незаразних болести,
- Стратегија за борбу против дрога –Усвојена 26.2.2009.
- Уредба о превенцији малигних тумора дојке
- Уредба о превенцији малигних тумора дебелог црева
- Уредба о превенцији малигних тумора грлића материце-Усвојена маја 2008.
- Уредба о онколошкој здравственој заштити-Уредба о националном програму „Србија против рака“
- Уредба о превентивној стоматолошкој здравственој заштити
- Уредба о здравственој заштити деце и жена у вези са материнством
- Уредба о превентивној здравственој заштити деце са психофизиолошким поремећајима и говорном патологијом-Усвојена 5.3.2009.
- Уредба о превенцији дијабетеса тип.2 на примарном нивоу здравствене заштите-Усвојена 5.3.2009.

Према садашњим прописима ЕУ, здравствена заштита и системи здравствене заштите представљају одговорност земаља чланица. Оне саме одређују како ће управљати својим здравственим системима, количину финансијских средстава које ће трошити на здравље и здравствену заштиту својих грађана, које ће лекове обезбедити пацијентима, као и које ће медицинске технологије користити у дијагностици и лечењу. Међутим, заразне болести, обољења проузрокована пушењем, неодговарајућом исхраном и другим ризичним понашањима (алкохол, дроге), превазилазе границе земаља и од заједничког су интереса за чланице ЕУ. Јединствено тржиште намеће заједничку одговорност за безбедност лекова, крви и продуката од крви, као и ткива и органа који се користе у третманима и трансплантацијама (Национална Стратегија Србије за приступање Србије и Црне Горе ЕУ, Јун 2005)

Имајући у виду ,, Бели папир”- основни принципи за акције Европске Комисије у области здравља 2008-2013. који представља најновији стратешки заједнички приступ ЕУ, поједини краткорочни и средњорочни приоритети Министарства здравља биће усклађени са овим документом у зависности од напретка који будемо остварили у спровођењу до сада планираних активности.

Неки од ових елемената су већ сада делимично уграђени у наше стратешке приоритете:

- Даљи рад на смањивању неједнакости у здрављу
- Промоција програма здравственог просвећивања за различите старосне групе
- Промоција мера за здравље старих и радника као и мера на унапређењу здравља деце и младих
- Развој и имплементација мера у области пушења, исхране, менталног здравља и других социоекономских и фактора животне средине који утичу на здравље
- Нови Водич за скрининг карцинома и Заједничке активности у области ретких болести (*Communication on European Action in the field of Rare Diseases)*
- Подржати имплементацију *e-health-a* у здравственим системима

У склопу Двогодишњег споразума о сарадњи Министарства здравља РС и Светске здравствене организације (СЗО) дефинисани су следећи приоритети за 2008/09.
То су:
Активности на пољу јавног здравља у циљу превенције и контроле масовних незаразних болести.
1.Израђена Национална Стратегија усмерена ка смањењу оптерећења болестима и то незаразних болести, менталних поремећаја, повреда и насиља
2. Подизање свести јавности кроз програме промоције здравља, исхране и безбедности хране.
Кадрови за планирање у здравству и развој
1.Јачање капацитета у систему здравствене заштите за унапређење квалитета едукације, тренинга и регулативе здравствених радника
Развој здравственог система
1.Јачање националних капацитета за управљање финансијском политиком у здравству и реформама.
2.Јачање информационих система и капацитета земље да продукује и користи валидне статистичке податке у сврху мониторинга и креирања здравствене политике.
3.Јачање здравственог система у области медицине рада и заштите животне средине.
4.Јачање капацитета примарне здравствене заштите за решавање неједнакости у здрављу, посебно за вулнерабилне групе.

Јачање капацитета за реаговање у кризним ситуацијама
1.Јачање капацитета здравственог система за ефикасно управљање кризним ситуацијама.
2.Унапређење националних капацитета за праћење и одговор на заразне болести, укључујући и јачање кључних капацитета за ефективну имплементацију Међународног здравственог (санитарног) правилника.
3.Јачање система имунизације како би се обезбедила једнака покривеност свих вакцинама осигураног квалитета, као и интегрисање осталих базичних интервенција које се односе на здравље деце и имунизације.
У складу са Двогодишњим споразумом о сарадњи, Министарство здравља планира и доношење аката у вези са изградњом капацитета у следећим областима:

- Превенција неправилне исхране и гојазности код деце и младих
- Унапређења здравља старих
- Унапређење сексуалног и репродуктивног здравља становништва
- Раног откривања и збрињавања акутног можданог удара и субарахноидалног крварења
- Унапређења спремности здравственог система за ванредне ситуације
- Унапређења здравља радника кроз стратешки приступ јачању капацитета служби медицине рада
- Планирање активности у вези са Стратегијом за унапређење развоја менталног здравља
- Активностима у вези са израдом Акционог плана за животну средину и здравље

Министарство здравља је конкретизовало и остале активности које треба реализовати у наредном периоду до 2011. године, а за које су из спољних извора финансирања обезбеђена средства или их тек треба обезбедити како би се остварили наведени циљеви Министарства и реформе здравственог система у Србији. Ове активности су приказане у следећим табелама:

Табела 46. ***Програм реформских пројеката за период 2009-2011. Године у којој су наведени пројекти који су у току и који се настављају, предлози пројеката који су унесени у ИСДАКОН базу пројеката, као и приоритетни програми и пројекти наведени у финансијском плану за 2009. годину***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства (у дин.)	Спољни извори Финансирања (у еврима.)	
1. Контрола ТБЦ кроз спровођење стратегије директно опсервиране терапије	МЗ	4.087.979 америчких долара 4.000.000 америчких долара друга рунда	500.000	4.087.979 америчких долара 4.000.000 америчких долара друга рунда	Децембар 2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства (у дин.)	Спољни извори Финансирања (у еврима.)	
2. Јачање националног одговора на ХИВ/сиду	МЗ	4.654.656, За прву фазу 9.000.000 За другу фазу	1.700.000 за добровољно и поверљиво тестирање на ХИВ	4.654.656, За прву фазу 9.000.000 За другу фазу	2009
3. Спровођење Националне Стратегије за борбу против дрога	МЗ	1.500.000	14.500.000	ИПА 2007 1.500.000	2009. година
4. Спровођење Националне Стратегије за борбу против дрога-смањење понуде	МЗ	4.000.000	----------	Предлог пројекта за ИПА 2010 у завршној фази одобравања	2011
5. Подршка Агенцији за акредитацију здравствених установа	МЗ	1.500.000	34.000.000	ИПА 2007 1.500.000	2009. година
6. Имплементација националних програма за скрининг карцинома дојке, грлића материце и колоректалног карцинома	МЗ	6.600.000	8.500.000 (скринизи и спровођење Националног програма ,,Србија против рака")	Предлог пројекта за ИПА 2009 је одобрен	2010.
7. Развој служби палијативног збрињавања у Србији	МЗ	4.100.000	----------	Предлог пројекта за ИПА 2010 у завршној фази одобравања	2011
8. Управљање медицинским отпадом	МЗ	6.000.000	7.200.000	ИПА 2008 6.000.000	2009/2010
9.Јачање капацитета здравствене инспекције	МЗ	3.000.000	----------	----------	2010/11
10.Пројекат пружања унапређених услуга на локалном нивоу	МЗ	Кредит, Светска банка 13.000.000 за здравство	----------	13.000.000	2009
11.Имплементација болничког информационог система	МЗ	7.500.000	----------	ИПА 2008 7.500.000	2009/2010
12.Унапређење здравља жена у менопаузи	МЗ Градски завод за јавно здравље	25.000	1.500.000	----------	2009
12. Подизање капацитета МЗ и Управе за биомедицину у области	МЗ	У току је процес стручне процене неопходних	----------	5.000.000	2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства (у дин.)	Спољни извори Финансирања (у еврима.)	
трансплантације органа, ћелија и ткива, трансфузиолошке делатности		средстава			
13. Подизање капацитета МЗ и Управе за биомедицину у области лечења неплодности поступцима биомедицински потпомогнуте оплодње	МЗ	У току је процес стручне процене неопходних средстава	----------	----------	2010
14. Спровођење закона о лечењу неплодности поступцима биомедицински потпомогнуте оплодње	МЗ	У току је процес стручне процене неопходних средстава	----------	----------	2010
15. Обезбеђивање услова за трансфузију и трансплантацију органа код одраслих	МЗ	У току је процес стручне процене неопходних средстава	17.500.000	----------	2009
16. Спровођење Акционог плана за унапређење здравља Рома	МЗ	У току је процес стручне процене неопходних средстава	25.000.000	----------	У току
17. Превенција самоубиства и насиља код младих	МЗ Институт за ментално здравље Београд	У току је процес стручне процене неопходних средстава	4.000.000	----------	2009
18. Превенција гојазности деце и омладине	МЗ Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“	У току је процес стручне процене неопходних средстава	2.000.000	----------	2009
19. Подстицање активности на омасовљавању давања органа, ткива и ћелија на пресађивање	МЗ	80.941	----------	----------	2010/11
20. Развој Националног регистра добровољних давалаца коштане сржи и праћења рада лабораторије за ХЛА типизацију	МЗ	809.820	----------	----------	2010
21. Подстицање активности на омасовљавању добровољног	МЗ	У току је процес стручне процене	45.000.000	----------	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства (у дин.)	Спољни извори Финансирања (у еврима.)	
давалаштва крви		неопходних средстава			
22. Реформа служби хитне помоћи у Србији (стављен и у табелу инвестиционих пројеката јер има и инвестициону компоненту)	МЗ	Укупна вредност пројекта је 10.000.000 Реформска компонента 1.000.000	----------	ИПА 2007 10.000.000	2009
23. Спровођење Програма подстицања рађања, унапређења репродуктивног здравља и планирање породице	МЗ Институт за здравствену заштиту мајке и детета Србије „Др Вукан Чупић“	У току је процес стручне процене неопходних средстава	4.300.000	----------	2009.
24. Спровођење Националног Програма здравствене заштите жена, деце и омладине у Србији	МЗ Институт за здравствену заштиту мајке и детета Србије „Др Вукан Чупић“	У току је процес стручне процене неопходних средстава	----------	За спровођење програма у 2009-2012. години поред буџетских биће потребна и додатна средства	2010/11
25. Спровођење Програма стоматолошке здравствене заштите	МЗ Клиника за превентивну стоматологију	У току је процес стручне процене неопходних средстава	2.000.000	За спровођење програма у 2009-2012. години поред буџетских биће потребна и додатна средства	2009
26. Спровођење програма превенције дијабетеса тип 2	МЗ Институт за ендокринологију, дијабетес и болести метаболизма Клиничког центра Србије	У току је процес стручне процене неопходних средстава	2.000.000	----------	2009
27. Спровођење програма превентивне здравствене заштите деце са психофизиолошким поремећајима и говорном патологијом	МЗ Завод за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију	----------	3.000.000	За спровођење програма у 2009-2012. години поред буџетских биће потребна и додатна средства колико	2009
28. Израда програма унапређења	МЗ	20.000	----------	----------	2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства (у дин.)	Спољни извори Финансирања (у еврима.)	
здравља особа са инвалидитетом и увођење централног регистра за особе са инвалидитетом					
29. Израда и спровођење националног програма превенције и лечења прематурне ретинопатије	МЗ Институт за неонатологију	----------	6.100.000 за израду	За спровођење програма у 2009-2012. години поред буџетских биће потребна и додатна средства	2009/2010
30. Спровођење националног програма за унапређење здравља старих	МЗ	----------	----------	----------	2010/11
31. Израда и спровођење националног Програма превенције повреда и унапређење збрињавања трауматизованих и повређених лица Увођење траума регистра	МЗ Институт за ортопедско-хируршке болести „Бањица“	----------	2.000.000 за израду	За спровођење програма у 2009-2012. години поред буџетских биће потребна и додатна средства	2009
32. Трансплантација матичних ћелија хематопоезе код деце у Србији	МЗ	3.447.400	40.000.000	----------	2009.
33. Финансијско управљање болницама	МЗ	200.000	----------	200.000 Јапанска донација Чека се долазак мисије за процену тренутне ситуације	2009/2010.
34. Формирање регистра повреда на раду и регистра професионалних болести	МЗ Институт за медицину рада и радиолошку заштиту ,,Др Драгомир Карајовић”	2.000.000	2.000.000 (спровођење програма јавног здравља у функцији Института за медицину рада Србије)	----------	2009.
35. Изградња капацитета и унапређење система праћења и пријављивања здравствених индикатора у животној средини	МЗ Институт за јавно здравље Републике Србије	1.000.000	----------	----------	2011/12
36. Подизање свести	МЗ	100.000	----------	----------	2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства (у дин.)	Спољни извори Финансирања (у еврима.)	
јавности о утицају животне средине на здравље деце					
37. Изградња капацитета за утврђивање и развој основе за Национални план здравља деце у Србији «Children Environment and Health Action Plan»	МЗ	108.600	----------	Норвешка донација 108.600	2009
38. Јачање капацитета Института за јавно здравље Србије «Др. Милан Јовановић Батут»	МЗ	950.000	----------	----------	2010/11

Табела 47. ***Програм инвестиционих пројеката за период 2008-2010. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Набавка мамографа за здравствене установе у Србији	МЗ	7.650.000	----------	----------	2010
2. Обнова опреме за обраду пацијената за зрачну терапију (радиотерапију) у свим радиотерапијским центрима у Републици Србији	МЗ	10.000.000 У 2008. набављена опрема у вредности од 1.000.000	----------	----------	2010/11
3. Реформа служби хитне помоћи- Набавка санитетских возила	МЗ	9.000.000 за санитетска возила- инвестициона компонента	----------	ИПА 2007 9.000.000	2009. година
4. Унапређење квалитета Центара за хемодијализу и служби за гинекологију и педијатрију у Србији	МЗ	6.000.000	----------	Италијанска донација 6.000.000	2008
5. Унапређење централних стерилизационих система у здравственим установама у Србији	МЗ	8.000.000	----------	У току је одобрење пројекта од шпанске стране	2009/2010.

3.11. Наука

Научноистраживачка делатност Републике Србије, иако на располагању има довољно стручан кадар, недовољно је технички оспособљена за постизање компетитивних резултата на европском нивоу. Разлози за овакво стање леже, пре свега, у лошем стању опреме која је у току последњих 15 година застарела и постала највеће ограничење за успешан научноистраживачки рад. Тиме је у Републици Србији отежано спровођење политике интегрисаног истраживања, која је један од средњорочних економских приоритета Европског партнерства, а која се имплементира кроз Оквирне програме за истраживање, развој и демонстрационе активности Европске уније. Осим тога, веома је отежана иновациона делатност и на њој заснован економски развој и отварање нових радних места, а тиме и улагање привреде у истраживачко-развојну делатност и достизање Лисабонског циља ЕУ од 3% БДП улагања у истраживање и развој. Имајући у виду оптерећеност државног буџета у решавању бројних нагомиланих социјалних, еколошких и других проблема насталих у току транзиције, средства међународне помоћи постају кључни извор за побољшање стања у овој области, кроз обнову научноистраживачке опреме и капацитета.

Закон о научноистраживачкој делатности и Закон о иновационој делатности чине стратешки законодавни оквир за реформу научноистраживачке и иновационе делатности путем рационализације мреже научноистраживачких организација, усклађивања стандарда научноистраживачког рада са стандардима који важе у ЕУ и свету, побољшања услова за научноистраживачку и иновациону делатност, повећања ефективности улагања у ове делатности и повећања примењивости резултата научноистраживачког и иновационог рада у привреди. Истраживање и развој имаће кључну улогу покретача свеукупних економских, друштвених и културних промена у процесу стварања друштва базираног на знању. Имајући у виду да су научни резултати у директној вези и пропорцији са свеукупним развојем друштва, створиће се претпоставке и амбијент да научноистраживачка делатност, заједно са високим образовањем постане главни носилац привредног и друштвеног развоја.

Министарство науке и заштите животне средине је 1. јануара 2006. године започело нови научноистраживачки циклус (2006 – 2010), што подразумева: праћење утврђених мерљивих критеријума за валоризацију научноистраживачке компетентности истраживача, израду студије о ефикасности примене научноистраживачких резултата у привреди, ефективно ангажовање свих расположивих научноистраживачких ресурса, посебно младих истраживача, контролу ефективног коришћења буџетских средстава у научноистраживачкој и иновативној делатности, побољшање услова за научноистраживачки рад (опремљеност научноистраживачких организација, материјални статус истраживача и др.), развој међународне научно-технолошке сарадње и повећавање издвајања из БДП за научноистраживачки и иновативни рад. У домену међународне сарадње обзиром да је Србија приступила 7. Оквирном програму ЕУ за истраживање и развој (2007-2013), за шта је потребно обезбедити донаторска средства за национално учешће у Програму у наредном периоду, са посебним нагласком на формирање Бироа за помоћ истраживачима који служи као подршка научно-истраживачком кадру у оспособљавању за припрему предлога пројеката у овом Програму. Посебна пажња биће посвећена мултилатералним програмима које отварају економски развијене земље Европе за регион југоисточне Европе и западног Балкана.

Проблематика заштите од јонизујућих зрачења и нуклеарне сигурности је по својој природи међуресорна. Обухвата проблеме који су у ресору министарстава задужених за област науке, заштите животне средине, здравља, унутрашњих послова и одбране. Како Република Србија нема финансијских могућности да у одговарајућој мери одговори потребама заштите од јонизујућих зрачења и нуклеарне сигурности и безбедности, то је потребно у програм области за међународну помоћ уврстити и овај приоритет. Средства међународне помоћи биће усмерена у примену новог Закона о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности, као и у оснивање Агенције за заштиту од зрачења и нуклеарну сигурност, као независног регулаторног тела у овој области. Кроз нови закон и подзаконска акта у правну регулативу биће укључене одредбе међународних конвенција, препоруке Међународне агенције за атомску енергију и Директиве ЕУ.

Кључни проблем нуклеарне сигурности и безбедности Србије остаје проблем ислуженог нуклеарног горива истраживачког реактора у Институту за нуклеарне науке „Винча“. У пројекат репатријације горива из Винче у Руску Федерацију је укључена Међународна агенција за атомску енергију (МААЕ – IAEA) и овај пројекат је највећи активни захват те врсте који спроводи МААЕ у свом програму Техничке помоћи земљама чланицама. Између МААЕ, ИНН „Винча“ и конзорцијума три руске компаније је потписан уговор о препакивању и транспорту горива у Русију. У трећој фази, по пријему горива у Русији, за репроцесирање ће бити потребно обезбедити 25,2 милиона УСД. Средства су обезбеђена из буџета Републике Србије и донаторских средстава Department of Energy Владе САД, Чешке Републике, Републике Словеније и ЕУ фондова предприступне помоћи ИПА. Планирано је да се у потоњим фазама декомисије ректора и старих хангара у којима је складиштен радиоактивни отпад приступи реализацији малих пројеката из донаторске помоћи.

Иновациони сектор је у раној фази развоја у Републици Србији и, као у многим новим областима, потребно је остварити кроз предложене пројекте увођење развојних и иновационих програма у мала и средња предузећа, као и подстицати технопредузетништво кроз оснивање иновационих центара и технолошких паркова.

Важан део реформе институција из области науке је и израда стандардизованих докумената у процедурама пословања Министарства за науку и технолошки развој као део реформе државне управе. У циљу боље организације пословних процеса неопходно је увести стандардизацију докумената, која представља кључни фактор успеха у примени информационо-комуникационих технологија у сложенијим системима. С обзиром да е-управа представља изузетно сложен и дистрибуирани систем, имплементација стандарда представља кључни фактор њеног успешног развоја и увођења.

Имајући у виду да се савремени социо-економски развој заснива првенствено на примени резултата научноистраживачке и иновативне делатности у привреди, неопходно је научноистраживачку и иновативну делатност посматрати као основне ресурсе развоја. У складу са тим, у наредном периоду потребно је повећати обим улагања у развој научноистраживачког и иновативног система Републике Србије, са садашњих 0,3% БДП на 1,0% БДП. Достизање овог циља неће бити могуће без јаке међународне помоћи, а посебно када се има у виду достизање Лисабонског циља ЕУ од 3% БДП улагања у истраживање и развој. У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране Министарства за науку и технолошки развој, који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева у области науке.

Табела 48. ***Приоритетни реформски пројекти и програми у области науке у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекти у сарадњи са међународном агенцијом за атомску енергију	Министарство за науку и технолошки развој	15.000.000	5.000.000	МААЕ (IAEA), ЕУ, САД	2011
2. Инвестиције у капиталну опрему за научна истраживања	Министарство за науку и технолошки развој	20.000.000			2010-2011
3. Реализација и комерцијализација најбољих иновација	Министарство за науку и технолошки	2.500.000	1.000.000		2010-2011
4. Помоћ развоју научног и иновационог система у Србији	Министарство за науку и технолошки	150.000.000			2010-2011

Поред наведених пројеката и програма, потребно је у сарадњи са Министарством за науку и технолошки развој, формулисати пројекте и програме у следећим приоритетним областима:

- обнова истраживачко-развојне инфраструктуре и опремање научно- технолошких паркова;
- заштита од јонизујућих зрачења, нуклеарна сигурност и безбедност;
- израда студије о ефикасности примене научноистраживачких резултата у привреди;
- развој научних база података у циљу обезбеђивања релевантних информација за унапређење научноистраживачког рада;
- формирање јединствених регистара научноистраживачких организација, научних кадрова и опреме за научноистраживачки рад и сл;
- систематизован приступ избору, развоју и имплементацији стандарда у свим подсистемима Министарства за науку и технолошки развој који треба да буде део система е-управе у целини.

3.12. Заштита животне средине

Влада је започела реформу у области заштите животне средине израдом и усвајањем Националне стратегије управљања отпадом са програмом приближавања ЕУ у јуну 2003. године за период од пет година. Започета је ревизија Стратегије.

Влада је донела Националну Стратегију одрживог развоја („Службени гласник РС", бр.57/08) за период 2008-2017.године, док је акциони план за њену имплементацију у фази израде.

Влада је 2005 године усвојила Стратегију развоја енергетике Републике Србије („Службени лист СЦГ бр.44/2005) за период до 2015. године. Програм остваривања Стратегије развоја енергетике Србије за период од 2007. до 2012. године усвојен је у јануару 2007. године.

Према Закону о заштити животне средине („Службени гласник РС", бр.134/04), неопходно је донети Националну стратегију одрживог коришћења природних ресурса и добара (члан 12) , чија је израда започета 2006. године и прекинута јуна 2007.године , и Национални програм заштите животне средине (члан 64), чији је нацрт у фази ревизије. Рок за доношење ова два стратешка документа за период од најмање 10 година био је децембар 2005. године (члан 123).. Стратегија са акционим планом за заштиту биодиверзитета, као и Стратегија за рибарство су у фази израде. Стратегија увођења чистије производње у Републици Србији је усвојена на Влади 19.фебруара 2009. године.

Према ГОП документу за 2008. годину са пројекцијама за 2009. и 2010. годину, један од приоритетних циљева министарства надлежног за заштиту животне средине јесте: „ До краја 2010. године унапређено спровођење политике заштите животне средине у РС кроз доношење и имплементацију стратешких и других докумената и успостављање система за укључивање политике заштите животне средине у друге секторске политике", а основни програм који је потребно што пре донети у циљу реализације тог средњорочног циља је „Програм за израду, имплементацију и праћење стратешких докумената дефинисаних Законом о заштитити животне средине и других секторских стратешких докумената у деловима који се односе на заштиту животне средине."

Период 2009-2011. године треба да обухвати практичне, финансијски прихватљиве реформе које се одмах могу спровести. То се првенствено односи на регулаторне реформе, које имају за циљ усклађивање са acquis-ем ЕУ за животну средину. То подразумева унапређење законског оквира, развој секторских стратегија, инвестиционих планова и унапређење система мониторинга и подизање јавне свести.

Министарство животне средине и просторног планирања, основано је Законом о министарствима („Службени гласник РС" бр. 65/08). Надлежности Министарства дефинисане су чланом 20. овог Закона.

Чланом 90. Закона о заштити животне средине (*"*Службени гласник РС", бр. 135/04) употпуњен је институционални оквир оснивањем и јачањем **Фонда за заштиту животне средине,** чија је основна улога обезбеђивање финансијских средстава за подстицање и унапређивање животне средине у Републици Србији, као и њихово наменско и системско улагање у пројекте заштите животне средине у складу са усвојеним националним и међународним стратегијама.

Агенција за заштиту животне средине основана је Законом о изменама и допунама Закона о Министарствима *("Службени гласник РС", бр. 84/2004)* као орган у саставу Министарства науке и заштите животне средине, са својством правног лица, која обавља стручне послове који се односе на: развој, усклађивање и вођење националног информационог система заштите животне средине (праћење стања чинилаца животне средине, катастар загађивача и др.); прикупљање и обједињавање података о животној средини, њихову обраду и израду извештаја о стању животне средине и спровођењу политике заштите животне средине; развој поступака за обраду података о животној средини и њихову процену; вођење података о најбољим доступним техникама и праксама и њиховој примени у области заштите животне средине; сарадњу са Европском агенцијом за заштиту животне средине (EEA) и Европском мрежом за информације и посматрање (EIONET), као и друге послове одређене законом.

Завод за заштиту природе основан је Уредбом Владе Републике Србије 30.априла 1948.године као Завод за заштиту и научно проучавање природних реткости НР Србије. Годину дана након усвајања Закона о заштити животне средине 1991. године прераста у установу са данашњим називом и представља јединствену стручну установу која обавља делатност заштите и унапређења природне баштине Србије.

Закон о планирању изградњи („Службени гласник РС" бр.47/03) представља законски основ за оснивање **Републичке Агенције за просторно планирање**. Агенција је основана је

ради обезбеђивања услова за ефикасно спровођење и унапређивање политике планирања и уређења простора у Републици Србији.

Заводи за заштиту здравља покривају мониторинг квалитета амбијенталног ваздуха у локалној урбаној мрежи агломерација и квалитета површинских вода у делу токова кроз урбане средине, прате хигијенску исправност воде за пиће и комуналну буку.

Одређене надлежности у области заштите животне средине су 2002. године пренете на АП Војводину Законом о утврђивању одређених надлежности аутономне покрајине ("Службени гласник РС", број 6/02). У марту 2002. године Одлуком о покрајинској управи (Службени лист АПВ 10/92, 12/92, 2/95, 3/02), као прво административно тело на нивоу Покрајине са надлежностима у области заштите животне средине, основан је **Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој**.

Чланом 34. Закона о министарствима („Службени гласник РС" бр.65/08) дефинисане су надлежности **Републичког хидрометеоролошког завода Србије**, док су надлежности **Републичког геодетског завода** дефинисане чланом 35. Закона о министарствима („Службени гласник РС" бр. 65/08).

Институционалне надлежности треба да буду јасно дефинисане у новим прописима како би се решила постојећа преклапања и недоследности.

Оснивање **Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност** и **Агенције за хемикалије** и њихово јачање и унапређење капацитета представља приоритет у наредном периоду.

Законски оквир релевантан за област заштите животне средине чине основни закони усвојени током 2004. године:

- **Закон о заштити животне средине** ("Службени гласник РС", бр. 135/04)
- **Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину** ("Службени гласник РС", бр.135/04)
- **Закон о процени утицаја на животну средину** ("Службени гласник РС",бр. 135/04)
- **Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине** ("Службени гласник РС", бр.135/04)

Остали закони који су у примени, као и прописи из других области који се примењују у области заштите животне средине су :

- **Закон о заштити од јонизујућих зрачења** („Службени лист СРЈ", бр. 46/96)
- **Закон о поступању са отпадним материјама** *("Службени гласник РС", број: 25/96, 26/96)*
- **Закон о производњи и промету отровних материја** *("Службени лист СРЈ", број: 15/95, 28/96, 37/02)*
- **Закон о превозу опасних материја** (*"Службени лист СФРЈ", број: 27/90, 45/90, 24/94, 28/96, 21/99, 44/99, 68/)*
- **Закон о водама** ("Службени гласник РС", бр. 46/91, 53/93, 54/96);
- **Закон о флуорисању воде за пиће** ("Службени гласник РС", бр. 35/94, 38/94, 25/96);
- **Закон о унутрашњој пловидби** („Сл.гласник СРС", бр.54/90 и „Сл.гласник РС", БР.53/93, 67/93, 48/94 И 101/2005-др.закони);
- **Закон хидрометеоролошким пословима од интереса за целу земљу** („Службени лист СФРЈ", бр 18/88, 63/90);
- **Закон о пољопривредном земљишту** ("Службени гласник РС", бр. 49/92, 53/93, 67/93. 48/94, 46/95, 54/96, 14/00)
- **Закон о геолошким истраживањима** ("Службени гласник РС", бр. 44/95, *101/2005*)
- **Закон о рударству** ("Службени гласник РС", бр. 44/95)
- **Закон о националним парковима** ("Службени гласник РС", бр. 39/1993, 44/93; 53/93;67/93;48/94;101/05
- **Закон о потврђивању конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња** („Службени Гласник РС" бр. 102/07)
- **Закон о потврђивању конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта** („Службени Гласник РС" бр. 102/07)
- **Закон о утврђивању и разврставању резерви минералних сировина и приказивању података геолошких истраживања (***"Службени лист СРЈ", бр. 12/98, 13/98,"Службени гласник РС", бр. 101/2005)*
- **Закон о рибарству** ("Службени гласник РС", бр. 35/94, 38/94 и 101/05);
- **Закон о енергетици**, ("Службени гласник РС", бр. 84/2004).

Сет закона усвојен у 2009. години:

- Предлог закона о Изменама и допунама Закона о заштити животне средине
- Предлог закона о изменама и допунама Закона о процени утицаја на животну средину
- Предлог закона о заштити јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности
- Предлог закона о заштити од нејонизујућих зрачења
- Предлог закона о заштити ваздуха
- Предлог закона о управљању отпадом
- Предлог закона о заштити природе
- Предлог закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда
- Предлог закона о хемикалијама
- Предлог закона о биоцидним производима
- Предлог закона о амбалажи и амбалажном отпаду
- Предлог закона о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине
- Предлог закона о потврђивању амандмана на анекс Б Кјото протокола уз оквирну Конвенцију Уједињених Нација о промени климе
- Предлог закона о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању.
- Предлог закона о потврђивању Ротердамске конвенције о поступку давања сагласности на основу претходног обавештења за одређене опасне хемикалије и пестициде

Ратификовани међународни уговори од значаја за област заштите животне средине су:

- Закон о потврђивању Базелске конвенције о контроли прекограничног кретања опасних отпада и њиховом одлагању ("Службени лист СРЈ – Међународни уговори", бр. 2/99);
- Закон о ратификацији Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту ("Службени гласник РС-Међународни уговори", бр. 102/07);
- Закон о ратификацији Конвенције о прекограничном утицају на животну средину („Сл.Гласник, бр. /08“);
- Закон о ратификацији Бечке конвенције о заштити озонског омотача, с прилозима I и II ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", број: 1/90);
- Монтреалски амандман на Бечку конвенцију о супстанцама која оштењују озонски омотач ("Службени лист СЦГ-Међународни уговори", бр.2/2004);
- Закон о ратификацији Монтреалског протокола о супстанцама које оштењују озонски омотач ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр.16/90);
- Закон о ратификацији амандмана на Монтреалски протокол о супстанцама које оштењују озонски омотач („Службени лист Србије и Црне Горе - Међународни уговори“ број: 24/04), 24.12.2004. година;
- Закон о ратификацији Конвенције о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр.11/86), 21.11.1986. година.
- Закон о ратификацији Протокола уз Конвенцију о прекограничном загађивању ваздуха на велике даљине, из 1979. године, о дугорочном финансирању програма сарадње за праћење и процену прекограничног преноса загађујућих материја у ваздуху на велике даљине у Европи (ЕМЕП) ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр.2/87), 27.02.1987. година.
- Закон о потврђивању Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре (,,Службени лист СРЈ – Међународни уговори” бр. 11/2001);
- Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности (,,Службени лист СРЈ – Међународни уговори” бр. 11/2001);
- Закон о потврђивању Конвенције о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав („Међународни уговори“, бр 2/2003);
- Закон о ратификацији споразума о заштити вода реке Тисе и њених притока од загађивања („Сл.лист СФРЈ-Међународни уговори“, бр. 1/90);
- Закон о потврђивању Оквирне конвенције Уједињених нација о промени климе, са анексима ("Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр 2/97)
- Међународна конвенција за заштиту птица (*"Службени лист СФРЈ", бр. 6/73*)
- Конвенција о мочварама које су од међународног значаја, посебно као пребивалиште птица мочварица **(***"Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 9/77*)
- Европска конвенција о заштити животиња у међународном превозу (*"Службени лист СРЈ - Међународни уговори", број: 1/92*)

- Уредба о Споразуму о рибарству о водама Дунава између Владе ФНРЈ, Народне Републике Бугарске, Румунске Народне Републике и Савеза Совјетских Република *("Службени лист ФНРЈ"- Међународни уговори, бр.8/58)*
- -Закон о ратификацији Конвенције о заштити светске културне и природне баштине ("Службени лист СФРЈ"- Међународни уговори, бр. 8/74)
- Закон о ратификацији Конвенције за заштиту културних добара у случају оружаног сукоба ("Службени лист ФНРЈ"- Међународни уговори, бр. 4/56)
- Закон о ратификацији Конвенције о мерама за забрану и спречавање недозвољеног увоза, извоза и преноса својине културних добара ("Службени лист СФРЈ"- Међународни уговори, бр.50/73)
- Закон о ратификацији Бечке конвенције о грађанској одговорности за нуклеарне штете ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр. 5/77)
- Уредба о ратификацији Конвенције о установљењу Европске организације за заштиту биља ("Службени лист ФНРЈ- Међународни уговори, бр.12/57)
- Уредба о ратификацији Међународне конвенције за заштиту биља ("Службени лист ФНРЈ"- Међународни уговори, бр.7/55)
- Закон о ратификацији Конвенције о физичкој заштити нуклеарног материјала ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр.9/85)
- Уредба о ратификацији Конвенције о заштити од опасности тровања бензолом ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори,бр.16/76)
- Закон о ратификацији Конвенције о спречавању и контроли професионалних ризика проузрокованих канцерогеним супстанцама и агенсима ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр. 3/77)
- Уговор о ратификацији Конвенције о забрани усавршавања, производње и стварања залиха бактериолошког (биолошког и токсичног) оружја и о њиховом уништавању ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр.43/74)
- Закон о ратификацији Конвенције о заштити радника од професионалних ризика у радној средини проузрокованих загађењем ваздуха, буком и вибрацијом ("Службени лист СФРЈ-Међународни уговори, бр.14/82)
- Закон о ратификацији Конвенције о заштити на раду, здравственој заштити и радној средини ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори,бр.7/87)
- Закон о ратификацији Конвенције о безбедности приликом коришћења азбеста ("Службени лист СФРЈ"-Међународни уговори, бр. 4/89)
- Закон о потврђивању Споразума између Савезне Владе Савезне Републике Југославије и Владе Руске Федерације о сарадњи у области заштите и унапређења животне средине ("Службени лист СРЈ"-Међународни уговори, бр. 6/96)
- Уговор о оснивању Енергетске заједнице југоисточне Европе („Службени гласник РС ", broj 62/2006)

У претходном периоду значајни циљеви у области заштите животне средине остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у правцу јачања људских, материјалних и техничких капацитета у области заштите животне средине, као и пројеката директно усмерених на контролу и смањење загађења. У наредној табели дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2000-2008. године.

Табела 49. ***Најважнији пројекти у области животне средине у периоду 2000-2008. године:***

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
1. Развој законодавства из области заштите животне средине у Републици Србији	Влада Финске 2,000.000 €	2002 – 2005.
2. Подршка развоју законодавства и изградње институција у области заштите животне средине у Републици Србији	СДЦ, помоћ немачке, италијанске и норвешке владе, ОСЦЕ (ОЕБС), СИДА, WB, СЦ, ЕБРД	
3. Измена прописа у области процене утицаја на животну средину и усклађивање са Директивом ЕУ 97/11	JUGOLEKS i FINCONSULT	2001-2004
4. Приказ најбољих техника за спаљивање отпада	FIDECO, Европска Агенција за реконструкцију	DHV пројекат 2006-2007
5. Јачање капацитета за менаџмент у области заштите животне средине у Управи за заштиту животне средине	7.000.000 € МСЕК, СИДА	2004-2007

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
6. Смањење индустријског загађења реке Дунав (ДРЕПР) – израда Студије о изводљивости	350.000 USD, Светска банка-ГЕФ	2003-2009
7. Развој Националне стратегије и Акционог плана за питање Greenhouse Gases у Србији	Japan Special Fund	2004-2005
8. Управљање слатководним риболовним ресурсима – пилот студија са целовитим регионалним приступом	445 000 НОК Краљевине Норвешке	2004 – 2005
9. Подршка сектору рибарства у Србији и Црној Гори	1071000 € Европска Агенција за реконструкцију	2007 – 2008
10. Инвентар опасног отпада у постројењима која подлежу Закону о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине	CARDS 2003	2003- 2006
11. Студија изводљивости (SOFRECO) за опасан отпад укључујући управљање медицинским отпадом	CARDS 2003	2004
12. Стратегија очувања биодиверзитета, Акциони план и Национални извештај	319.970 USD GEF/UNDP	У току
13. Национални програм за финално иступање из ЦФЦ-Мултилатерални фонд за примену Монтреал протокола	Мултилатерални фонд за имплементацију Монтреалског протокола 2.600.000 USD	2005-2007
14. Пилот пројекат Панчево „Мониторинг животне средине и одржива промена делатности појединих индустријских комплекса".	Влада Италије 2.000.000,00 УСД	У току
15. Ажурирање Националног профила за управљање хемикалијама, развој процене националних капацитета за Стратешки приступ међународном управљању хемикалијама и одржавање семинара о успостављању националних приоритета за Стратешки приступ међународном управљању хемикалијама у Србији	Фонд за Стратешки приступ међународном управљању хемикалијама (SAICM) 20.000 USD	август 2007-фебруар 2009
16. Самостална процена националног капацитета за управљање заштитом животне средине у Србији	In kind 27.000 USD GEF /UNDP 128.583 USD	У току
17. Управљање ризиком од хемикалија у Србији 2007-2010 (KemI пројекат)	Шведска агенција за развој и сарадњу (Sida) 7.000.000 SEK	септембар 2008. године и трајаће 2 године
18. Израда плана за имплементацију Стокхолмске конвенције о дуготрајним органским загађујућим супстанцама (POPs)	Глобални фонд за животну средину GEF 386.876 USD	децембар 2005. год. - април 2009.
19. Институционална подршка јачању закона „ISLE – пројекат бр. 2070014"	Краљевина Норвешка	2007-2008
20. Инспекција – набавка опреме за Инспекцију за удесе	Италијанска Влада	У току
21. Јачање капацитета за имплементацију Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине у Републици Србији	135.000 € Г2Г програм Холандске Владе	у току
22. Израда националне стратегије увођења чистије производње	Укупна вредност 57.000 € Буџет Републике Србије:17.100 €	У току
23. Активности на оспособљавању за припрему прве националне комуникације Србије са оквирном конвенцијом УН о климатским променама	In kind :15.000 USD GEF /UNDP 283.500 USD	У току
24. Помоћ у изради Националне стратегије за укључивање Републике Србије у механизам чистог развоја у оквиру Кјото протокола	100.000 € Краљевина Норвешка	У току
25. Промоција инвестирања у енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије кроз финансирање активности за смањење емисија угљен диоксида у Републици Србији	UNDP	Пројекат је у завршној фази
26. Акциони план образовања за заштиту животне средине у функцији одрживог развоја	UNDP + Донатори	у току
27. Јачање административних капацитета за имплементацију система за управљање квалитетом ваздуха	1.000.000€ ИПА 2007	Пројекат почиње 2009 и траје две године
28. УНЕЦЕ – Холандија пројекат у оквиру Конвенције о прекограничном преносу загађујућих материја у ваздуху на велике удаљености	Холандска Влада 135.000,00 USD	2008 - 2010

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
29. Обука сервисних техничара за поступања са супстанцама које оштећују озонски омотач	Мултилатерални фонд за имплементацију Монтреалског протокола 1.219.200 USD	2004-2009
30. Формирање Јединице за управљање пројектима за реализацију Монтреалског протокола	Мултилатерални фонд за имплементацију Монтреалског протокола 54.422 USD	2004-2009
31. Формирање Националне озонске канцеларије, Пројекат Институционално јачање II фаза	Мултилатерални фонд за имплементацију Монтреалског протокола 93.848 USD	2008-2009
32. Демонстрациони пројекат замене чилера на подручју југоисточне Европе	Мултилатерални фонд за имплементацију Монтреалског протокола 75.000 USD по чилеру	2008-2009
33. Демонстрациони пројекат искључивања угљен тетрахлорида из употребе у лабораторијама	Мултилатерални фонд за имплементацију Монтреалског протокола 40.000 USD	2008-2009
34. Геолошка карта Србије (по листовима) размере 1:50 000 у векторском облику	Буџет Републике Србије : 100 мил. динара	У току
35. Јачање административних капацитета за заштићена природна подручја – Натура 2000	1.000.000€ ИПА 2007	Пројекат почиње 2009 и траје две године
36. Милион стабала за Србију	4.600.000 € Буџет Републике Србије : 1.270.000 динара Национални инвестициони план 2.500.000 динара	Почео 2008 године
37. Техничка помоћ за развој стратегије за придруживање ЕУ у области животне средине	2.000.000 € ИПА 2007	Пројекат почиње 2009 и траје две године
38. Контролни мониторинг површинских и подземних вода на територији Републике Србије	Министарство животне средине и просторног планирања Буџет :4.550.910 дин	2007-2008
39. Јачање капацитета у земљама западног Балкана у циљу решавања проблема животне средине ремедијацијом врућих тачака – Ремедијација Великог Бачког канала	42.380.000 Сопствена средства:2.000.000 USD Учешће UNDP:2.118.840 USD + Донатори	
40. Истраживање, оптимално коришћење и одрживо управљање подземним водним ресурсима Србије подпројекти: заштита подземних водних ресурса, мониторинг подземних водних ресурса	Буџет Републике Србије: 8.800.000 дин	у току
41. Катастар клизишта и нестабилних падина територије Србије	Буџет Републике Србије: 6.500.000 дин	у току
42. Развој Геолошког информационог система Србије	Буџет Републике Србије : 10.788.500 динара	у току
43. Програм: Развој Географског Информационог Система заштите животне средине за потребе Министарства и Агенције, координирајућу улога у пројекту је преузела Агенција.	Министарство заштите животне средине 43.000.000,00 у 2007. години	2007-2009
44. Програм: Изградња капацитета за мониторинг животне средине Пројекат: Успостављање аутоматског мониторинга квалитета ваздуха на локацијама у Београду и Сремској Митровици	Буџет Р.Србије : 18.596.800,00 у 2007. години	2007
45. Програм: Изградња капацитета за мониторинг животне средине Пројекат: Проширење мреже у мониторингу алергеног полена.	Буџет Р.Србије: 1.200.000 динара у 2007. години	
46. Програм: Развој EIONET мреже за прикупљање и размену података о стању животне средине у Србији Пројекат: Развој EIONET компатибилне мреже за прикупљање и размену података у Србији	290 000 динара (за опрему) у 2008. години	у току

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
47. Програм: Развој компонената Информационог Система Пројекат: Израда Web апликације за приказ квалитета површинских вода методом Serbian Water Quality Index као компоненте националног информационог система животне средине	Буџет Р.Србије : 20 000 динара у 2008. години	2008
48. Програм: Развој компонената Информационог Система Пројекат: Успостављање CHM портала конвенције о биолошком диверзитету	UNDP 3 000 € у 2008. години	2008-2009
49. Програм: Развој компонената Информационог Система Пројекат: Израда Геохемијског атласа минералних вода Србије (у оквиру Атласа Европе)	Геолошки Институт Србије 80 000 динара у 2008. години	2008-2009
50. Програм: Развој компонената Информационог Система Пројекат: Израда базе података педолошких профила у Дунавском басену	European Commision, Joint Research Centre 10 000 EUR у 2008. години	2008
51. Програм: Развој компонената Информационог Система Пројекат: Израда Геохемијског атласа пољопривредног земљишта Србије (у оквиру Атласа Европе)	Фонд за заштиту животне средине:531 000 динара Геолошки Институт Србије: 153 000 динара у 2008. години	2008-2009
52. Програм: Изградња капацитета за мониторинг животне средине Пројекат: Успостављање државног система за аутоматски мониторинг квалитета ваздуха у републици Србији	Донација ЕУ: 2.400.000 €, реализација преко EAP-а Фонд за заштиту животне средине:17 240 000 динара за припрему локација у 2008. години	2006-2009
53. Програм: Изградња капацитета за мониторинг животне средине Пројекат: Праћење оперативног функционисања постојећих Аутоматских станица за праћење квалитета ваздуха у Бору, Смедереву Беочину и Београду	Буџет Републике Србије : 300 000 динара у 2008. години	У току
54. Програм: Изградња капацитета за мониторинг животне средине Пројекат: Проширење државне мреже за детекцију алергеног полена у Србији	Буџет Републике.Србије : 2 500 000 динара у 2008. години	2008-2009
55. Програм: Изградња капацитета за мониторинг животне средине Пројекат: Изградња Националне референтне лабораторије за ваздух и земљиште	Буџет Републике Србије : 12 000 000 динара у 2008. години	2008-2010
56. Програм: Изградња капацитета за мониторинг животне средине Пројекат: Управљање водама Србије као предуслов за даљи привредни развој	Привредне Коморе Србије 80 000 динара у 2008. години	Почетак: 12/2007 Завршетак: 11/2008
57. Програм: Успостављање базе података о загађивачима животне средине Пројекат: Подизање капацитета оператера за извештавање о емисијама	Буџет Републике.Србије : 60 000 Динара у 2008. години	У току
58. Програм: Успостављање базе података о загађивачима животне средине Пројекат: Утврђивање састава отпада и процене количине у циљу дефинисања стратегије управљања секундарним сировинама у склопу одрживог развоја Републике Србије	Буџет Републике Србије : 11 550 000 динара у 2008. години	2008
59. Изградња система за обавештавање и руковођење у случају хемијског удеса	Национални инвестициони план 1.500.000 динара	У току
60. Републички центар за рециклажу уљних емулзија и отпадних уља	Национални инвестициони план 13.200.000 динара	У току
61. Оптерећење животне средине осиромашеним ураном	Национални инвестициони план 8.000.000 динара	У току
62. Очистимо Србију	Национални инвестициони план 255.235.000 динара	У току
63. Изградња и опремање регионалне санитарне депоније Дубоко у Ужицу	Национални инвестициони план 18.302.178 динара	У току

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
64. Изградња регионалне депоније “Халово –Зајечар”	Национални инвестициони план 29.000.000 динара	У току
65. Изградња Регионалне санитарне депоније чврстог комуналног отпада за општине Нова Варош, Прибој, Пријепоље и Сјеницу	Национални инвестициони план 6.854.432 динара	У току
66. Регионална депонија са центром за рециклажу Каленић	Национални инвестициони план 47.529.000 динара	У току
67. Израда пројектне документације за регионалну санитарну депонију Витлиште	Национални инвестициони план 20.000.000 динара	У току
68. Секундарна гасификација Панчева	Национални инвестициони план 17.877.943 динара	У току
69. Чишћење терена контаминираног осиромашеним ураном на локацији Ређане	400.000	завршен

У складу са најважнијим мерама за промоцију развоја и очување животне средине, приоритет је успостављање регулаторних и економских механизама за реализацију концепта одрживог економског развоја. Ово треба индиректно да следи националне приоритете у политици заштите животне средине у складу са циљевима и инструментима из нацрта Националног програма заштите животне средине. Према Закону о заштити животне средине, биће израђени акциони планови у следећим областима: унапређење просторног планирања и уређења простора; заштита земљишта; заштита вода; заштита ваздуха и атмосфере; заштита шума; заштита екосистема; заштићена природна добра; управљање отпадом; управљање хемикалијама; заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења; заштита од удеса; заштита од буке и вибрација; одрживо управљање енергијом; развој информационог система; развој научног истраживања и образовања. Национални програм заштите животне средине ће се спроводити преко акционих планова, који ће поставити конкретне мере, носиоце и средства.

Поред наведених регулаторних реформи, неопходно је радити на смањењу загађења земљишта, површинских и подземних вода и ваздуха, првенствено у сектору енергетике, индустрије, транспорта. У складу са тим, средства и инвестиције потребно је усмерити на угрожене локације и приоритетне области, као што је загађење ваздуха из великих индустријских комплекса и термоенергетских објеката, третман отпадних вода из великих индустрија, пречишћавање градских отпадних вода у великим градовима, третман и одлагање отпада и др. У процесу приватизације предузећа потребно је развити механизме за решавање проблема наслеђеног загађења, односно штете нанете животној средини. Решавање мора да буде засновано на принципу „загађивач плаћа”. Такође је потребно подстицати конкуренцију и укључивање приватног сектора у области обезбеђивања услуга, посебно у секторима управљања отпадом и водама.

СТРАТЕШКИ РАЗВОЈНИ ОКВИР

Стратешки развојни оквир за све области Републике Србије постављен је у документима: Европско партнерство, Стратегија за смањење сиромаштва, Буџетски меморандум, Стратегија Србије за приступање СЦГ Европској Унији и Национални програм за интеграцију у Европску Унију (НПИ).

Стратешки оквир за област животне средине, односно за системску интегралну заштиту животне средине и одрживо коришћење природних ресурса и добара, према Закону о заштити животне средине, биће успостављен доношењем Националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара (чл.12) и Националног програма заштите животне средине са Акционим планом (чл.64 и 65).

Средњерочни приоритети Европског партнерства (2008.године) за област животне средине су:

- Обезбедити пуну примену закона усклађених са законодавством ЕУ
- Имплементирати релевантне међународне конвенције и Кјото протокол
- Усвојити и почети спровођење стратегије о загађењу ваздуха, управљања отпадом и заштити природе
- У потпуности спроводити националну стратегију заштите животне средине и стратегију о водама
- Наставити јачање административних капацитета институција које се баве животном средином на националном и локалном нивоу
- Спроводити вишегодишњи план финансирања политике заштите животне средине укључујући вишегодишњи инвестициони план
- Завршити изградњу фабрике за третман и безбедно одлагање опасног отпада

Други извештај о имплементацији **Стратегије за смањење сиромаштва** у Србији (3.август 2007. године) сагледава активности предвиђене Стратегијом које су реализоване и даје препоруке за наредни период. Са еколошког аспекта смањења сиромаштва дефинисани су следећи средњорочни приоритети:

- Повећати број домаћинстава прикључених на јавни водоводни систем и обезбеђивање воде за пиће одговарајућег квалитета
- Повећати број становника са прикључком на јавни канализациони систем и ревитализовати постојеће уређаје за пречишћавање отпадних вода насеља
- Повећати број становника обухваћених системом сакупљања отпада и изградити регионалне санитарне депоније
- Прикључити индивидуална домаћинства у већим градовима на систем даљинског грејања или грејања на гас и смањити број домаћинстава која користе чврста горива
- Унапредити систем управљања заштићеним природним добрима и даље повећати површине заштићених природних добара
- Очувати, унапредити и проширити постојеће шуме (повећати површине под шумама и унапредити структуре шума

Основни циљеви политике животне средине представљени у четвртом делу **Меморандума о буџету и економској и фискалној политици за 2009.годину са пројекцијама за 2010. и 2011.годину су:**

Ради успостављања ефикасног и интегрисаног система заштите животне средине донеће се национална стратегија одрживог развоја и закони којима се регулишу поједине области од значаја за заштиту животне средине: закон о амбалажи и амбалажном отпаду, закон о заштити од нејонизујућих зрачења, закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности, закон о управљању отпадом, закон о ратификацији Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине, Архуска конвенција, закон о управљању хемикалијама, закон о заштити ваздуха, закон о биоцидима, закон о заштити природе, закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, закон о заштити од буке, закон о заштити и унапређењу зелених површина, закон о спровођењу Конвенције о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању.

Посебна пажња посветиће се јачању институционалних капацитета за усклађивање националних прописа из ове области са прописима ЕУ и за примену донетих закона из области животне средине.

У октобру 2007. године Скупштина Србије је усвојила неколико међународних конвенција из области животне средине. Поред тога, ратификоваће се Протокол о стратешкој процени утицаја на животну средину, промени климе и Конвенција о удесима са ефектима у прекограничном контексту.

На основу Закона о заштити животне средине донеће се Национални програм заштите животне средине и национални акциони планови ради његове реализације, као и Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара.

Донеће се национална стратегија и акциони план заштите биолошке, геолошке и предеоне разноврсности Републике. Унапредиће се систем управљања заштићеним подручјима који ће се до 2010. године проширити са садашњих 6% на 9,5% националне територије, сагласно принципу одрживог развоја и уз координацију са министарствима надлежним за просторно планирање и за различите привредне гране.

Успоставиће се одржив систем финансирања заштите животне средине у Србији и унапредити економски и други инструменти финансирања заштите животне средине, као и модели финансирања пројеката, уз укључивање приватног сектора. Унапређење и заштита животне средине захтева пораст издвајања из расположивог бруто домаћег производа у односу на садашње трошкове од 0,3% БДП. Посебно су неопходна издвајања за унапређење информационог система, националне банке података и интегралног катастра загађивача, као и издвајања за модернизацију система за мониторинг квалитета ваздуха, воде и земљишта у Републици и обезбеђење средстава за улагање у заштиту биолошког диверзитета и генофонда, заштиту здравља хумане популације и одрживо коришћење природних ресурса.

Посебна пажња посветиће се доношењу и имплементацији програма заштите и коришћења вода, програма побољшања система контроле ваздуха, програма побољшања система контроле квалитета животне средине, програма успостављања система за управљање ризиком и одговором на хемијске удесе, програма успостављања система за заштиту од јонизујућих и нејонизујућих зрачења, програма успостављања система за безбедно

управљање хемикалијама, програма јачања институционалних и административних капацитета у индустрији и локалним заједницама за управљање отпадом.

Стратегија Србије за приступање СЦГ Европској Унији (из 2005.године) дефинише следеће циљеве из области животне средине:

За хармонизацију поглавља животне средине са регулативом ЕУ потребно је:

- Даље изграђивати систем заштите животне средине, којим се уређује хоризонтално законодавство према acquis и постављају оквири за законодавство по областима према acquis (анализом спроводивости донетих закона и њиховим усавршавањем кроз измене и допуне);
- Усвојити законе по областима: о управљању отпадом, о водама, о нејонизујућем зрачењу, о заштити од јонизујућег зрачења и нуклеарној безбедности, о амбалажи и амбалажном отпаду, о заштити природе, о заштити ваздуха, о управљању хемикалијама, о биоцидима, о шумама, о рибарству (одрживом коришћењу и заштити рибног фонда), о заштити од буке и вибрација, о геологији и друге законе;
- Завршити израду и усвојити стратешке документе (НЕСАП, о одрживом развоју, о климатским променама, шумама, отпадним водама, заштити ваздуха од загађења, одрживом коришћењу водних ресурса и др.) и усвојити стратегије о заштити природе и биодиверзитета, одрживом коришћењу природних ресурса и друге од значаја у изградњи система заштите животне средине;
- Донети, на бази обавеза у закону, акционе планове за: заштиту вода, ваздуха и атмосфере, унапређивање просторног планирања и уређење простора, заштиту земљишта, заштиту шума, заштиту екосистема, заштићена природна добра, управљање отпадом, управљање хемикалијама, заштиту од јонизујућег и нејонизујућег зрачења,заштиту од удеса, заштиту од буке и вибрација, одрживо управљање енергијом, развој информационог система, развој научног истраживања, образовања и васпитања;
- Усвојити законе о ратификацији међународних уговора из области животне средине (Кјото протокол, Архуска конвенција и други – 26 у приоритету); успоставити ефикасне механизме спровођења међународних обавеза и сарадње;
- Усвојити подзаконске акте из сета закона о заштити животне средине, усвојити
- подзаконске акте по областима, као и стандарде (на пример за воду за пиће);
- Формирати стручне комисија које ће: одредити ЕУ Упутства за које је потребан транзициони период ради стварања основа за преговарачке позиције у процесу приступања ЕУ; израдити интегралну стратегију усклађивања са прописима ЕУ у области животне средине која ће разрадити рокове и уважити буџетске импликације; израдити националну стратегију одрживог коришћења природних богатстава;
- Пратити спровођење Националног програма заштите животне средине и акционог плана (НЕСАП) и Стратегије одрживог развоја; координирати, заједно са Саветом за одрживи развој, спровођење Интегралне стратегије;
- Периодично радити мониторинг и анализу реализације; увести процедуре, обезбедити и пратити примену EIA, IPPC и SEA прописа; направити биланс учињеног и за законодавна решења која су у међувремену у ЕУ знатно измењена (на пример доношење REACH регулативе у ЕУ за хемикалије), донети законе о изменама закона / нове законе (други циклус);
- Пратити постојеће прописе, ажурирати их и усклађивати са прописима који се доносе у ЕУ
- Побољшати интеграцију животне средине у остале секторске политике и
- На најширем плану подизати ниво еколошке свести код свих структура друштва.

Остали захтеви, поред законодавних, у сектору животне средине:

- Јачати административне и људске капацитете за стратешко планирање у области животне средине, различите врсте дозвола, инспекцију, мониторинг чинилаца животне средине, као и за управљање пројектима;
- Оформити институције које ће ефикасно пратити и спроводити послове приближавања ЕУ и обезбедити им просторне и техничке услове: Министарство за животну средину, воде и шуме, Агенција за животну средину, Регулаторно тело за јонизујућа зрачења, Фонд за животну средину и локални фондови, а затим покрајински, градски и општински секретаријати за животну средину и одрживи развој, Привредна комора Србије, Савет за одрживи развој као интерсекторско тело Владе, Екотоксиколошке и интервентне јединице за реаговање у случајевима еколошких и хемијских удеса и друге државне институције и стручни органи;

- Развити у пуном обиму сарадњу са Европском агенцијом за животну средину (EEA); изградити инфраструктуру за животну средину; У поступку су структурирање Агенције за заштиту животне средине као и структурирање информационог система и повезивање са EEA;
- Развити у пуном обиму сарадњу на заштити и одрживом коришћењу Дунава, Саве, Тисе и Дрине;
- Развити у пуном обиму сарадњу са Међународном агенцијом за атомску енергију;
- Успоставити или надградити мреже мониторинга чинилаца животне средине и зрачења, у складу са захтевима ЕУ;
- Технички осавременити контролу на границама за отпад, хемикалије, изворе јонизујућег зрачења, заштићене биљне и животињске врсте и укључити се у систем јединствене граничне и царинске контроле;
- Успоставити катастар загађивача, посебно пратити највеће загађиваче; подстаћи примену система управљања животном средином у предузећима, ISO 14000/EMC и EMAC, еколошког обележавања, пре свега сарадњом са Привредном комором Србије; успоставити систем добре лабораторијске праксе у складу са Упутствима ЕУ из 2004.
- Обезбедити наменска средства и финансирање инвестиција у сектору животне средине (Фонд и др.), посебно у области решавања проблема хемијског и медицинског отпада и управљања отпадом, отпадним водама и смањивања загађења из термоенергетских постројења, као и очувања биодиверзитета;
- Изградити систем „зелених“ јавних набавки (узимање у обзир системских решења заштите животне средине код спровођења поступка јавних набавки) ради ефикасног спровођења превентиве и принципа одрживе потрошње.

Национални програм за интеграцију у Европску Унију (НПИ) који покрива период 2008-2012.године дефинише средњорочне приоритете из области животне средине. Приоритети који следе дефинисани су у НПИ документу и проширени за поједине области које су такође важне са аспекта животне средине:

- Наставити јачање административних и институционалних капацитета који се баве животном средином на националном (Министарства, Агенције, инспекције) и локалном нивоу, образовним установама , као и унапређење професионалних знања запослених у индустрији, научно истраживачким институцијама, као и институцијама које врше мониторинг, запошљавањем и обуком
- До краја 2009. године планира се усвајање Националног програма заштите животне средине.
- До краја 2010. године биће усвојена Стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара
- Израдити и применити вишегодишњи план финансирања политике заштите животне средине и вишегодишњи план за финансирање инвестиција у области животне средине.
- У циљу пуне имплементације Упутства 2001/42/ЕЗ, уредити избор индикатора ради процене стања животне средине и праћења ефеката реализације планова и програма.
- Извршиће се потпуно преношење Упутства 2004/35/ЦЕ
- Ратификовати Протокол о регистру испуштања и преносу загађујућих материја (PRTR Protocol) и прихватити ГМО амандман
- Обезбедити пуну примену закона усклађених са законодавством ЕУ
- Успоставити систем за прикупљање података о стању животне средине као Националне фокалне тачке за сарадњу са Европском агенцијом за животну средину и као компоненте Дељеног информационог система животне средине (SEIS – Shared Environmental Information System);
- Успоставити Национални систем за аутоматски мониторинг квалитета ваздуха: У периоду 2008-2010 се планира постављање 30 аутоматских станица са пратећим калибрационом и аналитичком лабораторијом. Неопходна средства за функционално одржавање система су 500.000 еура годишње;
- Операционализовати Интегрални катастар загађивача (ИКЗ): Израда прецизних листа оператера, упутства за контролу квалитета достављених података за ИКЗ, упутства за оператере, извештавање из ИКЗ;
- Успоставити информационе основе и одговарајуће базе података о управљању отпадом као подсистема Националног информационог система у складу са Европским директивама.
- Имплементирати релевантне европске прописе за успостављање Инфраструктуре за просторне информације (INSPIRE Директива)

- До краја 2011. године усвојити подзаконске акте на основу Закона о заштити ваздуха, којима ће бити извршено преношење, односно усаглашавање са следећим прописима: Упутство 94/63/ЕЗ, Упутство 1999/13/ЕЗ, Упутство 2004/42, Уредба 842/2006/ЕЗ, Упутство 2006/40/ЕЗ, Уредба 1493/2007/ЕЗ; Уредба 1497/2007/ЕЗ; Уредба 303/2008/ЕЗ, Уредба 304/2008/ЕЗ, Уредба 305/2008/ЕЗ, Уредба 306/2008/ЕЗ, Уредба 307/2008/ЕЗ; Уредба 1494/2007/ЕЗ и Уредба 1516/2007/ЕЗ.
- Ратификовати преостале протоколе уз Конвенцију о преносу загађења ваздуха на велике удаљености.
- Израдити планове за имплементацију одређених упутстава из области управљања квалитетом ваздуха за које су потребне велике инвестиције
- До краја 2010. године, израдити Иницијалну националну комуникацију Републике Србије, односно израдити инвентар гасова са ефектом стаклене баште, програм мера за обезбеђивање адекватне адаптације на измењене климатске услове и програм мера за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште;
- До краја 2011. године усвојити подзаконске акте на основу Закона о заштити ваздуха како би се, у циљу постизања пуне имплементације Националног плана искључивања из употребе CFC из 2005. као и плана искључивања из употребе HCFC који је у припреми, имплементирале Уредбе 1497/2007/ЕЗ и Уредбе 303/2008/ЕЗ;
- До краја 2011. године, усвојити Национални програм за климатске промене,
- До краја 2011. године пренети у домаће законодавство Упутство 87/2003/ЕЗ.

- Влада Републике Србије донеће националне планове управљања отпадом (нпр. Национални план смањења биодеградабилног отпада, План смањења амбалажног отпада), у складу са Упутством 2006/12/ЕЗ о отпаду и Упутством 99/31/ЕЗ о депонијама отпада;
- На основу Закона о амбалажи и амбалажном отпаду донети извршни пропис којим се утврђују врсте амбалаже за одређене врсте хемикалија за које ће се користити кауције којим ће у потпуности бити пренети захтеви из Упутства 94/62/ЕЗ о амбалажи и амбалажном отпаду;
- Усвојити Закон о изменама и допунама Закона о рударству којим ће се у потпуности пренети Упутство 2006/21/ЕЗ;
- Министарство ће израдити Планове за имплементацију одређених упутстава из области управљања отпадом чије спровођење захтева велике инвестиције (упутство о депонијама, упутство о електронском отпаду, упутство о амбалажном отпаду, упутство о спаљивању отпада...).
- започети израду Стратегије имплементације Оквирне директиве о води
- у складу са Стратегијом донети Закон о води (Нацрт припремљен);
- донети нови Правилник о опасним материјама које се не смеју уносити у воде - припремити нацрт тј. ускладити са одговарајућом Директивом Европске Уније 2006/11/ЕС
- донети Закон о ратификацији Конвенције о заштити и коришћењу прекограничних водотока и међународних језера (Хелсиншка конвенција);
- донети Закон о потврђивању Европског споразума о међународном транспорту опасног терета на унутрашњим пловним путевима (АДН);
- донети Уредбу о утврђивању критеријума за одређивање статуса посебно угрожене животне средине, статуса угрожене животне средине и за утврђивање приоритета за санацију и ремедијацију (Предлог припремљен).
- Донети Национални Акциони план за заштиту вода (на основу Закона о заштити животне средине) или План за заштиту вода од загађивања (на основу Закона о водама) ;
- Израдити информациони систем животне средине који обезбеђује формирање, класификовање, одржавање, презентацију и дистрибуцију нумеричких, описних и просторних база података о квалитету медијума животне средине (вода), праћењу стања и заштите животне средине и размену информација са другим и нформационим системима (ВИС-Информациони систем вода Србије).

- До краја 2010. донети посебне законе о националним парковима и подзаконски акти о оснивању еколошке мреже и проглашењу заштићених подручја у Србији у складу са Упутством Савета 92/43/ЕЕЗ и Упутством Савета 79/409/ЕЕЗ;
- До краја 2010. на основу Закона о дивљачи и ловству донети подзаконска акта која ће у потпуности бити усаглашена са релевантним европским прописима;

- До краја 2010. усвојити Националну стратегију очувања биодиверзитета и Акциони план, усаглашене са циљевима из Саопштења Комисије о биодиверзитету и Акционим планом ЕУ до 2010 и после (COM/2006/0216);
- До краја 2010. у циљу спровођења NPEP биће усвојени Акциони планови за заштиту екосистема, за заштиту заштићених природних добара и за заштиту земљишта, усаглашени са циљевима 6. акционог програма за животну средину ЕЗ, Тематском стратегијом о заштити земљишта (COM (2006) 231) и релевантним документима и прописима ЕУ;

- Израдити базу података о Seveso II постројењима, Национални план поступања у случају хемијског удеса, општинске планове поступања у случају хемијског удеса и План заштите од удеса са прекограничним ефектима.
- До краја 2010 усвојити Национални програм за спровођење EMAC-а и акциони план.
- До краја 2011 усвојити подзаконски акт који ће успоставити механизме за примену Уредбе 761/2001.

- Донети подзаконске прописе предвиђене Законом о хемикалијама и Законом о биоцидним производима
- Успостављање информационог система који ће представљати мрежу за размену информација између државних органа надлежних за поједине аспекте управљања хемикалијама о хемикалијама које се стављају на тржиште, њиховим својствима и мерама за смањење ризика као и интернет / интранет портал за размену других информација у вези са безбедним управљањем хемикалијама, активностима надлежних органа, учешћем на међународним састанцима и др.
- Формирати Заједничко тело за интегрисано управљање хемикалијама које ће се састојати од представника државних органа, представника индустрије, научно-истраживачких и образовних сектора и других удружења као и успостављање „help deska“ за помоћ индустрији за спровођење Закона о хемикалијама и Закона о биоцидним производима и њихових подзаконских прописа.
- Успоставити сарадњу са Европском агенцијом за хемикалије ради праћења централизованих поступка регистрације, ауторизације и рестрикција (забрана односно ограничења) хемикалија који се спроводе у Европској агенцији за хемикалије у складу са REACH.

- донети Закон о заштити од буке у животној средини и усвојити релевантне подзаконске акте

- Побољшати геолошко планирање и пројектовање геолошких истражних радова и унапредити интерсекторску сарадњу у циљу јачања административних структура и процедура стратешког планирања у области животне средине
- Унапредити Геолошки информациони систем Србије (ГеолИСС) тако да може да размењује информације са свим сличним информационим системима у земљи и иностранству и успостављени механизми за размену информација
- Смањити ризик од појаве клизишта у Републици Србији кроз мониторинг клизишта, допуну и даљи развој Геолошког информационог система
- Изградити систем мониторинга подземних вода;
- Израдити карте угрожености подземних вода;
- Успоставити мониторинг програм према принципима ЕУ, односно Оквирној Директиви о водама
- Установити јединствени систем вредновања за потребе заштите подземних вода и геолошке средине-принципи и методологија;
- израдити оцена садашњег квалитета подземних вода и геолошке средине -по типовима лежишта;
- Формирати карте загађивача и јединственог катастра загађивача подземних вода
- Формирати карте рањивости подземних вода на загађивање као саставног дела Геолошке карте Србије;
- Формирати јединствену базу података (као хидрогеолошког дела ГеолИСС).
- Обезбедити контролу рада корисника риболовних вода и стручну подршку и надзор
- Обезбедити контролу рада носилаца делатности унутрашњег и међународног промета рибом (посебно угрожених и заштићених врста)
- Обезбедити контролу рада произвођача рибе

- Унапредити систем одрживог управљања риболовним водама и смањити негативни утицај на биодиверзитет и заштићена природна добра
- Развој савременог мониторинга штетних и опасних материја у рибарству
- Унапредити квалитет риболовних вода у складу са директивом 2006/44/ЕС
- Донети прописе за подстицање коришћења енергије из обновљивих извора (пореске олакшице, подстицајне цене електричне енергије из обновљивих извора и др.)
- Подићи образовање и развијање јавне свести ради подстицања масовнијег коришћења обновљивих извора енергије

СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ

На основу стратешког оквира постављеног наведеним документима, следећи средњорочни циљева у области заштите животне средине су приоритетни :

- ратификовати низ међународних уговора од којих су најзначајнији: Протокол о стратешкој процени утицаја на животну средину, , Конвенција о миграторним врстама дивљих животиња, Конвенција о удесима са ефектима у прекограничном контексту
- јачање законодавних и институционалних капацитета у области заштите животне средине
- развијање ефикасног система финансирања заштите животне средине
- унапређење квалитета вода и водних ресурса,
- унапређење управљања отпадом,
- унапређење управљања хемикалијама и заштита од удеса,
- унапређење квалитета ваздуха и климатске промене,
- заштита природе, биодиверзитет и шуме,
- заштита земљишта,
- заштита од буке,
- заштита од јонизујућег и нејонизујућег зрачења
- смањење индустријског загађења
- смањење загађења из сектора рударства
- смањење загађења из сектора енергетике
- унапређење животне средине у сектору пољопривреде,шумарства и лова
- смањење загађења из сектора саобраћаја
- изградња система обавештавања и руковођења у случају хемијског удеса на територији Републике Србије.

Кључни предуслов за достизање средњорочних циљева је учешће помоћи фондова ЕУ али и других донатора у финансирању система заштите животне средине у Републици Србији, имајући у виду ограничена средства из буџета Републике Србије, НИП-а и Фонда за заштиту животне средине.

У наредним табелама приказани су приоритетни пројекти и програми, који би требало да допринесу реализацији средњорочних стратешких циљева у области заштите животне средине.

Табела 50. ***Приоритетни реформски пројекти и програми у области заштите животне средине у периоду 2009-2011***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Израда и усвајање регионалних планова за управљање отпадом за 10 региона	МЖСПП	750.000				
2. Израда модела за рециклажу отпадног амбалажног стакла у Републици Србији	МЖСПП					
3. Јачање институционалних капацитета у области управљања опасним отпадом	МЖСПП	1.500.000		ИПА 2008 Фонд	2009	2 године
4. Подршка имплементацији система за управљање хемикалијама у Републици Србији	МЖСПП	1.500.000		ИПА2008 фонд	2009	2 године

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
5. Успостављање сарадње Агенције за хемикалије са Европском агенцијом за хемикалије	МЖСПП					
6. Развој информационог система за податке о буци	СЕПА, МЖСПП	130.000	Буџет	Донатори		
7. Формирање Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност	МЖСПП Министарство науке	150.000 USD		Предлог пројекта код Међународне Агенције за Атомску Енергију	2010	2 године
8. Институционално јачање инспекцијског надзора заштите животне средине у Републици Србији	МЖСПП	3.600.000		ИПА 2009 фонд	2010	2 године
9. Јачање капацитета у области превенције индустријских удеса	МЖСПП					1 година
10. Подршка у развоју инфраструктурног пројекта у области животне средине " постројење за третман опасног отпада"	МЖСПП	758.000€		Краљевина Норвешка		1 година
11. Јачање институционалних капацитета за припрему и управљање пројектима у области заштите животне средине	МЖСПП	400.000 €		програм Г2Г Холандске Владе		1 година
12. Помоћ у припреми документације за селектоване инфраструктурне пројекте у области животне средине	МЖСПП	1.200.000€		Немачка		
13. Јачање капацитета у имплементацији Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине у Србији	МЖСПП	130.000		програм Г2Г Холандске Владе	2009	1 година
14. Увођење система еколошког означавања	МЖСПП	63.000	Буџет 7.000 евра		2009	
15. Изградња система EMAC	МЖСПП	50.000	Буџет 4.000 евра	Донатори	2009	
16. Припрема Националног плана искључивања из употребе хлорофлуороугљо-водоника (HCFC-a)	МЖСПП	150.000 USD		Мултилатерални фонд за имлементацију Монтреалског протокола	2009	
17. Јачање капацитета у циљу подржавања активности у вези са ублажавањем климатских промена	МЖСПП	400.000€		Јапан	2009	1 година
18. Економска евалуација биодиверзитета и услуга екосистема Републике Србији	МЖСПП					
19. Завршетак израде Националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара (НСОКПРД)	МЖСПП, ЗЗП Мин.рударства и енергетике Мин.пољопривреде, шумарства и водопривреде	50.000€		Донатори		

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
20. Израда концепта установљавања Националног механизма унапређења техничке и научне сарадње у области одрживог коришћења компоненти биодиверзитета (Clearing House Mechanism).	МЗЖС	12.000		Донатори		
21. Информациони систем о природним вредностима и заштићеним подручјима Републике Србије	МЖСПП	1.800.000		Донатори	2009	3 године
22. Доношење закона о о геолошкој делатности Израда нових и иновирање постојећих подзаконских аката из области геолошких истраживања и заштите животне средине	МЖСПП	50.000 €	20.000 €	30.000 €	2009	
23. Дефинисање статуса и јачање капацитета Геолошког Завода Србије	МЖСПП	2.000.000€	500.000 €	1.500.000 €	2009-	2 године
24. Завршетак стратегије геолошких истраживања	МЖСПП	70.000 €	20.000 €	50.000 €	2009	2 године
25. Мониторинг рибљег фонда у Србији	МЖСПП	50.000€			2010	
26. Студија изводљивости коришћења отпадних вода са великих фарми као извор енергије у Републици Србији	МЖСПП	20			Септембар 2009	
27. Типологија предела као основа заштите предеоног диверзитета у Републици Србији –усклађивање са међународним стандардима	МЖСПП у сарадњи са релевантним институцијама из ове области	1.500.000€		Донатор	2009	2 године
28. Утицај промене климе на шумске екосистеме 1.500 на територији Републике Србије	МЖСПП	1.500.00 €	Буџет	Донатори	2009	
29. Управљање третманом отпадних вода у Војводини, општина Оџаци	МЖСПП			Чешка Република	2010	
30. Утицај промене климе на шумске екосистеме	МЖСПП	1.500.000		Краљевина Норвешка		
31. Успостављање Центра за Управљање животном средином (ЕМЦ)	Агенција за заштиту животне средине	2,539,406 НОК		Краљевина Норвешка	2009	
32. Помоћ Агенцији за заштиту животне средине као Националној фокалној за сарадњу са ЕЕА у јачању ЕИОНЕТ мреже у РС	Агенција за заштиту животне средине	2.000.000		ИПА 2008 фонд	2009	2 године

Табела 51. ***Приоритетни инвестициони пројекти и програми у области заштите животне средине у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Успостављање информационог система за безбедно управљање хемикалијама	МЖСПП			Донатори	
2. Постројење за третман опасног отпада – прва фаза	МЖСПП	3.000.000 €		ИПА 2009 фонд	2 године
3. Постројење за третман опасног отпада – друга фаза	МЖСПП	13.000.000€		ИПА2010 фонд	3 године
4. Уградња мерне опреме за мерење са припадајућим адекватним софтвером за он-лине мерење (у насељима са највећом емисијом буке у складу са Директивом 2002/49/ЕС)	МЖСПП, општине	300.000	Општине	Донатори	2 године
5. Развој и опремање интервентних јединица за одговор на удес	МЖСПП	2.000.000	Буџет (400.000 обезбеђено)	Донатори	У току
6. Набавка опреме за Регионалну депонију за чврсти отпад у Златиборском округу	МЖСПП	1.000.000€		Немачка	
7. Помоћ у развоју регионалног система за резервоар воде	МЖСПП	200.000 €	*50.000 € општина*	Чешка Република 150.000€	
8. Припрема Студије изводљивости за трансфер станицу за комунални отпад у Ваљеву	МЖСПП	200.000 €	*40.000 € општина*	Чешка Република 160.000€	
9. Изградња система ране најаве (угроженост квалитета површинских вода	МЖСПП	2.500.000€		Донатори	
10. Постројење за пречишћавање отпадних вода Шабац	Водовод Шабац, МЗЖС	15.110.000		ДАБЛАС	
11. Куповина опреме за брод-лабораторију „Аргус“	МЖСПП	400.000 €	15% учешће	Италијанска донација	2009-

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
12. Помоћ Агенцији за заштиту животне средине у креирању и управљању Националним информационим системом животне средине (НИСЖС) као кластер компоненте европског дељеног информационог система животне средине (SEIS)	Агенција за заштиту животне средине	2.400.000 €		ИПА2009 фонд	2 године
13. Успостављање система за управљање водама подручја Националног парка Копаоник	МЖСПП	3.500.000		Донатори	2 године
14. Имплементација Акционог плана контроле и сузбијања алохтоних инвазивних врста	МЗЖС у сарадњи са надлежним ресорним министарствима	1.500.000€		Донатори	2 године
15. Израда информационог система у рибарству	МЖСПП	50.000 €		Донатори	3 године
16. Даљи развој и имплементација Геолошког информационог система републике Србије (ГеолИСС)	МЖСПП	650.000 €		Донатори	До 2012
17. Катастар клизишта и нестабилних падина територије Србије	МЖСПП	1.920.000€		Донатори	До 2015
18. Израда инжењерско-геолошких подлога за ниво просторног планирања	МЖСПП	25.000.000 €	5.000.000 €	Донатори	до 2011
19. Мониторинг подземних водних ресурса Србије	МЖСПП	750.000 €	120.000€	Донатори	До 2012
20. Заштита подземних водних ресурса Србије	МЖСПП	700.000 €	120.000€	Донатори	До 2012
21. Редукција ризика на људско здравље у вези са неадекватним управљањем отпадним водама у Падинској Скели, Београд	МЖСПП			Чешка Република	2010-
22. Уградња новог котла капацитета 50 MW у постојећи систем грејања у Ваљеву	МЖСПП			Чешка Република	2010-

3.13. Урбанистичко и просторно планирање и становање

Закон о Просторном плану Републике Србије са *Просторним планом Републике Србије* („Службени гласник РС", број13/96) још увек представља стратешки оквир развоја. Пошто овај стратешки оквир захтева измене, због значајних друштвено политичких промена које су се у међувремену десиле у земљи, као и промена насталих у окружењу, очекују се измене овог основног планског документа просторног планирања и развоја у Републици Србији. Нови Закон о планирању и изградњи (С.Гл. РС бр 72/09), предвиђа да се у року од годину дана од његовог ступања на снагу формира Централни регистар планских докумената, који води министарство надлежно за послове просторног и урбанистичког планирања преко Републичког геодетског завода, као и да надлежни орган јединице локалне самоуправе образује локални информациони систем планских докумената и стања у простору.

Стратешки циљ у области просторног и урбанистичког планирања је *достизање одрживог просторног и урбаног развоја Републике Србије.*
Средњорочни циљеви из области урбанистичког и просторног планирања подразумевају:

1. Повећање одговорности у области планирања и уређења простора
2. Повећање ефикасности у коришћењу, управљању, заштити и унапређењу простора, као и подстицање равномерности територијалног развоја Републике Србије уз очување квалитета и разноврсности расположивих природних и створених ресурса
3. Пружање ефикасних, квалитетних, јефтиних и поузданих услуга грађанима из области у надлежности МЖСПП
4. Институционално јачање и подизање нивоа знања и умећа запослених

У сарадњи са Европском економском комисијом Уједињених нација – Комитетом за становање и управљање земљиштем израђена је Студија стамбеног сектора Србије и Црне Горе (Country Profile on the Housing Sector S&M), која је публикована и постављен на сајт УНЕЦЕ-а. На основу ове студије израђен је *Нацрт студије стамбеног сектора Републике Србије*, која представља добар полазни основ за доношење *Националне стамбене политике*, као недостајућег стратешког развојног оквира у области становања. На основу Закона о социјалном становању, већ се приступило изради Националне стратегије социјалног становања и Акционог плана за њено спровођење, који ће представљати стратешки и акционо усмерен оквир за социјално становање, као једне области стамбене политике, који захтева хитно дефинисање проблема и мера за њихово решавање. Ови документи ће утврдити дугорочне и средњорочне циљеве развоја социјалног становања, у складу са регионалним, укупним економским и социјалним развојем, изворе и начин обезбеђивања средстава за развој социјалног становања, као и оперативно разрадити циљеве, мере и активности, обезбеђујући одговарајући оквир за спровођење програма социјалног становања. Поједини елементи стратешког оквира за становање су садржани и у *Стратегија за смањење сиромаштва***.**

Стратешки циљ у области становања је обезбеђење социјалне одрживости заједнице, кроз јасно дефинисање заштиту јавног интереса у области становања Републике Србије.
Средњорочни циљеви из области становања обухватају**:**

1. Унапређење законодавства у области стамбене политике, а посебно у сфери социјалног становања;
2. Повећање ефикасности у управљању, коришћењу и одржавању постојећег стамбеног фонда;
3. Институционално јачање у стамбеном сектору на централном нивоу и подизање нивоа професионални знања и умећа у овој области
4. Подршка институционалном јачању локалне самоуправе у области становања, у циљу повећања станоградње и решавања проблема неформалних облика становања
5. Унапређење система планирања и управљања грађевинским земљиштем у циљу обезбеђивања локација за приступачну стамбену градњу и даљег спречавања нелегалне градње

У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми , који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева у области урбанистичког и просторног планирања и становања у периоду 2009-2011. године.

Табела 52. ***Приоритетни пројекти и програми у области урбанистичког и просторног планирања и становања у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Изградња капацитета за развој просторног информационог система	**МЖСПП РГЗ РАПП Локалне самоуправе**	**10 мил. евра***	**5 мил евра**	**5 мил евра**	**У току, делимично реализовано**
2. Израда Регионалних просторних планова за одговарајућа подручја у Републици Србији	**МЖСПП РАПП**	**5 мил евра***	**2.5 мил евра**	**2.5 мил. евра**	**У току, делимично реализовано**
3. Оснивање Републичке агенције за становање и формирање локалних стамбених агенција у већим градовима и општинама	**МЖСПП Локалне самоуправе**	**5 мил евра***	**2 мил. евра**	**3 мил. евра**	**У току, делимично реализовано кроз донацију Владе Италије кроз програм СИРП - подршка локалним стамбеним агенцајама**
4. Израда документа националне стамбене политике	**МЖСПП**	**0.3 мил. евра***	**0.2**	**0.1**	**Делимично реализовано, у делу анализе стања Планира се за 2010**
5. Израда новог закона о управљању и одржавању стамбених зграда	**МЖСПП**	**0.3 мил евра***	**0.2**	**0.1**	**Планира се за 2010. годину**
6. Процена и санација штете и изградња стамбених објеката у областима погођеним клизиштима из 2006	**МЖСПП**	**40 мил евра**	**10 мил евра**	**30 мил. евра**	**Започето 2006. и делимично реализовано планира се наставак програма у 2010. години**
7. Програм изградње социјалних станова	**МЖСПП**	**50 мил. евра***	**20 мил. евра**	**30 мил. евра**	**Планира се за 2010. годину**

** Потребно је проценити вредност пројеката, као и структуру извора финансирања, у сарадњи са надлежним министарством и надлежним институцијама.*

3.14. Унутрашњи послови

Реформа полиције представља један од приоритетних задатака у процесу придруживања Европској унији, у наредном периоду. Циљеви ове реформе јесу да се обезбеди висок степен личне и имовинске сигурности од свих облика угрожавања, очува стабилан јавни ред и мир и повољно стање безбедности у Републици Србији. У складу са тим, реформа обухвата рационалније организовање целе службе, њену модернизацију, формирање ефикасног, флексибилног и рационалног полицијског образовног система којим се постиже обучавање припадника полиције свих нивоа и профила у току читавог радног века. Поред тога, потребно је даље јачање механизма унутрашње контроле, законитости, професионализма и одговорности свих припадника Министарства унутрашњих послова, као и пружање неопходне помоћи и сарадње на успостављању делотворних система спољашњег, парламентарног надзора над радом полиције.

Приоритетни стратешки задаци овог министарства, усклађени са захтевима из Европског партнерства су:

- борба против организованог криминала и свих његових облика испољавања, нарочито у области финансијског криминала,
- ефикасно расветљавање најтежих кривичних дела, спречавање покушаја дестабилизације стања безбедности на подручју општина југа Србије, погледати да ли је усклађено са ЕР
- успостављање функционалности послова обезбеђења државне границе и успостављање интегрисаног система управљања државном границом,
- јачање унутрашње контроле и успостављање спољашњег надзора, јачање капацитета за криминалистичке истраге модернизацијом криминалистичке технике,
- осавремењивање информатичке и комуникационе опреме ради бржег остваривања права грађана, повећање доступности релевантним информацијама из евиденција у надлежности МУП, хомогенизација продукционе ИТ инфраструктуре
- развој полицијског образовања, као и институционални развој овог министарства и спровођење свеобухватних реформи Министарства.

Ради остваривања наведених циљева донет је крајем 2005. године Закон о полицији који се заснива на највишим стандардима постављеним у документима EU и у складу је са реформским опредељењем да полиција постане сервис грађана. У овај закон уграђени су и разрађени основни принципи и циљеви већ започете реформе у полицији. Законом су уређена специфична питања која се односе на полицијске службенике и друге запослене у Министарству, с обзиром да се њихов положај, дужности, права и одговорности разликују од других државних службеника, као и друга питања у вези са контролом рада полиције, финансирањем, сарадњом у обављању полицијских послова, помоћном полицијом и др.

Донет је Закон о заштити учесника у кривичном поступку на основу кога је формирана специјализована јединица МУП-а ─ Јединица за заштиту. На основу Закона спроводи се Програм заштите учесника у кривичном поступку.

У претходном периоду значајни реформски циљеви у овој области остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у правцу јачања људских, материјалних и техничких капацитета Министарства унутрашњих послова, попут развоја капацитета за управљање границом, информатичке опреме као и различитих типова тренинга и обуке. У наредној Табели дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2001-2006. године.

Табела 53. ***Најважнији пројекти Министарства унутрашњих послова у периоду 2001-2009. године***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Интегрисано управљање граничним прелазима Хоргош	5.000.000	Европска Комисија	2001
2. Информатичка опрема за потребе МУП-а РС	1.879.073	Немачка	2005
3. Рад полиције заснован на безбедности грађана 2004	410.000	Уједињено Краљевство	2003
4. Реформе и подршка сектору унутрашњих послова	1.610.879	Швајцарска	2002
5. Инфраструктура граничног прелаза Батровци (буџет за 2002)	4.000.000	Европска Комисија	2001

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
6. Инфраструктура граничног прелаза Хоргош фаза II (буџет за 2002)	5.000.000	Европска Комисија	2002
7. Контрола лаког наоружања у Србији и Црној Гори	585.000	UNDP	2002
8. Оснивање службе за програмско управљање имиграцијом	1.286.278	Италија	2005
9. Подршка владавини права и стварање услова за квалитетно вођење судских поступака и истрага лица места у Србији	12.430.000	Шведска	2002
10. Подршка Министарству унутрашњих послова CARDS 2003	12.000.000	Европска Комисија	2002
11. Подршка Министарству унутрашњих послова CARDS 2004	1.000.000	Европска Комисија	2003
12. Програм унапређења капацитета Комисије за граничне прелазе и рехабилитација граничних прелаза CARDS 2004	6.000.000	Европска Комисија	2004
13. Пројекат побољшања информација у управљању (MIIP)-Норвешка билатерална помоћ 2004	1.688.630	Норвешка	2004
14. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи граничне полиције за развијање криминалистичко обавештајних капацитета- софтвер I2	5.000	Велика Британија	2004
15. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи граничне полиције за развијање капацитета за одобрење хуманитарног боравка страним држављанима жртвама трговине људима	30.000	Међународна организација за миграције	2004
16. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи за странце у ПУ Београд за развијање капацитета за борбу против трговине људима	10.000	Велика Британија	2004
17. Унутрашњи послови CARDS 2005 – Јачање капацитета агенција за спровођење закона		Европска Комисија	2005
18. Изградња прихватног центра за азиланте	200.000	Европска Комисија	2005
19. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи граничне полиције CARDS 2005	3.000.000	Европска Комисија	2007
20. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи граничне полиције CARDS 2006	3.000.000	Европска Комисија	2007
21. Развој криминалистичке обавештајне аналитике граничних полицијских служби Србије и Црне Горе	132.746,87	Пројекат Велике Британије и OEBS-а	2005
22. Развој капацитета пограничне полиције	76.895,16	Пројекат Италије и OEBS-а	2005.
23. Унапређење капацитета Министарства унутрашњих послова Републике Србије у борби против трговине људима-фаза набавке опреме	65.266,21	Краљевина Норвешка и OEBS	2005
24. Форензичка обука за припаднике граничне полиције о коришћењу Docuboxa и идентификација украдених возила	8.630	OEBS	2006.
25. Подршка Министарству унутрашњих послова-Специјалним полицијским тимовима за борбу против трговине људима у техничкој опреми	110.000$	САД	2003
26. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи граничне полиције за развијање криминалистичко обавештајних капацитета-софтвер CMIS и опрема	54.000	Велика Британија	2006
27. Подршка Министарству унутрашњих послова-Управи за странце у ПУ Београд за развијање капацитета за борбу против трговине људима	10.000	Велика Британија	2004

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
28. Подршка Министарству унутрашњих послова-Јединицама за борбу против трговине људима у опреми	10.000	САД	
29. Подршка Министарству унутрашњих послова- Јединицама за борбу против трговине људима у возилима	160.000$	САД	2005
30. „ПАКО Србија", Пројекат за борбу против економског криминала у Републици Србији		ЕАР Савет Европе	2005 - 2007
31. Пројекат за унапређење информација за управљање (MIIP), фаза 1, Набавка хардвера и софтвера за унапређење финансијског и рачуноводственог пословања	882.000	Влада Краљевине Норвешке	2006
32. Унапређење опремљености саобраћајне полиције и процедура за обраде саобраћајних незгода и њихово уједначавање са стандардима и процедурама у ЕУ-Управа саобраћајне полиције	1.500.000	НИП	2007
33. Унапређење постојећих капацитета НКТЦ	600.000		2007
34. Формирање лабораторије за фонетска вештачења	150.000		2007
35. Преузимање послова обезбеђења државне границе од ВСГЦ-изградња и побољшање инфраструктуре за потребе граничне полиције	12.900.000	НИП	2007
36. Преузимање послова обезбеђења државне границе од ВСГЦ-опремање граничне полиције возилима, IT опремом и средствима везе	3.205.000	НИП	2007
37. Адаптација објеката и куповина објеката контејнерског типа	12.900.000	НИП	2007
38. Набавка и инсталација телекомуникационог система за СГП и РЦ према Бугарској	17.000	НИП	2007
39. Опремање граничне полиције возилима, ИТ опремом и средствима везе	3.200.000		2007
40. Пројекат „Јачање капацитета Одељења за јавни ред и мир за сузбијање трговине људима"	28.000 фунти	Влада Уједињеног краљевства, ИОМ	2007 - 2008
41. Техничка изградња капацитета и повећање прекограничне сарадње на државној граници између Републике Србије и Републике Хрватске	123.466 фунти	Влада Уједињеног краљевства, ИОМ	2006 - 2008
42. Пројекат „Јачање капацитета регионалних центара Сектора унутрашње контроле полиције"	161.248,15	Влада Краљевине Норвешке и OEBS-a	2009 - 2010
43. Пројекат за успостављање криминалистичко-обавештајног система (КОС)	2.400.000	СИДА (Шведска међународна агенција за развој)	2005 - 2009
44. Подршка капацитетима криминалистичко-обавештајних служби у Србији и Црној Гори	442.000	UNDOC	2008
45. Успостављање функционисања оперативне аналитике у криминалистичкој полицији МУП-а Републике Србије – I фаза	1.000.000	UNODC, ICITAP, SNPB	2008
46. Подршка јачању Криминалистичко-техничког центра Србије путем успостављања основне лабораторије за форензичку обраду звука	55.000	AECI	2008
47. Пројекат дигиталне радио телефонске мреже по TETRA стандарду – почетак фазе II	320.000.000 дин	НИП	2008 - 2009

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
48. Пројекат телекомуникационе транспортне мреже – почетак реализације магистралних праваца	600.000	сопствена буџетска средства	2007 - 2008
49. Развој полиције у заједници кроз унапређење обуке и проблемски оријентисаног рада у полицији Републике Србије (ЈУНО 5)	449.142	Влада Краљевине Норвешке	2008 - 2009

Извор: Министарство унутрашњих послова Републике Србије

У циљу реализације реформе неопходно је наставити активности на сређивању законске регулативе која представља подлогу за рад овог министарства, и то на доношењу закона о надзору државне границе, странцима, заштити личних података, тајности података, личној карти, пребивалишту и боравишту грађана, јединственом матичном броју грађана. Такође, треба довршити започете активности на успостављању система обезбеђења државне границе, као и активности на изради подзаконских прописа на основу Закона о полицији којима ће се ближе уредити и разрадити ова материја, што ће омогућити да се реформа полиције у потпуности реализује. У вези са пословима преузимања државне границе, завршен је поступак преузимања државне границе 27. јануара 2007. године у складу са Споразумом о уступању послова обезбеђења државне границе и динамичким планом за његово спровођење.

Крајем 2007. године Народна скупштина је усвојила следеће законе из дела надлежности Министарства унутрашњих послова: Закон о азилу, Закон о путним исправама, Закон о потврђивању Конвенције о полицијској сарадњи у југоисточној Европи, Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о олакшаној процедури за издавање виза и Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве.

Влада је усвојила Стратегију интегрисаног управљања границом Републике Србије, као и Акциони план за имплементацију наведене стратегије. Стратегија је документ којим Република Србија утврђује политику у области успостављања система интегрисаног управљања границом, одређује оквире за израду сагласних и синхронизованих секторских сратегија и планова имплементације, дефинише улоге и одговорности државних субјеката, идентификује стратегијске циљеве и утврђује основне правце акције у процесу успостављања и остваривања дугорочне одрживости и стабилности успостављеног система интегрисаног система управљања границом. Стратегија је заснована на Националној стратегији Србије за приступање Европској унији и текућим реформским процесима у земљи, пре свега оним који су наведени у документу Европско партнерство. Поред тога, као извор примера добре праксе и усвојених стандарда у овој области, коришћене су Смернице Европске Комисије за интегрисано управљање границама за државе западног Балкана, Шенгенски каталог, Шенген правне тековине, као и потписане међународне конвенције у области заштите људских права, права азиланата и избеглица.

Идентификовање критичних инфраструктурних елемената у информационом и комуникационом систему представља сталан задатак који се континуално спроводи у циљу подизања капацитета за подршку и осавремењавање рада свих линија рада у Министарству унутрашњих послова. Сагледавање потреба за резервним инфраструктурним елементима који представљају критичне елементе и обезбеђивање резервних комуникационих путева и ИТ опреме потребних за повећање поузданости система и континуитета доступности информација .

Влада Републике Србије усвојила је крајем 2006. године Стратегију борбе против трговине људима у Републици Србији. Ова Стратегија се састоји од низа мера и активности које треба предузети у циљу правовременог и свеобухватног одговора на проблем трговине људима у земљи, са посебним нагласком на заштиту људских права жртава. Израдом Стратегије успостављени су јасни стратешки циљеви који треба да буду реализовани кроз различите активности државних институција, невладиних и међународних организација. Ове активности ће бити посебно представљене у Националном плану акције за борбу против трговине људима, чије ће усвајање уследити. Стратегија представља националну политику борбе против трговине људима у Републици Србији и првенствено се базира на заштити људских права жртава.

У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране Министарства унутрашњих послова, који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева.

Табела 54. ***Приоритетни пројекти и програми Министарства унутрашњих послова у периоду 2009-2011. године - Инвестициони пројекти***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Организација професионалних служби које делују у ванредним ситуацијама	Сектор за заштиту и спасавање - МУП, Органи локалне самоуправе, Жандармерија, Јединице за специјалне операције, Хеликоптерска јединица МУП-а, Спортске асоцијације (рониоци, алпинисти, спелеолози, падобранци и сл.), Црвени крст, Војска Србије, ватрогасне и спасилачке јединице у предузећима, хидрометеоролошке организације, сеизмолошки заводи, клубови радио-аматера - међусекторски пројекат	5.000.000			2009.
2. Опремање ватрогасних и спасилачких јединица и изградња и санација објеката за њихов смештај	Сектор за заштиту и спасавање - МУП, Влада Р Србије, Органи локалне самоуправе, професионалне службе које делују у ванредним ситуацијама, произвођачи опреме, струковна удружења - међусекторски пројекат	50.000.000			2009.
3. Унапређење техничке опремљености и функционалности на пословима одговора на ванредне догађаје уз Коридор 10	Сектор за заштиту и спасавање- МУП, професионалне службе које делују у ванредним ситуацијама, органи локалне самоуправе, Ауто-мото савез Србије - међусекторски пројекат	3.650.000			2009.
4. Набавка хеликоптера за гашење пожара и спасавања у ванредним ситуацијама	Сектор за заштиту и спасавање - МУП, Хеликоптерска јединица МУП-а	18.000.000			2009
5. Имплементација пројекта за изградњу телекомуникационе инфраструктуре и успостављање рада службе 112	Сектор за заштиту и спасавање - МУП, Управа за везу и криптозаштиту, Управа за информационе технологије	4. 300. 000			2009.
6. Пројекат занављање мреже кућних телефонских централа	Управа за везу и криптозаштиту	2.700.000			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
7. Подршка заштити људских права приликом примене полицијских овлашћења- побољшање услова смештаја доградњом и адаптацијом просторија за задржавање лица	Управа полиције	4.000.000			I фаза 2009 II фаза 2010
8. Адаптација наставног простора у полицијским управама у Крагујевцу, Панчеву и Новом Пазару	Управа полиције	*			2009.
9. Подршка реализације пројекта „Станичне евиденције“	Управа полиције	5.000.000			2009.
10. Занављање и модернизација флоте хеликоптерске јединице МУП-а Р Србије	Хеликоптерска јединица	10.000.000			2010.
11. Успостављање и опремање регионалног центра за борбу против тероризма – изградња полигона за блиску бробу „Kill house“	Специјална антитерористичка јединица	2.500.000			2009
12. Јачање техничких капацитета и опремање јединица за технички надзор	Управа криминалистичке полиције	1.000.000			2009
13. Јачање техничких капацитета и опремање средствима за примену специјалних истражних техника и посебних техника доказивања кривичних дела	Управа криминалистичке полиције	2.000.000			2009
14. Формирање лабораторије за токсиколошка вештачења	Управа криминалистичке полиције	160.000		AECI	2009
15. Набавка и опремање наменских возила за вршење увиђаја	Управа криминалистичке полиције	1.000.000			2009 - 2010
16. Информатичка опрема за линију рада криминалистичке технике	Управа криминалистичке полиције	200.000			2009 - 2010
17. Формирање Регионалног КТЦ у Крагујевцу	Управа криминалистичке полиције	1.000.000			2009 - 2010
18. Формирање Регионалног КТЦ у Ужицу	Управа криминалистичке полиције	1.000.000			2009 - 2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
19. Опремање линија рада управних послова фото-боксовима за израду биометријских исправа	Управа за управне послове				2009
20. Пројекат подршке изградње националног система азила у складу са ЕУ стандардима-материјално-техничко опремање Канцеларије за азил	Управа граничне полиције	200.000		UNHCR	2009
21. Пројекат реновирања и доградње Прихватилишта за странце у Падинској Скели	Управа граничне полиције	2.000.000			2009
22. Пројекат изградње информационог система за контролу преласка државне границе	Управа граничне полиције и Управа за информационе технологије	4.000.000		ИПА 2008	2009
23. Пројекат изградња и побољшање инфраструктуре, реконструкција, санација и адаптација објеката и набавка и постављење објеката контејнерског или монтажног типа за потребе граничне полиције	Управа граничне полиције	2.500.000	НИП 2009		2009
24. Пројекат опремање граничне полиције пристанима за патролне чамце	Управа граничне полиције	400.000	НИП 2009		2009
25. Пројекат систем обезбеђења и управљања границом	Управа граничне полиције	2.000.000	одобрено у НИП 2008 125.000.000 динара није реализовано, пребачено у 2009		2009
26. Пројекат унапређење стандарда граничне контроле	Управа граничне полиције и Управа везу	5.500.000		ИПА 2007	2009
27. Стратегија управљања брзинама на државним путевима и у насељеним местима у функцији смањења броја саобраћајних незгода и тежине последица	Управа саобраћајне полиције	3.500.000			2010.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
28. Успостављање и осавремењавање постојећих центара за обуку радника за коришћење информационих система МУП-а	Управа за информационе технологије	500.000			2009.
29. Реконструкција и осавремењавање постојећих центара за обавештавање и успостављање националног центра у Београду	Управа за информационе технологије у сарадњи са оперативним линијама рада	1.000.000			2010.
30. Унапређење ИТ основе у поступку издавања нових идентификационих докумената и заштита ИТ инфраструктуре МУП-а	Управа за информационе технологије	1.000.000			2009.
31. Пројекат реализације препорука Националне стратегије за борбу против корупције - II фаза Успостављања ИТ инфраструктуре потребне за остваривање ефикасне борбе против корупције - ширење у складу са акционим планом	Управа за информационе технологије, Управа криминалистичке полиције	2,500,000			2011.
32. Унапређење комуникационе IT инфраструктуре у циљу спречавања тероризма	Управа за информационе технологије	1.500.000			2009.
33. Унапређење система за управљање биометријским подацима грађана	Управа за информационе технологије	12.000.000			2009.
34. Пројекат обезбеђења критичне информационо технолошке инфраструктуре - III фаза реализација	Управа за информационе технологије	5,000.000*			2011. III фаза

Табела 55. ***Приоритетни пројекти и програми Министарства унутрашњих послова у периоду 2009-2011. године - Развојни пројекти***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат за унапређење информација за управљање (MIIP), Фаза 2, Набавка хардвера и софтвера за унапређење пословања, одржавање објеката и експлоатације возила	Управа за заједничке послове	1.078.000	125.000	Влада Краљевине Норвешке 953.000	2009
2. Подршка колеге – пилот пројекат II	Управа за стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и науку, Управа за људске ресурсе, Сектор за заштиту и спасавање, Управа полиције	95.000	4.500	Влада Краљевине Норвешке 90.500	2009
3. Изградња система за видео-надзор на деоницама Коридора 10 и реформа саобраћајне полиције у складу са препорукама Европске Уније и међународним конвенцијама	Управа саобраћајне полиције	5.000.000			2009.
4. Аудио и видео надзор рада полиције у контроли саобраћаја	Управа саобраћајне полиције	1.550.000			2009.
5. Унапређење аналитичких база података о саобраћајним незгодама и саобраћају у складу са европским стандардима	Управа саобраћајне полиције	500.000			2009.
6. Савремени модел контроле саобраћаја- контрола возача под утицајем алкохола и дроге	Управа саобраћајне полиције	3.000.000			2010.
7. Савремени модел контроле саобраћаја- контрола брзине возила са цивилним возилима без обележја полиције (2. фаза)	Управа саобраћајне полиције	650.000			2010.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
8. Израда програмског система за праћење процеса рада саобраћајне полиције	Управа саобраћајне полиције	250.000			2010.
9. Примена система глобалног позиционирања возила саобраћајне полиције преко GPS-а	Управа саобраћајне полиције	250.000			2010.
10. Превентивне кампање усмерене на рањиве групе учесника у саобраћају (деца, пешаци, бициклисти и возачи бицикла и бицикла са мотором)	Управа саобраћајне полиције	400.000			2010.
11. Опремање два хеликоптера полиције за превенцију и откривање кривичних дела и прекршаја кроз контролу друмског саобраћаја	Управа саобраћајне полиције	700.000			2011.
12. Успостављање јединице за рад са прикривеним иследником	Управа криминалистичке полиције	2.000.000			2009
13. Развој методологије и техничких капацитета за бележење истражних радњи, изјава осумњичених, сведока и сведока са заштићеним идентитетом, као и пренос, чување, обраду, и процесно коришћење материјала, у складу са новим решењима ЗКП.	Управа криминалистичке полиције	2.000.000			2009.
14. Успостављање функционисања оперативне аналитике у криминалистичкој полицији МУП-а Републике Србије	Управа криминалистичке полиције	2.000.000€			II фаза 2009-2011

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
15. Предлог повезивања I-24/7 Интерполове мреже са националном полицијском мрежом Републике Србије	Управа криминалистичке полиције и Управа за информационе технологије	200.000			2009
16. Предлог повезивања I-24/7 Интерполове мреже са националном полицијском мрежом Републике Србије	Управа криминалистичке полиције и Управа за информационе технологије	200.000			2009
17. Увођење система примене и контроле квалитета у линији рада криминалистичке технике	Управа криминалистичке полиције	500.000			2009 - 2010
18. Унапређење капацитета Одељења за опсервацију и документовање УКП у борби против међународног организованог криминала у Србији	Управа криминалистичке полиције	500.000			2009
19. Пројекат: електронске архиве; Подаци о изворима финансирања:	Управа криминалистичке полиције, Одељење за међународну полицијску сарадњу;	150 000			2009
20. Пројекат дигиталне радио телефонске мреже по TETRA стандарду	Управа за везу и криптозаштиту	85.000.000 (Требало би реализовати бар фазу II у износу од око 25.000.000) Почета реализација Фазе II у износу од 4.000.000, потребно је наставити реализацију			2009
21. Пројекат телекомуникационе транспортне мреже	Управа за везу и криптозаштиту	8.500.000			2009
22. Израда пројекта за изградњу телекомуникационе инфраструктуре службе 112	Управа за везу и криптозаштиту	15.000			2009.
23. Израда националне стратегије заштите и спасавања у ванредним ситуацијама	Влада Р Србије, (МУП,МО, МКИ, МПОЉ,МЗДРАВ, МНЗЖС) - међусекторски пројекат				2009.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
24. Образовање и обучавање припадника спасилачких јединица за пружање парамедицинске помоћи	Сектор за заштиту и спасавање- МУП, МЗ, образовне установе медицинског смера	100.000			2009.
25. Осавремењавање наставних програма у образовим установама које образују кадрове за област заштите у ванредним ситуацијама и осталим школама и факултетима	Сектор за заштиту и спасавање,Управа за образовање МУП-а, МПС, струковна удружења просветних радника, добровољна ватрогасна друштва и савези	100.000			2009.
26. Унапређење система за издавање нових путних исправа у складу са ЕУ стандардима	Управа за информационе технологије	900.000			2009.
27. Успостављање ИнфоДеска за кориснике информационих технологија и система МУП РС	Управа за информационе технологије	1.000.000			2009.
28. Пројекат изградње информационог система за аутоматско праћење покретних објеката на основу успостављене инфраструктуре просторних података у МУП РС	Управа за информационе технологије	1.500.000			2009.
29. Успостављање инфраструктуре просторних података у МУП	Управа за информационе технологије	600.000			2009.
30. Успостављање система за управљање документима и пословним процесима у МУП РС	Управа за аналитику Управа за информационе технологије	1.100.000			2009.
31. Пројекат обезбеђења критичне информационо технолошке инфраструктуре - I фаза студија изводљивости	Управа за информационе технологије	100.000			2009. I фаза

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
32. Пројекат обезбеђења критичне информационо технолошке инфраструктуре - II фаза планирање и успостављање ресурсне основе за реализацију пројеката	Управа за информационе технологије	4.000.000			2010. II фаза
33. Надоградња инфраструктуре јавних кључева (ПКИ)	Управа за информационе технологије	1.000.000			2009.
34. Изградња система верификације, провере и издавања виза на граничним прелазима РС	Министарство унутрашњих послова (УИТ и УГП) и Министарство спољних послова	5.000.000			2009.
35. Пројекат изградње националног система азила – II фаза изградња информационог система за азил	Управа за информационе технологије, Управа граничне полиције	250.000			2009. II фаза
36. Пројекат изградње националног система азила – III фаза опремање и обука службеника	Управа за информационе технологије, Управа граничне полиције	300.000			2009. III фаза
37. Успостављање ефикасног система борбе против илегалних миграција на територији Републике Србији	Управа граничне полиције, Управа криминалистичке полиције, Управа за информационе технологије	5.000.000			2009-2011.
38. Пројекат обезбеђења ИТ инфраструктуре за увођење јединственог оперативног система 112 за хитне случајеве	Управа за информационе технологије, Сектор за заштиту и спашавање	*			2009.
39. Пројекат реализације препорука Националне стратегије за борбу против корупције - I фаза Успостављања ИТ инфраструктуре потребне за остваривање ефикасне борбе против корупције - пилот локације	Управа за информационе технологије, Управа криминалистичке полиције	1,000.000			2010.

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
40. Предлог повезивања I-24/7 Интерполове мреже са националном полицијском мрежом Републике Србије	Управа за информационе технологије, Управа криминалистичке полиције	200.000			2009
41. Пројекат подизање капацитета за израду планова интегритета у борби против корупције	Управа криминалистичке полиције	1.000.000			2009.
42. Пројекат „Реформа полиције – унутрашња контрола“, спровешће се путем твининга.	Сектор унутрашње контроле полиције	1.000.000 еура (850.000 еура за твининг и 150.000 еура за набавку техничке опреме)		IPA 2007	2009. година
43. Развијање криминалистичко обавештајних капацитета граничне полиције	МУП-Управа граничне полиције	500.000			2009
44. Развој система раног упозоравања	Управа граничне полиције, МО	100.000			2009
45. Подршка примене Закона о прекршајима и јачање сарадње са судовима за прекршаје-техничко унапређење рада полицијских службеника на пословима спречавања, откривања и доказивања прекршаја против јавног реда	Управа полиције	1.500.000			2009
46. Развој пројекта „Мапирање криминалитета“ (хардверска, софтверска и друга опрема) у оквиру проблемски орјентисаног рада полиције	Управа полиције	500.000			2009
47. Подршка пројекту „Евиденција екстремних навијача“ (хардверска, софтверска и друга опрема)	Управа полиције	*			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
48. Подршка формирању националног центра за борбу против хулиганизма	Управа полиције	2.500.000			2009
49. Едукација полицијских службеника у остваривању сарадње са мањинским и социјално рањивим групама	Управа полиције	500.000			2009
50. Организовање специјализованих курсева страних језика за полицијске службенике	Управа полиције	100.000			2009
51. Подршка у имплементацији пројекта „Безбедност за све“ (стварање услова за комуникацију полицијских службеника са лицима са посебним потребама-глувонемим	Управа полиције	350.000			2009
52. Унапређење опремљености Хеликоптерске јединице за оперативно поступање у борби против тероризма, организованог криминала, контроле преласка државне границе у ноћним условима	Хеликоптерска јединица	2.000.000			2009.
53. Опремање једног хеликоптера полиције за превенцију и откривање терористичких активности и различитих облика противзаконитог деловања	Хеликоптерска јединица	450.000			2009.
54. Пројекат борбе против кријумчарења на пловном путу Дунав (набавка 2 десантна чамца «Зодиак»	Специјална антитерористичка јединица	300.000			2009
55. Јачање капацитета аналитичке службе, посебно за израду стратешких анализа	Управа за аналитику				2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
56. Обезбеђење средстава за потребе едукације припадника Јединице за заштиту – Опремање кабинета за едукацију и организација едукативних курсева	Јединица за заштиту	46.950		ОЕБС	2009.

- 10. 2008. усвојен Закон о странцима
- 23.10.2008. године усвојен Закон о заштити државне границе (Сл. гласник РС 97/08)
- 23.10.2008. године усвојен Закон о заштити података о личности (Сл. гласник РС 97/08)
- године усвојена измена Закона о путним исправама (Сл. гласник РС 116/08)
- На основу Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, у оквиру Дирекције полиције, Управе криминалистичке полиције, биће формирана јединица за спровођење Закона из домена надлежности Министарства унутрашњих послова
- Направљен нацрт Предлога стратегије за борбу против организованог криминала. Министарство унутрашњих послова учествује у изради и Предлога стратегије за борбу против дрога.
- Израђен је Нацрт Закона о безбедности саобраћаја на путевима.
- Израђен је Нацрт Стратегије супротстављања илегалним миграцијама, допуњен је мишљењима Секретаријата за законодавство. Биће упућен Генералном секретаријату Владе.

3.15. Транспорт

Реструктурирање целокупне транспортне делатности у модеран, безбедан и функционалан систем представља један од најзначајнијих предуслова за будући економски развој Републике Србије. Адекватна транспортна инфраструктура значајан је фактор ефикасности целокупног транспортног система, али и кључни предуслов за остваривање одрживог привредног и друштвеног развоја Републике Србије и њеног интегрисања у ЕУ. Такође, транспорт је значајан покретач регионалног развоја и искоришћења компаративних предности локалних средина кроз повезивање туристичких и пољопривредних области са привредним центрима.

Република Србија са својим природно-географским положајем, на раскршћу транспортних коридора VII и X, пружа најкраће и најрационалније транзитне везе земаља средње и западне Европе са земљама јужне Европе и Блиског и Далеког Истока. У усвојеном завршном извештају Групе на високом нивоу, оформљене под окриљем Европске комисије, идентификовано је пет главних мултимодалних оса као продужетка транс-Европске транспортне мреже (ТЕН-Т) према суседним земљама и регионима. У оквиру Југоисточне мултимодалне осе инкорпорирани су пројектни предлози на Коридору X (пут и железница), Коридору VII и мултимодална платформа метрополитена Београда.

Такође, на основама РЕБИС студије (Regional Balkans Infrastructure Study – 2003. год.), земље Западног Балкана су 11. јуна 2004. године у Луксембургу потписале *Меморандум о разумевању о развоју Основне регионалне транспортне мреже Југоисточне Европе*, који има за циљ развој инфраструктуре и унапређење политике у области саобраћаја и предвиђа блиску сарадњу учесника у процесу хармонизације процедура и техничких стандарда, регулаторних и административних одредби које се тичу саобраћаја, у складу са стандардима и смерницама Европске уније. У циљу имплементације Меморандума о разумевању, оформљена је Транспортна опсерваторија за Југоисточну Европу (СЕЕТО), са сталним Секретаријатом у Београду. У децембру 2007. године усвојен је четврти вишегодишњи План развоја Основне регионалне транспортне мреже југоисточне Европе који предвиђа дугорочне инвестиционе потребе за земље Западног Балкана за период 2009-2013. године.

Полазећи од Европске транспортне политике и Стратегије развоја транспорта у Републици Србији од 2008-2015. године (у даљем тексту Стратегија), приоритет Владе је да, уз финансијску подршку ЕУ и међународних финансијских институција, настави изградњу путне и железничке инфраструктуре кроз Републику Србију, као и да успостави неопходне услове за неометану пловидбу на унутрашњим пловним путевима а посебно на Дунаву и Сави.

Стратегијом се утврђује стање у областима транспорта, успоставља концепт развоја инфраструктуре и транспорта, дефинишу дугорочни и орочени циљеви развоја транспортног система, као и Акциони план за њихову реализацију. Развој транспорта базиран је на принципима безбедности, интермодалности, примене савремених технологија, комплементарног коришћења свих видова саобраћаја и, пре свега, рационалног коришћења расположивих капацитета и ресурса у држави, у корист свих грађана Републике Србије. У току 2009. године очекује се завршетак Генералног плана за транспорт у Србији – пројекат финансира ЕУ а води Делегација Европске комисије, а који је фактички разрада Стратегије.

На основу Стратегије, која узима у обзир друштвени развој, опредељење Републике Србије ка чланству у Европској унији, одрживи развој транспортног система и стабилне институције, а поштујући визију транспорта Републике Србије 2015. године одређени су следећи **Општи циљеви Стратегије**:

1) Транспортна мрежа Републике Србије интегрисана у Трансевропску транспортну мрежу.
2) Ефикасно коришћење компаративних предности сваког вида саобраћаја.
3) Подигнут квалитет услуга транспортног система.
4) Повећан ниво безбедности и сигурности транспортног система.
5) Јачање транспортног тржишта и његова постепена дерегулација.
6) Смањен негативни утицај транспорта на животну средину, у складу са принципима одрживог развоја.
7) Успостављено стабилно финансирање развоја транспортног система.

Влада је у јулу 2008. године донела Одлуку о оснивању Националног савета за инфраструктуру Републике Србије. Савет је тело Републике Србије, којим председава председник Републике Србије Борис Тадић, а које координира и управља пројектима из области инфраструктуре, с циљем убрзаног привредног и свеобухватног развоја Републике Србије.

Влада је поставила као национални приоритетни циљ да Република Србија почев од 2008. године у наредних осам година (закључно са 2015. годином) у највећој мери заврши изградњу следећих капиталних националних пројеката саобраћајне инфраструктуре и с тим у вези донет је

Закључак Владе од 2. октобра 2008. године којим се усваја Национални план изградње путне и железничке инфраструктуре Републике Србије у периоду од 2008-2012 године.

У претходном периоду значајни реформски циљеви у области транспорта остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у домену друмског и железничког саобраћаја, првенствено путем кредита, као и путем помоћи у изради студија изводљивости.

У фебруару 2009. Влада је усвојила Акциони план за изградњу путног и железничког Коридора X за 2009. годину.

Стратешка одлука Владе Србије о наставку радова на **Коридору X** у **путној инфраструктури** мора бити реализована у што краћем року. У акционом програму Владе Србије дата је динамика радова у 2009. години из домаћих и иностраних извора финансирања.

Влада Србије сматра да је Коридор X приоритетни пројекат, који мора бити завршен за наредне две године како на значају не би добио конкурентни Коридор IV, који иде кроз Бугарску и Румунију. До сада је завршено 60 одсто деоница, чија укупна дужина кроз Србију износи 835 километара, а за завршетак радова неопходно је обезбедити 1,7 милијарди евра.

Коридор X је дефинисан је као апсолутни приоритет у области **железничког саобраћаја.** На Коридору X за двоколосечни саобраћај и брзине од 160 – 200 km/h израђена је основа за реализацију потребних активности и прелиминарна вредност радова је око четири милијарде евра; направљена је анализа пројектне и остале документације која недостаје, а преговори са финансијским институцијама су у току за обезбеђивање финансијских средстава.

Поред тога, реализовани су и пројекти јачања институционалних и људских капацитета Министарства за инфраструктуру, као и пројекти усмерени на реструктурирање јавних предузећа у области транспорта. У наредној Табели дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2001-2007. године.

Табела 56. ***Најважнији пројекти у сектору саобраћаја у периоду 2001-2007. године:***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Статус
1. Зајам за Пројекат обнове железница ЕИБ1	70.000.000 ЕУР	ЕИБ	Завршен
2. Југословенске железнице-Пројекат реконструкције ЖТП Београд	2.600.000 ЦАД	Канада	Завршен
3. Набавка 93 аутобуса за ГСП Београд	15.200.000 УСД	Јапан	Завршен
4. Обнова Аеродрома Ниш (2002)	2.550.000 ЕУР	Норвешка	Завршен
5. Обнова Аеродрома Ниш (2003)	13.500.000 НОК	Норвешка	Завршен
6. Твининг пројекат између Дирекције за путеве и шведских власти за путеве	14.000.000 СЕК	Шведска	Завршен
7. Зајам за пројекат европских путева Б	120.000.000 ЕУР	ЕИБ	У току
8. Зајам за пројекат модернизације и усавршавање система управљања контролом летења	33.500.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	У току
9. Зајам за Пројекат рехабилитације путева и мостова Б1	33.000.000 ЕУР	ЕИБ	У току
10. Зајам за пројекат обнове града Београда	90.000.000 ЕУР	ЕИБ	У току
11. Зајам за пројекат обнове путева у Републици Србији	72.000.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	У току
12. Зајам за пројекат обнове железнице ЕБРД1	57.000.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	Завршен
13. Зајам за пројекат хитне санације саобраћаја	50.000.000 ЕУР	Светска банка (IBRD)	У току
14. Зајам за финансирање пројекта рехабилитације инфраструктуре контроле летења	34.000.000 ЕУР	Европска инвестициона банка	У току
15. Подршка ЈП „Путеви Србије”	1.300.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	Завршен

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Статус
16. Пројекат рехабилитације саобраћаја	55.000.000 УСД	Светска банка	Завршен
17. Рехабилитација приоритетних праваца на путу Београд	4.500.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	У току
18. Студија изводљивости за пут Лозница - Нови Сад	1.200.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	Завршен
19. Студија изводљивости за деоницу пута од Београда до границе са Црном Гором	1.500.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2003	Завршен
20. Студија изводљивости за обилазног аутопута око Београда	1.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2003	Завршен
21. Израда Генералног Плана за унутрашњи водни транспорт Републике Србије	2.000.000ЕУР	Европска комисија КАРДС 2003	Завршен али није усвојен на Влади
22. Реконструкција моста Слобода у Новом Саду	40.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2002	Завршен
23. Интегрисани план социо-економског развоја заснован на рехабилитацији басена средњег тока реке Дунав и система унутрашњих пловних путева Републике Србије	1.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	У току
24. Изградња капацитета Министарства за капиталне инвестиције и других надлежних институција	3.000.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2004	Завршен
25. Твининг пројекат – усклађивање правних прописа са acquis communautaire	1.500.000 ЕУР	Европска комисија КАРДС 2006	Завршен
26. Унапређење железничког саобраћаја у оквиру ЖТП Београд	1.720.000 CHF	Швајцарска	У току
27. IMOD X - Интермодална решења за конкурентан транспорт у Републици Србији	372.000 ЕУР	Норвешка	Завршен
28. Израда стратегије развоја PPP модела за изградњу аутопутева у Републици Србији	260.000 ЕУР	Канада	У завршној фази
29. Зајам за пројекат обнове железнице ЕИБ 2	80.000.000 ЕУР	ЕИБ	Потписан уговор
30. Зајам за пројекат обнове железнице (возна средства) ЕБРД 2	60.000.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	Потписан уговор
31. Пројекат израде режима накнада за коришћење железничке инфраструктуре и каталог података о мрежи	300.000 УСД	Донација Светске банке	Завршен
32. Помоћ при реструктуирању ЈП «Железнице Србије»	300.000 ЕУР	Европска банка за обнову и развој	Потписан уговор
33. Мастер план транспорта	2.200.000 ЕУР	КАРДС 2005	У току
34. Техничка студија и тендерска документација за Београдски железнички чвор	2.000.000 ЕУР	КАРДС 2005	Обустављен

Друмски саобраћај – Република Србија има релативно добро развијену мрежу путева, са аспекта густине и у погледу коловозног застора, у односу на земље централне и југоисточне Европе. Путна мрежа се простире од надморске висине од 30 м /Неготин/ па до 1700 м /Голија/. Процена је да се 40% путне мреже простире на висинама преко 600 м. Асфалтни коловози државних путева I и II реда, изграђени су у периоду од 1962. до 1985. године. Путна мрежа се састоји од 5525 км магистралних путева (државних путева I реда), (634 км аутопутева и полуаутопутева), 11540 км регионалних путева (државних путева II реда) који су у надлежности Јавног предузећа „Путеви Србије" и 23780 км локалних путева који су под ингеренцијом локалне управе. На нивоу целе путне мреже 2/5 деоница има туцаничке и земљане засторе. У Републици Србији је 32% путева I и II реда старо преко 20 година, а свега до 14% до 10 година. Највећи део путне мреже државних путева I реда (96,4%) и државних путева II реда (79,4%) путева је са асфалтним коловозним застором. На путевима Републике Србије (без Косова) има 2638 мостова, од тога 215 мостова на аутопутевима, 966 мостова на државним путевима I реда, 1427 мостова на

државним путевима II реда, различитих распона од 5 м до 2212 м. На путевима је изграђено и 78 тунела, укупне дужине 10.053 м. Услед дугогодишњег недовољног улагања у одржавање и реконструкцију путева, тренутно стање путне мреже није задовољавајуће. Већи део путне инфраструктуре територије Републике Србије (2150 км), припада међународним путним правцима Е-75, Е-70 и Е-80, који уједно чине и део трасе Паневропског транспортног Коридора X. У друмском саобраћају приоритети су:

1. Завршетак изградње обилазнице око Београда
2. Завршетак изградње аутопута Ниш-Димитровград
3. Завршетак изградње аутопута Лесковац-македонска граница
4. Завршетак изградње аутопута Београд-Нови Сад-Хоргош/мађарска граница/ и изградња новог моста код Бешке
5. Изградња аутопута Београд-Пожега
6. Изградња (унапређење) мреже регионалних путева (аутопут Крагујевац-Баточина; полуаутопут Кикинда-Ада-Нови Сад-Сремска Митровица-Шабац-Лозница; полуаутопут Пожаревац-Кучево-Мајданпек-Неготин (М25); Панчево-Вршац (аутопут))

За добијање нових иностраних кредита и давање концесија предложиће се и промовисати деонице Коридора X, као и склапање споразума о партнерству јавног и приватног сектора.

Железнички саобраћај – Република Србија располаже мрежом пруга од 3.809 км, од чега је 7,2% двоколосечна. Она је довољног капацитета, али заостаје за стандардима европских земаља у погледу електрифицираности мреже, дужине двоколосечних пруга и у погледу максимално дозвољених брзина и осовинског оптерећења, због чега јој је потребна модернизација. Као последица лошег техничког стања елемената горњег и доњег стоја пруга уведена је брзина вожње од 20-40 км/ч на дужини од 162 км пруга, што је преко 4% укупне дужине пруга. Електрифицирано је свега 32,7% мреже. Возна средства карактерише велика технолошка застарелост, незадовољавајуће стање, недовољан број и висок степен имобилизације. Реорганизацијом овог вида саобраћаја, на основу новог Закона о железници, инфраструктура остаје у државном власништву, док ће организација и управљање саобраћајем бити оспособљени за дочек конкуренције. У наредне три године наставиће се са техничко-технолошком модернизацијом железничке инфраструктуре, првенствено на Коридору X, и железничких возних средстава. У складу са тим, најважнији задатак Владе је модернизација и електрификација пруга, која ће допринети бољем и стабилнијем пословању железнице. За ове намене користиће се средства међународних финансијских-организација.

Речни саобраћај - Република Србија има изразито развијену мрежу водотока и канала, око 1600 км пловних путева: Дунав 588км, Сава 211км, Тиса 164км, Тамиш 41км и ХС ДТД (вишенаменски водопривредни систем кога чине 12 пловних канала) 599км**.** Дунав и Тиса су директна веза са пловном магистралом Рајна-Мајна-Дунав. У Републици Србији постоји око 1000 км унутрашњих пловних путева који омогућавају саобраћај савременим пловилима. Имплементацијом савременог речног информационог сервиса интензивираће се размена географских података и успоставиће се ближа сарадња међу државама у управљању пловним путем Дунава. Као наставак, сада већ актуелног РИС на Дунаву, разматрамо и могућности развоја Речних информационих сервиса на реци Сави, као и увођење система радио веза на унутрашњим пловним путевима.

Веза између речног и копнених видова транспорта се може остварити на више десетина места. Тај потенцијал је недовољно искоришћен са становишта транспорта, имајући у виду да је водни саобраћај, пре свега безбеднији, економичнији и еколошки прихватљивији у поређењу са осталим видовима саобраћаја. Најзначајније луке у Републици Србији (Београд, Нови Сад, Апатин, Панчево, Смедерево и Прахово) се налазе на тачкама укрштања Паневропских коридора 7 и 10.

У контексту приче о значају развоја водног транспорта за поједине привредне регионе и индустријске центре у Србији мора се споменути и значај реке Саве, која данас повезује четири државе: Словенију, Хрватску, Босну и Херцеговину и Србију и највећа је притока Дунава. Преко овог магистралног пловног пута, Сава је повезана са мрежом европских пловних саобраћајница. С тим у вези покренута је иницијатива поновног оснивања Лучке капетаније у Шапцу и Израда Студије оправданости и Генералног пројекта за Међународну луку у Шапцу.

Наравно, у прилог причи о бржем развоју опште свести о значају водног транспорта, покренута је идеја формирања организације која ће се бавити развојем и промоцијом унутрашњег водног транспорта.

Сектор за водни саобраћај Министарства за инфраструктуру се суочава са многобројним проблемима, што је последица досадашњег недовољног издвајања финансијских средства. За одржавање инфраструктуре унутрашњих пловних путева у Републици Србији се издваја неколико десетина пута мање средстава по речном километру, него што је то случај у другим европским земљама. Међутим, у овом тренутку пребацивање робног терета на реке у Србији, пре свега на Дунав, није сасвим једноставно. Предуслов је пре свега обнова речне флоте (стара преко 30

година), стварање услова за безбедну и несметану пловидбу (реализација приоритетних пројеката) и доношење законске регулативе (у току).

Ваздушни саобраћај **-** Република Србија располаже са три аеродрома која су оспособљена за одвијање путничког саобраћаја и то у Београду, Нишу и Приштини. Поред ових путничких аеродрома, постоје и војни аеродроми Поникве (Ужице), Лађевци (Краљево) и Сомбор, који претендују да буду оспособљени за путнички саобраћај. Аеродром „Никола Тесла" Београд у власништву је Републике Србије. С обзиром да задовољава аспекте навигационих и просторних услова, има тежњу да се развије у регионални центар ваздушног саобраћаја. Инфраструктура и опрема су у функционалном стању, али незадовољавајући са аспекта капацитета. Тежња овог аеродрома је обезбеђење позиције значајног транзитног центра поготово у робном саобраћају. Због тога је потребна изградити другу полетно-слетну стазу, бизнис центар, хотел, пословну зграду, итд. Национални авиопревозник JAT делује на смањеном и економски ослабљеном тржишту, са вишком капацитета и запослених, са неприлагођеном организацијом новим условима, са превеликом и застарелом флотом, која је још под дуговима, принуђен је да из почетка развија своје укључивање у међународни авио саобраћај. Ради постизања конкурентности, основни циљ овог националног превозника је обнављање застареле флоте.

Интермодални транспорт **-** Развој интермодалног транспорта у Републици Србији налази се у почетној фази. Развој терминала интермодалног транспорта представља предуслов за развој савремених технологија транспорта и дистрибуције. У Републици Србији постоје делимично развијени терминали интермодалног транспорта у терминалу ЖИТ Београд („ћерка фирма" „Железнице Србије") и у Луци „Београд". У наредном периоду, адекватна пажња ће бити посвећена јачању институционалног оквира и изради студија подршке овом виду транспорта. Стварање се услови за шире увођење комбинованог железничко-друмско-речног транспорта, у чему ће посебну улогу, поред надлежних институција, имати и новооснована «ћерка фирма» ЈП «Железнице Србије» - друштво са ограниченом одговорношћу за комбиновани транспорт – «Србијакомби», као први оператер комбинованог транспорта у Републици Србији. Ратификованим АГТЦ споразумом (Европски споразум о главним линијама за комбиновани транспорт и пратећим постројењима) омогућава се системски приступ реконструкцији, изградњи и опремању железничких пруга од највећег међународног значаја, терминала за комбиновани транспорт, граничних прелаза и остале инфраструктуре. Такође, Стратегија јасно истиче опредељење и улогу државе у развоју интермодалног транспорта како би се стимулативним мерама олакшао развој интермодалног транспорта у циљу промовисања по друштво економичнијег транспорта и стварања алтернатива за друмски транспорт робе.

Влада планира да у наредном периоду интензивира процес реструктурирања јавних предузећа – JAT Airways, Аеродром Београд, ПТТ Србија, Железнице Србије у којима је завршена предприватизациона фаза.

Имајући у виду високе социјалне и друге трошкове реструктурирања, међународна помоћ ће имати значајан ефекат у овом сегменту. Убрзање реформе у области саобраћаја неће бити могуће без помоћи међународних организација и билатералних донатора. У претходном периоду неколико важних пројеката је реализовано, попут: Пројекта реконструкције моста Слобода у Новом Саду (уз помоћ Европске Агенције за Реконструкцију), Пројекат обнове железничког моста између Ердута и Богојева добијањем донација од Владе Краљевине Белгије и Владе Краљевине Норвешке; билатерални споразуми у железничком и комбинованом транспорту са Републиком Бугарском и Републиком Хрватском; мултилатерални споразуми о железничком и комбинованом транспорту.

У наредној табели приказани су приоритетни пројекти и програми, идентификовани од стране Министарства за инфраструктуру (МИ), који би требало да допринесу реализацији горе наведених циљева у области саобраћаја.

Табела 57. ***Листа приоритетних пројеката Министарства за инфраструктуру – сектор транспорта***

а) Пројекти који се односе на јачање капацитета

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
1. Техничка помоћ за давање подршке спровођењу инфраструктурних пројеката у Републици Србији (као и надзор реконструкција Жежељевог моста и PIU у Путевима Србије)	Министарство за инфраструктуру	4.0		ИПА 2008	2010
2. Српски ИТС мастер план (СИМПА)	Министарство за инфраструктуру	1,5		донатори	средина 2009
3. Јачање капацитета Министарства за инфраструктуру у безбедности саобраћаја на путевима	Министарство за инфраструктуру	2		Светска Банка	средина 2009
4. Израда протокола о праћењу података од значаја за управљање безбедношћу саобраћаја	Министарство за инфраструктуру	0,1		Светска Банка	средина 2009
5. Унапређење и развој база података и размена информација од значаја за безбедност саобраћаја	Министарство за инфраструктуру	1		донатори, Светска Банка	средина 2009
6. Израда стратешког документа у безбедности саобраћаја са пратећим документима за спровођење и праћење стратегије	Министарство за инфраструктуру	0,8		донатори, Светска Банка	средина 2009
7. Припрема и реализација мултисекторских пилот студија у безбедности саобраћаја	Министарство за инфраструктуру	1.5		донатори, Светска Банка	2009
8. Израда стратешких докумената са смерницама за управљање локалном путном мрежом	Министарство за инфраструктуру	0,1		донатори, Светска Банка	средина 2009
9. Анализа високоризичних деоница пута на којима пут прелази преко железничке пруге на мрежи државних путева Републике Србије	Министарство за инфраструктуру, ЈП «Путеви Србије» и ЈП «Желез.Србије»	1,5		, донатори	2009
10. Студија оправданости увођења хитне ваздушне медицинске помоћи	Министарство за инфраструктуру, Мин. унутрашњих послова, Мин.здравља	1		донатори, Норвешка	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
11. Twinning Project за успостављање катастра путног земљишта Р. Србије	ЈП «Путеви Србије»	3		донатори	2009
12. Израда Студије оправданости изградње аутопута Е -761 /М-5/ Појате–Краљево–Прељина –Пожега-Граница Федерације Босне и Херцеговине/Котроман/	ЈП «Путеви Србије»	1,7		донатори	2009
13. Мастер План развоја путне мреже у недовољно развијеним подручјима Републике Србије	ЈП «Путеви Србије»	1,5		донатори	2009
14. Студија : Предлог мера и активности у редовном одржавању тунела	ЈП «Путеви Србије»	0,05		донатори	2009
15. Студија о предлогу хитних мера за повећање безбедности саобраћаја у тунелима	ЈП «Путеви Србије»	0,03		донатори	2009
16. Истраживање отпорности бетона на дејство мраза и соли у зависности од врсте употребљеног цемента	ЈП «Путеви Србије»	0,03		донатори	2009
17. Директиве за пројектовање и извођење хидроизолације и коловозног застора на мостовима	ЈП «Путеви Србије»	0,03		донатори	2009
18. Студија оправданост и мастер план дефинисања бициклистичких коридора у Републици Србији	Министарство за инфраструктуру, Министарство за економију и регионални развој, ЈП «Путеви Србије»	0,5	10.000 €	490.000 €	2009
19. Израда националних прописа за примену Европских стандарда /EVROKOD/за конструкције	ЈП «Путеви Србије»	1,3	65.000 €	1.235.000 €	2009
20. Израда националних прописа за угљоводонична везива за примену европских стандарда	ЈП «Путеви Србије»	0,8	60.000 €	740.000 €	2009
21. Израда националних прописа за грађевинске материјале у области нискоградње за примену европских стандарда	ЈП «Путеви Србије»	2	100.000 €	1.900.000 €	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
22. Генерални пројекат аутопута, деоница Бубањ Поток – Винча – Панчево – Банатско Ново Село	Министарство за инфраструктуру	1	1 мил. € НИП		2009
23. Генерални пројекат Моста преко Дунава код Винче	Министарство за инфраструктуру	1	1 мил. € НИП		2007-2008
24. Студија развоја путне мреже у Републици Србији	Министарство за инфраструктуру	2		донатори	2010
25. Унапређење Корпоративне комуникације Компаније	JAT	0,025		Донације, суфинансир.	2009
26. Обука особља у складу са „EASA“регулативом	JAT	0,2		донатори	2009
27. ИАТА обука менаџмента	JAT	0,065		донатори	2009
28. Имплементација софтвера за приступ МИДТ подацима	JAT	0,07		донатори	2009
29. Имплементација електронске карте	JAT	0,04		донатори	2009
30. Трансформација и стратегија кадровског реструктурирања	JAT	0,15		, донатори	2009
31. Балканска академија за школовање техничких кадрова у авијацији (БАТА)	Министарство за инфраструктуру	8		донатори	2009
32. Функционално унапређење ваздушног простора аеродрома «Никола Тесла»		7		Донације, суфинансир.	2009
33. Израда Пројектне и тендерске документације за Пројекат Багеровања критичних деоница корита реке Дунав	Министарство за инфраструктуру и Дирекција за пловне путеве – Пловпут	2.0		ИПА 2009	2011
34. Решење за прихват бродског отпада на реци Дунав(са 3 станице) чиме би се решили и комунални проблеми на пловним путевима	Министарство за инфраструктуру	3		Донације, кредити, суфинансир.	2009
35. Израда пројектне документације и изградња пристана (4) за потребе лучких капетанија и за вршење улаз-излаз ревизија	Министарство за инфраструктуру	1 4		Донације, кредити, суфинансир.	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
36. Израда студије оправданости и генералног пројекта за Међународну луку "Слободна Зона Шабац"	Министарство за инфраструктуру	0,5		Донације	2009
37. Пројектна документација и Имлементација Речних Информационих Сервиса на реци Сави	Министарство за инфраструктуру	0.5		Донације	2011
38. Формирање Агенције за развој и промоцију унутрашњег водног транспорта	Министарство за инфраструктуру	0,5		Донације,.	2009
39.Израда пројектне документације и реконструкција бродских зимовника (5) на Дунаву по међунар. стандардима	Министарство за инфраструктуру	2 20		Донације, кредити, суфинансир.	2010
40. “Наставак Twinning пројекта – Усаглашавање са Acquis Com. у области транспорта”	Министарство за инфраструктуру	1,5		ИПА 2008	2009/2010
41. Набавка мобилних контејнерских манипулатора – 10 ком	ЈП „Железнице Србије”	10		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010
42. Систем за анализу стања пруга	ЈП „Железнице Србије”	3		ИПА 2008	2009-2010
43. Едукација запослених у ЈП „Железнице Србије” за тржишну успешност кроз повећање конкурентност, повећање поузданости инфраструктуре и повећање поузданости возних средстава	ЈП „Железнице Србије”	2,5		донатори	2009
44. Концепт повећања ефикасности одржавања железничке инфраструктуре и хармонизације са европским директивама	ЈП „Железнице Србије”	2,5 милиона		донатори	2009
45. Институционална стабилизација и функционална трансформација Дирекције за железнице као регулаторног тела и тела за безбедност (имплементација Директива ЕУ).	Дирекција за железнице	1		донатори	2009
46. Омогућавање интермодалног транспорта у Републици Србији	Министарство за инфраструктуру	2		ИПА 2008	I квартал 2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
47. Интермодална мрежа између Србије и Холандије	Министарство за инфраструктуру	0.13		Програм Холандске Владе Г2Г	I квартал 2009
48. Јачање управљачког капацитета Министарства за инфраструктуру	Министарство за инфраструктуру			Програм Холандске Владе Г2Г	I квартал 2008
49. Истраживање тржишта за комбиновани транспорт за/од Београда према Централној Европи преко Аустрије	Министарство за инфраструктуру	1,5		у оквиру билатералне комисије Аустрија-Србија	I квартал 2008
50. Примена директиве 2001/16/ЕЦ на „Железнице Србије" у циљу постизања интероперабилности са европским железницама	ЈП „Железнице Србије"	1		донатори	2009
51. Концепт развоја железничких пруга Републике Србије	ЈП „Железнице Србије"	1,5		донатори	2009
52. Концепт повећања ефикасности одржавања инфраструктуре ЈП „Железнице Србије" и хармонизације са европским директивама	ЈП „Железнице Србије"	1,5		донатори	2009
53. Систем за управљање ризицима у превозу опасних материја, вангабаритних пошиљака и видео надзор станица на железници	ЈП „Железнице Србије"	10		донатори	2009
54. Смањење задржавања возова на железничким граничним прелазима и хармонизација са европским директивама	ЈП „Железнице Србије"	29		донатори	2009
55. Јачање капацитета за увођење и примену прописа о професионалној оспособљености превозника	Министарство за инфраструктуру	0.5-1		донатори	2009
56. Мерне станице - Побољшање примене правног оквира за испитивање способности теретних возила и аутобуса за коришћење у друмском саобраћају	Министарство за инфраструктуру, МУП	0.5-1		донатори	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
57. Израда и развој програмског пакета који подржава администрацију усаглашавања редовних линија у унутрашњем превозу путника и повезивање са постојећом базом података о возном парку	Министарство за инфраструктуру	1		донатори	2010
58. Повезивање базе података Министарства за инфраструкуру, Управе Царина и МУП-а у циљу олакшане контроле обављања друмског превоза у домаћем и међународном саобраћају	Министарство за инфраструктуру, МУП, Управа Царина	1		ЕУ, донатори	2010
59. Студија развоја друмског транспорта у Србији	Министарство за инфраструктуру	1		ЕУ, донатори	2010
60. Почетна обука спортских пилота	Министарство за инфраструктуру	0,8		донатори	2009
61. Студија и развојни пројекат ветрогенератора	Министарство за инфраструктуру	0,2		донатори	2009
62. Студија развоја контролисања метеоролошких услова ваздухоплова	Министарство за инфраструктуру	0,3		донатори	2009
63. Увођење и рад система дигиталних тахографа у Републици Србији	Министарство за инфраструктуру	1,73	НИП	донатори	2009
64. Израда студије изводљивости, идејног и главног пројекта за аутопут Београд-Вршац-румунска граница и његово повезивање са Коридором X	Министарство за инфраструктуру, ЈП "Путеви Србије"	10		ИПА 2009	2010
65. Студија изводљивости техничких мера смањења штетног утицаја буке од друмског саобраћаја на одабраним деоницама државних путева	ЈП "Путеви Србије"	0,25		донатори	2009
66. Подршка имплементацији ECAA у ваздушном транспорту	Директорат цивилног ваздухопловства	2		ИПА 2007	2009/2010
Инвестициони пројекти					
1. Надзор – Изградња деонице обилазног аутопута око Београда „сектор 0, Батајница – Добановци” и прикључне петље	ЈП «Путеви Србије»	1,8		ЕАР	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
2. Надзор – Изградња деонице обилазног аутопута око Београда сектор „Оструженица – Б.Поток”	ЈП «Путеви Србије»	1,5		ЕАР	2009
3. Надзор – Реконструкција моста „Газела” и деонице пута Е75: Аеродром «Никола Тесла» – Бубањ Поток	ЈП «Путеви Србије»	1,9		ЕАР	2009
4. Изградња деонице обилазног аутопута око Београда „сектор 0, Батајница – Добановци” и прикључне петље	ЈП «Путеви Србије»	115		ЕИБ-60.000.000 ЕБРД-55.000.000	2009
5. Изградња деонице обилазног аутопута око Београда сектор „Оструженица – Б.Поток”	ЈП «Путеви Србије»	180	30 мил. € НИП	150 милиона €	2008-2011
6. Реконструкција пута Е75 деонице „Змај-Газела”и „Газела- Бубањ Поток”	ЈП «Путеви Србије»	40		40 милиона €	2009
7. Реконструкција моста Газела	ЈП «Путеви Србије»	32.5	7.5 мил € Град Београд	25 милиона € ЕИБ	2009
8. Изградња јужног сектора Коридора X: - деоница Лесковац-граница са Македонијом, Е-75 - деоница Ниш-Димитровград, Е- 80	Министарство за инфраструктуру	470 450	98 милиона € НИП	100 милиона € Хеленик план	2009
9. Модернизација граничних прелаза (Рибарци, Градина, Батровци, Прешево и прелази са Румунијом)	Министарство за инфраструктуру	10.5	6 мил € НИП	4.5 милиона €	2007-2011
10. Жежељев мост – изградња	Министарство за инфраструктуру	60	50% Војводина и Град Нови Сад	50% ИПА2009	2011
11. Адаптација регионалног аеродрома «Поникве»: Разминирање; Изградња и модернизација		1,465	НИП 1.465.000	Донације, кредити, суфинансир.	2009
12. Адаптација регионалног аеродрома «Лаћевци» - Разминирање –Изградња и модернизација		1,5		Донације, кредити, суфинансир.	2009
13. Модернизација нишког аеродрома «Константин Велики»		5		Донације, кредити, суфинансир.	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
14. Надзор и чишћење корита Дунава од потопљених објеката објеката из Другог св, рата (у сектору Прахова)	Министарство за инфраструктуру	12		ИПА 2010.	2012
15. Багеровање корита реке Дунав (15 деоница) Приоритети: Апатин и Бешка	Министарство за инфраструктуру и Дирекција за пловне путеве – Пловпут	45 укупно 11		Донације, кредити, суфинансир.	2011
16. —Багеровање корита реке Саве (6 деоница) Приоритети: Мрђеновац и Камичак	Министарство за инфраструктуру и Дирекција за пловне путеве – Пловпут	45 1		Донације, кредити, суфинансир.	2011
17. Надзор и уклањање неексплодираних убојних средстава на критичним деоницама, на Дунаву (кандидован у ИПА 2009, заједно са пројектом под бр. 46)	Министарство за инфраструктуру	0,5 3,5		ИПА 2009	2011
18. Реконструкције две преводнице- Ђердап 1 и 2 и надзор радова	Министарство рударства и енергетике и Министарство за инфраструктуру	90 + 4		50% МФИ 50% грант	2009-2014
19. Реконструкција три лучке капетаније (Кладово, Смедерево и Прахово)	Министарство за инфраструктуру	3		Донације, кредити, суфинансир.	2009
20. Модернизација магистралне пруге Београд – Ниш (рехабил. колосека ради укидања лаганих вожњи и рехабил. телекомун., електровучних и сигнално сигурносних постројења ради подизања нивоа безбедности	ЈП „Железнице Србије”	30		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010
21. Модернизација магистралне пруге (Београд) Стара Пазова – Нови Сад – Суботица – граница Мађарске (рехабилитација колосека ради укидања лаганих вожњи и рехабилитација телекомуникационих, електровучних и сигнално сигурносних постројења ради подизања нивоа безбедности)	ЈП „Железнице Србије”	13		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
22. Модернизација магистралне пруге (Београд, Батајница, Ст.Пазова)–Голубинци–Шид–граница Хрватске	ЈП „Железнице Србије”	10		Донације, кредити, суфинансир.	2009
23. Модернизација пруга Београдског железничког чвора (рехабилитација колосека ради укидања лаганих вожњи и рехабилитација телекомуникационих, електровучних и сигнално сигурносних постројења ради подизања нивоа безбедности)	ЈП „Железнице Србије”	21		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010
24. Модернизација магистралне пруге Ниш – Димитровград – граница Бугарске (модернизација пружних и станичних колосека, електрификација и опремање пруге електроенергетским постројењима, опремање пруге сигнално сигурносним и телекомуникационим постројењима)	ЈП „Железнице Србије”	66		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010
25. Модернизација магистралне пруге Ниш – Прешево – граница Македоније (рехабилитација колосека ради укидања лаганих вожњи и рехабилитација телекомуникационих, електровучних и сигнално сигурносних постројења ради подизања нивоа безбедности)	ЈП „Железнице Србије”	15		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010
26. Модернизација магистралне пруге Београд – Пожега – Врбница (рехабилитација колосека ради укидања лаганих вожњи и рехабилитација телекомуникационих, електровучних и сигнално сигурносних постројења ради подизања нивоа безбедности)	ЈП „Железнице Србије”	17		Донације, кредити, суфинансир.	2008-2009
27. Рехабилитација и модернизација магистралне пруге Лапово – Краљево – Лешак – граница Македоније	ЈП „Железнице Србије”	17		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (милион €)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализ. пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори фин.	
28. Железнички робни терминал Београд поред Београд Ранжирне	ЈП „Железнице Србије”	91		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010
29. Реконструкција тунела за слободан профил УИЦ-ц на магистралним пругама за све технологије комбинованог транспорта	ЈП „Железнице Србије”	11		Донације, кредити, суфинансир.	2009-2010
30. Помоћ за обнову спортских аеродрома	Министарство за инфраструктуру	1,2		донатори	2009
31. Формирање центра за гашење пожара и патролирање	Министарство за инфраструктуру	2,0		донатори	2009
32. Речни информациони сервиси (РИС) и надзор		11		ИПА 2007	2009/2010
33. Надзор радова обилазнице око Београда, деоница Б: Добановци-Б.Поток	Министарство за инфраструктуру	3,5		ИПА 2007	2009

3.16. Телекомуникације и информационо друштво

Област телекомуникација уређена је Законом о телекомуникацијама, који је донет априла 2003. године у складу са Acquis Communautaire (регулаторни оквир ЕУ), Овим законом је основана је Републичка агенција за телекомуникације (у даљем тексту: Агенција), као независно регулаторно тело и извршена је подела надлежности између министарства надлежног за област телекомуникација и агенције. Агенција је отпочела са радом у августу 2005. године и њена улога је регулисање телекомуникационог тржишта Републике Србије на принципима објективности, недискриминаторног приступа и транспарентности. Циљ је да се обезбеди либерализација телекомуникационог тржишта и стварање услова за ефикасну конкуренцију.

Влада Републике Србије је донела пет стратешких докумената за област поште, телекомуникација и информационог друштва: Стратегију развоја телекомуникација у Републици Србији од 2006. до 2010. године, Стратегију развоја радиодифузије у Републици Србији до 2013. године, Стратегију развоја информационог друштва, Стратегију развоја поштанских услуга у Србији и Стратегију за прелазак са аналогног на дигитално емитовање радио и телевизијског програма у Републици Србији, са Акционим планом.

Ове стратегије обухватају правне, институционалне, економске и техничке аспекте развоја у области поште, телекомуникација и информационог друштва и представљају основу за убрзани развој тржишта поштанских и телекомуникационих услуга и развој поштанске, телекомуникационе и информационе инфраструктуре.

У завршној фази је израда Нацрта закона о електронским комуникацијама у циљу успостављања и имплементације унапређеног законодавства које ће бити хармонизовано са регулаторним оквиром Европске уније у области електронских комуникација и информационог друштва (2002), са циљем либерализације електронско-комуникационог сектора. Планирано је да Предлог закона о електронским комуникацијама уђе у скупштинску процедуру крајем децембра 2009. године.

Ради реализације пружања универзалног сервиса, Министарство за телекомуникације и информационо друштво је у јулу 2009. године донело Правилник о одређивању почетне групе услуга универзалног сервиса.

Стање у области телекомуникација и информационог друштва у Републици Србији је следеће:

- На тржишту јавне фиксне телекомуникационе мреже и услуга постоји само један оператор, предузеће за телекомуникације "Телеком Србија а.д.", коме је издата

лиценца за изградњу, поседовање и експлоатацију јавне фиксне телекомуникационе мреже и пружање јавних фиксних телекомуникационих услуга. Саму мрежу карактерише још увек велики број двојника, повећана је пенетрација фиксне телефоније на 41,14% (извор агенција) што је изнад просека у региону, Дигитализација фиксне мреже је 93,3% (извор CULLEN INTERNATIONAL-јануар 2008) и недовољан број прикључака широкопојасног приступа (Интернет-кабловског и ADSL). Са аспекта приступа Интернету од стране корисника у Републици Србији до 2008. године најзаступљенији је био dial-up приступ, који се углавном остварује преко SMIN (Serbian Multiservice Internet Network) мреже „Телекома Србије" и користе га сви ISP-ови у Републици Србији. „Телеком Србија" је у својој мрежи обезбедио потребне капацитете којима је омогућен и широкопојасни приступ Интернету посредством ADSL модема који се постављају код крајњег корисника.

Захваљујући развоју телекомуникација у области широкопојасног приступа интернету број корисника широкопојасног приступа је у сталном порасту и у 2008. Години је премашио број dial-up конекција.

- Министарство за телекомуникације и информационо друштво је у фебруару 2009. године донело правилник о броју лиценци, периоду на који се издаје лиценца, минималним условима за издавање и најмањем износу једнократне накнаде која се плаћа приликом издавања лиценце за јавну телекомуникациону мрежу у фреквенцијском опсегу 411.875-418.125/421.875-428.125 mhz, на основу којег је агенција издала две лиценце, чиме ће се решити проблем телефонских прикључака становника најнеразвијенијих округа републике србије, а становници ових округа ће добити и интернет брзине 128/64 kb/s".
- Тржиште јавне мобилне телекомуникационе мреже је либерализовано и постоје три оператора: предузеће за телекомуникације „Телеком Србија" а.д., „Теленор" и „VIP mobile". Укупан број корисника мобилне телефоније у 2008. години износи 9,62 милиона (извор агенција).
- Тржиште кабловске дистрибутивне мреже је такође либерализовано и у 2008. години укупно је било регистровано 79 оператора који пружају услуге. Развој кабловске мреже је изузетно динамичан и у 2008. години укупан број претплатника премашио је 922 хиљаде (извор агенција).
- У области радиодифузије извршена је трансформација ЈП Радио телевизија Србије у Радиодифузну установу Србије и Радиодифузну установу Војводине које обављају делатност јавног радиодифузног сервиса.
- Министарство за телекомуникације и информационо друштво улаже напоре да се у области информационог друштва иде ка циљевима који су зацртани у «Лисабонској стратегији», а то су «припрема за транзицију у привреду и друштво засновано на знању, уз бољу политику рада за информационо друштво и истраживања и развој». Највећи подстицај се даје увођењу и развоју е-управе зато што реформа и модернизација државне управе заснована на широкој примени информационо-комуникационих технологија (ИКТ) представља један од кључних елемената свеукупне транзиције Републике Србије у модерно информационо друштво. У току је стварање регулаторног амбијента за увођење и развој електронског пословања који обухвата законодавни оквир за употребу и промет електронских докумената у правном промету, управним судским и другим поступцима, е-трговину, борбу против високотехнолошког криминала и др. У току су активности и на имплементацији Закона о електронском потпису, Закона о заштити података о личности, као и припреме за доношење подзаконских аката на основу новог Закона о јавним набавкама, а којима ће се ближе прописати систем електронских јавних набавки.
- Образовни систем треба да буде прилагођен да пружа ефикасно образовање на свим нивоима, и како је широка примена ИКТ постала пресудна у многим професијама, знање о томе како ефикасно користити ИКТ треба да буде интегрални део образовних програма.
- Унапређен и хармонизован законодавни оквир у области поштанских услуга са законодавством ЕУ, важећим актима Светског поштанског савеза и принципима Светске трговинске организације представља полазну претпоставку за:

  -очување континуитета у обављању основних (класичних) поштанских услуга, поштујући принципе пословне ефикасности и ефективности;

  -развој и увођење услуга нове генерације, које настају као резултат коришћења најбољих ефеката из области поштанског саобраћаја, информационо-комуникационих технологија, електронских комуникација и логистике;

У том смислу, усвојени су значајни стратешки и законски акти којим је дефинисан општи правац развоја националног поштанског сектора као стратешки оквир из кога произилазе средњорочни циљеви развоја поменутог сектора. У питању су следећи акти:

- Основе за израду стратегије развоја поштанских услуга;
- Стратегија развоја поштанских услуга у Србији, чији је саставни део Акциони план за спровођење стратегије. У наредном периоду, спровешће се измене и допуне Стратегије и усклађивање Акционог плана, како би се исти благовремено прилагодили постојећим трендовима кретања у области поштанских услуга;
- Закон о потврђивању аката Светског поштанског савеза, усвојених на 23. конгресу у Букурешту;
- Закон о потврђивању аката Светског поштанског савеза, усвојених на 24. конгресу у Женеви;
- Предлог закона о изменама и допунама Закона о поштанским услугама, усклађен са препорукама Директиве ЕУ 2002/39/ЕС, усвојен је на Влади РС;

Независно регулаторно тело - Републичка агенција за поштанске услуге, основана је чланом 65. Закона о поштанским услугама и истој су, између осталог, поверени послови доношења подзаконских аката. Међутим, поменути регулатор није фактички отпочео са радом јер није изабран Савет Агенције. У међувремену, Влада РС је утврдила Предлог одлуке о именовању чланова Савета Агенције.

Приоритетне области за развој телекомуникација и информационог друштва су следеће:

а) <u>Регулаторни оквир</u>

- Унапређење регулаторног оквира у области телекомуникација и информационог друштва и хармонизација са новим регулаторним оквиром ЕУ.

Постојећи Закон о телекомуникацијама и Закон о поштанским услугама усаглашени су са регулаторним оквиром ЕУ из 1998. године. Имајући у виду активности које се спроводе на усаглашавању нашег законодавства са законодавством ЕУ (Acquis Communautaire) у процесу придруживања Европској унији, неопходно је унапредити регулаторни оквир у области поште, телекомуникација и информационог друштва у складу са новим регулаторним оквиром ЕУ.

С обзиром да је приоритет да се обезбеди потпуна либерализација електронско-комуникационог сектора, у завршној фази израде је Нацрт закона о електронским комуникацијама који ће бити усклађен са регулаторним оквиром Европске уније за електронске комуникације 2002, тако да се улазак у скупштинску процедуру очекује у децембру 2009.године.

Дигитализација радио-дифузног система у Републици Србији спроводи се у складу са Споразумом GE06 који је Република Србија потписала са Међународном унијом за телекомуникације (ИТУ). Споразумом је предвиђено да се најкасније до 17. јуна 2015. године изврши прелазак са аналогног на дигитално емитовање радио и телевизијског програма у Европи. Стратегија за прелазак са аналогног на дигитално емитовање радио и телевизијског програма у Републици Србији са Акционим планом усвојена је на седници Владе Републике Србије 2. јула 2009. године, а 4.април 2012. године је утврђен као датум потпуног преласка на дигитално земаљско емитовање телевизијског програма у Републици Србији. Министарство за телекомуникације и информационо друштво је на основу Акционог плана на себе преузело обавезе да до краја 2009. године изради Интернет портал о процесу дигитализације, као и финансијски план за набавку и дистрибуцију STB-ова. Такође је предвиђено да се донесе Закон о потврђивању Завршних аката Регионалне конференције о радио-комуникацијама за планирање дигиталне земаљске радиодифузне службе у деловима Региона 1 и 3, у фреквенцијским опсезима 174-230 MHz и 470-862 MHz (RRC-06).

Влада Републике Србије је на седници одржаној 25. децембра 2008. године, на предлог Министарства за телекомуникације и информационо друштво, донела Закључак о издвајању емисионог система из Радиодифузне установе Радио Телевизија Србије.

У почетку транзиције основало би се привредно друштво које би управљало емисионом инфраструктуром која чини емисиони систем Републике Србије, настало издвајањем из емисионог система из Радиодифузне установе Радио Телевизија Србије.

Развојем телекомуникационог сектора, растом броја РТВ програма и повећаном потребом за фреквенцијама које су ограничено јавно добро, процесом преласка са аналогног на дигитално емитовање програма доприноси се бољем искоришћавању ограниченог јавног ресурса Републике Србије. Уједно, дигитализација омогућава кориснику и приступ до већег броја различитих радио и телевизијских програма и већу могућност интерактивности.

- Подстицање развоја информационог друштва путем развоја е-пословања у управи, образовању, здравству, правосуђу, трговини и привреди. Имплементација електронске управе треба да подстиче бољу координацију и већу ефикасност на релацији Влада – локална самоуправа, локална самоуправа – грађанин, односно да оспособи државну управу за пружање услуга електронским путем и да омогући грађанима да те услуге користе. Циљ је да грађани што једноставније задовоље захтеве усмерене ка државној управи.
- Унапређење регулаторног оквира у поштанском саобраћају.

б) Институционални капацитети

- Јачање институционалног капацитета Министарства за телекомуникације и информационо друштво (МТИД)

Ради успешног извршавања послова из надлежности делокруга рада Министарства и повећања ефикасности рада, потребно је ојачати институционални капацитет МТИД (курсеви енглеског језика, инфо технологије, регулаторни оквир ЕУ).

- Јачање институционалног капацитета Агенције

Са циљем да успешно извршава послове дефинисане Законом о телекомуникацијама у погледу регулисања телекомуникационог тржишта, потребно је обезбедити јачање институционалног капацитета Агенције, односно омогућити све неопходне ресурсе који обезбеђују независност, транспарентност, објективност и стручност у раду овог регулаторног тела (курсеви енглеског језика, инфо технологије, регулаторни оквир ЕУ).

- Почетак рада Републичке агенције за поштанске услуге

Републичка агенција за поштанске услуге је основана чланом 65. Закона о поштанским услугама као независан регулаторни орган и између осталих послова, поверено јој је издавање и одузимање лиценци поштанским операторима за обављање универзалне поштанске услуге; издавање и одузимање одобрења поштанским операторима за обављање нерезервисаних поштанских услуга; предузимање мера у циљу унапређења конкуренције на тржишту поштанских услуга и доношење подзаконских аката за обављање поштанских услуга. У циљу усаглашавања захтева слободног тржишта и конкуренције потребно је предузети све неопходне мере како би се омогућио почетак рада овог регулаторног тела.

Средњорочни циљеви

У области комуникација у наредном средњорочном периоду активности ће бити усмерене на даљу либерализацију тржишта комуникационих услуга, успостављање конкурентских односа и повећање улагања у развој комуникационе инфраструктуре, што ће довести до повећања броја и разноврсности комуникационих услуга. Примена трошковног принципа, одговарајућег ребаланса тарифа, уз реализацију универзалног сервиса, важни су предуслови за либерализацију комуникационог сектора у Србији. У том смислу измењена је и допуњена Стратегија развоја телекомуникација у републици србији од 2006. до 2010. године, односно ажуриран је акциони план за њено спровођење.

Наставиће се повезивање комуникационих система са системима других земаља и реализоваће се друштвено целисходна алокација фреквенција, а све то уз ефикасно управљање и контролу, у складу са законском регулативом.

Један од развојних приоритета у области комуникација јесте обезбеђење универзалног сервиса. Одређивањем оператора који имају обавезу пружања универзалног сервиса и формирањем фонда за надокнаду трошкова пружања услуга универзалног сервиса, решиће се потреба крајњих корисника за телекомуникационим услугама одређеног квалитета по приступачним ценама, без обзира на географску локацију. Нарочито ће се настојати да се квалитетне услуге пруже социјално угроженим категоријама становништва и хендикепираним особама те особама са специјалним потребама.

Даљи развојни приоритети у области комуникација односе се на дигитализацију фиксне телекомуникационе мреже, јачање емисионих капацитета јавног радиодифузног сервиса, увођење дигиталне радиодифузије, рационално коришћење радио-фреквенцијског спектра, либерализацију тржишта комуникационих услуга, јачање конкуренције и подстицање развоја инфраструктуре у неразвијеним подручјима. Новим регулаторним оквиром обезбедиће се примена најсавременијих технолошких решења и доступност погодности тих решења корисницима услуга.

У складу са Стратегијом развоја информационог друштва у Републици Србији посебна пажња посветиће се стварању информационог друштва као дела јединственог регионалног и европског информационог простора, у складу са потписаним Споразумом eSEE Agenda+ за развој

информационог друштва у југоисточној Европи у периоду 2007-2012. године. У складу са тим донеће се стратегија развоја електронских комуникација у коју ће се инкорпорирати сва системска решења ЕУ и стандарди директива ЕУ.

У области информационог друштва донеће се закони из електронског пословања, чији је циљ слободан проток робе, капитала, људи и услуга у складу са стандардима и нормативима ЕУ и стварање информационе подлоге за повећање броја корисника јавних електронских комуникација и услуга информационог друштва. То повећање треба у 2010. години да буде најмање 10% у односу на базну 2007. годину. Томе треба да допринесе и један број нових правних аката (закони: о заштити приватности у јавним електронским комуникацијама, о електронском документу, о електронској управи, о електронским комуникацијама, и подзаконска акта за спровођење Закона о електронском потпису).

У наредном трогодишњем периоду потребно је подстаћи развој широкопојасног приступа интернету коришћењем различитих врста приступних технологија. Такав приступ један је од услова за развој информационог друштва. Посебна пажња ће се посветити унапређењу електронске писмености.

Подизање овог савременог вида писмености било би обезбеђено успостављањем јединствене рачунарске мреже институција од посебног значаја. Једнако велика пажња биће посвећена модернизацији локалних самоуправа, координираном развоју и увођењу услуга електронске управе, обезбеђењу и унапређењу доступности интернета је равномерном развоју у недовољно развијеним и руралним подручјима, промовисању информационог друштва и развијању система образовања преко Интернета.

Основни циљеви у коришћењу кабловског дистрибутивног система (КДС) јесу стварање услова за укључење што већег броја корисника КДС, сређивање стања уз обавезу реконструкције постојећих и изградње нових КДС као савремених, двосмерних мрежа, отвореност мрежа КДС за приступ свих заинтересованих давалаца услуга, спречавање монопола, отвореност тржишта за пословање различитих КДС оператора и обезбеђење пуне заштите корисника.

Посебне активности усмериће се на развој сателитских комуникација као важног сегмента укупног комуникационог и информационог система земље. То, уз остало, подразумева либерализацију и уређење тржишта сателитских комуникација и обезбеђивање пуне усаглашености са важећим европским и светским стандардима и препорукама.

Реформа поштанског саобраћаја претпоставља:

- извршење припремљеног плана унапређења квалитета поштанских услуга који се заснива на утврђивању захтеваних и потребних стандарда, прописа, услова и захтева квалитета поштанских услуга;
- интегрисање националног поштанског система у глобалну поштанску мрежу;
- отпочињање рада националног регулатора за област поштанских услуга;
- проширење портфолиа услуга у домену нових услуга;
- подизање нивоа ефикасности поштанске мреже и капацитета, и то реализацијом инвестиционих пројеката: изградња Главног поштанског центра у Београду и реконструкција постојећих капацитета;
- развој и реструктурирање ЈПО, обухвата, пре свега формирање ЈПО, доношењем Оснивачког акта о формирању ЈПО, организационо и технолошко прилагођавање ЈПО новим тржишним захтевима, ефикасно коришћење расположиве инфраструктуре, улагање у материјалне, информационе и људске ресурсе;

Такође, ЈП ПТТ Саобраћаја „Србија“ је, у складу са усвојеним и потписаним програмом ACCORD II, приступило хармонизацији правне регулативе у области поштанских услуга са актима ЕУ- „postal acquis“, као и реализацији пројеката, применом новог метода управљања пројектима, из области квалитета поштанског саобраћаја, регулативе, маркетинга и новог метода обрачуна поштанских услуга по трошковном принципу.

<u>в) Реализације</u>

- Реализација обавезе пружања универзалног сервиса што подразумева и његово дефинисање, као и формирање фонда за његову имплементацију

У складу са Законом о телекомуникацијама и Законом о поштанским услугама постоји обавеза обезбеђивања универзалног сервиса, односно пружања основних услуга свим грађанима на територији Републике Србије по приступачним ценама, што подразумева остваривање једног од основних људских права, а то је право на комуникацију.

Полазећи од обавезе државе да обезбеди континуирано обављање универзалне поштанске услуге, припремљен је Предлог уредбе о одређивању поштанских пошиљака које припадају универзалној услузи, који је тренутно у процедури међуресорног усаглашавања.

- Континуално прилагођавање и ревизија плана намене и коришћења фреквенцијског спектра у складу са потребама и технолошким иновацијама, и прихваћеним међународним обавезама.

Савремене технолошке иновације и растуће потребе за ограниченим природним ресурсом какав је радиофреквенцијски спектар, као и усклађивање са прихваћеним међународним обавезама, намећу потребу континуиране ревизије коришћења овог спектра како би се он рационално и ефикасно користио.

- Ревизија Плана нумерације и његова примена

За развој телекомуникационог тржишта у погледу уласка нових учесника на тржиште, а са циљем подстицања ефикасне конкуренције, неопходна је ревизија постојећег плана нумерације, посебно имајући у виду елементе као што су: избор и предизбор оператора и преносивост бројева.

- Формирање школске мреже и њено повезивање на Академску мрежу Србије

У складу са Стратегијом развоја информационог друштва Републике Србије и међународно преузетих обавеза на Светском самиту о информационом друштву, у чијој се завршној декларацији предвиђа повезивање свих школа на глобалну мрежу, потребно је обезбедити средства да се реализују ове преузете обавезе и допринесе осавремењивање наставе у нашим школама.

- Реализација државне широкопојасне Интранет мреже за потребе државних органа

Ради повећања ефикасности рада државних органа и боље међусобне координације рада потребно је реализовати Интранет мрежу.

- Поспешивање истраживања и развоја у области у области информационо-комуникационих технологија у Републици Србији

У циљу јачања ИКТ индустрије и развоја телекомуникација у Републици Србији, неопходно је поспешити истраживање и развој у области ИКТ. Један од кључних инструмената је и повећање учешћа у програмима Европске уније, Седмом оквирном програму за истраживање и технолошки развој ФП7 и Програму подршке развоју политике информационо-комуникационих технологија (ICT PSP) Оквирног програма за конкурентност и иновације – CIP, као и јачање регионалне сарадње у овој области.

Ови пројекти значајно доприносе повезивању домаћих привредних субјеката са иностраним субјектима у области информационо комуникационих технологија (ИКТ) и доприносе интегрисању ИКТ истраживачке заједнице из Србије у јединствени Европски истраживачки простор.

- Имплементација Стратегије за прелазак са аналогног на дигитално емитовање радио и телевизијског програма у Републици Србији и Акционог плана

Стратегијом преласка на дигиталне радио-дифузне системе размотрене су предности и недостаци за све актере или интересне стране укључене у транзициони процес и дефинисане и наглашене услуге са додатним вредностима које се обезбеђују новим сервисима, као и њена имплементација. У Акционом плану су одређене смернице за учеснике који ће бити укључени у процес преласка са аналогног на дигитално емитовање радио и телевизијског програма, планирање обавеза надлежних органа, утврђивање рокова и процена средстава за њихово спровођење.

- Издвајање емисионе технике из система јавног радиодифузног сервиса и увођење дигиталне радиодифузије

За развој демократије и модернизацију савременог друштва неопходно је обезбедити медије који су опремљени савременом дигиталном технологијом како би се остварило квалитетно и несметано емитовање, пре свега, информативног, а затим и образовног, културно-уметничког, забавног, документарног програма и програма за младе и националне мањине, сагласно релевантним одредбама Статута Европске уније за радиодифузију, унутар жељене зоне сервиса. Због тога, неопходна је изградња и обнова емисионих капацитета, основних предајника, репетитора за допунско покривање, као и комплетан систем радио-релејних веза са свим магистралним правцима. Један од предуслова за ефикасно уређење ове области је издвајање емисионе технике и веза, односно формирање посебне фирме, чије услуге би биле на располагању свим радиодифузним организацијама.

- Побољшање процеса производње поштанских услуга и рационализација коришћења постојећих ресурса Јавног поштанског оператора

Достизање наведеног стратешког циља подразумева сертификацију поштанских процеса према међународним нормама, редефинисање постојеће поштанске мреже моделом реинжењеринга и унифицирање модела поштанских сандучића. Смањење трошкова производње писмоносних пошиљака код корисника, вишеструко бржа достава писмоносних услуга, елиминисање трошкова њихове отпреме и повећање укупног прихода поштанског оператора постиже се реализацијом пројеката реинжињеринга поштанске мреже и аутоматизације прераде.

- Израда методологије праћења квалитета и обрачуна трошкова поштанских услуга

Унапређење ефикасности и квалитета доставе поштанских пошиљака и флексибилност уручења као предуслов за потпуно задовољење потреба корисника и изазове које нуди отворено тржиште. Утврђивање цене коштања по методи обрачуна појединачно за сваку фазу у обављању поштанске услуге ради елиминисања субвенције из других споредних услуга.

- Задовољење потреба корисника поштанских услуга

У циљу унапређења, доступности и оптимизације рада са грађанима, потребно је омогућити лакши приступ грађана неопходним информацијама спровођењем стандарда постављених од стране Европског парламента (директива2002/39/ЕЦ), а тичу се јасне, једноставне и јефтиније процедуре обраде свих захтева грађана, нарочито за изгубљене или оштећене пошиљке, праћење пошиљака, масовно коришћење шалтера код продаје карата преко POSTNET мреже и др.

Табела 58. ***Приоритетни инвестициони пројекти у области телекомуникација и информационог друштва***

Назив пројекта	Надлежна Институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Подстицање развоја информационог друштва путем развоја е-пословања у управи, образовању, здравству, правосуђу, трговини и привреди	МТИД				2009-2011
2. Реализација обавезе пружања универзалног сервиса што подразумева и његово дефинисање, као и формирање фонда за његову имплементацију	МТИД РАТЕЛ				2008-2009
3. Формирање школске мреже и њено повезивање на Академску мрежу Србије	МТИД				2009-2011
4. Реализација државне широкопојасне комуникационе мреже за потребе органа јавне власти	МТИД				2009-2011
5. Издвајање емисионе технике из система јавног радиодифузног сервиса и увођење дигиталне радиодифузије	МТИД				2009

Назив пројекта	Надлежна Институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
6. а) Изградња (обнова) емисионих радиодифузних центара (Јастребац, Авала, Црвени Чот, Звечка, Бесна Кобила, Овчар, Иришки Венац, Торник, Рудник, Србобран, Крњача)	МТИД	26.830.000€			2008-2009
7. б) Набавка уређаја за сателитску радиодифузију и DSNG	МТИД	500.000 €			2008-2009
8. в) Изградња радио-релејног система веза за потребе радиодифузије	МТИД	2.100.000 €			2008-2009
9. Модернизација и развој основних поштанских процеса код јавног поштанског оператора у циљу припреме за пословање у условима тржишне економије	МТИД ПТТ				2009
10. Реорганизација поштанске мреже и реструктурирање јавног поштанског оператора у циљу ефикаснијег обављања универзалне поштанске услуге	МТИД ПТТ				
11. Електронско праћење поштанских пошиљака (track and trace)	МТИД ПТТ				
12. Регистрована електронска пошта	МТИД ПТТ			ИПА	2009
13. Подршка преласку ма дигитално емитовање у Србији	МТИД			ИПА	2009
14. Подршка развоју е-Управе	МТИД			ИПА	2009

Табела 59. ***Приоритетни реформски пројекти у области телекомуникација и информационог друштва***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Унапређење и усаглашавање регулаторног оквира у области поштанских услуга са позитивним законодавством ЕУ	МТИД				2009
2. Јачање институционалног капацитета Министарства за телекомуникације и информатичко друштво (МТИД)	МТИД				2008-2009
3. Унапређење регулаторног оквира у области телекомуникација и информационог друштва и хармонизације са новим регулаторним оквиром ЕУ	МТИД				2009-2011
4. Јачање институционалног капацитета Републичке агенције за телекомуникације (РАТЕЛ)	РАТЕЛ				2008-2009
5. Континуално прилагођавање и ревизија плана намене и коришћења фреквенцијског спектра у складу са потребама и технолошким иновацијама, и прихваћеним међународним обавезама.	МТИД РАТЕЛ				2008-2009
6. Ревизија Плана нумерације и његова примена	РАТЕЛ				2008-2009
7. Израда Стратегије и Акционог плана за прелазак са аналогног на дигитално емитовање радио и телевизијског програма у Републици Србији као и њихова имплементација	МТИД				2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
8. Поспешивање истраживања и развоја у области информационо-комуникационих технологија у РСрбији	МТИД			Европска Комисија	2009

3.17. Правда

Постоји изражена потреба за спровођењем стратешких реформи на свим нивоима правосудног система у циљу успостављања владавине права и правне сигурности у Републици Србији. Потреба за реформом узрокована је оштрим сукобом превазиђеног политичко правног уређења са новим друштвеним односима који почивају на сасвим другачијим начелима, принципима и вредностима. Стари Устав није давао довољно гаранција за судску независност и самосталност јавнотужилачке функције, што је довело до стварања правосудног система који је подложан и отворен за непримерене утицаје. Вршење судске власти под оваквим околностима довело је до урушавања њеног угледа као државне институције. Све наведено утицало је на слаб ниво заштите власничких и других права, неопходних за успешно функционисање привреде и постојање поверења у институције друштва.

Анализама спроведеним у протекле четири године идентификоване су и препознате следеће слабости:

- Неадекватан законски оквир, што за резултат има прекомерна кашњења судских поступака, отежано извршење судских пресуда, неодговорност органа правосудног система, па и корупцију;
- Претерано комплексан и широк систем судова, што за резултат има више трошкове пословања од неопходних а мање ефикасан приступ правди;
- Нејасни стандарди избора, опозива, резултата рада и напредовања за судије, што за резултат има неједнаку делотворност правосудних органа и смањење поверења јавности у судијску професију;
- Непостојање капацитета за интегрисано планирање, утврђивање буџета и мерење резултата, што смањује способност правосуђа да делотворно прати и унапређује резултате система;
- Застарели модели функционисања правосудне администрације, што спречава делотворно спровођење правде и процесуирање предмета;
- Тежак терет административних послова на судијама, што смањује судијску ефикасност и слаби морал у редовима судија;
- Недостатак континуиране обуке судија и других носилаца правосудних функција, што представља препреку за развој модерног и професионалног кадра специјализованог за руковођење и судску управу;
- Неадекватан програм на правним факултетима, што доприноси неприпремљености будућих лидера у правничкој професији и правосуђу;
- Лоше опремљени и одржавани објекти, што ограничава приступ правосуђу и чини велики притисак на ресурсе у правосуђу;
- Систем институција за извршење заводских санкција које су претрпане и застареле, што не подстиче на делотворан начин рехабилитацију нити задовољава међународне стандарде;
- Недовољно коришћење информационе технологије и аутоматизованих система, што за резултат има стално коришћење неефикасне и радно интензивне праксе.

Како би отклонила наведене слабости, Влада се обавезала на спровођење програма реформи ради постизања делотворнијег, адекватнијег и модернијег правосуђа. У складу са тим донета је Национална стратегија реформе правосуђа и њој заснован Акциони план. У *Националној стратегији реформе правосуђа* изложени су изазови са којима се суочава домаће правосуђе у оквиру четири кључна начела и одговарајућих циљева. У засебном *Акционом плану* изложене су

конкретне активности које је неопходно спровести да би се постигли ти циљеви. Активности ће бити усмерене на јачање одговорности и независности судова, владавине права и хармонизацију прописа са европским и међународним правним стандардима. Основни циљ реформе правосуђа је подизање квалитета правосудне праксе до нивоа који одговара модерним европским друштвима.

Нови Устав Републике Србије направио је значајан искорак у успостављању бољих гаранција за независност судства и самосталност јавног тужилаштва, предвиђајући оснивање нових институција Високог савета судства и Државног већа тужилаца. У складу са новим Уставом, а у циљу регулисања ове области, 22. децембра 2008. године Народна скупштина усвојила је пакет правосудних прописа: Закон о Високом савету судства, Закон о судијама, Закон о уређењу судова, Закон о Државном већу тужилаца, Закон о јавном тужилаштву, Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, Закон о изменама и допунама Закона о прекршајима. Изузетан значај у борби против корупције има пакет антикорупцијских закона који су усвојени у Народној скупштини 23. октобра 2008. године: Закон о Агенцији за борбу против корупције, Закон о изменама и допунама Закона о финансирању политичких странака, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела и Закон о одговорности правних лица за кривична дела. Истог дана донети су и прописи којима се регулише област заштите личних података, а који су, поред пакета антикорупцијских закона, важни за процес визне либерализације: Закон о заштити података о личности и Закон о потврђивању Додатног протокола на Конвенцију Савета Европе о заштити лица у односу на аутоматску обраду података. У циљу даљег испуњавања услова за либерализацију визног режима, у Народној скупштини су, 18. марта 2009. године усвојени следећи закони: Закон о међународној правној помоћи у кривичним стварима, Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о високотехнолошком криминалу, Закон о потврђивању Додатног протокола уз Конвенцију о високотехнолошком криминалу који се односи на инкриминацију дела расистичке и ксенофобичне природе извршених путем компјутерских система, Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о трговини људским бићима, Закон о потврђивању Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању тероризма и Закон о потврђивању Протокола којим се мења и допуњава Европска конвенција о сузбијању тероризма.

У Народној скупштини су 31. августа 2009. године усвојени следећи закони: Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку, Закон о изменама и допунама Закона организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, Закон о изменама и допунама Кривичног законика, Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција, Закон о извршењу казне затвора осуђених за организовани криминал и ратне злочине и Закон о сарадњи са Међународним кривичним судом. У наредном периоду Министарство правде планира да изради следеће предлоге закона: Закон о изменама и допунама Закона о парничном поступку, Закон о изменама и допунама Закона о извршном поступку, Закон о судским вештацима, Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о заштити деце од сексуалне експлоатације и сексуалног злостављања, Закон о тајности података, Закон о Правосудној академији, Закон о изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, Закон о изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, Закон о изменам и допунама Закон о Уставном суду, Закон о адвокатури, Закон о јавном бележништву, Закон о правосудном испиту, Законик о својини и другим стварним правима, Закон о рехабилитацији, Закон о изменама и допунама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично-правној заштити малолетних лица, Закон о бесплатној правној помоћи, Закон о изменама и допунама Закона о посредовању-медијацији и Закон о привредним преступима.

Поред тога, биће настављене активности Министарства правде везане за међународну сарадњу и европске интеграције, пре свега, у правцу даље хармонизације домаћих прописа са прописима ЕУ, стандардима УН и Савета Европе, праћења испуњења међународних обавеза, унапређење сталног дијалога са ЕУ и реализацију приоритета из Европског партнерства.

У претходном периоду значајни реформски циљеви у овој области остварени су уз међународну подршку и помоћ. Највећи број пројеката реализован је у правцу јачања људских, материјалних и техничких капацитета правосуђа у Републици Србији, као и развоја законодавства. У наредној листи дат је приказ најважнијих пројеката у периоду 2001-2008. године.

Табела 60. ***Најважнији пројекти у области правосуђа у периоду 2001-2008. године:***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Набавка компјутерске опреме за општинске и окружне судове (2002-2004)	2,799,690 ЕУР	2. EAR	Завршен
3. Подршка реформи правосуђа, унапређење писарница у окружним судовима у Новом Саду, Нишу и Крагујевцу (2004-2006)	2,400,000 ЕУР	EAR	Завршен
4. Подршка судској администрацији (фаза 3)	2,500,000 ЕУР	EAR	Завршен
5. База правних прописа (2004-2006)	1,100,000 ЕУР	EAR	Завршен
6. Реконструкција суднице 1, Окружног суда у Београду	1,000,000 ЕУР	EAR	Завршен
7. Програм сигурности, безбедности и доступности правди	2.500.000 ГБП	Уједињено Краљевство	Завршен
8. Подршка Правосудном центру	2,700,000 ЕУР	EAR	Завршен
9. Обука судија, тужилаца, бранилаца и полицијских истражитеља у области међународног права и изручења ратних злочинаца	1.890.000 СЕК	Шведска	Завршен
10. Оснивање центра за обуку у правосуђу УНДП/ОЕБС 2002	788.000 ЕУР	Холандија	Завршен
11. Подршка реформи законодавства	1.328.659 CHF	Швајцарска	Завршен
12. КАРДС 2005 – Набавка и техничка помоћ за стратегију реформе судства	2.500.000 ЕУР	Европска Комисија	Завршен
13. Пројекат независног судства	1.000.000 CAD	Канада	Завршен
14. Реформа правосуђа и владавина закона 2001.	2.000.000 УСД	Сједињене Државе	Завршен
15. Реформа правосуђа и владавина закона 2005	2.900.000 УСД	Сједињене Државе	Завршен
16. Реформа правосуђа и владавина закона 2003	1.290.000 УСД	Сједињене Државе	Завршен
17. Реформа правосуђа и владавина закона 2004	5.560.000 УСД	Сједињене Државе	Завршен
18. Реформа трговинског судства 2004	3.550.000 УСД	Сједињене Државе	Завршен
19. Рехабилитација Врховног суда	541.278 ЕУР	Немачка	Завршен
20. Сарадња са УНИЦЕФ-ом на пројекту „Судски поступци према малолетницима"	19.000.000 СЕК	Шведска	Завршен
21. СИЛД (СИЛД); обука судија, адвоката и тужилаца о међународном праву	1.870.000 СЕК	Шведска	Завршен
22. СИЛД (СИЛД); Припрема пројекта за обуку српских судија, адвоката и тужилаца за хашки трибунал	439.000 СЕК	Шведска	Завршен
23. Техничка помоћ и саветодавна служба за реформу законодавства у Републици Србији	3.443.000 ЕУР	Немачка	Завршен
24. Опремање канцеларије тужиоца компјутерском опремом - 2003	400,000 ЕУР	EAR	Завршен
25. Припрема АДР акционог плана у 1. Општинском суду - 2004	700,000 ЕУР	EAR	Завршен
26. Оснивање професионалног центра за тренинг судија и тужилаца (Јануар 2002 - 2004)	850,000$ (оснивање центра) +3,400,000$ (оперативни трошкови)	UNDP,OEBS (SIDA i RNE)	Завршен
27. Пројекат бржем приступу судовима (2002- 20 месеци)	665,000 ГБП	Уједињено Краљевство-DFID/KPMG	Завршен
28. Развој владавине права у Републици Србији (Децембар 2005)	550,000 УСД	USAID/ ABA- CEELI	Завршен

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
29. Јачање система судске администрације у Републици Србији (Мај 2003-Мај 2006)	300,000 УСД	Светска Банка-Министарство Правде	Завршен
30. Јачање судских извора и подршка Тренинг центру за судије (Март 2004 - Април 2006)	745,148 УСД	UNDP/CIDA	Завршен
31. Јачање механизама за заштиту људских права (2004 / 10 месеци)	100,000 УСД	UNDP/TTF	Завршен
32. Подизање јавне свести у Србији (2004-2006)	242,593 ЕУР	Министарство Спољних Послова Норвешке	Завршен
33. Твининг пројекат „јачање капацитета Министарства правде' (2003-2006 / 30 месеци)	1,491,028 ЕУР	EAR / IRZ	Завршен
34. Јачање система судова за прекршаје (2004 – 2006- две године)	1,055,500 $	UNDP/SIDA	Завршен
35. Подршка спровођењу Националне стратегије реформе правосуђа	1,100,000 ЕУР	EAR / IRZ	Завршен
36. Унапређење досупности правди у судовима у Србији	1,100,000 ЕУР	Министарство спољних послова Краљевине Норвешке / IMG	Завршен
37. Борба против економског криминала у Србији – PACO Serbia	1,500,000 ЕУР	EAR / Савет Европе	Завршен
38. Подршка успостављању Високог савета судства	170,000 ЕУР	Шпанска агенција за међународни развој - AECI	У току
39. Реформа правосуђа на Балкану (Фебруар 2004-Март 2010)	5,000,000 CAD	Canada / CIDA / Genivar / Ottawa University	При крају
40. Реформа система бесплатне правне помоћи (2006-2008 / 24 месеца)	1,121,495 УСД	UNDP/SIDA	У току
41. Тренинг за судије (2003-2006)	500,000 $	USAID	Завршен
42. Тренинг за судије (2003-2006)	304,303 $	CCASA	Завршен
43. Подршка реформи васпитно-поправног система (Март 2006 - Април 2007)	1,200,000 CAD	Савет Европе/CIDA	Завршен
44. Подршка реформи система установа за извршење заводских санкција (Март 2006 - Септембар 2007)	1,200,000 CAD	OEBS/CIDA	Завршен
45. Развој предузетништва Југо-Источне Европе (Новембар 2004 - Април 2006)	325,000 CAD	IFC/CIDA	Завршен
46. Независност и непристрасност судија (Септембар 2001 - Април 2005)	715,113 CAD	CIDA-Међународна комисија правника, одсек Канада	Завршен
47. Подршка ОЕБС-а Министарству правде и Министарству унутрашњих послова (2001-2006)	196,105 ЕУР	OEBS	Завршен
48. Подела власти	10,000,000 УСД	УСАИД	У току
49. Подршка успостављању Високог савета судства и Државног већа тужилаца/КАРДС 2006	2,000,000 Еур	Европска комисија	У току
50. Заједнички донаторски фонд	2,800,000 Еур	Светска банка	У току
51. Унапређење доступности правди у судовима у Србији (2. фаза)	1,521,165 Еур	Министарство спољних послова Краљевине Норвешке / IMG	У току
52. Јачање ефикасности транспарентности рада судова	3.000.000 Еур	ИПА 2007	У току
53. Стандардизовани систем почетне и континуиране обуке у правосуђу	2.000.000 Еур	ИПА 2007	У току
54. Реконструкција објекта за Министарство правде и Национални институт за обуку у правосуђу	377.563 дин	Буџет за 2008. год.	У току
55. Студија идентификовања потреба за инвестицијама у великим градским судовима	*		Завршен

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
56. Модернизација правосуђа (Е-правда)	Укупно 8.750.000.дин (2.359.770.дин из НИП за 2008. год.)	НИП	У току
57. Реконструкција и адаптација и надоградња постојећег објекта зграде Трећег суда у Београду	1.125.000. дин +60.000.000 дин	Буџет за 2009. год.	У току
58. Реконструкција крова објекта у којем се налазе Одељења Окружног суда за борбу против организованог криминала и Тужилаштво за ратне злочине (Београд, Устаничка 29)	280.000 дин+30.000.000 дин	Буџет за 2009. год.	У току
59. Окружни суд Нови Сад - инвестициони радови и опремање суда	710.000 дин	НИП	Завршен
60. Апелациони суд у Новом Саду - опремање и реконструкција крова	400.000 дин +400.000.000 дин	Буџет за 2009. год.	У току
61. Формирање и обезбеђење смештајних и техничких услова за почетак рада Апелационог суда у Нишу	2.165.000 дин +180.000.000 дин	НИП +Буџет за 2009. год.	У току
62. Формирање и обезбеђење смештајних и техничких услова за почетак рада Апелационог суда у Крагујевцу - адаптација	560.000 дин +250.000.000 дин	Буџет за 2009. год.	У току
63. Окружни суд у Крагујевцу - адаптација и опремање зграде	415.000 дин	Буџет за 2009. и 2010. год.	У току
64. Опремање правосудних органа канцеларијским намештајем	1.300.000 дин	Буџет за 2009. год.	У току
65. Реконструкција и адаптација зграде окружног јавног тужилаштва као и Првог и Другог општинског тужилаштва (Зелени Венац бр.18)	2.250.000 дин	Буџет за 2009. и 2010. год.	У току
66. Опремање објеката техничким средствима, набавка униформи за правосудну стражу и обука	1.190.000 дин	Буџет за 2008. год.	У току
67. ИТ опрема за Министарство правде-окружни судови	450.000 Еур	EAR	Завршен
68. Обука тужилаца за проширену улогу у прикупљању доказа и управљања предметима	*		У току
69. Нови објекат за смештај осуђених лица у КПЗ у Ћуприји	12,828,000 дин	Буџет РС	Завршен (2005)
70. Реконсрукција А павиљона у КПЗ у Нишу	21,056,000 дин	Буџет РС	Завршен (2005)
71. Реконструкција психијатријског блока у СЗ Болници у Београду	24,686,000 дин	Буџет РС	Завршен (2005-2006)
72. Адаптација новог притворског одељења у КПЗ у Ваљеву	11,085,000 дин	Буџет РС	Завршен (2003-2007)
73. Изградња посебног одељења за смештај лица за кривична дела организованог криминала у КПЗ у Пожаревцу - Забели	197,529,000 дин	Буџет РС	2005-2007 - Завршен
74. Реконструкција 3. павиљона КПЗ у Сремској Митровици	160,653,000 дин	Буџет РС	2005-2007 - Завршен
75. Објекат пријемног одељења и објекат притвора у КПЗ у Сремској Митровици	249,469,000 дин	Буџет РС	2006-2007 - Завршен
76. Адаптација и санација посебне притворске јединице за лица притворена за случајеве организованог криминала и ратних злочина - Београд, Устаничка 29	102,444,000 дин	НИП	2006-2007 - Завршен
77. Адаптација Специјалне затворске болнице и Окружног затвора у Београду	54,970,000 дин	НИП	2006-2007 - Завршен

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
78. Изградња новог објекта строго затвореног типа у Падиснкој Скели за 450 лица	755,000,000 дин	Средства НИП-а и буџет РС	2006-2010 - у току
79. Реконструкција првог павиљона у КПЗ у Сремској Митровици	128,919,000 дин	Буџет РС и средства НИП-а	2006-2007 Завршен
80. Изградња павиљона за издржавање казни са пратећим садржајима у ОЗ у Новом Саду	74,708,000 дин	Буџет РС и средства НИП-а	2006-2007 Завршен
81. Изградња притвора и пријемног одељења и реконструкција Б павиљона у КПЗ у Нишу	48,426,000 дин	НИП	2006-2007 Завршен
82. Изградња објекта за смештај лица у ОЗ у Суботици - 1. фаза	8,500,000 дин	НИП	2006-2009 - У току
83. Изградња објекта са амбулантом у полуотвореном одељењу у КПЗ у Сремској Митровици	90,969,000 дин	НИП	2006-2007 - Завршен
84. Изградња објекта за третман ос. са пр. болести зависности у КПЗ у Сремској Митровици	87,494,000 дин	НИП и буџет РС	2006-2007 Завршен
85. Реконсктрукција и доградња објекта Оз у Новом Пазару (надградња објекта и адаптација приземља)	57,163,000 дин	Буџет РС	2006-2008 Завршен
86. Опремање и унапређење Центра за обуку запослених у Нишу	4,570,000 еур	Мисија ОЕБС - Канадска агенција за међународни развој	2006 -2007 - Завршен
87. Опремање обезбеђења завода модерним средствима интеграле периметарске заштите	1,400,000 еур	ЕАР	2006-2007 - Завршен
88. Нормтивна активност на развоју алтернативних санкција и унапређење извршења заводских санскица	50,000 еур	Мисија ОЕБС	2006-2008 Завршен
89. 'Кућа на пола пута'' - програм отпуста	5,000,000 дин	Буџет РС	2006-2008 Завршен
90. Унапређење здравствене заштите у затворима у Србији (''Одељења без дроге'' - пројекат за третман ос. л. са проблемима зависности)	145,000.00 еур	Мисија ОЕБС - Канадска агенција за међународни развој	2006-2008 Завршен
91. Развој мреже поверника за условни отпуст	269,000 еур	Мисија ОЕБС и Холандска Влада	2006-2008 Завршен
92. Школа за образовање осуђених у КПЗ у Сремској Митровици	67.000 еур	Мисија ОЕБС - Канадска агенција за међународни развој	2006-2008 Завршен
93. Радионице за обуку осуђених у КПЗ за жене и у ВПД у Крушевцу и КПЗ у Ваљеву	956,500 еур	Донација ЕАР	2007 Завршен

Оквир реформе правосуђа Републике Србије садржи 12 основних циљева реформе. Свако од кључних начела садржи по три циља. Појединачно и заједно, ови реформски циљеви и са њима повезани пројекти се баве решавањем главних изазова са којима се правосуђе данас суочава. Оквир реформе правосуђа приказан је у табели у наставку, а иницијативе су груписане према краткорочним (2006-2007. година), средњорочним (2008-2009. година) и дугорочним (2010-2011. година) роковима спровођења.

Табела 61. ***Оквир реформе правосуђа***

Циљеви / Рокови	Независност	Транспарентност	Одговорност	Ефикасност
Краткорочни (2006-2007)	Независно управљање	Отворени процес избора, напредовања, одговорности и престанка судијске функције	Јасни стандарди за оцену успешности вршења судијске функције и резултата рада	Бољи приступ правосуђу
Средњорочни (2008-2009)	Независтан буџетски орган	Одговарајући приступ информацијама из судских евиденција и поступака	Делотворно управљање предметима	Стандардизовани систем обуке и стручног усавршавања запослених
Дугорочни (2010-2011)	Независно утврђивање општег оквира и унутрашњег уређења и рада судова	Унапређени однос са јавношћу и учешће јавности	Делотворно коришћење ресурса у судству и тужилаштву	Модерна мрежа судова

У остварењу наведених циљева идентификоване су следеће приоритетне области:

- обезбедити већу правну сигурност;
- повећати ефикасност судова, јавног тужилаштва и државног правобранилаштва;
- припремити програм целокупног смањивања судских заостатака ради обезбеђивања суђења у разумном року, с дугорочним циљем потпуног решавања заостатака;
- додатно оспособљавати судије и јавне тужиоце за вођење судских поступака, а посебно у делу привредног криминала, корупције и организованог криминала;
- поједноставити и стандардизовати судске поступке, како на нивоу законодавства, тако и у пракси (нпр. размена добре праксе), са намером да се побољша ефикасност вођења судских поступака и стручног одлучивања од стране јавних тужилаца и судија;
- старати се о потпуној информатизацији судова (увођење информационих уписа, потпуна употреба електронског пословања између странака и судова), са циљем краћег трајања поступака, веће ефикасности у решавању судских заостатака и застарелости.
- старати се о потпуној информатизацији јавних тужилаштава (увођење електронских уписника, потпуна употреба електронског пословања унутар јавних тужилаштава, електронска размена података са судовима и са МУП), све са циљем краћег трајања поступака и веће ефикасности;
- старати се о потпуној информатизацији затвора и других установа Управе за извршење заводских санкција Министарства правде (увођење електронских база података о лицима лишеним слободе и о запосленим лицима, увођење електронске затворске статистике и др) са циљем веће ефикасности;
- старати се о интеграцији појединачних информационих система (судова опште надлежности, привредних судова, прекршајних судова, Управног суда, јавних тужилаштава и затворских установа) у јединствени Правосудни информациони систем (e-justice у оквиру e-government система) и о заштити и безбедности података унутар система.

Реформа правосуђа је дуготрајан и комплексан процес који поред измена законског оквира захтева и значајна финансијска средства за низ структурних и организационих промена. Како би се обезбедило одрживо и успешно спровођење Стратегије, Република Србија ће у оквиру расположивих ресурса, обезбедити потребне материјалне претпоставке и финансијска средства за циљеве и активности предвиђене овом Стратегијом. Велики значај за спровођење Стратегије представљаће и подршка међународне заједнице, а посебно Европске Комисије, Савета Европе, Светске Банке и других међународних и регионалних организација и владиних агенција, које су и до сада значајно помагале реформске процесе у Србији.

Реализација ових циљева биће омогућена путем следећих приоритетних програма и пројеката, у периоду 2008-2010. године, датих у наредној табели.

Табела 62. ***Приоритетни пројекти и програми у области правосуђа у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Успостављање Високог савета судства и Административне канцеларије	Мин. правде, Високи савет судства	2.650.000	65.935.000 Буџет за 2009. год.		2009-2010
2. Јачање ефикасности и траспарентности рада тужилаштва и установа за извршење заводских санкција	Мин. правде			5.200.000 еура ИПА 2008	2009
3. Модернизација информационих система у судовима и увођење аутоматизованог система управљања предметима у свим судовима	Мин. правде	1.200.000			2009
4. Примена новог ЗКПа – обука тужилаца и судија у циљу преузимања измењене улоге и примене нових института	Мин. правде	3.000.000		338.890 USAID За обуку тужиоца	2009
5. Успостављање Државног већа тужилаца	Мин. правде	1.200.000	235.000 Буџет за 2008. год.+ 37.203.000 Буџет за 2009. год.		2009 - 2010
6. Успостављање регионалних центара, обука и запошљавање повереника за извршење алтернативних санкција	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	500.000	Буџет за 2009. год.		2009
7. Одељења без дроге у КПЗ Пожаревац, ОЗ Нови Сад и КПЗ за мелолетнике Ваљево,	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	32.000	Буџет за 2009. год.		2009.
8. 'Кућа на пола пута'' - третман за ресоцијализацију малолетника - припрема пре отпуста- наставак пројекта	Мин.правде Управа за извршење заводских санкција	5.000	Буџет за 2009. год.		2009-~~2010~~
9. Пријем и обука особља за функционисање извршења казне у специјалном затворском режиму	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	411,000	Буџет за 2009.г.		2009
10. Едукација службе за обезбеђење за поступање са малолетницима и осталих запослених	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	5,000	Буџет за 2009.г.		2009
11. Обнова и реорганизација привредних капацитета (Пројекат "Даље	Мин.правде – Управа за извршење кривичних	4 500 000 еур		ИПА	2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
усаглашавање пеналног система са европским стандардима " - за обуку осуђених - ИПА)	санкција				
12. Међународна правна помоћ	Министарство правде	2.000.000.		Пројекат UNDP/CIDA	2009-2010
13. Смањење корупције и постизање антикорупцијске културе на нивоу развијених европских земаља	Мин. правде	2.500.000.		2.500.000 еура ИПА 2008	2010
14. Успостављање Дирекције за управљање одузетом имовином	Мин. правде		165.323.000 Буџет за 2009		2009
15. Управљање одузетом имовином	Мин. правде	2.800.000			2010
16. Трансформација Правосудног центра за обуку и стручно усавршавање у Национални институт за обуку у правосуђу	Мин. правде	2.112.500			2010-2011
17. Јачање капацитета службе за односе са јавношћу у одабраним судовима и унапређење базе правних прописа и судских одлука	Мин. правде	210.000			2009 - 2010
18. Успостављање јединственог механизма за бележење свих притужби на правосудни систем и успостављање система анализе и извештавања	Мин. правде	300.000			2009 - 2010
19. Успостављање јединственог система судске статистике (резултати рада појединачних судова и судија	Мин. правде	1.325.000			2009 - 2010
20. Унапређење ефикасности судске администрације креирањем нових професионалних радних места у судској администрацији	Мин. правде	1.400.000			2009 - 2010
21. Спровођење информатичке едукације за запослене у правосудним органима у сарадњи са ресорним министарством; Успостављање ИТ заједнице и едукација	Мин. правде	490.000.			2009

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
типа тренинг тренера					
22. Јачање капацитета Министарства правде у секторима који су директно укључени у процес придруживања ЕУ	Мин. правде	700.000			2009 - 2010
23. Јачање капицитета правосуђа у поступцима у којима се пружа заштита сведоцима	Мин. правде	1.500.000			2009

Табела 63. ***Приоритетни пројекти и програми у области правосуђа у периоду 2009-2011. године (инвестициони пројекти)***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Реконструкција Палате правде у Београду	Министарство правде	711.862	650.000 ЕИБ+50.000.000 Буџет за 2009. год.		2009-2010
2. Реконструкција и адаптација зграде на Зеленом венцу бр. 18 за потребе судова за прекршаје	Мин. правде		200.000.000 Буџет за 2009. год.		2009-2010
3. Реконструкција и адаптација зграде Ваљевске банке у Ваљеву намењеној смештају тужилаштва и прекршајног суда у Ваљеву	Мин. правде		Буџет за 2009. год.		2009
4. Изградња новог објекта ВП дома у Крушевцу	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	5. 3,320,000		ИПА	2010
6. Изградња оградног зида КПЗ у Нишу	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	1,680,000		ИПА	2010
7. Изградња затвора у Крагујевцу са садржајима посебне намене за 400 лица	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	9,000,000		Кредит Банке за развој Савета Европе	2010
8. Изградња затвора у Панчеву за смештај 500 лица	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	11,000,000		Кредит Банке за развој Савета Европе	2010
9. Изградња об. затв. у Прокупљу за 300 лица са строго затвореним третманом	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	9,474,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
10. Измештање централног објекта у КПЗ у Ваљеву	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	1,263,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
11. Реконструкција блокова СЗБ на 3. спрату - по налогу КПТ	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	789,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
12. Реконструкција блокова Окружног затвора у Београду - 4.1, 4.2, 2.0, 3.0	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	737,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
13. Израда два експлоатациона бунара у КПЗ у Сремској Митровици	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	84,000	Буџет за 2010 - 2012.г..		2010
14. Доградња посетне сале и соба за породичне посете у КПЗ у Сремској Митровици	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	158,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
15. Реновирање 3. павиљона у КПЗ у Нишу	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	474,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
16. Реконструкција блока 1.4 у Специјалној затворској болници у Београду	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	211,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
17. Реконструкција зграде интерната у КПЗ за малолетнике у Ваљеву	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	526,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
18. Изградња објекта за пречишћавање отпадних вода и изградња септичких јама у КПЗ у Падинској Скели	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	200,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
19. Санација павиљонске зграде у КПЗ за жене у Пожаревцу	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	147,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
20. Изградња ватрогасне дежуране за потребе противпожарне заштите у Окружном затвору у Београду	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	316,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
21. Изградња посетне сале и просторије за васпитаче у ОЗ у Зајечару	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	53,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
22. Реконструкција 2. павиљона у КПЗ у Сремској Митровици	Мин.правде – Управа за извршење кривичних санкција	32,000	Буџет за 2010 - 2012.г.		2010
23. Обезбеђење нове техничке опреме за примену новог ЗКП-а	Мин.правде	1.500.000			2009-2010

3.18. Одбрана

Реформа одбране јесте једно од фундаменталних стратегијских опредељења Републике Србије. Она представља процес усклађивања система одбране са изазовима, ризицима и претњама безбедности, потребама грађана, могућностима Републике Србије, општеприхваћеним демократским стандардима и токовима безбедносног организовања савремених држава, а спроводи се на основу утврђене политике одбране. Спроводи се уз подршку домаће јавности, као и релевантних актера међународне заједнице, ради изградње нових способности Војске и осталих елемената система одбране, сагласно њиховим мисијама и задацима прецизираним у стратегијско-доктринарним документима.

Основна стратешка и планска документа у сектору одбране су: Стратегија националне безбедности, Стратегија одбране, Дугорочни план развоја система одбране, Стратегијски преглед одбране, План одбране Републике Србије, као и средњорочни планови и програми развоја. Утврђивање нацрта стратегијских докумената је у завршној фази, предстоји њихово упућивање Влади Републике Србије у даљу процедуру. Усвајање стратегијских докумената се очекује у првој половини 2009. године. Стратегијски преглед одбране, који представља институционални оквир за спровођење реформе система одбране, Влада је усвојила 19.03.2009. године. Израда осталих планских докумената је у току и њихово усвајање се очекује до краја 2009. године.

Ставови и опредељења садржана у наведеним документима представљају основу за спровођење реформе у области одбране у предстојећем периоду и за планирање развоја у систему одбране који треба да буде у функцији спровођења предвиђених организационих промена и решавања кључних питања у систему одбране. Плански документи у овом сектору ће, као оперативни акти, обухватити програме и пројекте развоја појединих сегмената система одбране и на тај начин омогућити имплементацију решења дефинисаних у стратешким документима у предвиђеном временском периоду, узимајући у обзир расположиве ресурсе.

Основни, системски прописи у области одбране су Закон о одбрани и Закон о Војсци Србије које је Народна скупштина Републике Србије усвојила 11. децембра 2007. године.

Табела 64. ***Најважнији пројекти МО у досадашњем периоду (2000-2008.)***

Назив програма/пројекта	Извор финансирања	Период реализације
1. Пројекат ПРИЗМА: - Програм обуке за цивилна занимања; - Програм мотивационих курсева; - Програм информисања о малом и средњем - предузетништву; - Програм саветовања и пружања помоћи у - тражењу новог запослења.	Спољни извори финансирања	У току
2. Реформа државне управе, односно подршка реформи МО	Спољни извори финансирања	У току
3. Развој информационе технологије	Спољни извори финансирања	У току

Један од најуспешнијих пројеката који су до сада рађени у оквиру Министарства одбране јесте пројекат "PRISMA" – Програм подршке у промени каријере професионалних припадника Војске Србије, са намером да се обезбеди комплексно решавање социјалних проблема професионалних припадника Војске Србије којима ће престати служба током реформе система одбране, али и након тога. Програм је замишљен као саставни део система управљања људским

ресурсима у будућности. Програм нуди следеће садржаје: мотивационе радионице, информисање и медијска подршка, информисање о предузетништву, саветовање и помоћ при проналажењу посла, обука-преквалификација за цивилна занимања, субвенционисано запошљавање, помоћ у покретању сопственог посла, коришћење капацитета пословних инкубатора и умрежавање корисника.

Основни критеријум за оцену успешности Програма је број лица која су нашла ново запослење. До сада је регистровано 5023 корисника Програма, од којих је нов посао пронашло 3405 лица (68%), а курсеве обуке-преквалификације завршило је 1256 лица.

Планира се наставак реализације садржаја Програма PRISMA до 2011. године са тежиштем на следећим активностима:

- Наставак обуке-преквалификације бивших професионалних припадника Војске Србије (у Београду, Новом Саду, Нишу и Краљеву) са обезбеђењем смештаја и исхране за полазнике курсева;
- Продужетак сарадње на Пројекту НАТО/ПзМ Поверилачког фонда и обезбеђење услова да корисници Пројекта буду и професионални војници;
- Коришћење постојећих пословних инкубатора у Републици Србији за потребе корисника Програма PRISMA, у сарадњи са НАТО/ПзМ Поверилачким фондом и Министарством економије и регионалног развоја и
- Интензивирање медијске подршке и маркетиншких активности.

За наставак реализације Програма PRISMA неопходна су значајна финансијска средства из сопствених извора и донација.

У оквиру НИП-а предвиђена су одређена средства за сектор одбране. Генерално, да би се реализовали циљеви из Стратегије одбране и остварила визија Војске Србије до 2015. године, потребна су издвајања за систем одбране, у износу од 2,4% БДП-а годишње. Стабилно финансирање система одбране је кључно за убрзани процес модернизације и опремања Војске Србије и јачање њених капацитета за подршку и допринос очувању међународног мира и стабилности.

У складу са начелним опредељењем за сарадњу, а такође и приоритетним циљевима спољне политике Републике Србије, међу којима су чланство у ЕУ и активно учешће у НАТО програму Партнерство за мир, у сфери одбране у току су процеси реструктурирања и реформе оружаних снага. Сходно томе, потребна је даља професионализација војске, организацијска доградња команди, јединица и установа, трансформација и ревитализација војних ресурса и војне индустрије, модернизација производње и опреме, и достизање потребног нивоа интероперабилности са земљама укљученим у НАТО програм Партнерство за мир. Поред тога, да би војска оправдала своју основну улогу, и била у функцији интереса грађана, друштва и државе Републике Србије, веома је важно да се остварује и јача демократска и цивилна контрола оружаних снага.

За потребе даљих реформи, стварања услова за одржавање неопходне оперативне и функционалне оспособљености војске и развоја система одбране, Министарство одбране предлаже почетак или наставак реализације следећих приоритетних програма (Табеле 65 и 66)."

Табела 65. ***Приоритетни инвестициони пројекти у области одбране у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција (организациона јединица)	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Модернизација центара за обавештавање	МО (УВС)	1.000.000			2009-2011
2. Модернизација и опремање система за рано упозорење	МО (УВС)	500.000			2009-2011
3. Опремање и обука експертског тима и четири оперативна тима за проналажење и уништавање неексплодираних убојних средстава	МО (УВС)	500.000			2009-2011
4. Обука официра у НАТО штабовима	МО (ГШ)	165.000		165.000	2009-2011

5.	Подршка у реализацији пројекта развоја система трагања и спасавања	МО (ГШ)	800.000		800.000	2009-2011
6.	Пројектовање и развој информационих система логистике	МО (ГШ)	220.000	70.000	150.000	2009-2011
7.	Унапређење и модернизација система праћења ситуације у ваздушном простору и безбедности летења ради интеграције у регионални систем	МО (ГШ)	10.000.000	2.400.000	7.600.000	2009-2011
8.	Обука руководећег кадра и опремање центра за CIMIC	МО (ГШ)	15.000		15.000	2009-2011
9.	Центар за обуку паса и водича паса	МО (ГШ)	366.000		366.000	2009-2011
10.	Техничка заштита објеката у којима су MANPADS (Man-portable air defence systems)	МО (ГШ)	410.000	150.000	360.000	2009-2011
11.	Оспособљавање за откривање експлозивних направа	МО (ГШ)	355.000	55.000	300.000	2009-2011
12.	Учење на даљину	МО (СЉР-ВА)	22.970 (прва фаза)		22.970	2009-2011
13.	Опремање рачунарима и израда ИС Фонда за СОВО	МО (СЉР-фонд СОВО)	62.500		62.500	2009-2011
14.	Дигитализација архиве фото центра "Одбрана" и Војног музеја	МО (УОЈ)	50.000	10.000	40.000	2009-2010
15.	Стамбено кредитирање професионалних војних лица Војске Србије за 2009. годину	Влада РС (МО)		1.546.391		2009-2010
16.	Опремање Војске Србије телекомуникационим системима за рад у новододељеним фреквенцијским опсезима	Влада РС (МО)		25.360.824		2009-2010
17.	Усавршавање и развој информационог система из области управљања људским ресурсима и набавка рачунарске опреме	МО (СЉР-УК, ВМА)	35.000		35.000	2009-2011
18.	Дигитализација библиотечког фонда Војне академије	МО (СЉР-ВА)	40.000	5.000	35.000	2009-2010
19.	Дигитализација архива ВФЦ "Застава филм"	МО (УОЈ)	35.000	15.000	20.000	2009-2011
20.	Унапређење визуелног идентитета МО и ВС	МО (УОЈ)	30.000	30.000		2009-2010
21.	Популаризација војног позива у грађанству	МО (УОЈ)	50.000	50.000		2009-2010
22.	Покретање електронског издања магазина Одбрана	МО (УОЈ)	4.000	4.000		2009
23.	Реконструкција зграде Централног дома ВС	МО (УОЈ)	500.000	100.000	400.000	2009-2010
24.	Санација објекта ВФЦ "Застава филм"	МО (УОЈ)	250.000	50.000	200.000	2009-2010
25.	Увођење електронске трговине путем интернета и продаја промо-материјала МО и ВС	МО (УОЈ)	3.000	3.000		2009-2010

26.	Израда филмског ТВ студија са адаптацијом постојећих објеката	МО (УОЈ)	3.000		3.000	2009-2010
27.	Формирање репортажне екипе	МО (УОЈ)	3.000		3.000	2009-2010

Табела 66. ***Приоритетни реформски пројекти у области одбране у периоду 2009-2011.године***

Назив пројекта	Надлежна институција (организациона јединица)	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Пројекат PRISMA: • Наставак обуке-преквалификације бивших професионалних припадника ВС са обезбеђењем смештаја и исхране за полазнике курсева; • Продужетак сарадње на пројекту НАТО/ПзМ Поверилачког фонда и обезбеђења услова да корисници Пројекта буду и професионални војници; • Коришћење постојећих бизнис инкубатора у РС за потребе корисника Програма PRISMA, у сарадњи са НАТО/ПзМ Поверилачким фондом и Министарством економије и регионалног развоја РС; • Интензивирање медијске подршке и маркетиншких активности	МО (СЉР-Дирекција за промену каријере)	- 900.000 - 3.500.000 - 300.000 - 45.000 Σ 4.745.000		Донације	2009-2011
2. Реформа Цивилне заштите	Влада РС (МО-УВС)			IPA 1.855.670	2009-2011
3. Изградња, оснивање и опремање два наставно-спасилачка центра (базе цивилне заштите) у Београду и Новом Саду	Влада РС (МО-УВС)			IPA 2.783.505	2009-2011
4. Регионални центар АБХО	МО (ГШ)	345.000		345.000	2009-2011
5. Формирање центра за симулације	МО (ГШ)	1.749.000*	383.000	500.000	2009-2011
6. Укључивање Војне гимназије у средњошколски образовно-васпитни систем Републике Србије	МО (СЉР-ВА)	1.670.000		1.670.000	2009-2011
7. Формирање Медија центра МО РС	МО (УОЈ)	45.000	15.000	30.000	2009-2010
8. Изградња савременог информационог система за пословање у МО	МО (УБиФ)	5.000.000	500.000	4.500.000	2009-2011.

Назив пројекта	Надлежна институција (организациона јединица)	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
9. Изградња система за обавештавање и руковођење у случају хемијског удеса на територији РС	МО (УВС) и Министарство животне средине и просторног планирања	679.381	15.463 (НИП из 2008.)		2009-2010.
10. Регионални центар за одржавање и демилитаризацију муниције	МО (СМР)	2.450.000		2.450.000	2009-2011
11. Опремање рачунарском и мрежном опремом и израда информационог система ИС ВОЈЕВИД за потребе вођења података војне, радне и материјалне обавезе.	МО (СЉР-УОО)	1.820.000		352.000	2009-2011
12. Центар за мировне операције	МО (ГШ)	92.400		92.400	2009-2011
13. Регионални центар за обуку санитетског кадра првог нивоа	МО (ГШ)	75.000		75.000	2009-2011

**НАПОМЕНА: збир средстава (сопствени и спољни извори) не показује укупну вредност програма, с обзиром да постоји обећање ОС САД да ће они финансирати- донирати део програма (обука кадра за центар за симулације)*

3.19. Људска и мањинска права

ПРЕГЛЕД СИТУАЦИЈЕ

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Министарство за људска и мањинска права према члану 26 Закона о министарствима („Службени гласник Републике Србије“ бр. 65/08) обавља послове државне управе који се односе на: општа питања положаја припадника националних мањина; вођење регистра националних савета националних мањина; избор националних савета националних мањина; заштиту и унапређење људских и мањинских права; израду прописа о људским и мањинским правима; праћење усаглашености домаћих прописа са међународним уговорима и другим међународноправним актима о људским и мањинским правима; заступање Републике Србије пред Европским судом за људска права; положај припадника националних мањина које живе на територији Републике Србије и остваривање мањинских права; остваривање веза националних мањина са матичним државама; антидискриминациону политику; положај и остваривање надлежности националних савета националних мањина; усклађивање рада органа државне управе у области заштите људских права, као и друге послове одређене законом.

Активности Министарства за људска и мањинска права су:

- Извештавање по међународним уговорима (Уједињених нација и Савета Европе) о заштити људских и мањинских права
- Заштита људских и мањинских права
- Спровођење антидискриминационе политике
- Обављање послова за потребе Комисије за нестала лица, који се односе на праћење, проучавање, и утврђивање предлога за решавање питања несталих лица са територије Републике Србије, која су нестала у оружаним сукобима на простору бивше СФРЈ и Аутономне покрајине Косово и Метохија; учествовање у извршавању обавеза које произлазе из међународних споразума који се односе на решавање питања несталих лица; координира рад надлежних органа и организација у тражењу несталих лица, ексхумацији и идентификацији; сарађује са надлежним органима, породицама и удружењима несталих лица, ради решавања статусних питања несталих лица и хуманитарних питања њихових породица
- Активности Канцеларије за спровођење Ромске националне стратегије
- Активности Канцеларије за реадмисију на Аеродрому „Никола Тесла“ (први прихват и саветодавна помоћ повратницима по реадмисији)
- Финансирање националних савета националних мањина
- Сарадња са невладиним организацијама које се баве људским и мањинским правима
- Нормативно-правна делатност у области људских и мањинских права
- Међународна и регионална сарадња у области људских и мањинских права
- Поступање по представкама грађана

Циљ Министарства је заштита и унапређење људских и мањинских права у Републици Србији и координација активности државних органа и институција, како на централном, тако и на локалном нивоу, у области заштите и унапређења људских и мањинских права.

За обављање послова из делокруга Министарства за људска и мањинска права, образоване су следеће јединице:

- Сектор за унапређење и заштиту права националних мањина
- Сектор за унапређење и заштиту људских права
- Сектор за међународну сарадњу и интеграције
- Сектор за заступање Републике Србије пред Европским судом за људска права
- Сектор за правне и опште послове

ЗАКОНОДАВНИ ОКВИР

Закони чијом применом проистичу обавезе Министарства за људска и мањинска права

ОПШТИ ПРОПИСИ

1. Устав Републике Србије(«Службени гласник РС br. 98/06 od 10.11.2006.)
2. Закон о Влади Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 55/2005 и 71/2005)
3. Закон о државној управи („Службени гласник РС“, бр. 79/2005)
4. Закон о министарствима(«Службени гласник РС бр.65/2008 од 5.07.2008)
5. Закон о државним службеницима („*Службени гласник РС*“, бр.79/2005,81/2005, 83/2005, 64/2007 и 67/2007)
6. Буџетски меморандум

ПРОПИСИ ИЗ НАДЛЕЖНОСТИ МИНИСТАРСТВА

7. Закон о заштити права и слобода националних мањина («Службени лист СРЈ», број 11/2002)
8. Закон о националним саветима националних мањина („Службени гласник РС“ , број 72/2009)
9. Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, број 22/2009) Предлагач овог Закона било је Министарство рада и социјалне политике, а Министарство за људска и мањинска права је учествовало у припреми и обликовању тог законског текста, с обзиром на чињеницу да област антидискриминације потпада под његов делокруг рада.
10. Уредба о Савету Републике Србије за националне мањине ("Службени гласник РС", бр. 50/2009)
11. Уредба о заступнику Републике Србије пред Европским судом за људска права („Службени гласник РС“, бр.61/2006-пречишћен текст)
12. Одлука о образовању Комисије за нестала лица / одлука је објављена у „Службеном гласнику РС”, број 49/06, 73/06 и 116/06/.

А. ДОКУМЕНТИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА у којима су утврђени међународни стандарди у области људских права чије спровођење Министарство прати, односно међународни уговори који су саставни део унутрашњег правног поретка у којима су утврђени посебни механизми надзора које Република Србија мора поштовати, пре свега: регуларно подношење извештаја уговорним телима Уједињених нација о спровођењу тих међународних уговора, као и учествовање у quasi-судском поступку по индивидуалним представкама појединаца против државе:

- Универзална декларација о људским правима
- Међународни пакт о грађанским и политичким правима (+ 2 опциона протокола)
- Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима
- Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације
- Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (+ 1 опциони протокол)
- Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака (+ 1 опциони протокол)
- Конвенција о правима детета (+ 2 опциона протокола)
- Конвенција УН о остваривању алиментационих захтева у иностранству из 1956. године
- Декларација о толеранцији

Министарство за људска и мањинска права задужено је за припремање и представљање државних извештаја Републике Србије пред надлежним Комитетима УН и за израду Универзалног периодичног прегледа Савета за људска права, који је установљен са циљем да се побољша ситуација на пољу људских права у одређеној држави, испуне обавезе и одговорности релевантне државе у вези са људским правима, и процене позитивне промене и проблеми са којима се суочава та држава, размене најбоље праксе међу државама и другим заинтересованим странама. Све државе чланице УН у одређеном временском интервалу морају проћи кроз процес тог прегледа, који је Република Србија прошла децембра 2008. године.

Министарство за људска и мањинска права припрема одговоре на појединачне представке Комитетима чију је надлежност прихватила Република Србија, те доставља информације у оквиру специјалних процедура.

Б. ДОКУМЕНТИ САВЕТА ЕВРОПЕ у којима су утврђени међународни стандарди у области људских и мањинских права чије спровођење Министарство прати, и којима је предвиђено подношење извештаја, као посебног механизма надзора над њиховом применом:

- Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода - (најразвијенији систем заштите људских права, преко Европског суда за људска права)
- Ревидирана европска социјална повеља

- Оквирна конвенција за заштиту националних мањина
- Европска повеља о регионалним и мањинским језицима
- Европска конвенција о спречавању мучења и нехуманих или понижавајућих казни или поступака (чланови комитета посећују државу, дају преглед стања у наведеној области, држава је у обавези да даје одговоре на питања чланова Комитета.)

Наведене конвенције представљају основне међународне конвенције у области људских и мањинских права и срж активности Министарства за људска и мањинска права.

В. МЕЂУНАРОДНИ И РЕГИОНАЛНИ УГОВОРИ у којима су утврђени међународни стандарди заштите људских права у појединим областима које је Република Србија ратификовала и који су саставни део нашег унутрашњег правног поретка:

1. Женевске конвенције и допунски протоколи о заштити жртава рата
2. Конвенција УН о статусу избеглица из јула 1951. године
- Протокол УН о статусу избеглица из октобра 1967. године
3. Конвенција UNESCO против дискриминације у образовању
4. Конвенција Међународне организације рада бр. 97 о миграцијама Анекс 2.
5. Међународна конвенција за сузбијање трговине женама и децом
6. Конвенција о политичким правима жена
7. Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини, одредбе које се односе на нестала лица;
8. Сарајевска декларација

Г. ДОКУМЕНТИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Стратегија за проширење ЕУ и главни изазови 2008-2009. године
- Акциони план за ИПА, 2008. програмирање за Републику Србију
- Вишегодишњи индикативни плански документ (МИПД) за 2008-2010
- Вишегодишњи индикативни финансијски оквир за 2008-2010

Д. МЕЂУНАРОДНИ И РЕГИОНАЛНИ УГОВОРИ КОЈЕ ЈЕ РЕПУБЛИКА СРБИЈА ПОТПИСАЛА, А КОЈЕ ТРЕБА РАТИФИКОВАТИ И КОЈИ ПРЕДВИЂАЈУ ПОСЕБНЕ МЕХАНИЗМЕ НАДЗОРА НАД ЊИХОВИМ СПРОВОЂЕЊЕМ.

1. Конвенција УН о заштити радника миграната и чланова њихових породица
2. Конвенција УН о заштити инвалида
- Опциони протокол уз Конвенцију о заштити инвалида
3. Конвеницја УН о заштити лица од прислног нестанка

БИЛАТЕРАЛНИ СПОРАЗУМИ

1. Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Хрватске о заштити права српске и црногорске мањине у Републици Хрватској и хрватске мањине у Србији и Црној Гори ("Службени лист СЦГ - Међународни уговори") број 3/2005
2. Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Мађарске о заштити права мађарске националне мањине која живи у Србији и Црној Гори и српске националне мањине која живи у Републици Мађарској ("Службени лист СЦГ - Међународни уговори"), број 14/2004
3. Споразум између Србије и Црне Горе и Републике Македоније о заштити српске и црногорске националне мањине у Републици Македонији и македонске националне мањине у Србији и Црној Гори ("Службени лист СЦГ - Међународни уговори"), број 6/2005.
4. Споразум између Савезне владе Савезне Републике Југославије и Владе Румуније о сарадњи у области заштите националних мањина ("Службени лист СЦГ - Међународни уговори"), број 14/2004
5. У Министарству се обављају стручни и административно технички послови за потребе рада **Комисије за нестала лица Владе Републике Србије.** Међународни документи који су основа рада Комисије:

- Споразум о сарадњи Савезне Републике Југославије и Републике Хрватске у тражењу несталих лица / потписан 17. новембра 1995. Године у Дејтону/ и Протокол о сарадњи

између Комисије Савезне Владе СР Југославије за хуманитарна питања и нестала лица и Комисије за заточене и нестале Владе Р. Хрватске / потписан 17. Априла 1996. године у Загребу/. Овим документима су ближе одређене обавезе и начин заједничког рада надлежних владиних тела за тражење несталих лица у оружаним сукобима на простору бивше СФРЈ у периоду 1991-1995. година.

- Заједнички документ УНМИК-а и Савезне Републике Југославије потписан новембра 2001. године у Београду; Протокол о заједничким верификационим тимовима за скривене затворе (11.02.2002.године); Протокол о размени форензичких експерата и експертиза (11.02.2002.године); Протокол о прекограничној репатријацији идентификованих посмртних остатака (11.02.2002.године); Општи оквир и Радна правила Радне групе за лица која се воде као нестала у вези са догађајима на Косову у оквиру дијалога Београд-Приштина; којима се ближе регулише сарадња са УНМИК-ом у решавању проблематике несталих лица на АП КиМ.
- Споразум о сарадњи у тражењу несталих лица између Међународне комисије за нестала лица (ИЦМП) и Комисије Савезне Владе СР Југославије за хуманитарана питања и нестала лица (потписан у Београду 05. априла 2003.године), којим је регулисана сарадња у процесу ексхумација и идентификација посмртних остатака методом анализе ДНК.

6. Њујоршка конвенција о остваривању алиментационих захтева у иностранству од 20.06.1956. године. Југославија је ратификовала ову Конвенцију Уредбом СИВ-а од 28.01.1959. године („Службени лист ФНРЈ-додатак: Међународни уговори и други споразуми, бр.2/60)

ДОКУМЕНТИ У ПРИПРЕМИ:

1. **Нацрт закона о признавању правног субјективитета**
2. **Стратегија одрживог повратка и опстанка на Косову и Метохији**

СТРАТЕШКИ РАЗВОЈНИ ОКВИР

Стратешки развојни оквир Министарства за људска и мањинска права чине следећа **општа** стратешка документа:

1. Стратегија Србије за приступање СЦГ Европској Унији

Република Србија као сукцесор Државне заједнице СЦГ, чланица је оба међународна пакта Уједињених нација о људским правима, као и више од 30 међународних уговора из области заштите људских и мањинских права. Недавно је ратификовала и Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и тринаест њених протокола. Такође, Министарство за људска и мањинска права је покренуло и процедуру за ратификацију Протокола 14 бис (с обзиром да примена раније потписаног Протокола 14 није била могућа) чиме се Србија придружила највећем броју држава чланица СЕ које се залажу за мере које ће допринети ефикаснијем раду Европског суда за људска права. Грађани Србије тако имају право да се ради заштите својих људских права, обрате индивидуалним представкама Европском суду за људска права, Комитету за људска права, Комитету против мучења и Комитету за укидање расне дискриминације УН. По члану 16 Уставне повеље СЦГ и члану 7 Повеље о људским и мањинским правима, одредбе међународних уговора о људским правима су непосредно примењиве на територији Србије и имају примат над унутрашњим правом СЦГ и држава чланица. Ово омогућава непосредну заштиту људских права пред судовима Србије, који могу и морају директно примењивати међународне прописе.

Области које захтевају унапређење су следеће:

- Повећање ефикасности правосуђа
- Побољшање имплементације донетих закона
- Повећање непосредне примене међународних споразума у пракси
- Са аспекта поступања по индивидуалним представкама пред надлежним Комитетима УН, неопходно је успоставити национални механизам за спровођење одлука Комитета
- Покретање и ефикасно вођење кривичних поступака против извршилаца ратних злочина
- Јачање културе људских и мањинских права
- Право на правично суђење – препорука се односи на непоштовање права на суђење у разумном року

- Слобода изражавања и медија - потребно је декриминализовати, депенализовати или на други начин ограничити кривично дело клевете као и спровођење у пракси Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја
- Право на имовину – потребно је донети Закон о повраћају имовине одузете од стране тоталитарног режима
- Промовисање непосредне примене Европске конвенције о људским правима и основним слободама и ставова из пресуда Европског суда за људска права
- Дипломатским путем помоћи оснивање посебног међународног суда за људска права за Косово и Метохију, како би грађани могли да остваре заштиту својих права према међународним органима на Косову или косовским привременим институцијама

2. Национални програм за интеграцију у Европску Унију и Средњорочни приоритети европског партнерства

Обавезе које су наведене у Националном програму за интеграцију Републике Србије у Европску Унију везано за људска права и заштиту мањина великим делом су усклађене са Средњорочним приоритетима европског партнерства и односе се на:

Људска права и заштиту мањина

- Испунити све обавезе које проистичу из чланства у Савету Европе[47]
- Наставити деинституционализацију; унапредити службе подршке за живот у заједници и помоћ зависним лицима, укључујући и у области менталног здравља
- Предузети акције у случајевима наводног злостављања и ојачати службе унутрашње контроле које се баве случајевима наводног полицијског злостављања48
- Унапредити услове у затворима, обезбедити одговарајући надзор услова у затворима за осуђенике на дуже казне као и за оне који су осуђени због бављења организованим криминалом и обезбедити даљу обуку заводског особља и унапређење објеката за осуђенике са посебним потребама
- Унапредити функционисање Савета за радиодифузију у складу са међународним стандардима, обезбедити поштену и транспарентну доделу регионалних и локалних фреквенција медијским оператерима
- Подстаћи развој организација грађанског друштва и редовно се са њима консултовати о политичким иницијативама
- У потпуности примењивати Закон о слободном приступу информацијама и ојачати Канцеларију повереника за информације од јавног значаја како би се обезбедило спровођење одлука/препорука
- Усвојити одговарајући закон о повраћају имовине и обезбедити његово пуно спровођење
- Унапредити заштиту права жена и деце49
- Обезбедити пуно спровођење стратегије и акционих планова који су важни за интеграцију повратника, укључујући и повратнике
- Наставити промовисање добрих међуетничких односа, укључујући и мере у области образовања; ојачати рад савета националних мањина, уз усвајање преосталих закона; промовисати учешће припадника мањина у правосуђу и полицији и наставити активности са циљем подизања свести, укључујући и коришћење језика мањина
- Ускладити релевантно законодавство са новим Уставом и обезбедити пуну заштиту мањинских права, посебно права на образовање на матерњем језику
- Усвојити нови закон о избеглицама и наставити са спровођењем националне стратегије о избеглицама
- Промовисање принципа толеранције и прихватање различитости
- Оспособљавање за вршење медијације, алтернативно решавање сукоба
- Координација и интензивирање међуресорске сарадње као и сарадње са цивилним сектором у циљу спровођења антидискриминационе политике

3. Стратегија за смањење сиромаштва

[47] Надлежност Министартсва за људска права је представљање Р Србије пред Европским судом за људска права и утицај на државне институције на испуњавање обавеза

[48] Директна надлежност Министарства унутрашњих послова, Министарство за људска и мањинска права пружа подршку

[49] Надлежност Министарства за рад и социјалну политику и Министарство за људска и мањинска права

Због посебне угрожености ромске заједнице Министарство за људска и мањинска права је систематизовало **Канцеларију за спровођење Ромске националне стратегије** у којој се обављају се послови који се односе на: координацију и сарадњу са ресорним министарствима у циљу иницирања, израде и реализовања оперативних мера за имплементацију Ромске националне стратегије и спровођење националних акционих планова за побољшање положаја Ромске популације; сарадње са јединицама локалних самоуправа у циљу спровођења локалних акционих планова и унапређења положаја Рома у локалној самоуправи, учествовања у спровођењу мера афирмативне акције, пружања стручне подршке Савету за унапређење положаја Рома и спровођење Декаде укључивања Рома, праћења спровођења „Декаде Рома 2005-2015“ у Србији, припремања материјала и учествовања у међународним активностима у оквиру процеса „Декада Рома 2005-2015“, учествовања у радним групама за имплементацију акционих планова за унапређење положаја Рома, сарадње са Националним саветом ромске националне мањине, Ромским невладиним организацијама и ромским заједницама у Србији; сарадње у изради извештаја о реализацији међународним документима преузетих обавеза у области унапређења положаја Рома , учествовања у стручним састанцима са тимовима и институцијама задуженим за спровођење реформских процеса значајних за интеграцију Рома; и други послови из делокруга Канцеларије.

У том смислу сви приоритетни циљеви из Стратегије за смањење сиромаштва који се односе на ромско становништво су значајни за рад Министарства:

- Отклањање свих видова дискриминације којима су изложени Роми
- Уређивање односа који се односе на запошљавање (и самозапошљавање) обезбеђивање доступности образовним институцијама на свим нивоима образовања
- реадмисији обухвата и представнике Министарства за људска и мањинска права. Тим је Регулисање стамбених проблема
- Решавање проблема примарне здравствене заштите
- Примену принципа афирмативне акције у свим наведеним областима

На сличан начин, Стратегија за смањење сиромаштва истиче да сиромаштво као појава утиче на реализацију следећих људских права:

- Право на адекватан животни стандард
- Право на адекватан смештај
- Право на образовање
- Право на рад
- Право на здравље
- Право на заштиту породице
- Право на приватност
- Право на признање личности пред судом и право на регистрацију
- Право на живот и физички интегритет
- Право на правично суђење
- Право на учешће у политичком, друштвеном и културном животу

Задатак Министарства је да допринесе једнаком приступу правима свим категоријама становништва, а поготово онима угроженим сиромаштвом.

4. ***Стратегија развоја образовања одраслих у Републици Србији/»Службени гласник РС» бр.55/05 и 71/05)***

5. ***Национална стратегија запошљавања за период 2005. – 2010. (усвојена 27.12.2006.***

6. ***Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности (Усвојена марта 2009.)***

7. ***Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2009. годину, са пројекцијама за 2010. и 2011. годину***

Посебна стратешка документа из надлежности Министарства

8. ***Стратегија за унапређивање положаја Рома, усвојена 9. априла 2009. године***

9. ***Стратегија за реинтеграцију повратника по основу споразума о реадмисији***

Тим за имплементацију Стратегије за реинтеграцију повратника по основу споразума о координационо и стручно тело које треба да обезбеди примену стратешких циљева Стратегије.

Мере за које је Министарство за људска и мањинска права директно надлежно су следеће:

1. Информисање повратника о процесу реадмисије, правима, могућностима и обавезама повратника, као и о свим питањима везаним за успешну интеграцију у ширу и ужу окружење уз пуно поштовање различитости, културних и језичких специфичности. Информисање се односи како на повратнике који се већ налазе у земљи тако и на потенцијалне повратнике чији се долазак тек очекује

2. Информисање, едукација и подстицај органа локалне самоуправе у процесу прихвата повратника, едукација запослених у локалној самоуправи путем тренинга, семинара, издавање брошура са битним информацијама за ефикаснији рад са повратницима.

10. Стратегија за управљање миграцијама, усвојена 23. јула 2009. године

Циљ ове *стратегије,* у чију имплементацију је укључено и Министарство за људска и мањинска права, је праћење и управљање како легалним, тако и нелегалним миграционим процесима. Тај документ на одређени начин представља тзв. „кровну стратегију", с обзиром на то да су њиме обухваћене све секторске стратегије из различитих миграционих домена, као што су *Стратегија за решавање питања избеглих и расељених лица, Стратегија за реинтеграцију повратника по основу споразума о реадмисији, Стратегија за супротстављање илегалним миграцијама, Стратегија за унапређивање положаја Рома и Стратегија за повратак расељених лица на Косово и Метохију.* Ради спровођења *Стратегије* формирано је на министарском нивоу *Координационо тело за праћење и управљање миграцијама,* чији је члан и министар за људска и мањинска права, а чији је задатак да обезбеди примену стратешких циљева *Стратегије,* тј. да прати миграционе процесе, креира политику у том домену, утврђује смернице и управља миграционим токовима.У циљу оперативног, дневног спровођења *Стратегије,* формирано је и одговарајуће интерресорно радно тело на нивоу експерата, у чијем је саставу и представник Министарства за људска и мањинска права, задужено да прати, извештава и координира активности у оквиру ресорних министарстава, везане за спровођење *Стратегије за управљање миграцијама* и рад *Координационог тела за праћење и управљање миграцијама.*

11. Стратегија за супротстављање илегалним миграцијама, усвојена почетком 2009. године

Циљ овог документа је сузбијање и спречавање свих нелегалних миграционих токова који се одвијају на и преко територије Републике Србије, а матични орган за његово спровођење је Министарство унутрашњих послова, док Министарство за људска и мањинска права сарађује са тим органом на примени *Стратегије.*

12. Национална стратегија за решавање избегличких проблема / усвојена 2002. године /.

Поред тога, од изузетног значаја за рад Министарства за људска и мањинска права су и следећи усвојени **акциони планови**:

13. Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома
14. Акциони план за спровођење Стратегије за реинтеграцију повратника по основу споразума о реадмисији, који је усвојен априла 2009. Године
15. АП за запошљавање Рома
16. Јединствени АП за образовање Рома
17. АП за становање
18. АП за здравље Рома
19. Национални план за спровођење циљева Алијансе цивилизација

Иницијативу за формирање *Алијансе цивилизација* покренула је Краљевина Шпанија на Генералној скупштини Уједињених нација 2004. године. Генерални секретар УН јула 2005. године *Алијансу цивилизација* званично је представио као иницијативу УН, а њена идеја водиља је приближавање и боље упознавање, пре свега западне, односно хришћанске и муслиманске цивилизације. Ради спровођења циљева *Алијансе цивилизација* при крају је израда *Националног плана за спровођење циљева Алијансе цивилизација,* чији је координатор Министарство спољних послова, док је Министарство за људска и мањинска права посебним

свеобухватним прилогом учествовало, а и сада активно суделује у изради и обликовању тог документа.

СТАТУС РЕАЛИЗАЦИЈЕ НАЈЗНАЧАЈНИЈИХ ПРОЈЕКАТА/ПРОГРАМА

Министарство за људска и мањинска права преузело је у 2008. години обавезе и резултате рада Службе за људска и мањинска права и завршило имплементацију пројекта „***Подизање свести међу државним органима на локалном нивоу и самих појединаца/повратника о решавању проблема повратника“.*** Пројекат је имао за циљ осигуравање боље интеграције повратника по споразуму о реадмисији кроз подизање институционалне свести на националном и локалном нивоу о постојању проблема и могућим начином решавања проблема повратничке популације.

Служба за људска и мањинска права Републике Србије уз подршку Развојног програма уједињених нација (УНДП) одржала је 10 тренинга за представнике запослених у државној управи и државним институцијама у десет градова у Србији с циљем да их упозна о проблемима с којима се суочавају повратници на основу споразума о реадмисији и представи повратницима одржива решења за реинтеграцију, онако како је то предвиђено ***“Приручником за поступање у оквиру интеграције повратника”.*** Наведени приручник је документ који је израдила Служба за људска и мањинска права у сарадњи са ресорним министарствима, надлежним државним телима, међународним и невладиним организацијама, с намером да понуди механизме за реинтеграцију повратника на основу постојећег законског и институционалног оквира. Између осталог тренинзи имали су за циљ и да упознају представнике државне управе о трауматизацији људи који су присилно враћени, о нужности разумевања проблема којима се суочавају повратници. Такође, нагласак је био на потреби коришћења посебних комуникационих вештина у разговорима са повратницима. У обукама Службе за људска и мањинска права учествовали су службеници државних управа на локалном нивоу: представници служби за управне послове МУП-а, општински повереници за избеглице, представници матичних служби, здравствених установа, филијала Републичког завода за здравствено осигурање, представници општинских тела, служби за друштвене делатности, испостава Националне службе за запошљавање, центара за социјални рад итд. Будући да су учесници тренинга били службеници са великим искуством у раду са угроженим групама, највећи део активности се одвијао у интерактивној размени информација и искуства како са тренерима Службе за људска и мањинска права, тако и међу самим учесницима тренинга.

Једна од значајних активности у оквиру пројекта односила се на подршку деци из повратничке популације у њиховој што успешнијој интеграцији у образовни систем у Србији. Ова активност је подразумевала рад са децом на учењу српског језика тј. језика на коме се одвија настава у школи и то у 15 општина у Србији у којима је највећа концентрација повратничке популације. Обухватили смо школе у Земуну, Младеновцу, Новом Београду, затим у Кикинди, Зрењанину, Краљеву, Крушевцу, Зајечару, Нишу, Неготину, Врању, Тутину, Бујановцу, Сјеници и Новом Пазару. Активност која се наслања на интеграцију деце у образовни систем предвиђа помоћ при нострификацији и превођењу диплома за децу која су започела школовање у западно-европским земљама.

Министарство за људска и мањинска права координира активности Владе Републике Србије у оквиру међународне иницијативе Декада инклузије Рома 2005-2015. године. Србија је председавала Декадом инклузије Рома од 1. јула 2008. године до 30. јуна 2009. Приоритети председавања Србије Декадом Рома били су становање, сузбијање дискриминације у образовању, развој Европске ромске платформе и коришћење ЕУ фондова за програме намењене унапређивању положаја Рома, као и развој система мониторинга и евалуације. Током председавања Србије одржана су три састанка Међународног управног одбора Декаде (International Steering Committe) на којима су донети закључци у вези са приоритетним темама и три међународне радионице, на којима су разматрана стручна питања из области становања и развоја система мониторинга и евалуације, као и састанак земаља са простора бивше Југославије на којима је договорена сарадња на питањима Рома избеглих и расељених лица и повратника по основу споразума о реадмисији, стандардизације ромског језика и приступа фондовима ЕУ за ромске пројекте за земље у приступању. Приоритетна тема сузбијања дискриминације у образовању разматрана је на међународној конференцији „Право на образовање за свако дете: Уклањање баријера и подстицање инклузије ромске деце“ (The Right to Education for Every Child: Removing barriers and Fostering Inclusion for Roma Children) на којој је донет тзв. Београдски документ који би требало да представља извесну мапу пута држава чланица Декаде у вези са унапређивањем образовања Рома.

Поред активности на међународном нивоу у години председавња Декадом Рома Влада Републике Србије радила је и на успостављању основа за системски приступ унапређивању положаја Рома.

Донети су неопходни стратешки документи:

- 9. априла 2009. – Влада Републике Србије усвојила је Стратегију за унапређивање положаја Рома;
- 2. јула 2009. године - Влада Републике Србије усвојила је Акциони план за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома, који укључује буџетска средства за спровођење приоритетних мера у оквиру буџета надлежних министарстава;
- јун 2009. -Израда прегледа постојећих стратешких докумената на нивоу јединица локалне самоуправе, а на основу упитника које су доставиле ЈЛС у оквиру припрема за овај састанак.

Успостављење су структуре за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома:

Одржане су 2 седнице Савета за унапређивање положаја Рома и спровођење Декаде укључивања Рома коме Канцеларија за спровођење ромске националне стратегије, Министарства за људска и мањинска права пружа административну и стручну потпору;

- Успостављене радне групе за спровођење Стратегије у надлежним министарствима и Комесаријату за избеглице;
- Формирана Радна група Владе Републике Србије за израду плана социјалне инклузије Рома привремено настањених у неформалним насељима.

ИПА

Европска Унија је кроз програм ИПА припремила 1,5 милиона Еура подршке јачању капацитета Србије у области људских права у периоду од 18 месеци, са Министарством за људска и мањинска права као главним носиоцем пројекта. Свеукупни циљ овог пројекта је допринос имплементацији стандарда људских и мањинских права, као и заштите мањина у Србији и њихово усклађивање са ЕУ стандардима. Сврха је јачање капацитета институција на националном и локалном нивоу да координирају, примењују, надгледају и процењују степен заштите људских и мањинских права у Србији и на тај начин да се испуњавају обавезе проистекле из чланства у УН и Савету Европе.

Почетком 2009. године израђена је детаљна пројектна документација, а крајем исте године покренуте су тендерске процедуре за избор консултаната које ће Делегација ЕУ у Србији ангажовати да раде са Министарством за људска и мањинска права. Након окончања процедуре, почетком 2010. године, почиње имплементација директних активности.

Подизање нивоа свести и видљивости целокупне области људских и мањинских права

Министарство за људска и мањинска права ће током 2010. године тражити начина да обезбеди ванбуџетска средства која би се утрошила на расписивање конкурса за НВО и медије из Србије, како би питања људских и мањинских права била доведена у фокус пред јавношћу Србије (mainestreaming) као један од важних параметара у приступању ЕУ, али и као потреба за цивилизацијским помаком у разумевању потребних домета у овој области у једној сложеној заједници као што је Србија.

Реализација приоритетних мера у 2009. години:

Табела 67. ***Буџетска средства намењена реализацији приоритетних мера у 2009. години, везано за спровођење Стратегије за унапређивање положаја Рома, а након ребаланса буџета у марту 2009. године, по корисницима***

Назив органа	2009. год.
Министарство просвете	44.498.000
Министарство здравља	18.500.000
Министарство животне средине и просторног планирања	14.000.000
Министарство економије и регионалног развоја	255.000.000
Комесаријат за избеглице	150.000.000
Министарство рада и социјалне политике	7.000.000
Министарство за Косово и Метохију	2.500.000
Министарство културе	12.155.913
Министарство за људска и мањинска права	22.200.000
СВЕГА:	**525.853.913**

У 2009. години је, што се тиче појединачних области, реализовано следеће:

Здравље:
- Ангажовано 60 здравствених медијаторки;
- Реализован Конкурс Министарства здравља за пројекте из области јавног здравља и уређења санитарно-епидемиолошких услова у ромским насељима, на коме је одобрено 29 пројеката у укупној вредности од око 7 милиона динара.Пројекте реализују здравствене установе и ромске НВО.

Запошљавање:
- Реализован конкурс за јавне радове, на коме су одобрена средства пројектима поднетим од стране Националног савета ромске националне мањине и 12 ромских НВО, у укупном износу од око 50 милиона динара.

Образовање:
- Закон о основама система образовања и васпитања садржи новине које ће створити системске претпоставке за приступ квалитетном образовању за Роме, који између осталог предвиђа увођење педагошких асистената, измењену уписну политику и финансирање;
- Од сепрембра 2009. године у основним школама у Србији ангажовано је укупно 50 ромских асистената у настави (26 нових и 24 раније ангажована асистента) који су прошли 2 од укупно 7 планираних модула обуке.Ангажовање асистената подржава ОЕБС, кроз Програм подршке Ромима финансиран од стране ЕК. Новим Законом о основама система образовања и васпитања по први пут се стварају системски услови за запослење асистената;
- Бесплатни уџбеници за све ученике првог разреда основне школе;
- Министарство за људска и мањинска права одобрило је средства за набавку 400 комплета уџбеника за ромске ученике основних школа;
- Применом мере афирмативне акције у школској 2009/2010. години уписано је 212 учесника;
- Упис на више школе и факултете у академској 2009/2010 применом мере афирмативне акције је још у току;
- Министарство за људска и мањинска права у сарадњи са Министарством унутрашњих послова и Мисијом ОЕБСа ради на омогућавању већег укључивања Рома у школама унутрашњих послова.

Становање:
- Министарство животне средине и просторног планирања одобрило је крајем децембра 2008. године средства за израду планске документације за 11 ромских насеља у 9 јединица локалне самоуправе у Србији.

Култура
- Министарство културе реализује конкурсе из области културног стваралаштва и медија националних мањина.

Млади
- Министарство омладине и спорта реализује конкурсе намењене подршци омладинских НВО на којима је одобрен одређен број пројеката ромским омладинским организацијама, најчешће у области образовања.

У ПОГЛЕДУ РАЗВОЈА СИСТЕМА МОНИТОРИНГА И ЕВАЛУАЦИЈЕ

- Министарство за људска и мањинска права подржало је иницијативу УНДП за развој националног мониторинг оквира за 4 приоритетна АП Декаде. У овом процесу учествовали су представници надлежних министарстава, КИРС, НВО и међународне организације;
- Министарство је подржало активности Фонда за отворено друштво за развој индикатора за праћење једнаке доступности квалитетног образовања за Роме

Захваљујући подршци УНДП-ја, ОЕБС-а и УНХЦХР-а при крају 2008. године спроведене су и следеће активности:

- Одржана 3 округла стола са темама „Други периодични извештај о примени Међународног пакта о грађанским и политичким правима“, „Примена Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима“ и „Браниетељи/ке људских права“
- Конференција на тему „ Реформа система извештавања уговорним телима УН“
- Штампање публикације „ КООПЕРАТИВА“ Приручник намењен средњошколцима за развијање вештина комуникације и решавање конфликата“
- Потписан је меморандум сарадње са преко 130 НВО којим је успостављен механизам сарадње са цивилним друштвом (потписивање Меморандума је процес који ће се наставити како се НВО буду пријављивале)
- Обележени су Дан толеранције и Дан људских права
- Прикупљени су подаци за анализу потреба Министарства за људска и мањинска права

СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ

На основу наведених стратешких докумената Министарство за људска и мањинска права је као приоритетне средњорочне циљеве одредило:

- Јачање општих капацитета Министарства за људска и мањинска права
- Јачање капацитета Министарства за људска и мањинска права у правцу оспособљености да имплементира Децентрализовани систем управљања програмима подршке од стране ЕУ
- Унапређење сарадње са цивилним сектором
- Побољшан механизам извештавања по конвенцијама
- Јачање система заштите људских права који проистиче из приступања Европској конвенцији за заштиту људских права и посебно промовисање пресуда донетих у односу на РС чиме би се унапредиле непосредна примена Конвенције и смањио број представки пред Европским судом за људска права
- Јачање културе људских и мањинских права
- Унапређење антидискриминационе политике
- Израда Стратегије о људским правима
- Израда Предлога закона о изменама и допунама Закона о заштити права и слобода националних мањина и Предлога закона о поступку признавања правног субјективитета
- Спровођење избора за националне савете националних мањина
- Подршка националним саветима националних мањина који су носиоци културне аутономије националних мањина у Републици Србији
- Промовисање мањинских националних заједница и мањинских језика
- Побољшан приступ Ромима свим правима и њихова боља интеграција у друштвене и политичке токове
- Заштита угрожених мигрантских група, с посебним освртом на интеграцију повратника

Табела 68. ***Приоритетни реформски пројекти у област људских и мањинских права у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (€)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Спровођење приоритета у области људских права и заштите националних мањинама – ИПА 2007	МЉМП	1.500.000 €	/	1.500.000 ИПА 2007	Сеп/окт 2009	Пројекат комплетиран, тендер за избор консултанта је у току, директне активности почињу у јан.2010

2. Председавање Србије „Декадом инклузије Рома 2005-2015“	МЉМП	3.844.118,50 дин~ 40464 €	3.844.118,50 дин		Јан 2009	Буџетско финансирање
3. Подршка интеграцији повратника	МЉМП	100.000 €			Сеп 2009	Нацрт пројекта
4. Смањење угрожености Рома на западном Балкану кроз способне институције и сигуран мониторинг на локалном и централном нивоу	МЉМП	260.000 USD				Пројекат у спровођењу, планира се наставак пројекта
5. Подршка реализацији акционих планова за приоритетне области Декаде Роме				500.000		Пројекат у припреми
6. Подизање капацитета (људских и материјалних ресурса) Националних савета националних мањина				300.000		Пројекат у припреми
7. Промовисање културе и језика националних мањина				200.000		Пројекат у припреми
8. Подршка побољшању мониторинга људских права, извештавање и имлементације међународних Конвенција				500.000		Пројекат у припреми
9. Расписивање конкурса за НВО сектор и медије о подизању свести и видљивости области људских права (mainstreaming)	МЉМП	400.000		400.000 ЕУР	Сеп 2010.	Пројекат у припреми

3.20. Омладина и спорт

На основу члана 16. Закона о министарствима („Службени гласник РС”, број 65/08), Министарство обавља послове државне управе који се односе на: систем, развој и унапређење омладинске политике и спровођење националне политике и националне стратегије за младе и на акционе планове и програме; подстицање младих да се организују и удружују и да учествују у друштвеним токовима; заштиту интереса младих и помоћ младима да остваре те интересе; давање савета младима и подучавање младих везано за запошљавање и волонтерски рад; подстицање неформалног образовања младих; сарадњу са омладинским организацијама и удружењима при организовању међународних омладинских манифестација и скупова у Републици Србији; помоћ и сарадња са омладинским организацијама и удружењима у њиховом раду и промовисање омладинске политике и омладинских организација и удружења; омогућавање омладинским организацијама и удружењима из Републике Србије да учествују на скуповима и манифестацијама за младе у иностранству; подстицање и остваривање међународне сарадње која се односи на омладину; праћење и процену места и улоге младих у Републици Србији, стварање услова за оснивање и рад националне и регионалних канцеларија за младе; подстицање развоја омладинске политике и рада канцеларија за младе на локалном нивоу као и друге послове одређене законом.

Министарство обавља послове државне управе који се односе и на: систем, развој и унапређење спорта и физичке културе у Републици Србији; спровођење националне политике у области спорта и националне стратегије развоја спорта; управни и стручни надзор у области спорта; реализацију и праћење спровођења акционих планова и програма који доприносе развоју спорта у Републици Србији; учешће у изградњи, опремању и одржавању спортских објеката и спортске инфраструктуре од интереса за Републику Србију; развој и остваривање међународне сарадње у области спорта; стварање услова за већу доступност спорта свим грађанима, као и на друге послове одређене законом.

Дугорочни циљ Министарства омладине и спорта је побољшање положаја и унапређење квалитета живота младих, активно учешће младих у свим сферама друштвеног живота, а пре свега у креирању и спровођењу политике за младе, развој спорта у Републици Србији, уз обезбеђивање бољих услова за бављење професионалним спортом, али и развој рекреативног и школског спорта, који је база из које се регрутују будући шампиони.

Визија овог министарства је да Србија постане земља у којој ће млади активно учествовати у свим сферама друштвеног живота и имати једнака права и могућности за пуни развој својих потенцијала. То подразумева њихову активну улогу у породичном животу, образовању, запошљавању, здрављу и укупном друштвеном животу, као и стварање услова да млади стичу нова знања и искуства, друже се и такмиче са својим вршњацима широм света, путују али се и враћају у своју земљу, где активно, одговорно и вредно примењују сва стечена знања и остварују квалитетан живот.

Као један од најважнијих интереса државе назначено је укључивање што ширег сегмента друштва у спорт и спортске активности, приближавање спорта младима. То подразумева посебну бригу о повећању обухвата најмлађих у спортским активностима. Реч је пре свега о укључивању што шире популације најмлађих и омладине у свеобухватан и организован систем школских такмичења ученика и студената од школског, односно факултетског до републичког нивоа. Спорт представља све форме физичке активности које кроз необавезно или организовано учешће појединаца има за циљ унапређење физичког и менталног здравља, образовања, социјалне повезаности или постизања резултата на такмичењима.

С тим у вези, општи стратешки циљеви Министарства омладине и спорта јесу:

- подстицати младе да активно учествују у друштву;
- развијати сарадњу младих и обезбеђивати услове за учешће у доношењу одлука кроз одржив институционални оквир, а на основу потреба младих и у партнерству са младима;
- изграђивати систем информисања младих на свим нивоима и у свим областима;
- обезбеђивати остваривање права на једнаке шансе свих младих у друштву, а посебно младих који живе у тешким условима;
- подстицати и вредновати изузетна испољавања и постигнућа младих у различитим областима;
- унапређивати могућности за квалитетно провођење слободног времена младих;
- развијати отворени, делотворни, ефикасни и праведни систем формалног и неформалног образовања који је доступан свим младима и који је у складу са светским трендовима у образовању и контекстом образовања у Републици Србији;

- подстицати и стимулисати све облике запошљавања, самозапошљавања и предузетништва младих;
- унапређивати безбедност младих;
- чувати и унапређивати здравље младих, смањивати ризике и водеће поремећаје здравља и развијати здравствену заштиту прилагођену младима;
- оснаживати младе за иницијативе и активности које су у складу са основним циљевима одрживог развоја и здраве животне средине;
- стварати одговарајућу инфраструктуру кроз изградњу, опремање и одржавање спортских објеката којима се доприноси развоју спорта на ширем подручју Републике и обезбеђују услови за постизање врхунских спортских резултата, као и изградња спортских објеката у недовољно развијеним подручјима;
- доступност програма спортских школа и кампова најталентованијим младим спортистима;
- укључивање људи »треће доби« у спортске активности кроз акције под геслом »спорт за све« и подршку успешним програмима који нису организационо зависни од државе;
- подстицај, афирмацију и развој врхунског спорта кроз реализацију програма спортских савеза, као и систем стипендирања врхунских спортиста, награђивања и доделе националних спортских признања по јасно утврђеним критеријумима;
- спречавања негативних појава у спорту (допинг, насиље и недолично понашање) и унапређење заштите здравља спортиста.

Имајући у виду циљеве и законом прописане обавезе, делатност овог министарства у 2009. години реализовала се кроз спровођење циљева Националне стратегије за младе-НСМ (усвојена 9. маја 2008) и Акционог плана за спровођење Националне стратегије за младе (усвојеног 22. јануара 2009). Такође, остваривање стратешких докумената реализује се кроз: подршку оснивању и оснаживању канцеларија за младе на локалном нивоу, оснаживање капацитета омладинских удружења и подршку њиховим пројектним активностима, компаративну анализу прописа у циљу израде законске регулативе, рад Фонда за младе таленте, унапређење међународне сарадње и реализацију пројеката подржаних донаторским средствима.

У циљу спровођења НСМ на локалном нивоу настављено је отварање канцеларија за младе од стране локалних самоуправа и сада их укупно има 93. До краја 2009. године очекује се да их буде преко 100. Такође, очекује се да ће до краја године најмање 40 канцеларија за младе имати усвојена своја стратешка документа о бризи за младе (локалне акционе планове).

Подршка пројектним активностима омладинских удружења из области омладинске политике реализована је кроз 17 конкурса током 2007. и 2008. године на којима су одобрена средства за 242 пројекта у укупном износу од 350.331.578,41 РСД, док се у 2009. години подршка реализује кроз 10 конкурса за удружења грађана (спровођење циљева Националне стратегије за младе и активности планираних Акционим планом на националном, регионалном и локалном нивоу, пре свега у области запошљавања, предузетништва, здравља, неформалног образовања, активног чешћа младих у друштву, волонтеризам, социјалне инклузије, одрживог развоја, безбедности; међународна сарадња у области омладинске политике; обука вршњачких едукатора и информисање младих о здравим стиловима живота; обука младих за писање пројеката и њихово укључивање у програме ЕУ и европске интеграције). Пројекти су у складу са приоритетима датим у документу Европске комисије “Млади: Улагање и оснаживање”. До сада су у оквиру ових конкурса одобрена средства за 111 пројеката у укупном износу од 147.932.185,00 РСД. Поред тога, 32 омладинске организације су изабране да учествују у обукама из области припреме (писања) пројеката и управљања пројектним циклусом.

Започет је рад на изради Закона о младима и Стратегије каријерног вођења и саветовања са Акционим планом за њено спровођење.

Фонд за младе таленте Републике Србије основан је са циљем да се пружи подршка образовању и усавршавању младих талената. Од оснивања Фонда за за младе таленте Републике Србије (Одлука о образовању Фонда за младе таленте Републике Србије „Службени гласник РС“, број 71/08 и и 44/09.) 2. августа 2008. године до данас, Фонд је стипендирао/наградио преко 2200 младих талената у укупном износу од преко 500.000.000,00 динара.Фонд даје финансијска средства на основу расписаних конкурса: студентима на завршној години студија првог степена као и на студијама другог и трећег степена на универзитетима земаља чланица Европске уније и Европске асоцијације за слободну трговину и на водећим светским универзитетима, најбољим студенатима завршне године основних академских студија и завршне године дипломских академских студија - мастер са високошколских установа чији је оснивач Република Србија, потом студентима и средњошколцима за одлазак на стручну праксу студијске посете у земље ЕУ и Европске асоцијације за слободну трговину, као и да обезбеди награде ученицима средњих школа за постигнуте успехе на признатим такмичењима у земљи и иностранству. Остварена је интензивна сарадња Фонда са различитим институцијама, установама и корпорацијама у циљу

омогућавања што бољих услова школовања, стручног усавршавања и повезивања младих талената. Оснивање Центра за каријерно вођење и саветовање младих талената при МОС је у завршној фази.

У оквиру међународне сарадње настављена је интензивна и проактивна сарадња са Саветом Европе. На иницијативу Министарства омладине и спорта, Република Србија приступила је Парцијалном споразуму Центар ,,Север-Југ", и у току су различите активности у склопу овог споразума. Осим тога, у партнерству са Саветом Европе организоване су и две међународне конференције, а у октобру 2009.- биће одржан тренинг курс „Демократско учешће младих". Такође се наставља и сарадња са Европском Комисијом, где је један од средњорочних приоритета наше институције формирање Националне Агенције за младе, за спровођење програма „Млади у акцији".

Јуна 2009. потписан је Меморандум о разумевању у области омладинске политике са Републиком Грчком, први билатерални споразум из области омладинске политике. Даље, Споразум о сарадњи са Р.Португалом је у финалној фази и очекује се његово потписивање до краја године.

Настављена је интензивна сарадња на припреми или реализацији пројеката са међународним партнерима – УН агенције (ИОМ, ИЛО, УНИЦЕФ, УНДП итд), ОЕБС, УСАИД, YouthBuild International, ГТЗ, ЕТФ, Влада Краљевине Норвешке, Република Италија и други партнери (,,Развој омладинског предузетништва", „Оснаживање људског капитала у Србији кроз активно учешће младих", „Програм за планирање и реаговање у кризним ситуацијама и јачање економске сигурности", „Трансформација сукоба и оснаживање младих", ,,Школа без насиља", координација и спровођење Националне стратегије за младе, „Јачање капацитета за инклузиван локални развој у јужној Србији", „Промовисање одржања мира у јужној Србији", „Доживотно предузетничко образовање: Развој стратегија и протокола за успостављање партнерства у обасти предзетничког образовања у Србији", „Подршка националним напорима за промовисање запошљавања младих и управљање миграцијама").

У оквиру циља постизања оптималних стандарда у области спортске инфраструктуре, ово министарство је спровело више истраживања, која су указала на чињеницу да су постојећи спортски објекти у својеврсној декаденцији, највећим делом у лошем стању и запуштени и са неодговарајућим садржајним и логистичким елементима, као и да је њихов број далеко мањи од неопходног за спровођење активности из области спорта.

Министарство омладине и спорта је, следећи смернице да се гради већи број малих спортских објеката уместо мали број великих, у току протекле године системски улагало у обнављање и изградњу спортске инфраструктуре широм Републике, која би била лакше доступна већем броју младих, активним спортистима и рекреативцима. Министарство омладине и спорта је подстицањем концепта „Спорт за све", у настојању да сви сегменти становништва нађу превентиву за здравствене проблеме, психолошко-социјалну компоненту развоја и конструктиван начин трошења слободног времена, кроз деловање Сектора за управљање пројектима, спроводило реализацију пројеката изградње, адаптације, санације и реконструкције спортских објеката у Републици.

Министарство је у 2008. години, у оквиру остварења програмских циљева, од првобитно усвојеног буџета до његовог ребаланса материјализовало 163 пројекта. Из сопственог буџета за 912 милиона динара изграђено је 43 и реконструисано 41 објеката, урађена је техничка документација за 10 нових објеката и адаптирано 8 канцеларија за младе, као координираног пројекта са Сектором за омладину.

У току 2008. и 2009. године остварена је значајна улога у припремама спортских објеката за „25.Летњу Универзијаду Београд 2009", као једном од највећих и најкомплекснијих спортских такмичења које је до сада организовано у нашој земљи, а које је и много више од спортског такмичења и представља још једну прилику за побољшање имиџа наше земље, али и за промоцију универзитетског спорта као споне између школског и врхунског спорта. Издвојена су и реализована средства у износу од 212 милиона динара за адаптацију и санацију спортских објеката и реконструкцију инфраструктурне мреже, чиме Београд и околина добијају нови изглед, а наши спортисти и сви грађани спортске објекте које ће и убудуће моћи да користе.

Из средстава Националног инвестиционог плана реализовано је 98 пројеката са 777 милиона динара, а до краја 2009. године планирана средства су приближно 150.000.000,00 за 10 пројекта. За 2010. и 2011. годину планирани су пројекти које ће се финансирати средствима МОС, НИП и кредитне линије ЕИБ.

Јасно видљив исход овог министарства у области изградње инфраструктуре при организацији изградње, од увођења у посао, повезивања различитих локација, извођача, корисника, вођења послова у тимском раду, са тенденцијом настајања спортских грађевина, као и унапређења коришћења постојећих, широм територије Републике Србије, био је испуњење професионалног програма од 85%.

У остварењу једног од програмских циљева, Спорт за све, покренут је пројекат изградње трим стаза у 20 градова и општина у Србији, на зеленим површинама, поред спортских терена и простора намењеним спорту, рекреацији и одмору. Стазе за трчање се граде у дужини до 1000 метара и биће употпуњене трим полигонима (станицама) и опремљене мобилијаром-реквизитима направљеним од природних материјала.

Покретање пројекта „Типских спортских хала за мале спортове“ омогућава брзо разрешавање проблема непостојања адекватних спортских објеката широм Републике, као и изједначавање услова за бављење спортом у свим срединама.

У сарадњи овог министарства са Министарством финансија Републике Србије, Министарства спољних послова Краљевине Норвешке и Фудбалског Савеза Србије у току је реализација пројекта изградње Мини-пич терена за младе, првенствено у оним местима где не постоје јавна игралишта, са циљем промоције здравог стила живота, мотивације младих да активно учествују у креирању социјалног живота заједнице и превенције негативних социјалних појава.

Влада је јуна месеца 2009. године одобрила учешће Министарства у финансирању изградње Спортског центра Куће фудбала у Старој Пазови. У сарадњи са Фудбалским савезом Србије, уз обезбеђена средстава ФИФА и УЕФА приступило се реализацији овог пројекта.

У настојању да се разреши проблем непостојања било какве матичне евиденције спортских објеката израђен је софтвер - Регистар спортских објеката. У току 2009. године извршена је обука регистраната спортских објеката из локалних самоуправа.

Влада је децембра месеца 2008. године усвојила је Стратегију развоја спорта, што је врло значајно за спорт у Републици Србији. Као приоритети Стратегије, препознати су: спорт деце и омладине, улагање у ревитализацију инфраструктуре и подршка врхунском спорту. Ово је први пут у историји српског спорта да су на овај начин идентификовани и дефинисани правци даљег развоја.

Министарство је већ у јануару 2009. године кренуло у израду Акционог плана за спровођење Националне стратегије развоја спорта, који је усвојен 17. септембра 2009. године и који конкретизује активности, надлежности, рокове, очекиване резултате, индикаторе и буџет. Истовремено са процесом израде Акционог плана започете су активности на реализацији циљева утврђених Стратегијом: израда Нацрта закона о спорту, програмско финансирање спорта, едукација у области програмирања, планирања у спортским организацијама, едукација у области допинга у спорту, едукација тренера, активности везане за превенцију насиља на спортским теренима итд.

Министарство омладине и спорта предложило је Влади доношење више решења за доделу награда спортистима, који су освојили медаље на такмичењима у олимпијским спортовима, одржаним у том периоду.

Поред тога, финансирани су програми спорта који представљају општи друштвени интерес, у складу са предложеним програмима за око 100 републичких гранских савеза.

У 2009. години, велики број врхунских спортиста остварио је право на стипендију за спортско усавршавање и новчану помоћ спортистима са посебним заслугама. Најталентованији млади спортисти добили су прилику за усавршавање кроз програм спортских школа и кампова.

Осим тога, радило се много и на спречавању негативних појава у спорту (допинг, насиље и недолично понашање на спортским приредбама), радило се интензивно на припреми Конференције против расизма и насиља у спорту, која ће се одржати у октобру у Београду..

Били смо активни учесници састанака у оквиру Савета Европе.

Табела 1. ***Приоритетни реформски пројекти/програми у области омладине:***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Развој омладинског предузетништва у Србији	*МОС*	*456.683,00 (обезбеђено)*		*456.683,00*	*2008-2009*
2. Оснаживање људског капитала у Србији кроз активно учешће младих	*МОС, ИОМ*	*1.112.538,00 годишње (обезбеђено)*		*1.112.538,00*	*2008-2011*
3. Програм за планирање и реаговање у кризним ситуацијама и јачање економске сигурности (развој предузетничких вештина)	*УСАИД МОС*	*136.267,58* годишње*		*136.267,58* по години*	*2009-2010*
4. Трансформација сукоба и оснаживање младих	*ГТЗ МОС*	*1.400.000,00 (обезбеђено)*		*1.400.000,00*	*2007-2009*[50]
5. Координација и имплементација Националне стратегије за младе	*МОС*	*2.200.000,00*[51]	*1.000.000,00*	*1.200.000,00*	*2009-2011*
6. Акциони план за спровођење НСМ	*МОС*[52]	*2.854.572,51* годишње*	*1.935.326,90* (1.659.520,02* одобрено за 2009)*	*919.245,61* годишње*	*2009-2014*
7. Подршка раду канцеларија за младе	*МОС*	*1.070.658,08* годишње*	*802.993,56* (53.532,90* одобрено за 2009.)*	*321.197,42* (107.065,81* обезбеђено у 2009)*	*2009-2011*
8. Фонд за младе таленте РС	*МОС*	*16.059.871,20* годишње*	*16.059.871,20* (4.988.664,41* одобрено за 2009)*		*2009 и континуирано*
9. Израда Закона о младима	*МОС*	*53.532,90* годишње*	*42.826,32* обезбеђено у буџету за 2009*	*10.706,58* годишње*	*2009-2010*
10. Израда стратегије Каријерног вођења и саветовања и АП за њено спровођење	*МОС*[53]	*21.413,16**	*21.413,16* одобрено у буџету за 2009*		*2009*
11. Успостављање Центра за каријерно вођење и саветовање младих талената	*МОС*	*42.826,32**	*21.413,16* обезбеђено у буџету за 2009*	*21.413,16**	*2009-2010*
12. Афирмација омладинске политике	*МОС*	*107.065,81* годишње*	*85.652,65* (32.119,74* одобрено у буџету за 2009)*	*21.413,16**	*2009 и даље*
13. Међународна сарадња у области омладинске политике	*МОС*	*107.065,81* годишње*	*64.239,48* (43.896,980,00* одобрено у буџету за 2009)*	*42.826,32**	*2009 и даље*

* Обрачунато по званичном средњем курсу динара НБС, на дан 21.09.2009. (Курсна листа бр. 181)

[50] У току су завршни преговори између Владе СР Немачке и Владе Р Србије за другу фазу пројекта која би трајала од 2010-2012

[51] Пројекат предложен за Норвешку билатералну помоћ 2009

[52] У АП су наведенни сви носиоци и средства која они треба да обезбеде у свом буџету,наведени износи у табели односе се само на обавезе МОС-а

[53] Поред МОС у изради учествују и Министарство просвете и Министарство економије и регионалног развоја

Табела 2. ***Приоритетни реформски пројекти/програми у области спорта:***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Имплементација Националне стратегије за развој спорта	МОС Покрајински завод за спорт, Локална сам.	10.000.000	1.000.000	9.000.000	2010-2011
2. Стручно усавршавање Генералних секретара гранских савеза и Програмских директора	МОС	400.000	300.000	100.000	2010-2001
3. Успостављање јединственог информационог система(матичне евиденције спортова, спортиста, спортских стручњака, спортских терена и спортских објеката)	МОС	500.000	300.000	200.000	2010-2011
4. Пројекат превенције насиља на спортским манифестацијама	МОС	500.000	300.000	200.000	2010-2011
5. Пројекат „Здрава Србија“ (програм рекреативног вежбања)	МОС	200.000		200.000	2009-2011
6. Радне посете земљама у региону и шире (повезивање са другим земљама у циљу успостављања билатералне/мултилатералне сарадње; размена знања и искустава)	МОС	300.000		300.000	2009-2011
7. Едукација запослених у Републичком заводу за спорт (планирање и програмирање у спорту, тестирање спортиста)	МОС	300.000		300.000	2009-2011
8. Стандардизација критеријума за израду спортских справа и спортских реквизита	МОС	500.000		500.000	2009-2011
9. Подршка спортском издаваштву и спортских библиотека.	МОС	500.000		500.000	2009-2011
10. Пројекат едукације у области медицине спорта и допинга у спорту	МОС	1.000.000	600.000	400.000	2010-2011
11. Укључивање деце и омладине са посебним потребама (Специјална Олимпијада) у активности гранских спортских савеза	МОС	350.000		350.000	2009-2011
12. Дечији летњи и зимски кампови	МОС	200.000		200.000	2009-2011

Табела 3. ***Приоритетни инвестициони пројекти***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања	
1. Изградња мини пич терена за младе	МОС	1.500.000	500.000	1.000.000	2009-2011
2. Пројекат изградње нових и реконструкција, санација и адаптација постојећих отворених спортских терена у општина у Србији (100)	МОС	4.300.000	1.720.000	2.580.000	2010-2011
3. Пројекат изградње типских монтажних хала (10)	МОС	6.500.000	2.600.000	3.900.000	2010-2011
4. Пројекат изградње типских балон хала (10)	МОС	1.000.000	400.000	600.000	2010-2011
5. Пројекат изградње отворених базена (5)	МОС	5.000.000	500.000	4.500.000	2010-2011
6. Пројекат прилагођавање спортских објеката особама са инвалидитетом (лифтови, прилазне рампе, платформе, и др.)	МОС	500.000	200.000	300.000	2010-2011
7. Усавршавање и едукација постојећег кадра, коришћење базе података спортских објеката у Србији, коришћење позитивних искустава других земаља кроз студијска путовања	МОС	200.000	5.000	195.000	2010-2011
8. Изградња Спортског центра Куће фудбала у Старој Пазови	МОС	6.000.000	3.000.000	3.000.000	2009-2010

3.21. Дијаспора

Област развоја и унапређивања односа Срба који живе у иностранству са матичном државом помиње се у следећим стратегијама: Стратегија реинтеграције повратника по основу Споразума о реадмисији; Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године; Стратегија регулаторне реформе у Републици Србији за период од 2008. до 2011. године (са Акционим планом); Национална стратегија за младе; Стратегија комуникације Владе Републике Србије о процесу стабилизације и придруживања државне заједнице Србије и Црне Горе Европској унији; Национална стратегија Србије за приступање Србије и Црне Горе ЕУ; Стратегија подстицања и развоја страних улагања; Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији; НИП; Стратегије за смањење сиромаштва; Национална стратегија привредног развоја и друге.

Ове године су први пут дати коментари везани за дијаспору у Вишегодишњем индикативном планском документу 2009-2011.

На седници Владе 26.02.2009. године донет је закључак (05 бр. 021-707/09-1) да се донесе Стратегија за јачање веза са дијаспором, (Члан 45. став 1. Закона о Влади, Службени гласник РС“ бр. 55/05, 71/05-исправка 101/07 и 65/08)) у циљу интензивирања веза Републике Србије са српском дијаспором, односно српским држављанима који живе у иностранству и особама пореклом из Републике Србије. Стратегија је приоритетна по основу Декларације о проглашењу односа између отаџбине и расејања односом од највећег државног и националног интереса („Службени гласник РС“, број 86/06). Рок за израду Стратегије је октобар 2009. године.

У Меморандуму о буџету и економској и фискалној политици за 2008. годину, са пројекцијама за 2009. и 2010., под Структурним реформама за период 2009-2011, 8.2. је поглавље Дијаспора.

Познати су примери земаља који су кроз ангажовање економске и стручне снаге дијаспоре значајно убрзале економски раст, што је самим тим довело до запошљавања великог броја људи. Унапређењем позитивне слике о нашој земљи и довођењем капитала наше економске дијаспоре генерисаће се значајан број радних места.

Национална и професионална мрежа експертске и стручне дијаспоре, као и планирани веб портал, били би потенцијални партнер за разговоре са одлучујућим чиниоцима у међународном

комуницирању. Међу њима је велики број међународних владиних организација са јаком регулаторном моћи и још значајнији број међународних невладиних организација, које утичу на међународно комуницирање на основу добровољно прихваћене сарадње актера испод државног нивоа. Ово је посебно значајно у погледу побољшања сарадње са ЕУ, с обзиром да је у неким земљама још увек присутна инерција у посматрању Србије, која траје још из '90-тих година прошлог века.

Побољшање угледа Србије би значајно олакшало доношење неких одлука у земљама ЕУ које се тичу процеса придруживања Србије, за шта је неопходна координирана активност свих институција и појединаца наклоњених Србији.

Министарство за дијаспору Републике Србије, једно од најмлађих министарстава у Влади Републике Србије, основано је 26. фебруара 2004. године Законом о министарствима («Службени гласник РС», број 19/04).

Надлежност Министарства за дијаспору уређена је чланом 25. Закона о министарствима, («Службени гласник РС» број 65/08) којим је прописано да Министарство за дијаспору обавља послове државне управе који се односе на: положај држављана Републике Србије који живе изван Републике Србије; побољшање услова за остварење бирачког права држављана Републике Србије који живе у иностранству; побољшање веза исељеника – држављана Републике Србије који живе у иностранству – и њихових организација с Републиком Србијом; информисање исељеника, држављана Републике Србије у иностранству, о политици Републике Србије; стварање услова за укључивање исељеника, лица српског порекла и држављана Републике Србије који живе у иностранству у политички, економски и културни живот Републике Србије и њихов повратак у Републику Србију, као и друге послове одређене законом. Министарство у извршавању својих надлежности, непосредно сарађује о свим заједничким питањима са другим ресорним министарствима, органима и организацијама, као и са другим државним органима када то захтева природа посла. Сарадња се састоји у међусобном достављању података и обавештења неопходних за рад, у образовању заједничких стручних тела и пројектних група ради извршавања послова чија природа захтева учешће више органа државне управе, а остварују се и други облици заједничког рада и сарадње.

У оквиру Министарства за дијаспору раде три сектора:

- Сектор за статусна питања дијаспоре, који има задатак да прати и анализира статусна питања дијаспоре и ради на унапређењу њеног положаја;
- Сектор за економска питања, чији је првенствени задатак да повећа обим и интензитет економске сарадње са дијаспором;
- Сектор за културно-просветну, научну и спортску сарадњу, који се бави очувањем српског језика, академском сарадњом, промовисањем културног стваралаштва у дијаспори и другим видовима сарадње.

У складу са чланом 13. Устава Републике Србије – Заштита држављана и Срба у иностранству - „Република Србија штити права и интересе својих држављана у иностранству. Република Србија развија и унапређује односе Срба који живе у иностранству са матичном државом“ („Службени гласник РС“, број 98/06) и чланом 25. Закона о министарствима („Службени гласник РС“, бр.65/08), Министарство за дијаспору као овлашћени предлагач израдило је радну верзију Закона о дијаспори. Приликом израде закона узети су у обзир и усвојени Закључци Међународне конференције о српској дијаспори и развоју матичне државе, у којима је истакнута неопходност одржавања јавне расправе, уз максималну транспарентност и давање могућности свим припадницима дијаспоре да активно учествују у креирању истог.

Закон о дијаспори је први системски закон којим се на свеобухватан, демократски и за све прихватљив начин правно уређује статус свих припадника дијаспоре који бораве у иностранству, држављана Републике Србије и припадника српског народа који бораве у иностранству, а нису држављани Републике Србије, независно од тога да ли су страни држављани или апатриди, уколико Републику Србију доживљавају као матицу. Закон је прошао јавну расправу која је показала велико интересовање припадника дијаспоре, који су доставили велики број конструктивних и конкретних предлога, сугестија и идеја. Закон се тренутно пролази процедуру прикупљања мишљења ресорних министарстава.

Увођењем једног основног Закона у законодавство Републике Србије којим се регулишу основни моменти и принципи на релацији матица-дијаспора, доприноси се јачању и развоју њиховог националног идентитета и одржавање и јачање веза са матицом. Овим Законом се регулише област која је у домену највећих државних и националних интереса за Србију, и као таква представља битан аспект спољне

Односи дијаспоре и матице су проглашени односима од највишег државног и националног интереса „Декларацијом о проглашењу односа између отаџбине и расејања односом од највећег државног и националног интереса (Службени гласник РС“ број 86/06).

Законом о дијаспори је у 2009. години предвиђена израда Стратегије развоја односа матице и дијаспоре. (Члан 45. став 1. Закона о Влади, „Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05-исправка, 101/07 и 65/08)

Табела 4. ***Статус реализације најзначајнијих пројеката/програма у сектору дијаспоре у периоду 2007 – 2009. година***

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
1. Конференција «Положај и перспективе српске заједнице у земљама окружења»	1.338.014 дин.	Буџет Републике Србије	2008. г.
2. Обједињена база података удружења и организација у дијаспори		Буџет Републике Србије	2008. г.
3. Информативни приручник за дијаспору	1.384.372 дин.	Буџет Републике Србије	2008. г.
4. Центри за дијаспору при регионалним привредним коморама Србије Партнерство у економској сарадњи са дијаспором	1.704.000 дин.	Буџет Републике Србије	2007. г.
5. Пројекат «Повратак стручњака из дијаспоре у сарадњи са Инфостудом		Буџет Републике Србије	2008. г.
6. Брошура «Зашто улагати у Србију» електронски облик ППТ презентација		Буџет Републике Србије	
7. «Међународна конференција о српској дијаспори и развоју матичне државе» у сарадњи са УНДП	260.180 дин 68.000 УСД	Буџет Републике Србије УНДП	2008.г.
8. Пројекат «Србија – земља будућности» НИП	89.100.000 дин.	Буџет Републике Србије	2009.г.
9. Учење српског језика у дијаспори	300.000 дин.	Буџет Републике Србије	2008.г.
10. Спортска сарадња – деца дијаспоре	400.000 дин.	Буџет Републике Србије	2008.г.
11. Пројекат: „100 најуспешнијих Срба у дијаспори”	1.000.000 дин.	Буџет Републике Србије	2009.г.
12. Побољшање услова за решавање статусних питања дијаспоре путем боље информисаности кроз израду брошуре о Закону о денационализацији, по усвајању закона	200.000 дин.	Буџет Републике Србије	2009.г.
13. . Побољшање услова за решавање статусних питања дијаспоре путем боље информисаности кроз израду, штампу и дистрибуцију Информативног приручника за дијаспору	2.000.000 дин.	Буџет Републике Србије	2008.г.
14. Пројекат: „Србија је у Европи” Обучавање дијаспоре у европским земљама како би се ојачали капацитети клубова, удружења и организација за креирање, припрему и реализацију заједничких програма и пројеката	1.000.000 дин.	Буџет Републике Србије	2009.г.
15. Унапређење сарадње са српским асоцијацијама у земљама окружења	600.000 дин.	Буџет Републике Србије	2009.г.
16. Конференција „Медији у дијаспори“	1.500.000 дин	Буџет Републике Србије	2009.г.
17. Пројекат Економско партнерство са дијаспором на регионалном и локалном нивоу и подршка активностима Центара за дијаспору при регионалним привредним коморама	2.000.000 дин.	Буџет Републике Србије	2009.г.

Назив програма/пројекта	Вредност	Извор финансирања	Период реализације
18. Пројекат „Повезивање и повратак наших стручњака који раде у иностранству и организовање сусрета и предавања у иностранству и земљи са стручњацима српског порекла из области економских наука	700.000 дин	Буџет Републике Србије	2009.г.
19. Конференција младих лидера из дијаспоре	800.000 дин	Буџет Републике Србије	2009.г.
20. Набавка и дистрибуција уџбеника и дидактичког материјала за учење српског језика, попуњавање књижног фонда у школским библиотекама у дијаспори	3.000.000 дин	Буџет Републике Србије	2009.г.
21. Пројекат «Подршка организовању летњих школа, кампова, радионица за децу и семинара за наставнике српског језика из дијаспоре“	6.000.000 дин	Буџет Републике Србије	2009.г.

МЕМОРАНДУМ О БУЏЕТУ И ЕКОНМСКОЈ И ФИСКАЛНОЈ ПОЛИТИЦИ ЗА 2009. ГОДИНУ , СА ПРОЈЕКЦИЈАМА ЗА 2010. И 2011. ГОДИНУ

IV Структурне реформе у периоду од 2009. до 2011. године
8. Остале реформе
9.2. Дијаспора

Политика сарадње са дијаспором усмериће се на јачање свих врста веза између дијаспоре и матице, очување националног и културног идентитета српске дијаспоре, унапређење привредних научних, културних и других веза дијаспоре и матице, као и на подстицање и усмеравање стручних и финансијских потенцијала дијаспоре ради укључења у економски развој земље.

Покренуће се иницијатива за потпуно регулисање заштите права Срба у дијаспори у одређеним областима, као што је пензијско-инвалидско осигурање. Иницијатива ће бити реализована, поред осталог и потписивањем билатералних споразума са земљама са којима до сада такви споразуми нису потписани, а где живи велика српска заједница.

Посебна пажња биће посвећена је изради закона о евидентирању дијаспоре, као и доношењу и реализацији програма унапређења економске сарадње са дијаспором, програма за побољшање положаја дијаспоре, програма за промоцију српске културе у дијаспори и програма учења српског језика у дијаспори.

Министарство планира израду Стратегије развоја односа матице и дијаспоре.

Од посебног значаја су активности на укључивању економског потенцијала дијаспоре у развој матице првенствено посредством инвестиција. Посебна пажња посветиће се изналажењу могућности за улагања у општине кроз побољшање укупног пословног и инвестиционог амбијента у сарадњи са локалним заједницама, са чије територије у иностранству живи велика популација исељеника.

Посебан акценат у наредном периоду биће стављена на израду новог, динамичког веб портала, који ће омогућити унапређење информационог система Министарства за дијаспору, ради бољег информисања дијаспоре и њеног повезивања са матицом. Портал би објадињавао различите садржаје од интереса представника дијаспоре, кроз праћење нових трендова у комуникацији, попут електронских база података, упитника, виртуелног министарства, електронске библиотеке научних радова и популарних књижевних дела истакнутих писаца из дијаспоре, затим Е-образовање са циљем очувања српског језика и писма, форума, блогова и разних других садржаја.

Министарство за дијаспору је споразумом о сарадњи са Привредном комором Србије (регионалним привредним коморама), формирало16 центара за дијаспору у Ужицу, Зајечару, Сремској Митровици, Крагујевцу, Суботици, Пожаревцу, Новом Саду, Зрењанину, Сомбору, Панчеву, Нишу, Књажевцу, Краљеву, Ваљеву и Кикинди. Створена је база инвестиционих програма и пројеката на локалном нивоу. Министарство је 27. фебруара 2008. године, приказало пројект „Економско партнерство са дијаспором на регионалном и локалном нивоу“, Тада је речено да су процене Министарства привреде и регионалног развоја да је у три четвртине грин-филд инвестиција у Србији посредовала дијаспора.

Наставиће се оснивање и развијање канцеларија за дијаспору у јединицама локалне самоуправе из којих више од 10% становништва живи у иностранству; те канцеларије ће пружати

информације о прописима који се односе на статус и права грађана који живе у иностранству и о могућностима за привредне активности на територији локалне самоуправе.

Средњорочни циљеви Министарства за дијаспору су:
До краја 2011. године створен стратешки и правни оквир у Србији за унапређење положаја дијаспоре.

1. Успостављена интензивна сарадња са ресорним министарствима (Министарство културе, Министарство просвете, Министарство спорта и омладине) у циљу унапређења услова за учење српског језика у дијаспори и стварање јединственог културног простора дијаспоре и матице.
2. Повећан број облика и интензитет економске сарадње са дијаспором.
3. Успостављена интензивнија партнерска сарадња са дијаспором кроз заједничку реализацију пројеката.
4. Остварена континуирана и садржајнија комуникација са медијима и дијаспором.

Република Србија је традиционално емиграциона земља, њене сеобе карактеришу углавном економски разлози, затим историјски, демографски, политички, друштвени, етнички и психолошки фактори. Српска дијаспора се стварала у шест великих миграционих таласа: први је био од деведесетих година 19. века до Првог светског рата, у Америку; други, између Првог и Другог светског рата, укључујући и повратак миграната из прекоморских земаља у Србију; трећи (Други светски рат) – ратна и послератна политичка емиграција, претежно у прекоокеанске земље; четврти, од средине шездесетих до краја осамдесетих година прошлог века – Срби одлазе претежно на привремени рад и боравак, у највећој мери, у развијене европске земље – Немачку, Аустрију, Француску, Белгију, Швајцарску, Шведску; пети – током деведесетих година прошлог века, а шести талас почиње од 2000. године.

Република Србија, земља са скоро 7,5 милиона становника (без Косова и Метохије), у последње две деценије имала је одлив више од 400 хиљада углавном младих људи у иностранство; њих око 10 одсто било је стручних људи. Стопа емиграције лица са високим образовањем била је 17,4%. Економске тешкоће у току транзиционог периода довеле су до емиграције високих стручњака, интелигенције, истраживача итд., која је даље успоравала прогрес и проузроковала даљу емиграцију. Тако, како се испољава, миграција стручњака може имати кумулативно негативне ефекте на економију Републике Србије.

Не постоје прецизни подаци о броју Срба који припадају исељеничким заједницама. Процене Министарства спољних послова Србије показују да је тај број 3,5 милиона. У ову цифру су укључени сви типови српских заједница изван Србије, са различитим статусом, као Срби који живе као националне мањине у суседним земљама и они који су конститутивни народ у Босни и Херцеговини (око 1,5 милиона). Што се тиче њиховог статуса, постоје три групе Срба широм света: држављани Републике Србије, Срби који поседују држављанство земље дестинације и Срби који живе као националне мањине у суседним земљама – Хрватска, Румунија, Мађарска и Македонија. У Црној Гори статус Срба још није званично регулисан. Према подацима Светске банке, број исељеника износи 2.298.352.

Међу првих десет земаља са највећом концентрацијом српске дијаспоре су: Немачка (са око 600 хиљада Срба), САД (750 хиљада), Канада (250 хиљада), Аустралија (196 хиљада), Аустрија (177.320), Швајцарска)194.977), Француска (150 хиљада), Шведска (100 хиљада), Велика Британија (100 хиљада) и Италија (95 хиљада).

Одлив мозгова из Србије је евидентан у последње две деценије 20. века. Стручњаци одлазе из више разлога, укључујући високе зараде у земљама пријема, боље услове рада и веће могућности за напредак у професији. Од 1992. гоодине, када је СФРЈ дезинтегрисана, до 2007, САД су издале 62.745 усељеничких виза, Канада (1992-2006) 35.153 усељеничке визе и Аустралија око 29 хиљада усељеничких виза грађанима Србије и Црне Горе. Међу исељеним било је преко 10% са универзитетском дипломом. Поред тога, многи из Србије и Црне Горе имају не-усељеничку визу (привремени рад и боравак).

На пример, САД су фискалне 2002-2003. године примиле из Србије и Црне Горе, на привремени рад раднике са посебним занимањима (Х1Б виза), 454 лица. Међу њима је, исте фискалне године, било 26 у категорији радника са изузетним способностима и достигнућима (САД Годишњак имиграната, 2003). Поред тога, у истом периоду, САД су издали 790 виза по основу размене и 1.535 виза студентима који студирају у овој земљи. Студентска миграција је претходник одлива мозгова.

У САД, имовина богатих пословних људи се процењује на износ од пола милијарде долара.

Према подацима Светске банке, девизне дознаке у Србију су последњих година непрекидно расле, достигавши у 2007. години, 4,9 милијарди УСД и биле веће од страних директних инвестиција (2,004.297 УСД).

Трансфер девизних дознака из иностранства представља један од кључних стубова макроекономске стабилности Србије. У 2007. години 4,9 милијарди УСД девизних дознака чини више од половине укупне вредности извоза Србије исте године (8,8 милијарди УСД). У току 2006. године, две институције су извршиле анализу свих врста, нивоа и учесталости таквих трансфера. Стручњаци Светске банке су своју анализу фокусирали на трансфер девизних дознака из Немачке у Србију, док су Европска банка за обнову и развој и Влада Швајцарске испитали трансфер дознака из Швајцарске. Кључни налаз обеју студија је следећи:

Српска дијаспора је међу најбројнијим у свакој од набројаних земаља. Године 2007. Срибија се налазила на 11. месту по обиму трансферисаних девизних дознака (4,9 милијарди УСД). У односу на бруто домаћи производ, у 2006. години дознаке су износиле 13,8%. Највећи део девизних дознака, готово 80%, трансферисан је преко неформалних канала, а само мањи део, углавном трансфер пензија, ишао је формалним каналима, преко банака. Девизне дознаке се углавном троше на покривање основних расхода ради подизања животног стандарда прималаца изнад линије сиромаштва и нису значајнији део укупне штедње нити инвестиција за развој земље.Не постоји стратегија планирања у вези са коришћењем девизних дознака нити таквих фондова укључених у инвестиционе пројекте.

Миграције, као глобални и транснационални феномен, имају и веома локалну димензију и огледају се у локализованим везама које дијаспора одржава са својим регионима у матици и природом локалног развоја (креирање радних места, оснивања предузећа, изградње локалне инфраструктуре и објеката). Када је реч о максимизирању утицаја девизних дознака на развој у Србији, експерти Светске банке су сугерисали да би Влада Републике Србије, као једну од могућности, требало размотрити питање оснивања завичајних удружења.

У сарадњи Министарства за дијаспору и УНДП одржана је у Београду дводневна „Међународна конференција о српској дијаспори и развоју матичне државе“, уз учешће 12 експерата из области дијаспоре и миграција из 9 земаља, представницика најзначајнијих организација српске дијаспоре, министарстава Владе Србије, СПЦ, САНУ и других организација, на којој су донете препоруке за побољшање односа матице и дијаспоре и унапређење тих веза. Ставови и искуства представника Министарства за дијаспору изнесени на том скупу добили су завидну подршку колега и експерата из иностранства са много бројнијом дијаспором и уређенијим стањем у тој области, а многе наше предлоге усвојили су као добре и универзалне примере за друге државе и њихово побољшање односа са својом дијаспором. Добра искуства са оснивањем и радом Министарства за дијаспору у Србији, искористила је, и тај пример посебно нагласила, нова Влада Словеније, која је формирала, први пут, и своје Министарство за Словенце ван Словеније.

Министарство је показивало нарочиту бригу за статус Срба у земљама некадашње СФРЈ. У Београду је организована дводневна конференција „Положај и перспективе српске заједнице у земљама окружења“, уз учешће представника десет српских асоцијација из земаља окружења, других министарстава Владе Србије, САНУ, СПЦ, Матице српске, а у току је и штампање књиге »Студија о положају српског народа у земљама окружења«. Учесници конференције „Положај и перспективе српске заједнице у земљама окружења“, одржане 11. новембра 2008. године у Београду, усвојили су Де к л а р а ц и ј у о сарадњи и унапређењу веза Републике Србије са припадницима српске заједнице у земљама окружења, којом дефинише постојеће проблеме и предлажу активности у циљу побољшања положаја и статуса српског народа у земљама региона.

Један од приоритета рада Министарства је систематски приступ проблему учења српског језика, и ако Министарство за дијаспору нема директне управне надлежности у тој области. За велики број школа у расејању, у два наврата, набављени су и дистрибуирани уџбеници и дидактички материјал за наставу српског језика, са преко 5000 књига и уџбеника. На предлог Министарства за дијаспору формирана је интерминистарска радна група која ради на изради нових аката и правилника за унапређење рада допунских школа у дијаспори.

У новембру месецу 2009. године, у циљу унапређења медијске сарадње и решавања проблема који се тичу комуникацијских односа са дијаспором, започет је рад на пројекту „Обједињена база података удружења и организација у дијаспори“. То је прва званична база података, која садржи све релавантне информације о удружењима, организацијама, црквама у дијаспори: име, адреса, е-мејл, телефон, web страна. Ово је трајан пројекат који ће у наредном периоду службеници Министарства редовно одржавати и допуњавати базу новим и ажуриратио постојеће контакте. Данас министарство путем поште и електронске поште редовно комуницира са преко 1100 постојећих српских удружења, организација и цркава које делују у дијаспори. Свакодневно смо у контакту са представницима дијаспоре и решавамо њихове проблеме и отворена, пре свега, статусна питања, као што је питање стицање српског држављанства, допунског школвања деце на српском језику, социјалног осигурања, служења војног рока и др.

Табела 5. ***Приоритетни инвестициони пројекти у области подизања капацитета сектора у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (€)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Подизање техничких капацитета Министарства, ИТ технологија, у циљу израде динамичког веб портала ради бољег информисања дијаспоре и њеног повезивања са матицом	Министарство за дијаспору Републике Србије	1.000.000	Сопствена средства	Спољни извори финансирања	Јануар 2010.	Нацрт пројекта
2. Јачање капацитета запослених у Министарству, тренинзи, студијска путовања, развој сектора	Министарство за дијаспору Републике Србије	500.000		Спољни извори финансирања		

Табела 6. ***Приоритетни реформски пројекти у области стратешког развојног оквира сектора у периоду 2009-2011. године***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (€)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време почетка реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Пројекат израде Стратегије развоја односа матице и дијаспоре	Министарство за дијаспору Републике Србије	400.000		Спољни извори финансирања		

3.22. Национални инвестициони план – НИП

А. Преглед ситуације у сектору

Стратешки развојни оквир

Имајући у виду да је Министарство за Национални инвестициони план (у даљем тексту: МНИП) основано тек пре неколико месеци, то званична, завршна верзија ресорне стратегије не постоји. Наравно, постоје прописи и општи акти које у свом раду примењује МНИП, а који садрже циљеве, очекиване резултате и активности стратешког карактера. Такви акти, као и досадашња пракса раније постојеће Канцеларије за НИП, као и пракса МНИП-а, односно квалитет и врсте потреба како на националном, тако и регионалном и локалном нивоу, определиће концепт будуће стратегије у овом јако важном сектору: сектору који се односи на управљање пројектним циклусом свих пројеката које МНИП-у поднесу овлашћени предлагачи, а који уђу у финансијски и имплементациони оквир НИП-а, као и сектору који се односи на активности привлачења инвестиција, а чија сврха и очекивани резултати се црпе у чињеници да НИП јесте највећи развојни државни програм.

Институционални оквир

Институционални оквир може се сагледати у два правца: један који се односи на Министарство за Национални инвестициони план, а други на органе и организације, односно институције релевантне у смислу у којем се тражи овим под-одељком. Дакле, Министарство за Национални инвестициони план основано је Законом о министарствима („Службени гласник РС“, број 65/08) који је почео да се примењује 5. јула 2008. године. Међутим, списак релевантних органа и организација, односно институција, јесте веома дугачак. Он обухвата како скоро сва министарства и друге државне органе, тако и органе јединица локалне самоуправе, као и јавне службе, укључив јавна комунална предузећа и јавне установе. Будући да се Национални инвестициони план остварује као свеукупни развојни државни програм у којем постоји већи број учесника, почев од овлашћених предлагача, односно подносилаца пројектних предлога, затим партнера у поступку имплементације, па до самих извођачких организација, то је број тако широко одређених партнера, веома велики (само у овој години у текућем поступку имплементације налази се неко-лико стотина пројеката, а као нови пројекти у овој години дефинише се нешто мање од 400 пројеката).

Законски оквир

Као системски пропис од највећег значаја, пропис који је и формално-правно и материјално (суштински) опредељујући за рад МНИП јесте закон којим се уређује рад, назив и делокруг послова министарстава и посебних организација у систему органа државне управе, дакле наведени Закон о министарствима. Закони, односно подзаконска акта чија примена је, такође од суштинског значаја за рад овог министарства, јесу:

- Закон о буџету Републике Србије за 2009. годину („Службени гласник РС“, број 120/08);
- Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС, бр. 47/03 и 34/06);
- Правилник о садржини, обиму и начину израде претходне студије оправданости и студије оправданости за изградњу објеката („Службени гласник РС“, број 80/05);
- Закон о јавним набавкама („Службени гласник РС“, број 116/08);
- Закон о јавном дугу („Службени гласник РС“, број 61/05).

Статус реализације најзначајнијих пројеката/програма

Поред текућих пројеката, постоји велики број пројеката који су реализовани или који се налазе у некој од фаза имплементације, а чији поступак је започет у овој или у ранијим годинама у којима се НИП као програм реализује:

- изградња и санација магистралних и регионалних путева 6.722.720.859 динара (у 2006. и 2007. години утрошено 4.917.869.385 динара, у 2008. години утрошено 1.804.851.474 динара);
- Коридор 10 6.346.911.117 динара (у 2006. и 2007. утрошено 2.522.835.135 динара, у 2008. години утрошено 3.824.075.982 динара);
- изградња и санација локалних путева 5.545.826.290 динара (у 2006. и 2007. утрошено 4.936.526.928 динара, у 2008. години утрошено 609.299.362 динара);
- реконструкција домова здравља 4.787.656.063 динара (у 2006. и 2007. години утрошено 4.655.472.515 динара, у 2008. години утрошено 132.183.548 динара);
- подршка развоју локалне комуналне инфраструктуре 3.383.935.599 динара (у 2006. и 2007. години утрошено 2.059.707.420 динара, у 2008. години утрошено 1.324.228.179 динара);

- гасификација 2.976.357.586 динара (у 2006. и 2007. години утрошено је укупно 2.325.529.192 динара, а у 2008. години 583.828.394 динара);
- инвестиције у капиталну опрему за научна истраживања 1.719.908.748 динара (у 2006. и 2007. години утрошено 1.313.773.670 динара, у 2008. години утрошено 406.135.078 динара);
- инвестиције у ургентне водопривредне пројекте 1.405.988.466 динара (у 2006. и 2007. години утрошено је 1.343.132.325 динара, у 2008. години 62.866.140 динара);
- у 2009. години више од 1/3 средстава НИП биће издвојено за три велика национална пројекта, док остатак иде за пројекте од регионалног и локалног значаја, односно друге мање пројекте од националног значаја:

НАЗИВ ПРОЈЕКТА	ИЗНОС (РСД)
КОРИДОР 10	5,000,000,000
Улагање у 40 најмање развијених општина	1,262,889,000
Инфраструктурна подршка развоју аутомобилске индустрије	1,150,000,000
УКУПНО ЗА 3 ВЕЛИКА НАЦИОНАЛНА ПРОЈЕКТА	7,412,889,000
ОСТАЛИ ПРОЈЕКТИ НИП-а	13,087,111,000
НИП 2009 УКУПНО	**20,500,000,000**

- у 2009. години, такође, имплементираће се пројекти који се суфинансирају средствима Европске инвестиционе банке (ЕИБ – биће повучено око 20 милиона евра од укупно утврђене ЕИБ линије у висини 50 милиона од којих преосталих 30 милиона евра иде у инвестиције током 2010. и 2011. буџетске године, а које су приказане у делу у којем се одређује програм приоритетних активности за остваривање средњорочних циљева);
- у 2009. години, у последњем кварталу, очекује се почетак имплементације Пројекта развоја локалне инфраструктуре који се кофинансира из средстава ИПА, (укупна вредност пројекта је 45 милиона евра од чега је 35 милиона евра ИПА донација, док 10 милиона евра долази из буџета Републике, раздео НИП – још не постоји одабир подпројеката који ће се финансирати кроз овај Пројекат, јер није тачно утврђен временски распоред свих неопходних корака у припреми и реализацији под-пројеката, нпр. поступак израде Feasibility студија, као и поступка јавних набавки који ће се реализовати под капом Делегације ЕК у Београду);
- у 2009. години наставиће се реализација Програма немачке развојне банке KfW друга фаза, којим се наставља развој и унапређење инфраструктуре у области водоснабдевања и отпадних вода у осам општина средње величине (кредитна средства одређена су Програмом, као и помоћ у донацијама за инвестиције и за ТА).

Б. Стратешки развојни оквир

Средњорочни приоритети Европског партнерства

Европски савет је подржао увођење европских партнерстава као начина за остваривање европске перспективе држава тзв. Западног Балкана. Предлог ревидираног партнерства заправо представља ажурирану верзију другог по реду Европског партнерства, а темељи се на налазима Европске комисије изложеним у годишњим извештајима за Републику Србију (као и за АП Косово и Метохија, у складу са Резолуцијом 1244 СБ УН). У њему се идентификују нови и преостали приоритети. Нови приоритети су прилагођени специфичним потребама и фази припрема.

Направљена је разлика између краткорочних приоритета, које треба остварити у року од годину или две, и средњорочних приоритета, које треба остварити у року од три до четири године. У складу са тим, средњорочни приоритети, према областима / секторима, јесу:

- у области малих и средњих предузећа и индустријске политике: наставити спровођење Европске повеље о малим и средњим предузећима;
- у области животне средине: спроводити вишегодишњи план финансирања политике заштите животне средине укључујући и инвестициони план за ову област; завршити изградњу објекта за прераду и безбедно одлагање опасног отпада;
- у области саобраћајне политике: наставити спровођење Меморандума о разумевању о развоју главне регионалне саобраћајне мреже у југоисточној Европи и ојачати сарадњу са Саобраћајном опсерваторијом за југоисточну Европу; наставити јачање административних капацитета укључујући и пројекат припреме за велике инвестиције и одржавање инфраструктуре.

- у области пољопривреде: наставити напоре на јачању административних структура и капацитета потребних за формулисање и спровођење политике пољопривредног и руралног развоја; унапредити управљање отпадом и смањити загађивање у области пољопривреде.

Стратегија за смањење сиромаштва (ССС)

За МНИП је од посебног значаја Стратегија за смањење сиромаштва као национални документ који садржи анализу узрока, карактеристика и профила сиромаштва у Србији, као и главне стратешке смернице за друштвени развој и смањење броја сиромашних у наредном периоду. НИП идентификује 17 кључних сектора од којих већина (осим питања везаних за војску, унутрашње послове, културу, верске објекте и област спорта) представља области које апострофира Стратегија за смањење сиромаштва. У реализацији ових стратешких смерница, ресорна министарства су се у претходном периоду ослањала на средства из оквира НИП и та пракса ће се наставити током поступка реализације Стратегије, а нарочито кроз средњорочне приоритете дефинисане тим документом.

Меморандум о буџету и економској и фискалној политици за 2009.

Основни циљеви ресорне политике из четвртог дела Буџетског меморандума кроз призму структурних реформи:

- реформе друштвених делатности (образовање, наука, култура и медији, омладина и спорт, здравство);
- реформе социјалне заштите (социјална заштита, родна равноправност, социјални дијалог);
- административне реформе (јавна управа, полиција, правосуђе);
- реформе привредних делатности (рударство, енергетика, индустрија, пољопривреда и рурални развој, шумарство, водопривреда, саобраћај, комуникације и информационо друштво, трговина и услуге, туризам, регионални развој, животна средина);
- остале реформе (религија, дијаспора, организације цивилног друштва).

Стратегија Србије за приступање СЦГ Европској Унији

Стратегија Србије за приступање ЕУ заснива се, између осталог, на следећим циљевима:

- прилагођена инфраструктура стандардима ЕУ (путна и остала инфраструктура, могућност брзе изградње пословних и производних објеката);
- Србија треба што пре да достигне ниво улагања у истраживање и развој који је имала 2000. године већина земаља Европе у транзицији, а које су постале кандидати за чланство у ЕУ;
- циљ активности и мера у области животне средине је стварање услова за прилагођавање структуре и динамике привредних и других делатности, односно процеса, животној средини, тако да се задовољавањем потреба садашњих генерација не угрожава право будућих генерација на здраву животну средину, на истом и вишем нивоу;
- помоћ регионима који заостају у развоју, пре свега побољшања у области базне инфраструктуре (саобраћај, водоснабдевање, телекомуникације, здравство и образовање).

Ресорне стратегије и акциони планови за њихову реализацију

Улагање средстава у санацију и изградњу магистралних, регионалних и локалних путева, као и у Коридор 10 јесте у складу са Стратегијом развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године и акционим плановима за њено спровођење. Улагање средстава у реконструкцију домова здравља у складу је са Стратегијом за стално унапређење квалитета здравствене заштите и безбедности пацијената. Улагање средстава у изградњу и санацију локалних путева, као и подршка развоју локалне комуналне инфраструктуре, јесте у складу са Стратегијом регионалног развоја Србије за период од 2007. до 2012. године и Стратегијом за смањење сиромаштва. Улагање средстава у гасификацију је у складу са Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2015. године и Програмом остварења Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године, за период од 2007. до 2012. године.

В. Средњорочни циљеви (приоритетни)

Као што је наведено у под-одељку „Стратешки оквир“ одељка „А. Преглед ситуације у сектору“ (постојање прописа и општих аката стратешког карактера), а у вези са одељком „Б. Стратешки развојни оквир“ (посебно имајући у виду припадајуће ресорне стратегије), перцепција

средњорочних приоритетних циљева може се сагледати кроз развој и унапређење неколико основних сектора / области: развој економске, социјалне и комуналне инфраструктуре; унапређење стандарда грађана; унапређење јавне администрације; подизање капацитета људских ресурса.

Г. Програм приоритетних активности за остваривање средњорочних циљева

У 2009. години МНИП ће започети реализацију пројеката из оквира средстава НИП (средства која су утврђена у разделу како МНИП, тако и ресорних министарстава – подносилаца пројектних предлога - у даљем тексту: Програм МНИП), као и пројеката који ће се суфинансирати средствима Европске инвестиционе банке (у даљем тексту: Програм ЕИБ), односно средствима ИПА (у даљем тексту: Про-грам ИПА). Поред овако дефинисаних програма (по извору средстава), у наставку се даје преглед и по врсти програма (инвестициони програми, односно реформски програми), као и табеле у којима се наводе пројекти који ће се, полазећи од природе и захтева фаза пројектног циклуса, финансирати и имплементирати у периоду 2009. до 2011. године, односно пројекти за период 2010. до 2012. године. Сви пројекти (који су детаљно наведени, осим оних који су још у поступку селекције или ће поступак селекције тек уследити, а где се наводе пројектне области / сектори) који следе у табелама, јесу приоритетни и производ стратешког и оперативног планирања са становишта постојећих аката стратешког карактера, односно постојећих стратегија које спроводе друга министарства у свим оним случајевима у којима су друга министарства овлашћени подносиоци пројектних предлога).

Табела 7. ***Приоритетни инвестициони пројекти из оквира Програма НИП у области економске, комуналне, социјалне и друге инфраструктуре у периоду 2009-2011. године***[54]

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројеката	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Развој инфраструктуре	ресорна министарства	13.097.978,151			2009-2011	постоји, односно биће израђена најкасније до краја 2010
2. Унапређење стандарда грађана	ресорна министарства	3.050.781,052			2009-2011	постоји, односно биће израђена најкасније до краја 2010
3. Унапређење јавне администрације	ресорна министарства	2.257.106.302			2009-2011	постоји, односно биће израђена најкасније до краја 2010
4. Остало	ресорна министарства	952.654,209			2009-2011	2009-2010

Табела 8. ***Приоритетни реформски пројекти из оквира Програма НИП у периоду 2009-2011.***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројеката	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Подизање капацитета људских ресурса	ресорна министарства	1.141.480,286			2009-2011	2009-2011

[54] Због великог броја пројеката планираних за почетак имплементације у овој години, у Табели 74. не наводе се пројекти, већ области / сектори у којима ће бити започет поступак реализације пројеката из оквира Програма НИП

Табела 9. ***Приоритетни инвестициони пројекти из оквира Програма ЕИБ-1 (дефинисање листе пројеката је у току, тако да се у табели наводи процена за пројекте у обла-сти саобраћајне, здравствене и социјалне инфраструктуре, у којима ће пројекти бити имплементирани у периоду 2009-2011. године (ради се о првој ЕИБ линији на основу потписаног Финансијског уговора у висини 50 милиона евра „Зајам за опш-тинску и регионалну инфраструктуру“)***[55]

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Развој и унапређење путне инфраструктуре	МНИП	30 милиона	до 50%	до 50%	2009-2012	постоји
2. Изградња / реконструкција објеката здравства, спорта и културе	МНИП	10 милиона	до 50%	до 50%	2009-2012	постоји
3. Развој и унапређење социјалне инфраструктуре и јавне администрације	МНИП	10 милиона	до 50%	до 50%	2009-2012	постоји

Табела 10. ***Приоритетни инвестициони пројекти из оквира Програма ЕИБ-2 у области комуналне инфраструктуре у периоду 2010-2011. године (у табели се не наводе пројекти већ сектор у коме ће пројекти бити изабрани у складу са Финансијским уговором са ЕИБ у висини 75 милиона евра – уговор треба да буде потписан до краја трећег квартала ове године; пројекти ће бити изабрани на основу јавног позива и њихова реализација почиње 2010. године)***[56]

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Развој и унапређење животне средине – Оснивање и изградња регионалних депонија	МНИП	75 милиона	до 50%	до 50%	2010-2012	2009/2010

Табела 11. ***Приоритетни реформски пројекти у области управљања пројектним циклусом у периоду 2009-2011. године (Програм ИПА)***

Назив пројекта	Надлежна институција	Процењена вредност пројекта (у еврима)	Подаци о изворима финансирања		Планирано време реализације пројекта	Статус документације
			Сопствена средства	Спољни извори финансирања		
1. Развој и унапређење институционалних капацитета и стручно оспособљавање и усавршавање у поступку имплементације пројеката из оквира Националног инвестиционог плана	МНИП	21.210.000	210.000	21.000.000	2009 – 2011	ИПА Project Fiche поднет у 2008.

[55] Финансијским уговором утврђено је да се ЕИБ средства могу користити у висини до 50% пројектне вредности, док преосталих најмање 50% средстава треба обезбедити из буџета Републике, односно буџета јединица локалне самоуправе и других извора који се евиденирају у буџету – донација, и др. (МНИП је аплицирао путем домаћег НИПАК-а за средства донација из IPF-MW, и то, за донације ради подршке инвестицији и донације ради ТА подршке)

[56] Финансијским уговором биће утврђено је да се ЕИБ средства могу користити у висини до 50% пројектне вредности, док преосталих најмање 50% средстава треба обезбедити из буџета Републике, односно буџета јединица локалне самоуправе и других извора који се евиденирају у буџету – донација, и др. (МНИП по овом уговору, будући да још није потписан, није аплицирао за донаторска средства, али путем домаћег НИПАК-а жели да аплицира за средства донација из IPF-MW ради подршке инвестицији)

Министарство финансија
Сектор за програмирање и управљање фондовима ЕУ
и развојном помоћи

ИЗВЕШТАЈ О ПОЛАЗНИМ ВРЕДНОСТИМА ЗА ПРАЋЕЊЕ ЕФЕКТИВНОСТИ МЕЂУНАРОДНЕ ПОМОЋИ РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

АНЕКС I

САДРЖАЈ

Увод.....304

Резултати 306

1. Побољшање процеса планирања у ресорним министарствима и укупног међусекторског планирања и приоритизације у вези са иностраном помоћи (Индикатор 1 Париске Декларације) 306

2. Побољшана усклађеност пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима (Индикатор 3 Париске Декларације).....310

3. Унапређење међуминистарске сарадње и секторских приступа ради побољшања усклађивања донаторских активности са националним политикама (Индикатор 4 Париске Декларације) 313

4. Иницирање процеса увођења децентрализованог система за управљање фондовима Европске уније (ДИС) како би се обезбедило постепено усмеравање помоћи Европске комисије кроз националне системе за управљање јавним финансијама и јавне набавке (Индикатори 5а и 5б Париске Декларације).....314

5. Побољшан ниво предвидивости спољњег финансирања, са циљем пружања помоћи ресорним министарствима у годишњем планирању активности и планирању буџета (Индикатор 7 Париске Декларације) 315

Закључак.....317

Увод

„Планом рада на повећању ефективности међународне помоћи у 2008. години“ (у даљем тексту План), који је у децембру 2007. године усвојила Комисија за програмирање и управљање фондовима Европске уније и развојном помоћи и који је презентован као анекс документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008 - 2010. године”, идентификовано је пет специфичних циљева:

1. Побољшање процеса планирања у ресорним министарствима и укупног међусекторског планирања и приоритизације у вези са иностраном помоћи;
2. Побољшана усклађеност пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима;
3. Унапређење међуминистарске сарадње и секторских приступа ради побољшања усклађивања донаторских активности са националним политикама;
4. Иницирање процеса увођења децентрализованог система за управљање фондовима Европске уније (ДИС) како би се обезбедило постепено усмеравање помоћи Европске комисије кроз националне системе за управљање јавним финансијама и јавне набавке;
5. Побољшан ниво предвидивости спољњег финансирања, са циљем пружања помоћи ресорним министарствима у годишњем планирању активности и планирању буџета.

Ради постизања ових циљева, праћења њиховог остваривања и предузимања одговарајућих корака, Министарство финансија је увело инструмент за праћење ефективности међународне помоћи, при чему је 2007. година узета као базна година за мерење индикатора. Током 2008. године Министарство финансија (Сектор за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи) је према Плану, у сарадњи са донаторском заједницом спровело истраживање, које је за циљ имало успостављање почетних вредности за праћење ефективности међународне помоћи Републици Србији. У истраживање је било укључено 28 развојних партнера и вршено је путем интервјуа, упитника, процене запослених у Сектору за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи (у даљем тексту Сектор) и увидом у званичне документе и званичне податке.

На основу Планом зацртаних специфичних циљева, Сектор је уз техничку помоћ „Рамбол менаџмента“[57] формулисао индикаторе на основу којих ће бити праћена њихова реализација, као и циљне вредности индикатора, чијим достизањем ће бити реализовани специфични циљеви. Као базна година за мерење индикатора узета је 2007. На следећој страни се налази табеларни приказ индикатора.

У овом Извештају су сумирани резултати поменутог истраживања, као и закључци и препоруке који би требало да иницирају нове кораке и усмере даље активности на повећању ефективности и ефикасности међународне помоћи Републици Србији, како би се максимизовао њен допринос постизању реформских стратегија и развојних приоритета Србије, што је и општи циљ Плана.

Налази, закључци и препоруке су дати појединачно, на нивоу индикатора и специфичних циљева и свеобухватно, на нивоу општег циља. У циљу што детаљнијег увида у цео процес и методологију на основу које је спроведено истраживање из кога су проистекли поменути резултати, закључци и препоруке, у прилозима Извештаја се у свом изворном облику налазе табеле са обједињеним подацима, оценама и одговорима из упитника.

57 Техничка помоћ је обезбеђена кроз пројекат „Заједничка подршка Министарству финансија/ Сектору за програмирање и управљање фондовима ЕУ и развојном помоћи за побољшање координације, планирања, програмирања и реализације развојне помоћи“, финансиран средствима шведске SIDA-е и британског DfID-а.

Табела 1. ***Индикатори за праћење специфичних циљева дефинисаних Планом***

Специфични циљ	Индикатор
1. Побољшање процеса планирања у ресорним министарствима и укупног међусекторског планирања и приоритизације у вези са иностраном помоћи (Индикатор 1 Париске Декларације)	**1.1. Проценат министарстава која достављају у року Министарству финансија своје прилоге за документ Потребе Републике Србије за међународном помоћи** 1.1. Сва ресорна министарства достављају у року Министарству финансија своје прилоге за документ Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2009- 2011. година
	1.2. Проценат прилога ресорних министарстава који су квалитативно у складу са упутством Министарства финансија 1.2. Прилози свих ресорних министарстава су квалитативно у складу са упутством Министарства финансија
	1.3. Проценат нацрта предлога пројеката који су унети у ИСДАКОН информациони систем током посматране године од стране ресорних министарстава, а потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи који се односи на посматрани период. 1.3. 80% нацрта предлога пројеката који су унети у ИСДАКОН информациони систем током 2008. године од стране ресорних министарстава потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. година".
2. Побољшана усклађеност пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима (Индикатор 3 Париске Декларације)	**2.1. Проценат донаторских фондова који су у посматраној години алоцирани на програме/ пројекте регистроване у ИСДАКОН информационом систему као нацрти предлога пројеката** 2.1. 75% донаторских фондова су у 2008. години алоцирани на програме/ пројекте регистроване у ИСДАКОН информационом систему као нацрти предлога пројеката
	2.2. Проценат донатора (израчунато на основу броја донатора) који дају позитиван одговор на питања везана за коришћење документа Потребе Републике Србије за међународном помоћи у посматраном периоду, у планирању и програмирању својих фондова 2.2. 80% донатора (израчунато на основу броја донатора) дају позитиван одговор на питања везана за коришћење документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008- 2010. година" у планирању и програмирању својих фондова
3. Унапређење међуминистарске сарадње и секторских приступа ради побољшања усклађивања донаторских активности са националним политикама (Индикатор 4 Париске Декларације)	**3.1. Број и укупне вредности пројеката који су резултат међуминистарске сарадње и координације у посматраној години, у поређењу са претходном годином.** 3.1. Повећавање броја и укупне вредности пројеката који су резултат међуминистарске сарадње и координације у 2008. години, у поређењу са 2007. годином.
4. Иницирање процеса увођења децентрализованог система за управљање фондовима Европске уније (ДИС) како би се обезбедило постепено усмеравање помоћи Европске комисије кроз националне системе за управљање јавним финансијама и јавне набавке (Индикатори 5а и 5б Париске Декларације)	**4.1.Акциони план за увођење ДИС-а ће бити завршен и усвојен од стране Владе Србије до краја првог квартала 2008. године**
	4.2. Активности на увођењу ДИС-а које су планиране за 2008. годину се спроводе у складу за Акционим планом
5. Побољшан ниво предвидивости спољњег финансирања, са циљем пружања помоћи ресорним министарствима у годишњем планирању активности и планирању буџета (Индикатор 7 Париске Декларације)	**5.1. Проценат донатора који су поднели у року потпуне информације о очекиваним новим средствима за посматрани период.** 5.1. Сви донатори су поднели у року потпуне информације о очекиваним новим средствима за период 2008- 2010. година
	5.2. Проценат предвиђених нових средстава за посматрану годину, који су одобрени до краја те године 5.2. 80% од предвиђених нових средстава за 2008. годину су одобрени до краја те године

Резултати

1. Побољшање процеса планирања у ресорним министарствима и укупног међусекторског планирања и приоритизације у вези са иностраном помоћи (*Индикатор 1 Париске Декларације*)

*Табела 2. Резултати истраживања **Индикатор 1.1.***

Индикатор	Полазна вредност	Полазна вредност/Циљана вредност
1.1. Проценат министарстава која достављају у року Министарству финансија своје прилоге за документ Потребе Републике Србије за међународном помоћи	**19 од 21 доставило**	**90% доставило**
	----------	**----------**
1.1. Сва ресорна министарства достављају у року Министарству финансија своје прилоге за документ Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2009- 2011. година	**7 од 19 доставило у року**	**37% од оних који су доставили, доставило у року**

Налази

На основу оцене дате од стране запослених у Сектору и увидом у званичне податке, утврђено је да је у изради документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. године“ учествовало 19 од укупно 21 министарства, што прерачунато у проценте износи 90%, тако да се број министарстава која су учествовала у изради документа може сматрати релативно задовољавајућим. Документом је остао непокривен ресор спољних послова и ресор Министарства за Косово и Метохију.

Поштовање задатих рокова за доставу прилога за израду документа од стране ресорних министарстава је незадовољавајуће, будући да је само 37% министарстава од оних који су учествовали у изради документа (7 од 19), своје прилоге доставило у предвиђеном року. 6 министарстава је доставило своје прилоге накнадно, а остатак министарстава није успео да достави своје прилоге ни у том, накнадно дефинисаном року, већ знатно касније.

Закључак

Приликом тумачења добијених резултата, мора се имати у виду и изборни процес у Републици Србији који је текао упоредо са израдом документа, укључујући и прерасподелу ресора између министарстава, тако да је то један од значајних узрока за кашњење министарстава у достављању прилога. Ипак и поред наведених отежавајућих околности и контекста у коме је документ настајао, поштовање рокова од стране ресорних министарстава се не може сматрати задовољавајућим.

Будући да је финализација процеса планирања секторских и међусекторских потреба за међународном помоћи у трогодишњем периоду, тј. израда документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“, први корак у склопу дуготрајног и изузетно комплексног циклуса програмирања међународне помоћи, у циљу успешне реализације целокупног процеса програмирања неопходна је прецизна координација рада свих ресорних министарстава, која укључује и стриктно поштовање задатих рокова од стране свих учесника у процесу.

Препорука

Неопходно је инсистирати код свих учесника у процесу програмирања међународне помоћи на стриктном поштовању рокова дефинисаних годишњим

Календаром програмирања међународне помоћи, како не би била угрожена успешност реализације и квалитет целокупног процеса.

Табела 3. Резултати истраживања ***Индикатор 1.2.***

Индикатор	Полазна вредност	Полазна вредност/Циљана вредност
1.2. Проценат прилога ресорних министарстава који су квалитативно у складу са упутством Министарства финансија 1.2. Прилози свих ресорних министарстава су квалитативно у складу са упутством Министарства финансија	**42%**	**42%**

Налази

На основу оцене дате од стране запослених у Сектору и увидом у званичну документацију, утврђено је да су прилози ресорних министарстава за израду документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. године“ релативно незадовољавајући у погледу њихове комплетности и квалитета. 11% садржине прилога је у потпуности урађено у складу са упутством Министарства финансија, док је 31 % прилога урађено углавном у складу са упутством, што укупно даје само 42% прилога који су својим садржајем квантитативно и квалитативно донекле задовољили дефинисане критеријуме.

Уочљива је разлика између комплетности и квалитета прилога, што се огледа у томе да дефинисане критеријуме комплетности својим садржајем углавном задовољава 53% прилога, док критеријуме квалитета углавном задовољава само 37% прилога. „Најпроблематичнији“ делови прилога су њихова реалистичност у погледу људских и техничких капацитета министарстава за имплементацију пројеката дефинисаних као приоритета за финансирање из средстава међународне помоћи, као и реалистичност укупних финансијских средстава тражених за имплементацију свих пројеката. Једна од уочљивијих мањкавости прилога је и ненавођење постојећих и потенцијалних домаћих финансијских средстава за кофинансирање пројеката, као и у нешто мањој мери изостанак јасне везе између предлога пројеката и идентификованих приоритета. Једна од значајних мањкавости већине прилога је и веома мали број међусекторских предлога пројеката у односу на укупан број пројеката који су наведени у прилозима.

Закључак

Квалитет и комплетност прилога ресорних министарстава за израду документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ су кључни за квалитет и употребљивост крајњег документа, тако да се њиховом садржином која није на нивоу дефинисаних критеријума комплетности и квалитета, доводи у питање поузданост и употребљивост целокупног документа. Како се процес дефинисања трогодишњих приоритета заснива на процесу планирања у ресорним министарствима, може се закључити да постоје недостаци у самом процесу планирања активности, усклађености великог броја стратешких и планских докумената и коришћењу планских инструмената којима би се омогућила свеобухватна и реалистична приоритизација активности у оквиру појединачних ресора на средњи рок.

Препорука

Неопходно је појачати ангажовање Сектора у сарадњи са ресорним министарствима и фокусирати се на сам почетак процеса планирања у ресорним министарствима, у тренутку када се дефинишу приоритети у одређеном сектору, циљеви унутар секторских приоритета и мере и активности за њихово постизање. То подразумева и активно учешће Сектора у процесу формулисања ГОП министарстава, што ће убудуће

олакшати дефинисање садржаја прилога министарстава за документ „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“.

Табела 4. Резултати истраживања ***Индикатор 1.3.***

Индикатор	Полазна вредност	Полазна вредност/Циљана вредност
1.3. Проценат нацрта предлога пројеката који су унети у ИСДАКОН информациони систем током посматране године од стране ресорних министарстава, а потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи који се односи на посматрани период.	**48%** (на основу броја пројеката)	**60%** (на основу броја пројеката)
1.3. 80% нацрта предлога пројеката који су унети у ИСДАКОН информациони систем током 2008. године од стране ресорних министарстава потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008-2010. година”.	**68%** (на основу вредности пројеката)	**85%** (на основу вредности пројеката)

Налази

Поредећи податке из ИС ИСДАКОН и документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007-2009. године“ долази се до цифре од 117 од укупно 242 предлога пројеката који су унети у ИСДАКОН од стране министарстава у 2007. години, који потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007-2009. године“. Процентуално изражено - 48% од укупног броја пројеката који су унети у ИС ИСДАКОН у 2007. години. Уколико се иста корелација сагледа кроз вредност пројеката који су унети у ИСДАКОН од стране министарстава у 2007. години, а који потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2007-2009. године“, заступљеност пројеката из документа је још већа – 68% (591,081,320 €).

Закључак

Будући да је циљна вредност предлога пројеката у ИСДАКОН-у који потичу из документа 80%, може се закључити да је систем програмирања међународне помоћи који је дефинисан од стране Министарства финансија, већ у пилот фази значајно испоштован од стране осталих министарстава. Такође се може закључити и да се у процесу програмирања значајно користе расположиви програмски документи, механизми и алати који су по први пут званично уведени у процес програмирања међународне помоћи – ИС ИСДАКОН и документ „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“. Реално је очекивати да ће се овакав позитиван тренд наставити и убудуће, тако да ће циљана вредност од 80% предлога пројеката у ИСДАКОН-у који потичу из документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ бити достигнута већ током циклуса програмирања међународне помоћи у 2008. години.

Препорука

Наставити са коришћењем ИСДАКОН-а и документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ у процесу програмирања, константно унапређујући како информациони систем и документ, тако и сам процес. Размислити о дефинисању како новог индикатора, тако и нове, амбициозније циљне вредности за постојећи индикатор.

Закључак на нивоу специфичног циља 1

График 1.

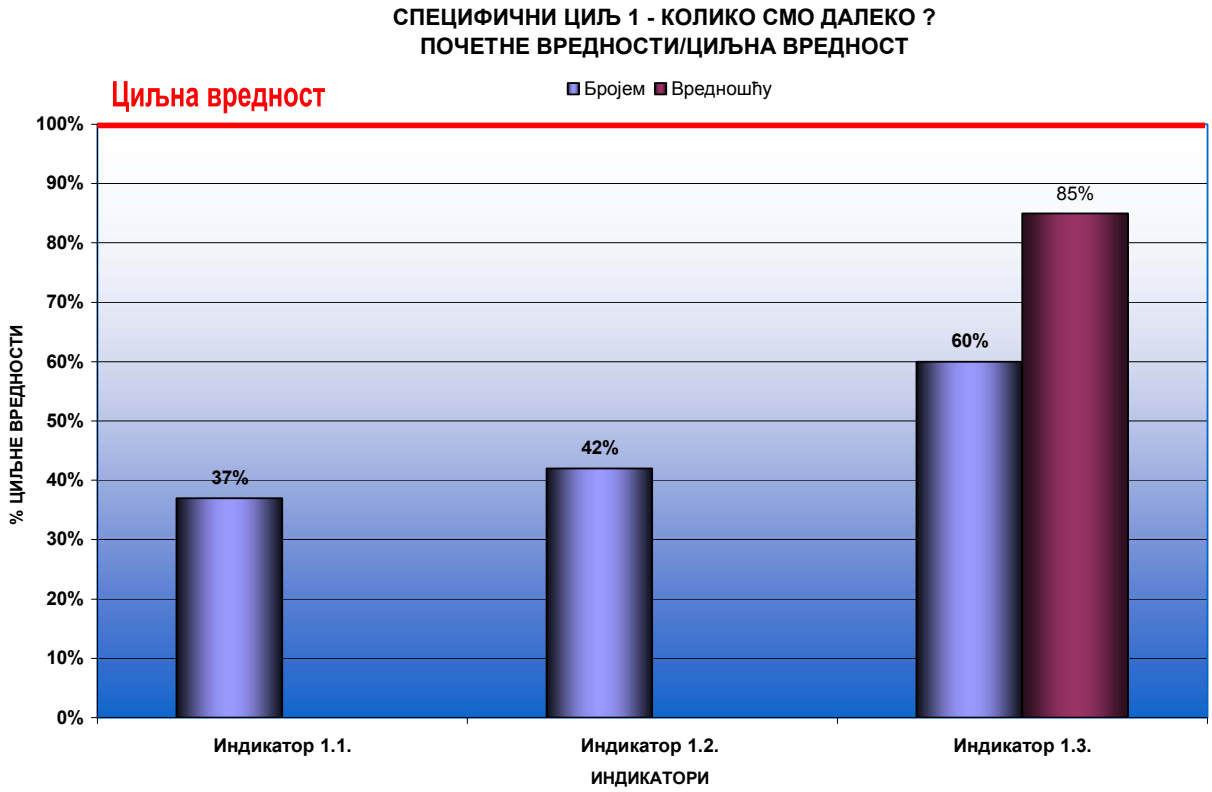

Коришћење документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ и ИС ИСДАКОН у различитим фазама процеса програмирања међународне развојне помоћи пружа могућност за значајно унапређење ефикасности процеса планирања и програмирања, бољу међусекторску комуникацију и координацију у планирању, бољу комуникацију са државама донаторима, као и већу транспарентност целог процеса.

С обзиром на проблеме и недостатке у процесу стратешког планирања, приоритизације и међусекторске координације који су идентификовани током израде документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ и додатно квантитативно потврђени резултатима овог истраживања, неопходно је како министарствима, тако и државама донаторима указати на неопходност и могућност унапређења поменутих процеса, између осталог и коришћењем горе поменутих, расположивих алата.

2. Побољшана усклађеност пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима *(Индикатор 3 Париске Декларације)*

Табела 5. Резултати истраживања ***Индикатор 2.1.***

Индикатор	Полазна вредност	Полазна вредност/Циљана вредност
2.1. Проценат донаторских фондова који су у посматраној години алоцирани на програме/ пројекте регистроване у ИСДАКОН информационом систему као нацрти предлога пројеката	**35%** (на основу броја пројеката)	**47%** (на основу броја пројеката)
2.1. 75% донаторских фондова су у 2008. години алоцирани на програме/ пројекте регистроване у ИСДАКОН информационом систему као нацрти предлога пројеката	**61%** (на основу вредности пројеката)	**81%** (на основу вредности пројеката)

Налази

Увидом у податке који се налазе у ИС ИСДАКОН, утврђено је да су од 162 програма/ пројекта укупне вредности 365.599.957 €, на које су алоцирани донаторски фондови у периоду 2007/2008 година, 56 од тих пројеката регистровано у ИС ИСДАКОН као нацрти предлога пројеката, што изражено у процентима износи 35% од укупног броја пројеката на које су алоцирана донаторска средства. Укупна вредност поменутих 56 пројеката је 221.283.744 €, што представља 61% од укупне вредности свих донаторских фондова алоцираних на програме / пројекте у Републици Србији у посматраном периоду.

Закључак

Имајући у виду то да је циљна вредност индикатора 75% донаторских фондова који су алоцирани на програме/ пројекте регистроване у ИС ИСДАКОН као нацрти предлога пројеката, добијени резултати се могу сматрати умерено задовољавајућим, нарочито добијена почетна вредност индикатора на основу вредности пројеката, која представља 81% циљне вредности индикатора. Овакав резултат представља добру основу за даље побољшање усклађености пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима, кроз даље усавршавање процеса програмирања, координације и усмеравања донаторских фондова на реализацију приоритетних националних циљева. Претходно изнета оцена квалитета процеса планирања у ресорним министарствима, посебно слаба међусекторска координација и планирање може бити један од разлога за недовољно висок проценат подршке националним приоритетима, поред процедура и политике појединачних донатора.

Препорука

Неопходно је ако не унапредити, онда бар одржати на истом нивоу ангажовање Сектора у сарадњи са донаторском заједницом, пре свега константним указивањем донаторима на националне развојне циљеве и програме/пројекте неопходне за њихову реализацију. Потребно је донаторској заједници приближити и наново представити могућности и предности које пружа ИС ИСДАКОН, како Републици Србији као кориснику помоћи, тако и донаторима приликом планирања алокације својих средстава. Побољшање процеса планирања и приоритизације у ресорним министарствима као и на националном нивоу, а посебно, побољшање међусекторске сарадње у процесу планирања, довело би до повећане подршке националним приоритетима од стране донаторске заједнице.

Табела 6. Резултати истраживања ***Индикатор 2.2.***

Индикатор	Полазна вредност	Полазна вредност/Циљана вредност
2.2. Проценат донатора (израчунато на основу броја донатора) који дају позитиван одговор на питања везана за коришћење документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ у посматраном периоду, у планирању и програмирању својих фондова 2.2. 80% донатора (израчунато на основу броја донатора) дају позитиван одговор на питања везана за коришћење документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи у периоду 2008- 2010. година” у планирању и програмирању својих фондова	**32%**	**40%**

Налази

Упитником који је попунило 23 развојних партнера Републике Србије, дошло се до тога да 32% донатора који су попунили упитник даје позитивне одговоре на питања везана за коришћење документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ у планирању и програмирању својих фондова. 17 донатора (74%) је потпуно или у великој мери упознато са документом, 5 донатора (22%) у великој мери користи документ за дефинисање својих стратегија за пружање развојне помоћи Републици Србији и исти број сматра да је документ користан алат за дефинисање приоритета и идентификацију потреба Републике Србије за развојном помоћи на дугорочној основи. Такође, истоветан број донатора користи документ за годишње оперативно планирање своје помоћи Републици Србији и користи га приликом доношења одлука о финансирању појединачних пројеката. 6 донатора (26%) сматра да су информације које документ пружа, а које се користе за одлучивање о финансирању програма/пројеката у Републици Србији, углавном задовољавајућег квалитета.

Као разлоге за некоришћење документа у планирању и програмирању својих фондова, донатори наводе разноврсне разлоге – непостојање сопствене посебне стратегије за Републику Србију (имају регионални стратешки оквир), изражавају резерве што се тиче прихваћености документа од стране релевантних фактора на српској страни, сврсисходност досадашњег концепта на основу кога је израђен документ, неусклађеност са Националним планом интеграција (НПИ), временски различит циклус планирања, некомпатибилност сектора са секторима у којима су они активни, недовољна количина информација, недовољан ниво приоритизације пројеката унутар документа. Значајан број донатора је одговорио да не користи документ, јер за обим њихове помоћи то није потребно.

Закључак

Имајући у виду да је циљна вредност индикатора 80% донатора који дају позитиван одговор на питања везана за коришћење документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи” у планирању и програмирању својих фондова, намеће се закључак да је 32% донатора (односно 40% циљне вредности) незадовољавајући резултат. Иако 74% донатора тврди да је потпуно или у великој мери упознато са документом, „Потребе Републике Србије за међународном помоћи”, очигледно је да документ од стране донаторске заједнице није прихваћен као оно што он представља – свеобухватни, међусекторски, програмски документ, који дефинише приоритетне програме и активности у оквиру сектора, као и међусекторске приоритете, служи као основа за програмирање средстава међународне помоћи у циљу унапређења ефективности те помоћи и заснива се на постојећем стратешком оквиру и дефинисаним средњерочним циљевима, дефинишући програм приоритетних активности и пројеката за реализацију тих циљева.

Будући да је раније у овом извештају, на основу мерења почетних вредности индикатора везаних за специфични циљ 1 констатовано да 90% министарстава учествује у изради документа (укључујући и институције које су у делокругу рада тих министарстава), може се закључити да је документ у великој мери прихваћен од стране релевантних фактора у Републици Србији, мада је јасно, како на основу коментара донатора из упитника, тако и на основу измерених почетних вредности индикатора везаних за специфични циљ 1, да квалитет и употребљивост документа нису на жељеном нивоу.

Препорука

Потребна је активнија промоција, тј. упознавање донаторске заједнице са садржајем и нарочито сврхом документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“, као свеобухватним документом који представља основ програмирања међународне помоћи Републици Србији и дефинише приоритетне програме и активности у оквиру сектора, као и међусекторске приоритете за финансирање из међународне развојне помоћи, у циљу унапређења ефективности те помоћи. Што је још важније, на основу коментара добијених од донатора, у сарадњи са свим министарствима и донаторском заједницом неопходно је направити значајан искорак по питању квалитета и употребљивости документа.

Закључак на нивоу специфичног циља 2

Увођењем документа „Потребе Републике Србије за међународном помоћи“ и укључивањем ИС ИСДАКОН у процес програмирања међународне помоћи, Влада Републике Србије је учинила значајан корак у правцу власништва над целокупним процесом. Неопходно је донаторској заједници јасно потврдити да је систем програмирања међународне развојне помоћи који је годинама грађен, дугорочно опредељење Владе и инсистирати на његовом знатнијем коришћењу од стране донатора

у планирању и програмирању својих фондова, а све у циљу усклађености пројеката и програма финансираних из међународне помоћи са националним приоритетима.

Предуслов за потпуно искоришћење свих могућности које поменути процес програмирања и алати за програмирање пружају је њихово константно унапређивање, прилагођавање корисницима и побољшање квалитета и поузданости њихових садржаја.

3. Унапређење међуминистарске сарадње и секторских приступа ради побољшања усклађивања донаторских активности са националним политикама (*Индикатор 4 Париске Декларације*)

*Табела 7. Резултати истраживања **Индикатор 3.1.***

Индикатор	Полазна вредност
3.1. Број и укупне вредности пројеката који су резултат међуминистарске сарадње и координације у посматраној години, у поређењу са претходном годином.	**17** (број пројеката)
3.1. Повећавање броја и укупне вредности пројеката који су резултат међуминистарске сарадње и координације у 2008. години, у поређењу са 2007. годином.	**54 м€** (вредност пројеката)

Налази

Увидом у податке који се налазе у ИС ИСДАКОН, констатовано је да су од укупно 242 предлога пројеката који су унети у систем од стране министарстава у 2007. години, само 17 настали као резултат међуминистарске сарадње и координације. Вредност тих пројеката је 54 милиона евра.

Закључак/Препорука

Имајући у виду ограниченост расположивих средстава из међународне помоћи и потребу за финансијском подршком у реализацији међусекторских приоритета, намеће се потреба за знатно већим бројем пројеката који ће бити међусекторски. Такође, у циљу унапређења координације у програмирању сопствених и спољних извора финансирања неопходна је и већа подршка ресорним министарствима у иницирању секторских приступа.

Будући да је Сектор у 2008. години био изузетно ангажован на пољу иницирања и подстицања међуминистарске сарадње и секторских приступа у ресорним министарствима, може се очекивати повољан резултат приликом следећег мерења овог индикатора, тј. реално је у будућности очекивати пораст броја и укупне вредности пројеката који ће бити резултат међуминистарске сарадње и координације.

4. Иницирање процеса увођења децентрализованог система за управљање фондовима Европске уније (ДИС) како би се обезбедило постепено усмеравање помоћи Европске комисије кроз националне системе за управљање јавним финансијама и јавне набавке (*Индикатори 5а и 5б Париске Декларације*)

Табела 8. Резултати истраживања ***Индикатори 4.1. и 4.2.***

Индикатор	Полазна вредност
4.1. Акциони план за увођење ДИС-а ће бити завршен и усвојен од стране Владе Србије до краја првог квартала 2008. године	**-**
4.2. Активности на увођењу ДИС-а које су планиране за 2008. годину се спроводе у складу за Акционим планом	**/**

Влада Републике Србије је усвојила План активности за припрему акредитације за Децентрализовани систем управљања фондовима ЕУ (ДИС) (Закључак Владе 05 број 48-1759/2008-2, од 24 априла 2008. године) у Републици Србији и тиме поставила стратешки оквир за успостављање наведеног система. Саставни део тог стратешког документа представља тзв. Мапа пута која дефинише кораке које је потребно преузети у циљу испуњења обавеза везаних за успостављање ДИС система. Сматра се да Мапа пута која је одобрена од стране Европске комисије представља управо оно што је Акциони план чије је усвајање било предвиђено требало да садржи те се с тим у вези Акциони план као такав неће ни усвајати.

Активности које предвиђене у оквиру фазе О и фазе 1 су реализоване. Основни резултат до сада спроведних активности представља утврђивање недостатака система огледано у Извештају о утврђеним недостацима. Наведени Извештај садржи конкретни временски оквир у коме је потребно отклонити утврђене недостатке.

Процес отклањања недостатака ће бити спроведен у Фази 2 која је планирано да буде реализована до средине 2010. године, тзв. фаза Отклањања недостатака.

Свака од наведених Фаза подразумева велики број конкретних активности чије би појединачно прецизно мерење и праћење у пракси било доведено у питање имајући у виду да се неке од активности спроводе паралелно и доприносе истим резултатима који се најбоље могу оценити кроз свеобухватне извештаје какве представља нпр. Извештај о утврђеним недостацима.

Имајући у виду горе наведено, сматраће се да је индикатор 4.1 испуњен, тј. Акционим планом који ће служити за мерење напретка у увођењу ДИС-а подразумеваће се План активности за припрему акредитације за Децентрализовани систем управљања фондовима ЕУ који је усвојила Влада (индикатор ће бити преформулисан тако да прати остваривање фаза предвиђених поменутом Мапом пута).

5. Побољшан ниво предвидивости спољњег финансирања, са циљем пружања помоћи ресорним министарствима у годишњем планирању активности и планирању буџета (*Индикатор 7 Париске Декларације*)

*Табела 9. Резултати истраживања **Индикатор 5.1.***

Индикатор	Полазна вредност
5.1. Проценат донатора који су поднели у року потпуне информације о очекиваним новим средствима за посматрани период. 5.1. Сви донатори су поднели у року потпуне информације о очекиваним новим средствима за период 2008- 2010. година	**54% донатора доставило прилоге** **39% донатора доставило прилоге у року** **12% достављених прилога комплетно**

Налази

Увидом у податке Сектора који се односе на достављање прилога донатора за израду Акционог плана за програмирање средстава међународне развојне помоћи (Анекса - Очекивана донаторска средства у периоду 2007- 2009. године), констатовано је да је 15 од 28 донатора (54%) доставило прилоге о предвиђеним новим средствима у периоду 2007-2009. године. Од тог броја, 11 донатора су свој прилог доставила донекле поштујући прописани рок, док је истовремено 12% достављених прилога било комплетно што се тиче тражених информација.

Закључак

Основни циљ обезбеђивања података о очекиваним средствима међународне помоћи у наредном трогодишњем периоду је побољшање процеса планирања активности и сачињавања финансијских планова за финансирање из буџета у ресорним министарствима и осталим државним институцијама. Услед кашњења и некомплетности информација добијених од донатора, предвидивост спољних извора финансирања је на незадовољавајућем нивоу, што отежава годишње планирање активности и планирање буџета у ресорним министарствима.

Препорука

Упознати донаторе са резултатима овог истраживања и нагласити значај предвидивости спољних извора финансирања за процес годишњег планирања активности и планирања буџета у министарствима. Унапредити сарадњу Сектора са донаторима, у циљу добијања употребљивих информација уз поштовање задатих рокова.

Табела 10. Резултати истраживања ***Индикатор 5.2.***

Индикатор	Полазна вредност	Полазна вредност/Циљана вредност
5.2. Проценат предвиђених нових средстава за посматрану годину, који су одобрени до краја те године 5.2. 80% од предвиђених нових средстава за 2008. годину су одобрени до краја те године	**106%**	**133%**

Налази

Увидом у податке Сектора који се односе на достављање прилога донатора о предвиђеним новим средствима у 2007. години и на основу података из ИС ИСДАКОН, констатовано је да је укупна вредност предвиђених нових средстава донатора у 2007. години 294.601.048 €, те да је у 2007. години ефективно одобрено 311.056.961 €, што изражено у процентима износи 106% од предвиђених нових средстава у 2007. години.

Закључак

Са аспекта нивоа предвидивости спољњег финансирања овакав резултат је позитиван, а посматрајући циљну вредност индикатора и помало неочекиван. Ипак, имајући у виду измерене почетне вредности, налазе и закључке у вези са претходним индикатором (Индикатор 5.1.), треба бити опрезан приликом оптимистичког тумачења резултата везаних за Индикатор 5.2., јер је претходним индикатором констатовано да је само 54% донатора доставило своје прилоге о предвиђеним новим средствима, те да информације у већини случајева нису биле комплетне, што све заједно, уз овакву почетну вредност Индикатора 5.2. може значити и приличну непредвидивост спољњег финансирања.

Препорука

Преиспитати индикатор и уколико је потребно кориговати циљну вредност индикатора.

Закључак

Достизањем циљних вредности индикатора биће реализовани специфични циљеви Плана и сходно томе и његов општи циљ - повећавање ефективности и ефикасности средстава међународне помоћи, као доприноса постизању реформских стратегија и развојних приоритета Србије.

Као што је дефинисано Планом - циљ повећања ефективности и ефикасности међународне помоћи може бити остварен само кроз сталне заједничке напоре Владе Републике Србије и донаторске заједнице у реализацији принципа Париске Декларације о ефективности помоћи, потписане у марту 2005. године у Паризу, од стране представника донатора и земаља партнера - прималаца помоћи. У складу са претходно поменутим и сагледавајући резултате истраживања на основу кога је израђен овај извештај, да би обострано жељени циљ био достигнут, у наредном периоду је неопходно ревидирати првобитни План, анализирати, прилагодити, по потреби додати или избацити поједине индикаторе, спровести мерење напретка у односу на полазне вредности за праћење ефективности међународне помоћи Републици Србији и у директној вези са специфичним циљевима: Унапредити постојећи систем, процесе, механизме и алате програмирања, управљања и координације међународне развојне помоћи у смислу квалитета, поузданости и њихове употребљивости; Радити на признавању, прихватању и коришћењу истих, како од стране релевантних институција Републике Србије, тако и од стране донаторске заједнице у Републици Србији; Активније радити на иницирању и подстицању међуминистарске сарадње и секторских приступа у ресорним министарствима; Интензивирати сарадњу између донатора и Сектора и осигурати константан двосмерни проток информација, неопходних за повећање ефективности и ефикасности међународне помоћи Републици Србији.

ОЦЕНА ЕФЕКАТА РАЗВОЈНЕ ПОМОЋИ У ОБЛАСТИ ЗАПОШЉАВАЊА
АНЕКС II

Током 2008. године, Министарство финансија је ангажовало групу стручњака у циљу израде студије Анализа ефеката међународне помоћи у области запошљавања у периоду 2001- 2005. године. Том приликом, оцењивана је група пројеката/ програма финансираних из средстава медјународне помоћи и то на основу следећих критеријума:

- **Релевантност пројеката** и програма финансираних од стране донатора у односу на потребе и националне приоритете Србије које су постојале у тренутку усвајања пројекта/програма (Стратегија за придруживање ЕУ, Стратегија за смањење сиромаштва, Национални план развоја, Национална стратегија запошљавања, итд).

- **Њихова одрживост**, односно вероватноћа да ће се користи спољно финансираних пројеката и програма одржати или ће надмашити период трајања пројеката и програма.

- **Утицај пројеката и програма на развој институција** представља основно питање процене, тј. у којој мери ће спољни пројекти започети процесе промене и самим тим унапредити могућност српских власти и/или институција да боље искористе расположиве националне људске и финансијске ресурсе.

- **Њихова делотворност**, тј. у којој мери се очекује да ће бити постигнути развојни циљ пројеката и програма спољне помоћи, дефинисан као „стварање запослења";

- Шести критеријум се односи на **усклађеност како на нивоу политике тако и на нивоу употребе националних система.**

Овом приликом дајемо преглед **ограничења** која су произашла током саме анализе, као и основних закључака и налаза до којих се дошло.

Најпре, проблем незапослености је изразито сложен и на њега утиче велики број фактора. Отуда је изразито тешко и изабрати пројекте који су релевантни за истраживање ефеката донаторских програма на кретање запослености и запошљавања. На дужи рок посматрано, могуће је претпоставити да се са аспекта повећања запослености мање користи могу остварити директним улагањем у стварање нових радних места, а веће кроз привредни развој и реформе у сектору образовања, развоја малих и средњих предузећа, подстицање извоза или чак и кроз реформе правосуђа и борбу против корупције. Да би се ови «индиректни», али веома важни ефекти имали у виду, у анализу је укључен и један број пројеката који на нивоу владе нису стриктно вођени у оквиру сектора рада и запошљавања. Избор је ипак сужен на оне пројекте код којих су индиректни ефекти уочљивији.

Друго важно ограничење је што за све пројекте након њиховог завршетка нису рађене детаљне евалуације и још значајније што евалуација није била предвиђена као саставни део пројекта. Пројекти Светске банке, Европске агенције за реконструкцију (ЕАР) и УНДП-а су имали предвиђену

евалуациону компоненту, а касније и доста детаљну евалуацију пројеката, а УСАИД пројекти су накнадно евалуирани. Неки елементи евалуације могу се идентификовати и кроз завршне извештаје пројектног тима Националне службе за запошљавање и појединих међународних експерата.

Оно што је, међутим, такође чињеница је да детаљне евалуације, анализе трошкова и користи свих компонената, а поготово дугорочно праћење ефеката пројекта након његовог завршетка захтевају велика средства. То свакако није оправдано уколико се ради о релативно малим пројектима или онима који су дизајнирани тако да су ефекти једнократни и/или краткорочни. Ефекти пре свега треба да се прате за холистичке пројекте, за оне који су од круцијалног значаја за формулисање државне политике и чија даља имплементација потенцијално има знатног утицаја на државни буџет.

Треће ограничење делимично произилази из чињенице да је евалуација лимитирана на период 2001-2005. година. Фокусирање на изабрани временски период омогућава да се данас, две године касније, могу сагледати непосредни ефекти већине пројеката. Реализација једног броја анализираних пројеката је међутим тек започела током посматраног периода, те њихови укупни ефекти нису могли да буду евалуирани. С друге стране, за поједине пројекте и временска дистанца од две године је била непотпуна за оцену пуних ефеката.

Укупна средства која су уложена у пројекте за директно подстицање запошљавања у посматраном периоду су релативно мала, око 12 милиона евра и износе мање од 1% укупних донаторских улагања, ако се посматрају само пројекти које ИСДАКОН систем сврстава у групу пројеката «Рад и запошљавање». Међутим, ако укључимо и пројекте који индиректно подстичу запошљавање ситуација је значајно другачија и укупно реализована помоћ је знатно већа. Коначан износ је веома тешко израчунати, будући да су поједини велики програми, попут ЦРДА-е имали само неке компоненте које су утицале на запошљавање. Имајући то у виду, као и чињеницу да је постојало још доста пројеката који су индиректно подстицали запошљавање, укупна средства која су потрошена на пројекте који су представљени у овом извештају износе приближно 230 милиона евра и могу се узети као доња граница укупног износа средстава које су донатори издвојили за подршку запошљавању.

Свеукупно посматрано ефекти донаторских пројеката на кретања запослености и запошљавања у Србији су **задовољавајући**. Најзначајнији утицај програми су остварили у домену јачања капацитета и начина функционисања националних институција, формулисања стратешких докумената и законских прописа. Одређени утицај је остварен и у померању тежишта од пасивне ка активној политици запошљавања, а један број пројеката је и директно допринео повећању запослености.

За већину пројеката се може оценити да су у значајној мери били **усклађени са потребама и националним приоритетима**. При том наравно треба имати у виду да Влада Републике Србије у првим годинама свог функционисања након петооктобарских помена, није ни имала стратешка документа и јасно дефинисане националне приоритете. Прва је формулисана Стратегија за смањење сиромаштва 2003. године, на коју су се касније донатори у значајној мери и «позивали». Смањење незапослености и различите компоненте политике у сфери запошљавања које су биле део донаторске подршке несумњиво су међу приоритетима исказаним у овој стратегији.

Тешко је међутим оценити колико су донатори заиста поштовали захтеве владе, односно појединих министарстава, а колико су наметали теме имајући у виду сопствене агенде и афинитете. Чињеница је да је спектар питања која су обухваћена овом проблематиком веома широк, као и да су Национална стратегија запошљавања, а поготово Акциони план за запошљавање настали тек пред крај посматраног периода. Другим речима уколико и постоје одређене неусклађености оне се не могу као замерка приписати донаторима, већ пре свега почетним тешкоћама са којима се суочила влада у првим годинама транзиције.

Ако се накнадно анализира у којој су мери представљени пројекти били у складу са стратешким и акционим документима из области запошљавања може се закључити да су донатори у великој мери антиципирали активности које су овим документима предвиђене. Стиче се међутим утисак да није у довољној мери препозната веза између образовања и запошљавања, имајући у виду дугорочни значај реформе образовног система, не само за решавање проблема незапослености већ и за социјалну инклузију. Такође у посматраном периоду ни активација незапослених није била довољно у фокусу донаторских пројеката.

Одрживост програма у које су донатори улагали средства може се различито оценити. Ни за један пројекат се не може у потпуности констатовати да је неодржив, али поједине компоненте у оквиру различитих програма нису опстале након повлачења донаторских средстава. Примери се крећу од потпуне одрживости, као што је случај са Транзиционим центрима, Националном агенцијом за мала и средња предузећа, појединим новим услугама у оквиру НСЗ, до неодрживих регионалних агенција за мала и средња предузећа, које касније нису могле да се самофинасирају пружањем услуга.

Посебно међутим треба указати на чињеницу да је одрживост компонената појединих програма заправо обезбеђена кроз «проналажење» нових донатора. Отуда се комплетнија оцена критеријума одрживости заправо мора одложити, и у потпуности изрећи тек након истека финансирања из нових извора.

Уочљиво је такође да се за један број програма или подпрограма не може ни донети оцена о одрживости, с обзиром да не постоје одговарајуће базе података које би омогућиле да се испрати релативно велики број корисника средстава (предузећа и појединаца).

Посматрано само на основу датог узорка, чини се да су у већој мери одрживи велики пројекти на националном нивоу, усмерени на институције, стратешка документа и законске промене. Ово је вероватно резултат и чињенице да већа средства аутоматски подразумевају и веће фокусирање на овај критеријум и донатора и националних институција. Такође показало се да је у овом смислу национални ниво мање осетљив на релативно честе промене извршне власти, поготово када су у питању стратешка документа.

Утицај донаторских пројеката и програма на развој институција се у целини може оценити као значајан, а могуће чак и као њихов најзначајнији допринос.

Највећи број донаторских програма и подпројеката је на директан или индиректан начин био усмерен на ***јачање капацитета*** националних институција. Национална служба за запошљавање, СИЕП-а, али и релевантна Министарства унапредили су своје програме рада, процедуре и кадровски потенцијал, користећи предности рада не само за међународним, већ и са локалним експертима финансираним кроз донаторске пројекте.

Појавиле су се ***нове услуге*** које и данас постоје као што су сајмови запошљавања, пословни клубови, кориснички сервис са инфо пултом и радним станицама за самоуслуживање који омогућавају евиденцију незапослених и њихово информисање, позивни центар са посебним бројем за послодавце у циљу њиховог информисања и сл.

Кроз донаторске програме су инициране су и ***организационе промене***. У Министарству рада је формиран Центар за обуке, покренут је рад локалних савета за запошљавање, у оквиру НСЗ су формирани нови центри: Центар за пројекте и међународну сарадњу, Центар за квалитет, Центар за образовање и обуку и Центар за посредовање у запошљавању лица са инвалидитетом. У једном броју општина основане су и регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа, а подржано је и оснивање националне Агенције за развој малих и средњих предузећа.

Нов начин рада може се илустровати кроз поделу рада саветника и евидентичара у НСЗ, као и увођење новог система управљања помоћу циљева и промену система мерења учинака запослених и њиховог награђивања.

Индиректно на јачање капацитета НЗС су утицали и пројекти који су омогућили пилотирање активних мера запошљавања, а свакако и различити програми обука, који су имали и директан утицај. Већи број пројеката је као посебну компоненту имао ***обуку:*** запослених у НЗС, тренера за пружање обуке на локалном нивоу, бизнис консултанта, али и обуку вишкова и незапослених лица.

Светска банка је кроз своје пројекте у првим годинама транзиције значајно утицала и на израду закона о раду и закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености. Иако се ефекти ових пројекта не могу квантификовати њихов допринос повећању флескибилности тржишта радне снаге је свакако велики.

Делотворност дефинисана као директан утицај на „стварање запослења” не може се користити као критеријум за оцену већине донаторских програма у посматраном периоду. Релативно мали број донаторских пројеката у Србији је био директно усмерен на запошљавање. Свеукупно кроз ове пројекте је током посматраног периода креирано је приближно 50 хиљада радних места. За пројекат УСАИД-а који је у овој групи далеко најзначајнији по својим резултатима, цост-бенфит анализа показује да се један део ових улагања не може у потпуности позитивно оценити. Слично, евалуација пројекта УНДП-а у делу анализа трошкова и користи је указала на његову неефикасност. За пројекте који су за циљ имали привремено запошљавање, као и за пројекте који је требало да омогуће већу вероватноћу запослења кроз обуку, немогуће је утврдити делотворност, пошто није предвиђено праћење радног статуса корисника након престанка пројекта. Вероватно је да би за потпуну оцену «делотворности» морала да се спроведе одговарајућа анкета међу лицима која су користила ове програме. Оваква врста истраживања имала би међутим једино смисла не са аспекта процене укупне делотворности донаторских програма, већ уколико би држава намеравала на пример да продужи са имплементацијом неке од компонената, за коју није у потпуности сигурна да ли доноси реалне бенефите и да ли се исплати да се у њу улаже.

Усклађеност на нивоу политике и коришћења домаћих процедура, стратегија и институција се може позитивно оценити**.** Помоћ је највећим делом пружена у складу са предвиђеним и процедурама Владе, координирана са државним структурама и на националном и на локалном нивоу. Само један пројекат је спроведен искључиво у складу са интерним процедурама донатора.

Поред тога што су настојали да се ускладе са националним приоритетима и расположивим стратешким документима, донатори су својим средствима и/или експертизом, као и кроз резултате појединих пројекта, утицали и на формулисање појединих ***стратешких и планских докумената*** као што су Национална стратегија запошљавања, Национални акциони план запошљавања, Стратегија промена НСЗ за период 2006 – 2008 и сл. Као резултат донаторских програма НЗС је израдила документе «Политика информисања» и «Смернице за родну равноправност», а Министарство образовања је поставило темеље реформе средњег стручног образовања кроз израду стратешких докумената «Политика и стратегија развоја средњег стручног образовања у Србији», «Концепт средњег стручног образовања у Србији» и «Политика и стратегија развоја образовања одраслих у Србији». Поред овога израђени су локални планови економског развоја у једном броју општина, дефинисани приоритети у домену нефинансијске подршке МСП и сл.

Могуће је међутим указати и на један налаз који је произишао из интервјуа са владиним институцијама које су биле корисници донаторских средстава. Већина испитаника наиме указује да стварање посебних јединица за имплементацију пројеката није добро решење. Након завршетка пројекта ови тимови најчешће престају са функционисањем, а капацитет који је створен током имплементације се неповратно губи. У овом контексту посматрано, спровођење пројеката би пре свега требало да се повери институцијама које спроводе сличне националне програме. Тако би на пример пројекте који су везани за обуку незапослених лица требало да имплементира Национална служба за запошљавање.
На крају, треба имати у виду и да се спроведена анализа пре свега заснива на интерним евалуацијама, које по природи ствари никада нису довољно критичне. Ипак и у таквим околностима могуће је указати на неке резултате који нису задовољавајући. Најуочљивији су свакако неуспешни покушаји унапређења информационог система у НСЗ, који су евидентирани у евалуацијама два донаторска пројекта.

С друге стране, важно је такође истаћи да у Србији, као и у већини земаља у транзицији није уобичајено укључивање компоненте евалуације не само у поједине пројекте већ, што је много значајније, у активности и мере владине политике на које се троше значајна буџетска средства. Велики број промена у домену политике запошљавања, активних мера и програма потребно је проценити, израчунати трошкове и користи и на бази тога доносити одлуке о даљим стратешким правцима борбе против незапослености. У недостатку бољих механизама и евалуације извршене у оквиру појединих пројеката на листи донаторских пројеката који су приказани у овој анализи могу да се користе као модел.

На основу претходне анализе могуће је формулисати један број препорука које у будућности треба имати у виду ради остваривања бољих ефеката донаторских пројеката:

1. Влада, односно релевантна Министарства треба да имају јасне стратегије и акционе планове и у оквиру њих јасну представу о сегментима за које је им неопходна донаторска помоћ, а не да се прилагођавају донаторским захтевима и «понудама».

2. У наредном периоду донаторски пројекти у области запошљавања треба у потпуности да буду усклађени са националним стратешким документима и посебно са Акционим планом за запошљавање, који представља добру основу за даље реформе система и укључује све релевантне аспекте ове проблематике (мала и средња предузећа, подршка угроженим групама, реформа служби које се баве овим питањима, обука незапослених...)

3. Донаторски програми су остварили најзначајнији утицај у домену јачања капацитета и начина функционисања националних институција, формулисања стратешких докумената и законских прописа.

4. Део донаторске подршке би требало усмерити и на унапређење ИТ система, како у државној управи, тако и ИТ система пројекта. Треба детаљно истражити узроке неуспешних покушаја унапређења информационог система у НСЗ и отклонити их. Потребно је такође предвидети обавезу да одређена институција преузме базе података након завршетка пројекта.

5. У наредном периоду донаторска помоћ би у већој мери требало да се фокусира и на реформе образовања, активацију незапослених лица, али и детаљно прецизирање тема и пројеката за које би могла да се добију средства Европских фондова.

6. Уместо да се формирају посебне јединице и тимови за спровођење донаторских пројеката, треба размотрити могућност да се имплементација повери надлежним националним институцијама.

7. Потребно је у предлоге пројеката укључити компоненту одрживости пројеката, поготово на локалном нивоу.

8. За донаторске пројекте који су мали и чији су ефекти једнократни није потребно предвидети компоненту евалуације.

9. Евалуација је с друге стране неопходна за велике пројекте и посебно за оне који подразумевају дугорочну примену, реформу владине политике или за оне који уствари представљају неку врсту пилот пројекта који ће се у наредној фази шире примењивати.

10. Потребно је унапред утврдити који пројекти испуњавају критеријуме за праћење ефеката и уградити у њих евалуациону компоненту, која мора да буде део пројекта и детаљно елаборирана у пројектном задатку.

11. За пројекте чији се ефекти прате у дужем временском периоду, након повлачења донатора, средства и начин праћења ефеката мора да дефинише влада, односно одговарајућа министарства. Потребно је прецизно одредити институције и тимове који ће пратити ефекте након завршетка пројекта.

12. Приликом сагледавања потенцијалних ефеката пројекта посебно треба имати у виду индиректне ефекте и у којој мери пројекти заправо доприносе трајним и суштинским променама у једној сфери.